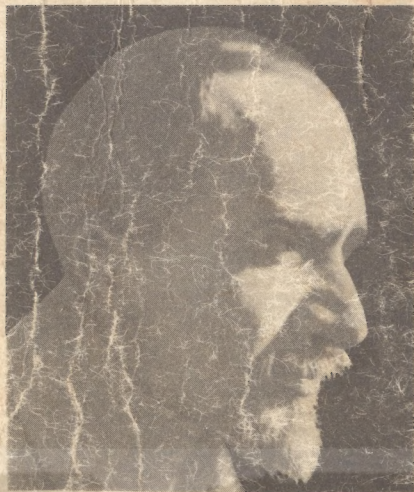

coșbuc

15

cosbuc
fire de tort

cosbuc

„Sînt suflet în sufletul neamului meu
Și-i cînt bucuria și-amarul —
În ranele tale durutui sînt eu,
Și-otrava deodată cu tine o beu
Cînd scarta-ți întinde paharul.

.....
Sînt inimă-n inima neamului meu
Și-i cînt și iubirea, și ura —
Tu, focul, dar vîntul ce-aprinde sînt eu;
Vcînța ni-e una, că-i una mereu
În toate ale noastre măsura.”

(G. Coșbuc - Poezii)

editura pentru literatura

Si I si II lei 10

Ilustrația copertei : *Braun Ladislau*

g. coșbuc
fire de tort

(POEZII, I)

PREFAȚĂ DE
MIRCEA TOMUȘ

TABEL CRONOLOGIC DE
DUMITRU LAZĂR

COȘBUC POEZII

1969

EDITURA PENTRU LITERATURĂ

Ediția a III-a

PREFAȚA

În critica și istoria noastră literară, opera „bardului” de la Hordou a cunoscut la un moment dat un destin coborâtor pînă la un punct, adică tocmai invers procesului rapid de afirmare care îl consacrase pe Coșbuc, încă din timpul vieții, pentru o largă categorie de cititori, drept un clasic al literaturii noastre. În disputa pe marginea valorii acestei poezii nu e greu să constatăm că părțile extreme, într-un sens sau altul, erau de fapt destul de apropiate printr-o notă comună. Și anume, elogiul exagerat sau condamnarea definitivă aveau o motivare extraestetică, de natură subiectivă cele mai adeseori: nostalgia sentimentalizată după orizontul rural părăsit, actul psihologic al regăsirii în priveliști sau sentimente provocau prompt judecata de valoare apologetică, după cum o anume reacție antipășunistă, explicabilă prin saturația de rural și idilic, sau chiar neascunse atitudini estetizante întrețineau desconsiderarea mai mult sau mai puțin ironică a „poetului țărănimii”. Într-o astfel de situație, orientarea spre sectorul de mijloc al atitudinii critice se impune cu atît mai mult cu cît el ni se recomandă încă de la început și printr-o binevenită decență de ton. Vom prefera așadar, în ceea ce au încă valabil, interpretările lui G. Călinescu sau Vladimir Streinu, de exemplu. Cel dintîi căuta să surprindă specificul coșbucian în manifestările sale mai directe sau mai insesizabile, pe cînd cel de al doilea îl identifica în amplitudinea și diversitatea universului sonor al acestei poezii. Dar cunoscutul studiu al lui Gherea, în ce măsură ne mai poate satisface

astăzi ? Întrebarea e legitimă, credem, întrucît unele încercări de exegeză a poeziei coșbuciene, mai ales în ultimele decenii, se reclamă de la direcția gheristă, dacă nu prin altceva cel puțin prin principiul metodologic.

S-au preluat astfel (vezi prefața lui D. Micu la ediția de *Poezii* din 1953, colecția „Clasicii români”) planul și ideile studiului lui Gherea după care poezia coșbuciană reprezintă un adevărat roman al vieții țărănești, cu aspectele, preocupările și idealurile cele mai caracteristice, de la viața sufletească, cercetată pe larg mai ales în manifestările sale pasionale de diferite grade, la problemele capitale ale existenței, interpretate monografic: nunta, moartea, cîntecul; de la aspecte de acută actualitate socială la evocarea trecutului istoric. Acest plan de analiză, mai bine zis de explorare a universului poeziei lui Coșbuc, prezintă avantajul unei vederi unitare, cuprinzătoare, înlesnind o profitabilă detaliare din punct de vedere tematic și chiar însumarea observațiilor, sub imperiul unui sens organizatoric comun, într-un întreg în care fiecare amănunt își câștigă firesc locul cuvenit. Cu toate acestea, principiul metodologic amintit își dezvăluie importante carențe, dintre care mai greu de depășit ni se pare în primul rînd faptul că nu poate susține o adevărată judecată de valoare: în virtutea lui putem descrie dar mai puțin aprecia poezia lui Coșbuc, nu sîntem conduși în mod necesar spre tema originalității ei, a specificului de ultimă instanță. În al doilea rînd, planul respectiv aduce mijloace și criterii de analiză, caracteristice prozei, dar în bună parte nepotrivite pentru analiza specifică a poeziei. Pentru că, încă la o considerare fugară a poeziei lui Coșbuc, se ivește bănuiala, și chiar mai mult decît simpla bănuială, după care în versurile ei nu întîlnim în absolut toate cazurile personaje, cu participare și rol epic, ci mai ales eroi lirici ori siluete umane rezultate din procesul obiectivării lirismului; la el nu e vorba totdeauna de situații epice ca atare ci, îndeosebi de aspecte derivate ale lirismului, după cum nu se poate proba existența unui plan

epic unitar de factura romanului vieții țărănești, așa cum îl imaginea Gherea.

Cu toate acestea, considerațiile criticului nu porneau din gol. El se referea la mărturisita intenție a poetului de a realiza epopeea vieții țărănești, dar analiza, în desfășurarea ei, depășea intenția lui Coșbuc, introducând formula atrăgătoare, dar profitabilă numai pînă la un punct, a romanului vieții țărănești. Dar poetul intenționase să scrie o epopee, iar nu un roman, ceea ce modifică desigur intențiile sale și, implicit, mijloacele exegezei. În momentul de față putem observa faptul că intenția epică primordială a lui Coșbuc a servit pînă acum drept suport mai mult analizelor tematicе, cantitative, lipsind observații substanțiale asupra felului în care proiectatul epos se manifestă pe plan calitativ, influențînd sau chiar determinînd structura interioară a întregii sale poezii, factura ei de ultimă instanță.

În poeziile de tinerețe, neincluse în volume de către autor și care, cele mai multe, poartă semnul distinctiv al epopeei proiectate, se poate desprinde ceva din concepția și planul inițial. *Atque nos* fixează teoretic intenția poetului, încercînd să dovedească, pe linia concepției naționale și despre folclor a *Tribunei* lui Slavici, descinsă, la rîndul ei, din programul de la *Dacia literară*, viabilitatea și amploarea propriei noastre mitologii, cu nimic mai prejos decît cea clasică. *Izvor de apă-vie* și *Legenda trandafirilor* reprezintă prelucrări ale unor motive folclorice, cu intenția de a realiza o compoziție epică echilibrată și un univers fabulos adecvat. *Patru portărei* și *Pipăruș-viteaz* înregistrează fie un accent personal mai apăsător în interpretare, fie fructificarea, destul de timidă deocamdată, a viziunii comice din folclorul nostru. În schimb în *Un pipăruș modern* intenția de parodie este evidentă. Mijloacele sînt din același depozit al umorului folcloric, de astă dată urmărit pînă în implicațiile sale grotești. Nu poate fi neglijată, desigur, nici posibilitatea unui sens personal al transfigurării, cu atît mai mult cu cît și în continuare Coșbuc va

frecvența gluma, cu preferință pentru un aume comic burlesc, tradus pînă și în structura strofei ce pare a schița prin unitățile ei metrice schema unei cascade de rîs (*Cîntecul redutei, Cetatea Neamțului*). În poemul *Un Pipăruș modern* comicul provine în principal din degradarea miturilor. Personajele de basm sînt văzute în perspectiva apăsător realistă a unei vieți cotidiene, total opusă miraculosului. În țara sfinților, unde Pipărușul modern, Achim Cotor, își caută nevasta fugară și unde eroul pătrunsese cu „*nasul astupat*” pentru că „*el mirosul de tămîie / Cu mare grec îl suferea*”, asistăm la o scenă casnică acasă la sfîntul Soare :

*Și ca din pod porni din dos,
În modul cel mai furios,
Război de clește și de mături !
Și rap ! și zup ! și zup ! și rap !
Și-n fel și-n formă preste cap,
Cît sta biet Chim făcut suveică ;
Iar sfîntul Soare — tunde-o, neică,
Să nu-ți bați colbul din scurteică !
Ei, hei ? Dar cine bombarda ?
Chiar sfînta maică a lui sfînt Soare !
Zău, flacăra pe nări lăsa,
Și-avea priviri răzbunătoare
Și-n mîni avea un — hopsa !*

Într-o ambianță grotescă asemănătoare sînt prezentate apoi, pe rînd, sfătuitoarele eroului, sfintele zilelor săptămîinii. Iată cum apare sfînta Luni :

*Bătrîna sta-ntr-un colț de masă.
Și-avea niște pantofli mari,
Puteai în ei din pod să sari.
Avea trei scaune prin casă
Și-un pat făcut pe patru pari.
Avea pe masă dinainte
Cilindru plin de „König-Tinte”
Și-avea condei și ochelari,*

Și tot făcea la mestecușuri
Și tot pe rînd și pe răvaș
Făcea trăsuri și sămădaș
Din slove și din numărușuri.

Dacă acestei viziuni burlești îi adăugăm observația că un poem din tinerețe cum e cel intitulat *Dric de teleguță* exercită același punct de vedere comic asupra unui material de viață realist, fără nimic fabulos, putem încerca să formulăm ipoteza după care proiectata epopee țărănească a lui Coșbuc tindea să ne pună în fața unei complexități de structură în care, pe lângă bogata colecție de motive folclorice prelucrate, puteam întîlni tablouri cu intenție realistă din viața satului, cu substanțiale implicații tragice (*Draga mamei, Rodovica, Ceas-rău*), după cum pasajele interpretate la modul lirico-epic alternau cu cele de un umor abrupt, în tradiția eroicomică a lui Budai Deleanu. Nu este greu să identificăm și să urmărim filonul epic fabulos în poezia de maturitate a lui Coșbuc. *Crăiasa zînelor, Brîul Cosinzenii, Legenda rîndunelei, Ideal, Muntele Rătezat, Floarea-soarelui și macul sau Cicoarea*, reprezintă înfățișările lui cele mai semnificative. Aprecierea generală care se poate face asupra acestor poeme, din punct de vedere al concepției creatoare și mai presus de problemele de strictă specialitate cum ar fi proveniența motivelor sau modificarea lor, are de semnalat intenția ilustrativă a prelucrării: se alege momentele cele mai semnificative, actele de bază din desfășurarea acțiunii, tehnica fiind aproape dramatică. Autorul nu e preocupat nici de amplificarea viziunii în grandiosul fabulos (ca în basmul eminescian *Făt-Frumos din lacrimă*), nici de inculcarea unor mai adînci sensuri umane sau filozofice. Se urmărește doar simpla repovestire, prelucrarea cu valoare de ilustrare a unor motive folclorice prin mijloăcele literaturii culte. Echilibrul între lirismul stăpînit, impersonal, sau meditația fără pretenții pe de o parte, și epicul, anecdoticul sau dramaticul pe de alta, este totdeauna aproape fără cusur. Prin dispariția planului subiectiv al interpretării, poemele respective ar putea fi anexate mai degrabă genului

dramatic : ele sînt de o factură foarte apropiată de feeria dramatizată a lui Alecsandri, sau de ulterioarele prelucrări scenice ale lui Zaharia Bîrsan sau Victor Eftimiu, diferența fiind doar cantitativă. Poeziile coșbuciene par mai degrabă tablouri vivante sau scurte monoloage cu subiect folcloric.

O atenție deosebită reclamă, după noi, amintitul aspect impersonal al acestor creații. Detașarea poetului de materialul epic prezentat, mai bine zis dizolvarea oricărei poziții subiective nu este la el întîmplătoare, ci principială, programatică. Găsim aici semnul unui clasicism de structură pe care un istoric literar de prestigiu lui G. Călinescu îl negase prin raportare la abundența motivelor gotice, a acelor „romantisme pe care [Coșbuc] le acordă la tradiția lui Bolintineanu și Alecsandri” (*Istoria literaturii române de la origini și pînă în prezent*, p. 518). De fapt poetul avea față de fondul folcloric comun o atitudine de tip clasic : el își rezerva doar modestul rol de cîntăreț, de interpret. Eroi, întîmplările și poveștile există de cînd lumea ; cîntărețul trebuie doar să le dea ființă și strălucire nouă. Coșbuc tindea deci să ocupe față de suma de motive folclorice de natură fabuloasă, eroicomică sau de-a dreptul burlescă, după o ipoteză cu largă circulație în epoca lui, atitudinea unui Homer față de bogăția de motive primordiale întrunite ulterior în epopeile sale. Anonimatul este ținta supremă a unei astfel de atitudini și cunoscuta artă poetică accentuează asupra acestui fapt :

*Sînt inimă-n inima neamului meu
Și-i cînt și iubirea, și ura —
Tu, focul, dar vîntul ce-aprinde sînt eu ;
Voința ni-e una, că-i una mereu,
În toate-ale noastre măsura.
Izvor ești și ținta a totul ce cînt —
Iar dacă vrodă-aș grăi vrîun cuvînt
Cum nu-ți glăsuiește scriptura,
Ai fulgere-n cer, Tu, cel mare și sfînt
Și-nchide-mi cu fulgerul gura !*

De altfel tocmai pe această linie se poate explica deplin aparent curioasa atitudine a poetului în timpul campaniei de presă care pretindea să-i demaște lipsa de originalitate prin identificarea unor izvoare străine sau chiar a unor corespondențe aproape totale între pretext și o poezie coșbuciană sau alta. Zîmbetul incert al ardeleanului, renunțarea de a da vreo explicație publică ni-l arată conștient că în această problemă el avea un punct de vedere pe care nu spera să îl acorde cu opinia generală a vremii despre originalitate și nici măcar să îl facă înțeles. În *Amintirile* sale, I. Slavici reproduce părerea intimă a poetului, exprimată în lungi ceasuri de discuții prietenești: „*Punctul lui de plecare era că opera de artă e forma mai mult ori mai puțin desăvârșită pentru reproducerea simțămîntului de care era pătruns creatorul ei cînd a zămislit-o. Același simțămînt poate să fie produs de mulți în forme foarte deosebite, care toate sînt originale — fiecare-n felul ei, și de plagiat nu poate să fie vorba decît în ceea ce privește forma*” (Ioan Slavici, *Amintiri*, Cultura Națională, [București], [1924], p. 155). De cînd se pomenise pe lume, în satul natal și apoi la Năsăud, poetul se știa interpretînd, ca mulți din semenii săi, cîntece sau zicători care pluteau în aerul înconjurător, erau un bun al tuturor și pe care el era chemat doar să îl restituie în cadențe și fraze înnoite. Din această perspectivă înțelegînd lucrurile, nu ne va mai mira observația că aproape întreaga poezie coșbuciană se ridică pe acest procedeu al prelucrării unor motive date: basmul folcloric și cel cult, balada românească sau germană, izvoare mărturisite sau obscure, istoria universală și tradiția anecdotică. Un ciclu de aparentă invenție proprie, cum este cel închinat luptătorilor din războiul pentru independență, dezvăluie, la o privire mai atentă, fie prelucrări (după Lermontov), fie ilustrarea unor „episoade de viață”, pe care desigur autorul le-a cules din tradiția orală a evenimentului, fie o tehnică de anecdotă tipică (*Trei, Doamne, și toți trei*), cu scontarea poantei finale, ceea ce ne conduce indirect la același fond comun de izvoare. Dacă

acestui calcul îi mai adăugăm observația după care grupul de poezii de certă inspirație originală (idilele propriu-zise, pasteurile sau cunoscutele balade *Nunta Zamferei* și *Moartea lui Fulger*) cunosc o mișcare epică săracă, redusă fie la schițarea unei nelămurite stări sufletești, fie la gestul ceremonial, hie-ratic, sîntem îndreptățiți să împărtășim mai vechea remarcă a lui Vladimir Streinu, constatînd, în poezia lui Coșbuc, „quasi-absența invențiunii epice” (*Clasicii noștri*, Casa școalelor, [București], [1943], p. 253). Iată dar că ajungem în fața paradoxalei situații care ni-l dezvăluie pe cel mai epic poet al nostru, pe poetul nostru epic prin excelență, lipsit tocmai de inventivitate epică. Constatarea nu trebuie neapărat înțeleasă ca o judecată de valoare, cel puțin deocamdată, în stadiul în care ne aflăm cu exegeza poeziei coșbuciene.

Motivele epice prelucrate sînt foarte numeroase. Ele pornesc de la simple anecdote repovestite în versuri, în gustul și tradiția calendarelor sau ale revistelor de umor. Nu trebuie să uităm, de altfel, că poetul a debutat la *Tribuna* lui Slavici printr-o asemenea poezie. Astfel, *Logica* e o snoavă versificată, ca și *Roata morii*, cu deosebirea că în aceasta din urmă elementul personal e mai accentuat, constînd în abila conducere a dialogului prin meandrelor complicate ale versificației dificile propuse de autor. Apropiată ca factură e anecdota de petrecere intitulată „*Toți sfinții*”, povestită cu umor și simț al gradării, ca și *Unul ca o sută* sau *Apoi vezi...* În schimb, *Lordul John* și *Dedesupt și deasupra* sînt anecdote de almanah, în care interpretarea nu se ridică peste nivelul modest al motivului obscur. Mult mai numeroase sînt lungile balade în versuri, prelucrate, așa cum observase Călinescu, pe linia dată de Bolintineanu și Alecsandri: *Fatma*, *Baladă albaneză*, *Puntea lui Rumi*, *Poet și critic*, *Zobăil*, *El-Zorab*, *Regina ostrogoșilor*, *Somnul codrilor*, *Carol IX*, *Jertfa împăcării*, *Hafis*, *Andromache*, *Blăstămul trădării*, *Roca di Manerba*, *Filosofii și plugarii*, *Logica augurilor*, *Teotolinda*, *Bogatul din Siria*, și *Scrisoarea lui Firdusi către șahul Mahmud*. Atenția de a nu depăși cu nimic semnificațiile pretextului este evi-

dentă. Baladele coșbuciene nu dezvoltă motivul în planuri fastuoase ; poetului îi lipsea desigur ochiul și concepția plastică. Asemeni pastelurilor sale, descripția e sugestivă iar nu concretă. Autorul trasează rapid atmosfera dominantă a baladei, fără a exagera însă nici în tragic, nici în feeric, nici în terifiant, sugerează în câteva linii elementul de intrigă și îl urmărește la modul detașat. În *Baladă albaneză*, de exemplu, tragismul nu întuneacă tabloul descris, nu tulbură calmul cu care poetul narează întâmplarea :

*Fiul pașei din Ianina
Blînd dezmiardă alba frunte
A nevestei, dar din munte
Moarte-aduce carabina.
Nu în cal, nu-n fiul pașei,
Plumbul a mers drept în crinul
Pus pe albul piept al lașei.*

*Fiul pașei din Ianina
Sare-n șea, îndoaie brîul,
Bate-n cal nebun cu frîul —
Și-l ajunge carabina :
Nu-n piept strîns cu haină verde,
Ci-ntr-un braț, mai mult neveste
Cu-acel braț să nu dezmerde !*

Și de data aceasta se impune un anume simț al înscenării. Coșbuc reușește mai ales în scenele cu dialog, bazate uneori pe replici cheie sau memorabile, pe jocul de replici sau de situații corespondente, după cum e un priceput regizor al răsturnărilor spectaculoase ale acțiunii. Măsura superlativă a priceperii sale tehnice e dată însă de finaluri. Procedul e preluat din mișcarea specifică a anecdotei, cu pregătirea atentă a poantei finale. În balade, finalurile de acest gen sînt favorizate de impersonalitatea neturburată a povestirii în care intervine neașteptat elementul surpriză, fie sub forma unei sentințe morale (*Puntea lui Rumi*), fie sub aceea a unor re-

plici memorabile : *Fatma*, sau, mai ales, *Poet și critic*, la sfârșitul căreia Polixen, după ce, scos din închisoare, a ascultat noile versuri ale stăpînului său, întreabă slujbașii cu amară resemnare : „*E cheia temniței la voi ? / Haid, duceți-mă înapoi !*”

Acest capitol al creației coșbuciene are în primul rînd rosturi didactice. El servește îndeaproape, atît prin conținut cît și prin aria de inspirație, programul de culturalizare pe care literatura transilvană și l-a propus cu atîta consecvență în secolul trecut. Valoarea acestor producții rămîne deci în primul rînd instructivă și etică, iar în limitele acestor intenții e bine să arătăm că opera coșbuciană a reprezentat cel mai înalt nivel pe care literatura noastră de acest gen l-a atins, atît prin deosebita pricepere a narării, a înscenării mai bine zis, cît și prin numeroase aspecte legate de elementul expresiv. Vladimir Streinu a urmărit, în studiul citat, preocupările merite de diverse ale poetului și mai ales faptul deosebit că pentru Coșbuc problema versificației avea o importanță capitală și dacă el a fost cucerit și preocupat pînă la absorbire de realizarea unor ritmuri cît mai diverse și mai dificile, aceasta nu a fost un simplu exercițiu formal, ci a contribuit în bună măsură la procesul de mlădiere și perfecționare a limbii noastre, prilejuind chiar aceluiași critic concluzia poate hazardată, după care „*Coșbuc, alături de Hasdeu, a descompus ritmul clasic, fără a-l nimici, pînă la unitatea metrică, pregătind poate la noi acceptarea versului liber*” (op. cit., p. 257).

Capitolul baladelor istorice coșbuciene ni-l arată pe autorul lor înscris mai mult pe direcția fructificată de Hasdeu decît pe cea a lui Bolintineanu sau Alecsandri. Ca și predecesorul său, poet ocazional, atras îndeosebi de figura și aventurile boierului moldovean Moțoc, autorul baladei *Pașa Hassan* urmărește spectaculosul dramatic, anecdotic și poanta finală. Viziunea lirico-meditativă, convertită în atmosfera aparte, pronunțat romantică, a lui Bolintineanu lipsește, după cum lipsește pulsul de epopee al marilor desfășurări istorice, surprins

de Alecsandri. *Ștefăniță-vodă* sau *Voichița lui Ștefan* mizează pe un anume dramatism exterior ; cea dintâi, prin replica finală a crudului domn care-și pedepsește boierii legându-i de câte un cal nărvaș. Ritmul nervos al baladei intenționează să transcrie grafic galopul dezordonat și spaima sfetnicilor :

*Cu ochii-nchiși și fulgerat
De spaima loviturii,
Se-nalță roibu-nvișorat
S-azvîrle-n lături și turbat
La câmpu-n goană, îndreptat
Spre rîpele pădurii.*

Cea de a doua baladă urmărește, dar fără prea mare putere de aprofundare, tensiunea dramatică dintre princiarii soți, Voichița și Ștefan. Un motiv anecdotic destul de superficial are balada *Cuscarii*, după cum în preacunoscutele texte *Cetatea Neamțului* și *Carol Robert* elementul anecdotic coboară în planul viziunii comice, al unor intenții parodice realizate și prin reproducerea în vers a limbajului vorbit. Ciclul de poezii închinat războiului de independență și eroilor lui rămîne, cum spuneam, la o intenție mai mult ilustrativă. Încercările de fructificare a unui filon liric sau meditativ sînt sărace. Abia în pastelul *Pe dealul Plevnei* sau în evocarea din *De profundis* se încearcă sublimarea sentimentului în atmosferă :

*E-n amurg. Pe deal bulgarul
Liniștit își mîină carul.*

*Roșile nu știu că plînge
Dealul, pe-unde omul mîină ;*

*Nu știu boii, că-n țărîină,
Pe-unde trec, e numai sînge.*

*Noaptea-ncet, încet scoboară,
Lilieci prin aer zboară.*

În rest, domină epicul exterior, anecdoticul și intenția de a exprima patriotismul prin mijloacele retorismului (prezent și în alte capitole ale poeziei patriotice coșbuciene : *Decebal cătră popor, Fragment epic, Dunărea și Oltul, In opresores*), ceea ce ne duce tot la genul dramatic. În preacunoscuta baladă *Trei, Doamne, și toți trei*, s-a ales situația cea mai dramatică, pregătindu-se cu grijă finalul în stil de poantă tragică înscrisă în replica sentențioasă a bătrînului. *Povestea căprarului, În șanțuri, Coloana de atac, Dorobanțul, Crăciunul în tabără, O scrisoare de la Muselim-Selo sau Rugămintea din urmă, Pe drumul Plevnei*, cuprind fiecare episoade caracteristice din luptă sau din viața de campanie, reliefind unele figuri eroice sau repovestind scene zguduitoare. Modelul, după cum s-a observat de atîtea ori, este în poezia cu aceeași temă a lui Alecsandri pe care Coșbuc n-o poate egala totuși în o anume solemnitate interioară ori în tresărirea fiorului emotiv. Poezia patriotică a lui Coșbuc depășește comunicarea discursivă sau narativă cînd își asociază o anume viziune fabuloasă, cînd adică poetul nu mai e interesat de faptul, evenimentul sau personajul ca atare, ci realizează o proiecție a lor într-un plan mai vast, fie fantastic, fie de epopee. În aceste cazuri intenția strict ilustrativă e părăsită. O primă mișcare de acest fel cunoaște poezia *Ex ossibus ultor!* Ea începe prin evocarea unei atmosfere de mit nedeterminat. Deocamdată ne aflăm pe un oarecare tărîm de basm, puțin precizat, ca în unele prelucrări amintite anterior :

*A fost un tînăr împărat —
De la mișei a smuls averea
Și-a smuls de la tirani puterea
Și mulți nebuni a spînzurat.*

Mișcarea epică e puțină, nesolicitînd atenția poetului pentru actele ei succesive. În schimb, e de-a dreptul impresionant

motivul mormîntului pierdut, înconjurat de mister și de pămînt blestemat, peste care se arată uneori un semn miraculos :

*Dar noaptea-n zare, uneori,
Cînd e furtună-n depărtare,
La margini de-orizont răsare
Un fulger alb, tîrziu spre zori.*

Finalul vine acum în crescendo, prin cunoscuta măiestrie a poetului care aduce însă nu un element extern, ci culminarea tensiunii dramatice a întregii poezii :

*Iar într-o noapte va lovi !
Și spintecată de lumină
Fugi-va noaptea cea haină,
Și brazii-n flăcări or vorbi ;
 Și-atunci, cu fulgerul tovarăș,
Ieși-va mortul împărat,
Și-n iadul lor, de-unde-au plecat,
S-or prăbuși tiranii iarăș.*

Dar cea mai realizată poezie patriotică din opera lui Coșbuc rămîne, după noi, *Moartea lui Gelu*. Balada pornește de la motivul, cunoscut de pe acum, al mortului eroic ce se va ridica din mormînt în ceasul luptei finale. Momentul istoric îndepărtat pe care poetul și l-a ales l-a ferit, indirect, de procedeul unei simple ilustrări a unui anume fapt anecdotic precis. Gelu e cunoscut doar prin rezistența sa eroică în fața cotorpitorilor, prin jertfa propriei vieți închinată libertății și, mai mult decît un personaj istoric, e un simbol. Un înțeles destul de vag, dar cu atît mai profitabil pentru poezia care debutează într-un stil de lamento sugestiv exprimat printr-o metrică mai puțin obișnuită, frîntă dureros în finalul fiecărei strofe :

*Răzleț din oștirea bătută,
Fugind pe cîmpia tăcută,*

*Căzu de pe cal, de durere,
Pe marginea apei. Și pierde.
Din rană și-ar smulge săgeata
Și n-are putere.*

„Testamentul” lui Gelu, rostit în continuare în scrișnetul durerii și în așteptarea puhoiului de dușmani, pierde elementul discursiv în schimbul unei viziuni eroice a viitorului, în versuri ce anticipează elevația de ton a poeziei protetice a lui Goga :

*Jelească-mă apele Cernii !
Să-mi bubnie crivățul iermii,
Ca-n taberi al cailor tropot ;
Iar veșnicul apelor șopot
Să-mi pară ca-n ceasul vecernii,
O rugă de clopot.*

*Și, poate, sosi-va o vreme,
Cînd munții vor fierbe, vor geme
Cu hohote mamele-n praguri,
Vor trece bărbații-n șiraguri
Cînd bucium suna-va să cheme
Pe tineri sub steaguri.*

Balada înaintează apoi prin scena luptei finale și a morții eroului, într-un decor halucinant, realizat cu o binevenită economie de mijloace, o sobrietate comparabilă doar cu aceea din *Moartea lui Fălger*.

Sectorul epic al poeziei coșbuciene rămîne deci, în cea mai mare parte a lui, la o intenție ilustrativă, aceea de a repovesti. Este foarte adevărat însă că tehnica narării în versuri atinge prin aceste balade performanțe de seamă pentru epoca aceea, înscriindu-se ca moment de importanță în dezvoltarea baladei românești sau, mai general, a filonului epic al poeziei noastre.

În aparență, aceste aspecte ale versului românesc par a fi fost neglijate în continuare de o evoluție orientată în general spre lirismul pur și interiorizare. Nu trebuie să uităm însă că nici cele mai accentuat lirice sau meditative orientări ale poeziei din secolul al XX-lea nu au izgonit total o anume mișcare epică. Ea se poate întâlni la Adrian Maniu în forma motivului de basm interpretat în glumă, sau a baladei fantastice cu accent pe atmosferă, la Ion Vineanu prin câteva schițe de epic pur, la Lucian Blaga prin ecouri metafizice ale unor forme baladești, la Ion Barbu, în cunoscuta sa vocație epică, la Al. Philippide și mai ales la Tudor Arghezi în poezia căruia e reconsiderată nu numai specia ca atare, dar și aspectul ei cel mai degradat, anecdoticul. Perfecțiunea tehnică, puritatea de linie a acestor aspecte ale epicului nostru poetic își au izvorul, totuși, oricât ni s-ar părea de ciudat, în numeroasele experiențe coșbuciene. La poetul născădean copleşte din păcate cantitatea masivă de prelucrări simple, preferința pentru mijloace mai greu adaptabile versului. Coșbuc numai întâmplător inculcă textului său o anume emoție, prin proiectarea într-un epicism de atmosferă (*Ex ossibus ulior!* sau *Moartea lui Gelu*) și niciodată nu-i suprapune vreun substrat mai adânc, filozofic. De cele mai multe ori însă, el se mulțumește să povestească, să redea, să însceneze, comunicându-ne prea puțin peste semnificația motivului izvor.

Încercările de lirism direct nu sînt total neglijabile în poezia lui Coșbuc. De cea din urmă dată, *Romanță sau Salamita* reprezintă prelucrări ale unor izvoare vechi pe care poetul le dezvăluie în subtitlu. Putem crede deci că el înțelegea poezia ca pe o manifestare a unui sentiment personal, așa cum spusese Slavici, și că identifica sau confunda acest sentiment cu însăși expresia lui. Ideea nu e lipsită nici de subtilitate, nici de precizie sau adîncime teoretică, atît numai că ea nu vizează în vreun fel valoarea și cea ce lui Coșbuc i se

părea atunci expresie și deci sentiment personal, pentru noi
astăzi frizează banalul :

*Te-am strâns sărutându-te, Radă,
Tîrziu într-o noapte d-april —
Azi mai fiecare copil
Ne cîntă iubirea pe stradă.
Că oameni deși n-au știut
De noi și de tainele noastre,
Dar stelele bolșii albastre
Văd toate, și ele-au văzut.*

Romanță (după un cîntec grecesc)

În momentele în care se ridică pe o experiență proprie, lirismul direct al lui Coșbuc ajunge pînă la urmă ilustrativ, ca în poezia *Din copilărie*, în care un eveniment al naturii e suprapus unui tipar dramatic, covîrșind reacția strict personală care ar fi trebuit să rămîină materia poeziei :

*Un muc de opaiș ardea —
Proptind pe genunchii tăi cotul,
Stam, mamă, pe gînduri cu totul ;
Și ploaia-n fereastră bătea.
— „Ah, dacă știam eu că minte,
De-atîtea ori norul de sus,
Pădurii de ce nu i-am spus
Să fie cuminte !”*

‘Apropiată prin punctul de plecare e poezia intitulată *Fragment*. Sonoritatea versului e eminesciană :

*În vale văd căscioara cu streășină de brad ;
Aud, tîrziu prin noapte, pîraiele ce cad
Cu vaiet de pe dealuri ; și-ntinsele păduri
În cor își cîntă doina, cu zeci de mii de guri.
Acum un trăsnet frînge cu hohot repetat
Un brad în fața casei.*

Și în această poezie pretextul exterior are o prezență deosebită; el însă nu copleșește total reacția individuală, tresărirea sufletului de copil în fața spectacolului grandios al dezlănțuirii forțelor naturii. În *Pierde-vară* sau *Pe deal*, textul face un pas înainte pe calea subiectivării. Mai ales cea de a doua poezie pare în pragul unor notații lirice de strictă autenticitate, pe tema confruntării cu imaginea fericită a trecutului. Din lectura acestor poezii ni se relevă nu numai calitatea și forța specifică a lirismului coșbucian, dar și ceva din procesul intim al sublimării lui. Este un lirism răsfrînt în exterior. Semnele lumii reale, aparențele celor ce ne înconjoară, sînt cele care traduc starea sufletească a poetului. Există la Coșbuc o imposibilitate de a se autoexprima, un obstacol ce barează calea fluxului personal emotiv. Cînd încearcă totuși, el rămîne discursiv, didactic :

*Nu mă plîng ! Imi pare mie
Uneori că sînt învins,
Sufletul mi-l simt cuprins
De melancolie.*

*Iar atunci îmi vine plînsul.
Sînt copil, și plîng ușor !
Plînsul meu e-al tuturor ;
Ce păcat e-ntr-însul ?
(Pe deal)*

Mult mai numeroase, chiar în poezia din care am citat, sînt cazurile de punere în lumină a unei atitudini lirice la modul indirect. Elementele concrete înconjurătoare îi servesc în acest scop. Procesul creator are un dublu sens : unul evocator, am putea spune, notațiile fiind realități încărcate de emoția amintirii pe care poetul o reactualizează tocmai prin aceste elemente, celălalt creator — fluxul subiectiv al comunicării găsește tipare și forme pentru a se plăsmui. Este de fapt procesul general de obiectivare a lirismului, desfășurat în poezia

lui Coșbuc în condiții oarecum aparte, prin suprapunerea amintitului sens evocator.

Cu aceste sumare considerații preliminare pășim pe tărîmul cel mai original din universul poeziei lui Coșbuc. Ne întîmpină mai întîi cunoscutele idile, mici scene din viața satului, surprinse dintr-o perspectivă cu totul deosebită. Izvorul cult al acestor versuri pare a fi o anume predispoziție aparent epică de bogată tradiție în lirica germană, constituită din balada medievală și apoi romantică, prelucrată uneori pînă la pulverizare, dar mai ales din poezia pastorală a lui Schiller sau Gessner ale căror tradiție și filon folcloric ajung neștirbite la Heine și contemporanii lui. O anume epicizare a lirismului, un anume tipar anecdotic se impuseră, din aceeași filieră, cu cîteva decenii mai înainte de Coșbuc în poezia română, iar cele mai strălucite rezultate ale acestei contaminări au ajuns la noi sub forma poeziilor eminesciene închinete dragostei și naturii, în care este evidentă o asemenea simulare a unei acțiuni: *Floarea albastră*, *Dorința*, *Lacul*, *Lasă-ți lumea...* E de observat în primul rînd că nu numai Eminescu a scris asemenea versuri: formula lor era răspîndită în epocă, cu valoarea unei mode. Apoi trebuie de îndată remarcă că, în ultimă instanță, cu toată aparența de epicitate, impusă prin cîteva elemente definitorii (personaje, un fel de acțiune, dialog, final), poeziile de factura amintită rămîn totuși în afara epicului propriu-zis. Ele nu sînt adică balade, diferența dintre *Povestea teiului* și *Dorința* fiind sesizabilă. La Coșbuc asemenea poezii cîștigă de îndată cîteva aspecte caracteristice care le fixează pregnant originalitatea: mediul rural, o problematică pasională circumscrișă destul de limitat precum și un anume tipar dramatic evident oricui.

Poeziile respective nu pot fi considerate, decît cu prețul unui abuz de interpretare, de inspirație strict ardeleană sau mai precis nășăudeană. E drept că nu plutesc în nedeterminat și că numeroase indicii ne trimit spre o localizare geografică destul de precisă, dar tot atît de adevărat și evident e procesul ridicării lor într-un spațiu suprageografic. De fapt aici

se poate observa cum mecanismul specific de obiectivare a lirismului coșbucian urmează două sensuri contrarii : în măsura în care e evocator, acest lirism aduce „semne“, reziduuri ale unei experiențe trecute, ale unor locuri cunoscute și îndrăgite. În această măsură orizontul idilei coșbuciene apare ridicat pe aspecte caracteristice și evocatoare din viața satului, văzute, cum s-a observat de atâtea ori, cu ochiul orășanului desprins de sat și stăruind în reverie : peisajul ca atare, obiceiuri, implicații ale configurației sociale, elemente de viață concretă. Dar tendința creatoare a lirismului depășește această viziune ancorată într-o realitate determinată, proiectînd idila în zonele unui univers artistic fictiv, convențional, cu o anume valoare de generalitate dar și cu apăsate trăsături de unicitate. E un spațiu idilic stilizat în sens baladesc, întrucît, așa cum observa cu pătrundere Vladimir Streinu, Coșbuc se face interpretul unei viziuni baladești a poporului nostru (op. cit., p. 250). Personajele sînt siluete de baladă, flăcăi voinici și fete mîndre, proiectate pe mediul colorat în același sens, în tablouri ce vibrează de un suflu epic.

Sfera problematicii sufletești a acestor poezii a fost nu o dată identificată pînă acum cu idilismul. Criticul pe care l-am citat mai sus definea idilismul ca pe o „*deformare a naturii omului în sensul inocenței [...], idilic este instinctul sexual a cărui liberă manifestare în om nu trezește nici o semnificație intelectuală ; sîntem idilici în iubire cîtă vreme nu-i pricepem rostul final. Întregul erotism coșbucian, ca un just complement al peisajului în care se desfășoară, are acest farmec de elementaritate*“ (op. cit., p. 249). Călinescu, la rîndul său, caracterizase idilismul coșbucian drept „*un fel de naivitate schilleriană obținută pe cale artificială, după pierderea inocenței, din nostalgia vîrstei de aur. Dar bineînțeles, Coșbuc e țăran adevărat și poezia lui nu devine arcaderie nici teocritism gessnerian. Ea e o separare numai a idilicului real*“ (op. cit., p. 518). Nu este greu să descoperi și în acest plan moral dialectica specifică a obiectivării lirismului coșbucian : elementul subiectiv are, de astă dată, un sens nu

atît evocator cît legat de posibilitatea de autoexprimare. E drept că poetul nu exteriorizează propriul sentiment erotic, în individualitatea lui, cît mai degrabă se referă, se sprijină pe fondul de experiență al vîrstei sale tinere, pe experiența lui erotică, dar nu în aspectele ei unice, particulare, ci prin ceea ce are ea mai general, prin ceea ce o încadrează într-o condiție umană mai largă. Coșbuc a reactualizat date din propriile trăiri pasionale pentru a-i servi drept tipar modelator al stărilor sufletești puse pe seama eroilor săi. Sensul obiectiv al lirismului său domină, nu numai prin amploarea acestui proces, dar mai ales prin multitudinea aspectelor concrete pe care le îmbracă. Este de-a dreptul uimitoare capacitatea de invenție a poetului în această direcție. Poeziile care pot fi incluse în capitolul idilelor sînt foarte numeroase și e de observat că fiecare reproduce o altă situație sau stare sufletească: *Minioasa*, *Nu te-ai priceput*, *Rea de plată*, *Pe lîngă boi*, *La oglindă*, *De pe deal*, *Supțirica din vecini*, *Nu-mai una*, *Dușmancele*, *Recrutul*, *La părău*, *Politică*, *Spinul*, *Scara*, *Ispita*, *Șarpele-n inimă*. Se mai poate remarca apoi faptul că e mai mult decît dificil să caracterizezi o asemenea stare. Poetul realizează un univers pasional de domeniu inefabilului și-l nuanțează la nesfîrșit, refuzîndu-și orice repetiție. E drept că o definire sau alta se poate face, dar relativitatea lor e ușor de dovedit și analiza întîmpină mereu alte semne de întrebare. În *Minioasa* starea sufletească e destul de neprecizată: un flăcău e chinuit de capriciile iubitei; el resimte o ciudată suferință amestecată cu nedumerire și ciudă, dar de îndată ce credem că l-am înțeles și că i-am pătruns starea, ne dăm seama că ne aflăm de fapt abia acum în fața adevăratei enigme și anume atitudinea ciudată a fetei care a provocat durerea flăcăului și pe care nu putem nicidecum s-o explicăm. În cunoscuta *Nu te-ai priceput!*, în afară de poanta finală în stil de sentință, ne izbește ciudata timiditate a flăcăului dar și necazul fetei pentru această timiditate. Stările sufletești sînt atît de nuanțat

disecate și totodată prezentate în exteriorizarea lor plină de farmec, încît pe drept cuvînt critica a fost atrasă pe calea analizei psihologizante. Călinescu a arătat însă că aceasta e o falsă problemă, poezia lui Coșbuc o dată cu poezia din totdeauna nefiind rezultatul observației directe, în orice caz nu al unei observații de factura celei prozaice. Și cu toate acestea, metoda psihologică e foarte tentantă, cu atît mai mult cu cît ea ne este sugerată de apropierea absolut necesară între idila lui Coșbuc și aceea a lui Slavici, apropiere ce depășește, credem, valoarea unei simple corespondențe, avînd chiar implicații evidente de natura influenței directe. Și în nuvelele lui Slavici (*Scormon, La crucea din sat, Gura satului sau Pădureanca*) tinerii eroi, dar mai ales eroinele, se caracterizează printr-o derutantă labilitate a stărilor sufletești, printr-o ciudățenie feminină mai adîncă decît un simplu capriciu. În nuvelele amintite de noi această problematică sufletească stă în centrul acțiunii și, în același timp, e prezentată într-o ambianță pronunțat idilică. De altfel și Coșbuc încercase prin *Dragoste învrăjbită* același lucru, poezia părăind o nuvelă de Slavici versificată. De fapt posibilitatea de apropiere a celor doi scriitori impune numai în aparență metoda psihologică, întrucît această metodă rămîne utilă numai în anumite limite chiar și în cazul prozatorului. Dar paralelismul amintit poate rezolva dilema, demonstrînd că, de fapt, amîndoi scriitorii au explorat, unul în sens epic, celălalt în sens liric, dar niciunul strict psihologic, domeniul comun al unei experiențe biologice cruciale, cu valoare de instinct fundamental. Iar în cazul poetului, așa cum observase Călinescu, lirismul se traduce în acel „*mecanism etern al ingenuității umane, ca un hieratism al instinctelor*“. În unicitatea ei, fiecare idilă a lui Coșbuc prezintă deci un accident, un capriciu al dragostei, pe cînd în totalitate reprezintă nu o monografie a vîrstei ingenuae, ci cîntecul ei obiectivat. Iar modul specific, de ultimă instanță, al acestei obiectivări e dat de structura artistică a idilelor respective.

Astfel, în câteva din idilele coșbuciene (*Pe lângă boi, La oglindă, De pe deal*) starea sufletească e atât de deosebită încît pentru a fi pe deplin exprimată ea trebuie ilustrată printr-o scenă. Și cu toate acestea, episodul nu are sens epic, ci unul liric, fiind rezultatul amintitului proces de obiectivare. Dinamica sufletească agitată a acestor mici scene, alternanța contrastantă a stărilor pasionale, elementul surpriză și, în ultimă instanță, utilizarea largă a dialogului, toate ne duc spre genul dramatic spre care poetul pare a fi fost mereu chemat fără să știe. Același Călinescu remarcase caracterul scenic al acestor poezii, al căror lirism e „un lirism reprezentabil, o poezie teatrală, așa cum există un teatru de poezie. Mișcarea nu este exterioară, epică, simbolizînd acte de voință, ci interioară” (op. cit., p. 521).

Ilustrare dramatizată a unui conținut pasional cu valoare de ritual, pe un fundal de peisaj sătesc recreat în viziune baladescă, idila lui Coșbuc se încadrează firesc într-un plan lirico-epic mai vast. Ne gîndim desigur la acel eşuat proiect de epopee țărănească ale cărui schițe de intenție se descoperă aproape la tot pasul în opera lui. Ceea ce trebuie neapărat precizat este faptul important după care idila, ca și alte sectoare ale poeziei coșbuciene, nu reprezintă rezultatele cantitative ale acelei îndrăznețe încercări, ci mai degrabă produsul calitativ al procesului specific de transfigurare lirico-epică a materialului ales. Ele nu țin deci atât de compoziția proiectului de epopee, cît de structura lui intimă, de intenția lui creatoare. Astfel că nu ar avea rost să stabilim acum ce loc anume ar fi ocupat fiecare cîntu al poeziilor lui Coșbuc în alcătuirea organizatorică a epopeii, dar putem încerca să descoperim liniile de forță pe care se orientase intenția sa creatoare. Una din acestea a fost, fără îndoială, optica ilustrativ-eroică sau lirică aplicată unor teme folclorice; alta e dată de amintita perspectivă comică sau eroicomică mergînd pînă la burlesc, după cum alta e dată de optica idilică în care se încadrează vîrsta feciorelnică a sufletului uman. Pam-

dantul acestei ultime viziuni îl reprezintă un anume dramatism ce colorează, în trepte diferite, urcînd pînă la tragic, poezia coșbuciană. Dacă în primul caz era obiectivat lirismul vîrstei fericite, al norocului și împlinirii, în cel de al doilea se subliniază, după aceeași intimă intenție creatoare, aspectele nefaste, nenorocirea în dragoste și în viață. De fapt, corespondentul strict al idilei coșbuciene este cîntecul suferinței de dragoste, desfășurat pe o gamă mult mai restrînsă, dar cu unele accente impresionante. În *Cîntecul fusului* sentimentul tinde să se absolutizeze, durerea să ia proporții cosmice. Din păcate această expansiune în universal a unei suferințe personale e urmărită la un mod cam impersonal, aproape didactic, prin enumerarea neturburată a elementelor naturii care participă, pe rînd, la durerea eroinei. *Fata morarului* e o poezie de atmosferă și sentiment tragic, culminate spre izbucnirea disperată din final: „*Aș vrea să fiu, roată, sub tine!*” Ca și această din urmă poezie, *Fata mamei* încearcă să exprime nelămuritul, inexprimabilul și insesizabilul din durerea umană. Ne găsim într-o situație comparabilă cu uña din stările idilelor amintite: plînsul fetei ține de evoluția mereu repetabilă, cu caracter de destin, a reacțiilor pasionale, este un tribut pe care eroina îl plătește ceremonialului sever și ineluctabil al vieții.

Din motive care țin desigur în primul rînd de alcătuirea sufletească a poetului, înclinată firesc spre sectorul de lumină și bucurie al vieții, această parte a poeziei coșbuciene este mult mai redusă cantitativ. Cu toate acestea, filonul tragic nu se pierde. El susține din adînc un alt grup de poezii între care amintim *Mama*, *Noi vrem pămînt!* *Doina*, *În miezul verii*, *Vîntoasele*, *Bordei sărac*. De data aceasta tragismul lui Coșbuc nu mai izvorăște din urmărirea rotației neturburate a vîrstelor și instinctelor omenești; el își asociază puternice implicații sociale prin prisma unei viziuni baladești de coloratură sumbră de astă dată. *Mama*, pe care autorul ei o voia o replică a eminescienei *O, mamă*, este departe de tim-

brul pur elegiac al acesteia, timbru ce unește într-o asociație bazată pe cețoase și adânci temeuri lirice și sufletești imaginea mamei cu cea a iubitei. Poezia lui Coșbuc coboară dintr-o zonă epică a folclorului și realizează imaginea unică a căsuței materne și a împrejurimilor ei. Cu toată aparența de localizare precisă, cadrul poeziei ține de un univers fictiv :

*În vaduri ape repezi curg
Și vuiet dau în cale,
Iar plopi în umedul amurg
Doinesc eterna jale.
Pe malul apei se-mpletesc
Cărări ce duc la moară —
Acolo, mamă, te zăresc
Pe tine-ntr-o căscioară.*

E mediul convențional al baladei adumbrite de dramatism. Atmosfera se încarcă progresiv de tensiune prin acumularea unor elemente sugestive din recuzita folclorică : „*Pe vatra veche ard, / Pocnind din vreme-n vreme, / Trei vreascuri rupte dintr-un gard, / Iar flacăra lor geme : / Clipește abia din când în când / Cu stingerea-n bătaie, / Lumini cu umbre-amestecînd / Prin colțuri de odaie*”. Desigur, după cum autorul însuși lăsase să se înțeleagă, acel George pe care-l așteaptă mama cu cele trei copile ale ei, nu e poetul. Versurile nu se ridică deci pe o experiență personală, ci pe sugestia lirică pe care o poate oferi destinul aparte al înstrăinatului. Poezia poate fi deci apropiată mai mult de tema eminesciană a nenorocului, a eroului pierdut în lume pe cărările înnegurate ale vieții, dar lirismul ei este indirect, obiectivat prin ilustrare într-un tablou de viață și prin schițarea unui vag fir epic. Sensul ilustrativ, deci în parte dramatic, caracterizează și celelalte poezii amintite mai sus, excepție făcînd doar cunoscuta *Noi vrem pămînt !*, care este un discurs vehement, punctat de amenințări, al țărânului în pragul revoltei. Dar această construcție aparte nu face decît să apropie și mai mult poezia de

genul dramatic. Într-adevăr, valoarea emotivă a poeziei decurge din efectele ei retorice subliniate și pregătite cu aceea pricepere a exploziei vădită și în *Decebal cătră popor* sau *In opressores*. Privită prin această prismă, respectiva creație coșbuciană ne explică, printr-un motiv în plus, frământarea, de un sens sau altul, pe care a produs-o în epocă.

Așa cum pare organizat, în general la modul bipolar, universul poeziei lui Coșbuc, ne-am aștepta ca fiecare din regiunile prezentate pînă acum să-și găsească o firească încununare în cele mai populare din baladele sale, *Nunta Zamferei* și *Moartea lui Fulger*. Cea dintîi ar sintetiza optica idilică, acel lirism al instinctului erotic perceput în manifestarea sa rituală, iar cea de a doua ar veni să culmineze viziunea tragică a poetului, tema suferinței și a morții. Relația desigur aceasta este, fiind perfect explicabilă, dar înainte de a o detalia, trebuie să mai facem observația că amintitele poezii fructifică nu numai experiența baladelor sau idilelor coșbuciene, ci și pe aceea a altui sector important al operei sale, a pastelului. Nu vom privi, în analiza noastră, pastelul coșbucian din punct de vedere strict plastic, adică al imaginii pe care ne-o dă despre lume. Călinescu remarcase de altfel faptul că pastelul respectiv este în primul rînd unul de sugestie. Apreciat drept corespondent poetic al unei imagini vizuale, pastelul coșbucian apare nesemnificativ: notația e banală și fără relief; culoarea lipsește; personificările sînt adesea facile. Și totuși, o anume capacitate de sugestie și de emotivitate nu poate fi negată acestui gen de poezie și, ceea ce este mai important, ea nu poate fi explicată numai prin actul psihologic al regăsirii. Caracterizarea cea mai pătrunzătoare a dat-o acestei poezii tot Călinescu: „*Coșbuc pune mai mult sistem în aceste poezii, dar e lipsit de orice interioritate. Nu i s-ar putea tăgădui lirismul de vreme ce nici coloarea, nici mișcarea narativă nu predomină, dar avem de-a face cu un lirism obiectiv [...], constînd în solemnitatea de repetiție a fenomenului*” (op. cit., p. 520). Și, la pagina urmă-

toare : „La Paști, în miezul verii, Iarna pe uliță, cele mai bune poezii de acest fel în afară de Noapte de vară, continuă a fi monografii ale unor momente din viața satului, cu vii desfășurări de grupuri umane. În ciuda simplității mijloacelor și a totalei obiectivități, originalitatea lor e vădită ; și fiindcă nu se poate dovedi, inefabilă. Avem înaintea niște tablouri care povestesc momente eterne ale satului și care izolate în cadrul lor perfect stîrnesc acea emoție de ordin contemplativ pe care ne-o dă vechea pictură narativă...” :

Noapte de vară, poezia pe care Coșbuc a pus-o în fruntea primului său volum de versuri, nu descrie, nici nu evocă propriu-zis, ci recrează o lume și o stare sufletească specifică, un calm sentiment de fericire deplină. Cadrul natural nu e transfigurat la modul feeric ; notațiile sînt cît mai banale cu putință, dar prin ritmica lentă a elementelor ele par să sugereze însăși mișcarea cosmică neturburată, deplin egală sieși. Pastelul e conceput la modul clasic, prin urmărirea gradației necesare. Partea întâi prezintă o oarecare mișcare, un tremur al luminii întrevăzute printre frunze, o suită de aspecte sonore estompate parcă. După culminarea acestei mișcări, vagi și difuze, o notație atonală din punct de vedere sonor și cromatic are darul să introducă subiectul părții a doua, liniștea : „Fumul alb alene iese / Din cămin”. De-acum liniștea e redată prin elemente caracteristice sau prin sugestii de ordin negativ. Strofa cea mai frumoasă nu este, credem, și cea mai des oferită drept exemplu. Ritmul ei potolit scandează parcă o emoție deosebită născută din corespondența neexprimată a acestui tablou cu însăși respirația calmă a timpului, a întregului univers. O anticipație parcă a fiorului cosmic din poezia lui Blaga :

*Ca un glas domol de clopot
Sună codrii mari de brad ;
Ritmice valurile cad,
Cum se zbate-n dulce ropot
Apa-n vad.*

Un alt pastel citat cu deosebire din opera lui Coșbuc este poezia *Vara*. Ibrăileanu i-a făcut o analiză insistentă, ironizată pe drept cuvânt de Lovinescu. Rămîne valoare în această poezie, nu posibilitatea; mai mult sau mai puțin accidentală, de a stabili un paralelism strict între schema ei metrică sau repartiția vocalelor și conținut, ci, de asemeni, măsura în care o emoție lirică e obiectivată în tablou. Cu toată perspectiva deschisă, largă, a peisajului, fiorul cosmic lipsește, versul fiind chiar amenințat de o alunecare în anecdotic. Finalul doar salvează emoția, anticipînd, cam timid e drept, un motiv specific poeziei noastre majore din secolul al XX-lea — fiorul panteist, ispita combustiei, a topirii în elementele naturii :

*Mi-e inima de lacrimi plină,
Că-n ea s-au îngropat meren
Ai mei, și-o să mă-ngrop și eu !
O mare e, dar mare lină —
Natură, în mormîntul meu,
E totul cald, că e lumină !*

Foarte bogat reprezentat este, în pastelul coșbucian, procedeul personificării. Dar ce s-ar mai putea valorifica astăzi din poeziile respective ? În *Prahova*, poetul e didactic, în *Seara* sau *Ștreqarul vailor* e manierist la modul idilic. Poezia intitulată *Vîntul*, în schimb, pare a lăsa o porțiță fluxului emotiv. Pe alocuri, aici, procesul personificării merge paralel sau chiar poate fi confundat cu acela de obiectivare a lirismului, după cum ne indică strofa următoare :

*Cum aș voi să fiu meren
Un vînt și eu, în zi cu soare,
De-ar fi numai secerătoare
O fată pe care-o știu eu !*

De asemeni, ar reclama interes *Chindia* și *Lumînărica*. Imaginînd hora îndrăcită a elementelor naturii într-o zi călduroasă de vară, cea dintîi poezie nu e totuși propriu-zis epică.

Agitația tabloului ei se gradează doar spre explozia finală. Construită pe o schemă asemănătoare, cea de a doua ridică un semn de întrebare în legătură cu semnificația ei. Momentul evocat e doar unul de o extremă seriozitate, priveghiul la căpățiul unui mort, și totuși, o stranie mișcare și chiar veselie agită tabloul. Poezia nu scontează pe o interpretare simbolică, deși motivul lumînărilor trecute din mână în mână ar fi putut sugera semnificații adânci. Ea rămîne ilustrativă, descriind pur și simplu un anume obicei, deci didactică.

Cîștigînd aceste elemente din prezentarea pastelului coșbucian, nu e prea greu de probat cum cele două capodopere ale poetului, *Nunta Zamferei* și *Moartea lui Fulger*, fructifică atît experiența creatoare a baladei sau idilei cît și pe aceea a pastelului. *Nunta Zamferei* celebrează momentul de împlinire al vîrstei tinere. Accentul nu mai cade acum pe aspectul pasional, eludat rapid: cei doi logodnici sînt doar urșiți unul altuia. Poetul prezintă ceremonialul iubirii în manifestarea sa exterioară, socială am putea spune, în momentul său de fast și sărbătoare. Trebuie să observăm însă neapărat că valoarea specifică a baladei nu stă în descripție sau culoare ca atare și nici în tabloul feeric care nu e amănușit ci poate să ne apară, cel mult, în totalitatea sa, printr-un proces intelectual posterior lecturii. Poate că lirismul, implicit emoția ce nu poate fi negată a acestei balade, provine nu din contemplarea tabloului feeric propriu-zis, ci din actul deliberat, conștient al proiectării în feeric a acestei ceremonii. Se confruntă aici mereu, stimulîndu-se reciproc, două stări sufletești diferite: pe de o parte sentimentul realist al recunoașterii, dat de tiparul documentar al baladei care descrie o nuntă țărănească în atmosfera ei cu totul deosebită, în succesiunea obiceiurilor și momentelor caracteristice, în personajele tipice; pe de alta, pornirea, avîntul liric puțin obișnuit prin care această realitate e ridicată în planul transcendent al viziunii feerice. Nu tabloul propriu-zis ne încîntă deci, cît adeziunea noastră, sentimentul participării la înnobilarea lui. Balada are

prin urmare tot un program ilustrativ, dar înțeles pe temeiuri mai adânci, mai creatoare.

Cît privește *Moartea lui Fulger*, elementul fabulos fiind mai sărac, s-ar părea că nu mai putem da aceeași explicație. Dar sărăcia feericului e numai aparentă, o sărăcie de culoare, a unui tablou interpretat în alb-negru, dar cu aceleași sensuri transfiguratoare. Și chiar dacă n-ar fi o egală proiectare în plan fabulos a ceremoniei, rămîne una tot pe un plan general, și anume în eroismul tragic. Așa cum s-a mai observat, evenimentul e prezentat în semnificația sa de ritual, de ceremonial străvechi, e absolutizat. Se exprimă aici o filozofie a vieții și morții, dar e de remarcat că ea nu copleșește evenimentul prin conținutul său de idei, ci se încadrează în solemnitatea momentului, participă la tabloul dramatic înscenat, astfel că, pe lîngă înțelesul său principal, de natura unor adevăruri comune, de altfel, această filozofie ne impresionează prin tonul sentențios, prin solemnitatea rostirii. Descoperim deci și aici elemente de regie, întrucît și această baladă rămîne, la rîndul ei, în cadrul aceluiași program ilustrativ.

Poezia lui Coșbuc ni se impune astăzi, la împlinirea unui veac de la nașterea poetului, prin îndrăzneța ei intenție primordială. Este drept că proiectul inițial nu a fost împlinit, că problemele pe care acest gînd le-a pus autorului l-au condus uneori pe calea facilă a versificării sau a ilustrării versificate, dar nu e mai puțin adevărat că stihuitorul s-a găsit nu de puține ori pe calea cea bună a operei sale, pe filonul său creator cel mai autentic. Iar momentele de fericită inspirație, de adîncă intuiție a specificului artei sale i-au dictat o poezie ce a cucerit publicul prin comunicativitatea și varietatea formelor ei, o poezie care a ajuns la expresie originală prin armonia deplină a formei clare cu conținutul său de lirism obiectivat. În acest proces de creație, Coșbuc s-a manifestat ca o adevărată personalitate originală. El a fructificat

experiența baladei și idilei de influență folclorică, văzute ca structuri corespunzătoare lirismului obiectivat, până la limitele ei, fixînd o viziune și epuizînd o sursă creatoare. Din această cauză, moștenirea poeziei sale se transmite posterității nu ca un depozit de motive sau realizări formale, nu ca posibilitatea unei influențe directe, ci la un mod mai general, cu valoarea unei experiențe creatoare, pe deplin grăitoare atît prin părțile ei de umbră cît și prin cele de lumină.

MIRCEA TOMUȘ

TABEL CRONOLOGIC

1866 La 20 septembrie¹ se naște în satul Hordou din nordul Ardealului, în casa preotului Sebastian (descendent dintr-o familie de iobagi), George Coșbuc.

Copilăria și-o petrece la Hordou, unde primește și întâile noțiuni despre învățătură de la țăranul Ioan Goriță. Printre altele, acesta îi povestește și snoava cu filozofii și plugarul, pe care o va transpune mai târziu în versuri.

De la Tănăsucă Mocodean, un cântăreț de biserică, Coșbuc învață a citi încă de la vârsta de cinci ani.

După ce colindă prin mai multe localități din Ardeal, în toamna acestui an, Eminescu trece munții și vine la București.

1870 Se constituie la Năsăud societatea de lectură a elevilor „Virtus romana rediviva”.

¹ În legătură cu luna și ziua nașterii poetului s-au ivit în ultimul timp controverse. Până nu de mult, se știa că G. Coșbuc s-a născut la 8 septembrie 1866, dată recunoscută și de poet. Dar, într-un articol publicat în *Gazeta literară* nr. 31 din 4 august 1956 și în volumul *Pagini despre Coșbuc* (1957), Gavril Scridon, cercetînd *Matricula botezaților* din comuna Hordou pe anii 1858—1883, susține că poetul s-ar fi născut la 20 septembrie stil vechi (3 octombrie stil nou). Data de 8 septembrie, chiar dacă a fost recunoscută de poet, nu poate fi reală, întrucît ea nu e înregistrată în nici un document; așadar, trebuie acceptată data de 20 septembrie.

1871 La 25 mai se naște G. Ibrăneanu.

1873 Coșbuc începe școala primară în comuna Salva, unde tatăl său era preot, de unde trece chiar în primul an la școala de trei ani din Telci. Aici va sta în gazdă la directorul școlii, Ioan Ionașec, de la care va învăța și nemțește.

1875 Se naște la Brașov, în ziua de 11/12 octombrie, poetul St. O. Iosif.

1876 După ce termină clasa a IV-a a școlii primare (la Năsăud), în toamna acestui an, Coșbuc se înscrie în clasa I a liceului românesc din Năsăud. Tânărul licean este găzduit, împreună cu mai mulți copii de țărani, de învățătorul Teodor Rotari. Acesta dispunea de o bibliotecă destul de mare, în care Coșbuc putea găsi pentru lectură, pe lângă operele scriitorilor români, și lucrări ale unor autori străini ca : Heine, Chamisso, Lenau, Bürger și alții. În anii liceului, Coșbuc desfășoară o vie activitate literară în cadrul societății de lectură a elevilor „Virtus romana rediviva”. A fost coleg de liceu, până în clasa a IV-a cu tatăl lui Liviu Rebreanu.

1877 Începe războiul de independență.

La 9 mai are loc proclamarea independenței de stat a României.

1880 Apare la București, sub conducerea lui Al. Macedonski, revista *Literatorul*.

La 5 noiembrie se naște, la Pașcani, Mihail Sadoveanu.

1881 La 1 aprilie se naște, la Rășinari, lângă Sibiu, Octavian Goga.

La 1 iulie apare la Iași, redactată de Ion Nădejde, revista literară și științifică *Contemporanul*.

1882—1883 În octombrie 1882, membrii societății „Virtus romana rediviva” hotărăsc redactarea unei reviste pe care o numesc *Musa someșană*. În această revistă, care apărea într-un singur exemplar scris de mână, s-au păstrat lucrările membrilor ei, prezentate în ședințele literare.

Încă de pe cînd era elev în clasa a VII-a, Coșbuc este ales vicepreședinte al societății „Virtus romana rediviva” iar la 2 octombrie 1883 devine președinte.

Coșbuc publică în paginile revistei *Musa someșană* primele sale poezii: *Societății „Virtus romana rediviva”*, *Stîncile strig'amin*, *Învățăm*, *Pepelea din cenușă*, *Tablou*, *Soartea lor*, *Fete blînde* și altele.

1883 În aprilie, vede lumina tiparului în *Almanahul societății studentești „România jună”* din Viena capodopera eminesciană — *Luceafărul*.

În decembrie apare, prefațată de Maiorescu, prima ediție din versurile lui Eminescu.

1883—1884 Poezia *Tablou de seară*, cea mai reușită dintre producțiunile lui Coșbuc scrise în acest an, se pare că este ultima publicată în paginile revistei *Musa someșană*.

1884 În vara acestui an, Coșbuc își dă examenul de bacalaureat.

După trecerea acestui examen, împotriva voinței părinților săi, care doreau să-l facă preot, Coșbuc pleacă la Cluj unde în toamnă se înscrie la Facultatea de filozofie și litere, dar unde, din cauza lipsurilor materiale și a atmosferei ideologice insuportabile, va rămînea foarte puțin timp.

În timpul studenției, Coșbuc dovedește o mare pasiune pentru folclor, fiind interesat în cel mai înalt grad și de trecutul de luptă al poporului nostru. Pasiunea pentru creațiile populare i-a inspirat-o și profesorul universitar Grigore Silași, ale cărui cursuri le audia.

La 14 aprilie ia ființă la Sibiu, sub conducerea lui Slavici, ziarul *Tribuna*, unde Coșbuc publică, începînd de la sfîrșitul acestui an, mai întîi sub pseudonimul C. Boșcu, apoi cu numele adevărat, versuri originale, basme versificate, traduceri și altele. Poezia de debut la periodicul sibian este snoava versificată *Filosofii și plugarii*, semnată C. Boșcu.

Apare *Gazeta săteanului*, la care Coșbuc va colabora din anul 1893.

Se prezintă pe scenă și apare în *Convorbiri literare* capodopera lui Caragiale — O scrisoare pierdută.

1885 Îi găsim tot mai des semnătura în periodicele transilvănene : *Familia* lui Iosif Vulcan, apărută încă din anul 1865 și, mai ales, *Tribuna*.

Semnate C. Boșcu, Coșbuc publică în *Familia* două poezii (*Două întrebări* și *Unde zbor*) și cu numele adevărat, două *Ghicitori* în versuri („Între toți șerpii din lume” și „Care rege n-are țară”) în *Calendarul pedagogic pe anul 1885*. Coșbuc își tipărește în *Tribuna* trei balade de inspirație populară : *Blăstăm de mamă*, *Pe pămîntul turcului* și *Angelina*. Primele două apar și în broșură în „Biblioteca poporală a *Tribunei*”. De pe acum, Coșbuc începe să traducă *Divina comedie* la care va lucra timp de peste douăzeci de ani.

Apare la București ziarul *Epoca* la care poetul va colabora între 1896—1904.

La 27 noiembrie se naște, în satul Tîrlișiu, Liviu Rebreanu, cel mai mare prozator pe care Ardealul l-a dat literaturii române.

1886 Coșbuc nu mai figurează printre studenții clujeni, dar rămîne totuși în Cluj, frecventînd doar anumite cursuri universitare. Continuînd colaborarea la *Tribuna*, în acest an îi apar : *Atque nos*, *Fata craiului din cetini*, *Draga mamei*, *Dragoste păcurărească* și altele. Dintre acestea, *Fata craiului din cetini* și *Draga mamei* apar în „Biblioteca poporală a *Tribunei*“ sub formă de plachete.

Ioan Slavici îl caută personal la Cluj pentru a stabili cu el o eventuală colaborare și pentru a-l atrage în redacția *Tribunei*. Nu-l găsește însă, deoarece, așa cum mărturisește într-o scrisoare către Slavici din anul 1886, Coșbuc, fiind bolnav, era plecat acasă („*Atîta-mi pare de rău că n-am putut să fiu la Cluj, pe timpul procesului d-tale și că n-am putut să mă întîlnesc cu d-ta ; n-am putut căci eram acasă bolnav de friguri...*“).

Colaborează la revista din Gherla *Cărțile sateanului român* în care publică : *Amin*, *strigă stîncile* și *Lupii țiganului*.

1886—1887 A tradus peste 480 de poezii din 92 autori greci, pe care dorea să le publice într-o antologie.

1887 Continuă să colaboreze la *Tribuna* cu poveștile și basmele versificate : *Fulger*, *Brîul Cosinzinii*, *Izvor de apă-vie*, *Tulnic* și *Lioara* și altele. Îi apare în volum în „Biblioteca poporală a *Tribunei*“ poezia *Fulger*.

Certîndu-se cu părinții din cauza întreruperii studiilor, Coșbuc va sta un timp pe la frați și surori, continuînd să scrie versuri și să corespundă cu Slavici, care-l cheamă la Sibiu.

În vara acestui an, Coșbuc se duce la Sibiu, unde de prin august începe să lucreze ca redactor la *Tribuna*.

Poetul furnizează periodicului sibian, la rubrica „Foița Tribunei” și „Variatăți”, un material destul de bogat.

La Sibiu rămîne pînă în 1889. Timpul petrecut aici s-a dovedit a fi cel mai rodnic din viața sa. În mediul sibian poetul a învățat mult; desăvîrșirea intelectuală o datorește Coșbuc oamenilor cu o cultură înaintată de la *Tribuna*. În *Amintirile* sale, Ioan Slavici scrie că: „Gheorghe Coșbuc, înzestrat din belșug de către firea cea darnică, s-ar fi ridicat în toate împrejurările deasupra contemporanilor săi, n-ar fi ieșit însă ceea ce a fost dacă nu și-ar fi croit lucrarea vieții în mijlocul acestor oameni cu cultură generală, care toți erau scriitori...”¹

Acum poetul își orientează scrisul spre o specie literară în care a rămas neîntrecut, spre *idilă*.

1888 În paginile *Tribunei* i se tipăresc în acest an peste treizeci de poezii, semnate sau nesemnate. Dintre acestea, rețin atenția baladele de inspirație populară *Rodovica*, *Ceas-rău*, *Crăiasa zînelor* și o parte din *Anacreonticile* sale, publicate cu mici modificări în ciclul *Cîntece* la sfîrșitul volumului *Balade și idile* din 1893.

G. Bogdan-Duică publică în *Gazeta de Transilvania* și *Tribuna*, la rubrica „Revista literară”, articole în care remarcă, înainte de Gherea, valoarea primelor poezii publicate de Coșbuc.

În martie izbucnesc răscoalele țărănești.

Apare în mai multe volume culegerea de *Povești ardelenesti* a lui Ioan Pop-Retegașul.

¹ I. Slavici, *Amintiri*, ed. 1924, p. 143.

1889 Ca și precedentul, și acest an e foarte rodnic pentru activitatea poetului. Acum scrie și publică poezii ca : *Rada*, *Numai una*, *Fata morarului*, *Un Pipăruș modern*, *Pipăruș-viteaz*, *Nu te-ai priceput* și una din capodoperele coșbuciene — *Nunta Zamfirei*. Ca urmare a răsunătorului succes pe care-l obține cu *Nunta Zamfirei*, Coșbuc, chemat de Titu Maiorescu, pleacă în toamna acestui an la București, unde se va stabili pentru totdeauna. De acum în activitatea și viața sa începe o nouă etapă.

În acest an, măcinat de mizerie, apune, la 15 iunie, „Luceafărul“ poeziei românești, acel care ridicase poezia noastră pe cele mai înalte culmi — Mihai Eminescu. La foarte scurt timp (30 decembrie) îl va urma și bunul său prieten — Ion Creangă.

1890 La București, Coșbuc îndeplinește un timp funcția de „desemnător ajutor“ la serviciul arhitecturii, din cadrul Ministerului Cultelor, de unde, nemulțumit, demisionează la începutul anului 1891.

În numerele 2—6 (15 ianuarie—15 martie) ale revistei *Amicul Familiei*, Coșbuc publică în traducerea sa *Cîntece* din *Cartea cîntecelor* a lui Gajus Catullus Vallerius.

În *Amicul Familiei* din Gherla și Cluj publică poezia *Romanță* („Negura nopții doarme pe mal“), iar în *Convorbiri literare* din 1 aprilie, poezia *La oglindă*.

1890—1891 Din februarie 1890 și pînă în ianuarie 1891, Coșbuc colaborează la ziarul bucureștean — *Constituționalul*.

Colaborează cu mai mulți profesori la elaborarea unui manual de școală intitulat *Carte românească de citire*.

1891 Apar în *Tribuna* alte poezii remarcabile din creația coșbuciană, printre care : *Pe lângă boi, Trei, Doamne, și toți trei, Rea de plată, O istorie veche* etc.

În noiembrie ia ființă la București revista-magazin *Lumea ilustrată* a lui Ignatz Herz, al cărei redactor a fost un timp și Coșbuc. Este profesor la Institutul de fete „Educația română” al Elisei Manliu.

1891—1893. Colaborează la *Lumea ilustrată*, unde publică poeziile : *Fatma* (1891), *Vestitorii primăverii* (1892), *Noapte de vară* (1892), *Vara* (1892), *Vîntul* (1892), *Rugămintea din urmă, La părau* (1893) etc.

1893 În ziua de 28 noiembrie vede lumina tiparului sub direcția lui Vlahuță și V. A. Urechia primul număr al revistei *Vieața*, la care colaborează și Coșbuc.

Apare în Editura Librăriei „Socec” din București volumul *Balade și idile*, prima culegere de versuri din creația lui Coșbuc.

Scrie poezia *În opresores*, care circulă în foi volante printre cititorii transilvăneni.

În paginile revistelor *Convorbiri literare, Minerva, Tribuna, Familia, Moftul român* și altele, apar nenumărate recenzii privitoare la acest volum. Astfel, în *Moftul român* din 23 iunie, Caragiale publică articolul „*Balade și idile*” de George Coșbuc în care afirmă că : „*Pe cîmpul vast al publicisticii române, pe care crește atîta spanac des și abundent, a apărut, în sfîrșit, zilele acestea și un copac... tot mai sănătos și mai trainic, înfruntînd gustul actual și vremea cu schimbările ei capricioase și fă-*

cînd din ce în ce mai multă fală limbii noastre românești — un volum de Balade și idile de George Coșbuc..."

În acest an, imediat după apariția volumului *Balade și idile*, mediocrul poet Grigore Lazu publică în *Românul literar* și apoi în broșură articolul *Adevărul asupra poeziilor d-lui Gh. Coșbuc*, în care afirmă că unele creații ale poetului n-ar fi originale, acuzîndu-l de „plagiat”. Acestuia i se alătură Anton Bacalbașa și Al. Macedonski. La acest „proces” literar, care va continua timp de peste zece ani, vor lua parte, ca apărători ai poetului, Al. Vlahuță, N. Iorga, C. Dobrogeanu-Gherea etc. Coșbuc, în genere, nu dă atenție acuzațiilor ce i se aduc; scrie totuși unele articole îndreptate împotriva acelor care-l atacau. În articolul *Procesul Lazu-Coșbuc*, publicat în *Vieața* din 5 decembrie, Al. Vlahuță ia atitudine împotriva ziarelor și revistelor vremii pentru nepăsarea cu care au întâmpinat apariția volumului *Balade și idile*. Din cauza acestei nepăsări, publicarea articolului lui Grigore Lazu a dat naștere unei critici nedrepte la adresa lui Coșbuc.

Ia ființă Partidul Social-Democrat al Muncitorilor din România.

1894 Sub redacția lui Slavici, Caragiale și Coșbuc, la 1 ianuarie, în editura lui C. Sfetea, apare bilunar, pînă în 1896, revista *Vatra*.

În *Vatra*, Coșbuc începe să publice la rubrica „Vorba ăluia”, *Ghicitori* explicate. De asemenea, în paginile revistei apar și poeziile: *Noi vrem pămînt!*, *Mama*, *Lupta vieții*, *In opresores*, *Pașa Hassan* și altele.

D. Evolceanu publică, în numerele 10 (1 februarie) și 11 (1 martie) ale *Convorbirilor literare* din acest an, articolele : „*Baladele și idilele*“ d-lui Coșbuc și „*Evolceanida*“ d-lui Grigore N. Lazu, în care, pe lângă faptul că subliniază valoarea literară a poeziilor lui Coșbuc, răspunde și criticilor nedrepte ale lui Grigore Lazu.

N. Iorga publică în *Familia* din 5/17 iunie articolul intitulat *Poeziile d-lui Coșbuc* în care discută pe marginea „plagierilor“ lui Coșbuc ; pledînd în favoarea poetului, îl socotește un mare talent „*de formă*“.

- 1895 Continuă colaborarea la *Vatra*, unde-i apar : *Doina*, *Sub patrafir*, *Unul ca o sută*, *Scara* și altele.

În februarie apare suplimentul umoristic al *Vetrei* — *Hazul*.

Coșbuc se căsătorește cu Elena Sfetea, sora editorului C. Sfetea.

La 9 mai se naște, în satul Lancrăm, Lucian Blaga.

La 11 august se naște, la Craiova, primul și unicul fiu al poetului — Alexandru.

- 1896 La sfîrșitul lunii iunie, *Vatra* își încetează apariția, după ce Coșbuc mai publică în paginile ei : *Fata mamei*, *Iarna pe uliță*, *Dragoste învrăjbită*, *Pe deal* etc.

Iese de sub tipar volumul *Fire de tort*, al doilea din creația lui Coșbuc. În notele de la sfîrșitul volumului, poetul încearcă să se apere împotriva atacurilor dezlănțuite de apariția *Baladelor și idilelor*.

Se tipărește în traducerea lui Coșbuc *Eneida* de Vergiliu.

Tradusă tot de Coșbuc, apare în acest an poema byroniană — *Mazepa*.

Coșbuc prefațază două volume a doi debutanți: *Spre primăvară* de I. Costin și *Povestiri din copilărie* de Sergiu Cujbă. Aceste prefete sînt deosebit de importante pentru că ne ajută la cunoașterea ideilor estetice ale poetului (Coșbuc ia atitudine împotriva poeziei pesimiste care invadase publicațiile românești de la sfîrșitul secolului trecut).

În octombrie, apare săptămînal, la București, revista de literatură — *Povestea vorbei*, la care colaborează și Coșbuc.

La 25 noiembrie D. Ollănescu-Ascanio și N. Petrașcu scot la București revista *Literatură și artă română*, la care Coșbuc colaborează între anii 1897—1900.

1897 Iese de sub tipar ediția a II-a a volumului *Balade și idile*.

Enea Hodoș scoate la Caransebeș un volum de *Versuri și proză* din creația lui Coșbuc.

Coșbuc publică în traducerea sa, în *Familia*, comedia în cinci acte *Parmeno*, de Terențiu.

La Craiova apare *Antologia sanscrită* care cuprinde fragmente din *Rig-Veda*, *Mahabharata*, *Ramayana*, poezii lirice și proverbe traduse și adunate de Coșbuc, iar la București *Sacontala* lui Calidasa, tot în traducerea sa. Apare amplul studiu al lui Constantin Dobrogeanu-Gherea despre Coșbuc intitulat: *Poetul țărănimii*.

La propunerea lui Hasdeu, Coșbuc primește, pentru traducerea *Eneidei*, premiul Academiei „Năsturel-Herăscu”. Cu ocazia banchetului, Caragiale rostește o cuvîntare (pe care o pu-

blică în *Epoca* din 2 iunie) în onoarea premiului considerînd : „...în afară de succesul material al lui Coșbuc, actul Academiei române ca un succes moral pentru noi toți”.

La 1 ianuarie apare la București revista *Foaia interesantă*.

După dispariția *Vetrei*, Coșbuc preia la 1 iunie conducerea revistei *Foaia interesantă*. Printre colaboratorii acesteia se aflau și : I. L. Caragiale, P. Cerna, Cincinat Pavelescu, Gheorghe din Moldova etc.

Apare la Arad *Tribuna poporului*, la care Coșbuc va colabora între anii 1900—1904.

În acest an, Coșbuc își începe îndelungata activitate la revista inițiată de Spiru Haret — *Albina* (apărută în octombrie). Spre sfîrșitul anului, poetul este atras în Comitetul redacțional.

Solicitați de Coșbuc, la revistă colaborează : Gr. Tocilescu, N. Iorga, I. Slavici, Al. Vlașuță, M. Sadoveanu, St. O. Iosif, Emil Gîrleanu și alții.

Spre sfîrșitul anului, *Foaia interesantă* își încetează apariția.

1898 Iese de sub tipar ediția a II-a a volumului *Fire de tort*.

Dintre poeziile publicate în acest an, amintim : *Raport*, *Povestea căprarului*, *Cîntecul redutei* și *Moartea lui Gelu*.

Colaborează la *Revista ilustrată* al cărei redactor responsabil era I. Pop Reteganul.

La începutul verii, fiind bolnav, Coșbuc petrece o lună la Karlsbad.

Coșbuc este ales membru corespondent al Academiei române.

1899 Publică la București *Fapte și vorbe românești. Carte de citire pentru toți românii.*

Apar : *Războiul nostru pentru neatârănare (1877—1878), povestit pe înțelesul tuturor și Povestea unei coroane de oțel.* Alături de înfățișarea unor fapte de vitejie ale ostașilor noștri în războiul de independență (1877—1878), aceste volume aduc și unele elogii nemeritate la adresa monarhiei.

La 21 ianuarie apare, sub îngrijirea lui Artur Stavri și I. Gorun, revista *Pagini literare* la care, pe lângă I. L. Caragiale, B. Delavrancea, St. O. Iosif, D. Anghel, colaborează și Coșbuc.

1900 La 1 ianuarie vede lumina tiparului la București primul număr al *Noii reviste române.*

Își publică în diferite periodice poeziile : *Cicoarea (Convorbiri literare), Pierde-vară (Noua revistă română), Nunta în codru (Tribuna poporului), Faptul zilei (Literatură și artă română), Dorobanțul (Albina), Pe dealul Plevnei (Literatură și artă română), O scrisoare de la Muselim-Selo (Gazeta săteanului), Pacea și După furtună (Curierul literar)* etc.

Apare tot la București *România jună* al cărei susținător și colaborator a fost și Coșbuc. În ziua de 7 iunie moare, în vîrstă de 82 de ani, Sebastian Coșbuc, tatăl poetului.

La 7 octombrie iese de sub tipar întîiul număr din cele cinci cîte vor apărea ale revistei *Curierul literar*, care la 2 decembrie 1901 se va contopi cu *Semănătorul*.

La 2 decembrie apare, sub conducerea lui Coșbuc și Vlahuță, *Semănătorul*, revistă literară

săptămînală. În articolele de directivă (*Primele vorbe și Uniți*) sînt afirmate tendințele revistei. Deplîngînd îndepărtarea scriitorilor de viața poporului, paginile *Semănătorului* cuprind și elemente care vor caracteriza mai tîrziu mișcarea sămănătoristă.

La 10 decembrie apare la București *România ilustrată*, la care poetul va colabora în anul 1905.

Publică în *Semănătorul* sub titlul *Voci din public* Poeziile satirice : *Unii din high-life*, *Vorbește măgarul*, *Unul de la Mărcuța* etc. Tot în paginile acestei reviste mai apar : *Hora*, *Blestemul trădării* și altele.

De asemenea, în *Semănătorul*, mai văd lumina tiparului, în traducerea lui Coșbuc, primele fragmente din *Odiseea*.

În acest an mai publică în *Universul literar* : *Pe plaiul muntelui*, *În miezul verii* („Sub paltin aici e răcoare“), *Castelanul* etc.

Iese de sub tipar ediția a III-a a volumului *Balade și idile*.

Apare volumul de versuri *Ziarul unui pierde-vară*.

În colaborare, Vlahuță și Coșbuc scot la București *Cartea de citire pentru școlile secundare și profesionale, partea I*.

Coșbuc și Vlahuță părăsesc conducerea revistei *Semănătorul*.

Se tipărește volumul *Scrieri în versuri și proză* al lui Gr. Alexandrescu prefațat de Coșbuc.

Coșbuc e numit șef al biroului administrativ și de corespondență din cadrul Casci școalelor. Din însărcinarea lui Spiru Haret, Coșbuc și Vlahuță țin la sate conferințe cu caracter cul-

tural-educativ. În această muncă va fi atras și M. Sadoveanu.

În vara acestui an, Coșbuc își petrece câteva săptămîni la Riva, în Italia. Impresiile de aici vor fi consemnate în povestirea *Amicul meu din Torbole*, apărută în acest an.

La 18 iunie, Octavian Goga și Octavian Tăslăoanu scot la Budapesta revista literară *Lu-ceafărul*, care la 15 octombrie 1906 își mută sediul la Sibiu. La această revistă va colabora și Coșbuc (1906).

1903 Apare volumul de proză *Dintr-ale neamului nostru*.

M. Sadoveanu îl cunoaște pe Coșbuc în redacția *Sămănătorului*.

În ziua de 8 septembrie moare mama poetului în vîrstă de 75 de ani.

1904 Se tipărește volumul *Cîntece de vitejie* și apare antologia *Crestomație pentru toți românii*.

N. Iorga publică în *Sămănătorul* din 29 august o recenzie elogioasă a volumului *Cîntece de vitejie*, atacînd în același timp critica literară a timpului care socotea talentul lui Coșbuc epuizat.

În toamna acestui an, Caragiale, împreună cu familia, părăsește țara stabilindu-se pentru restul vieții la Berlin.

Apar edițiile a III-a a volumului *Fire de tort* și a IV-a a *Baladelor și idilelor*.

Văd lumina tiparului, în traducerea lui Coșbuc, *Georgicele* lui Vergiliu.

Apar primele cărți ale lui M. Sadoveanu, printre care și romanul istoric *Șoimii*.

- 1905 Apare, în *România ilustrată*, poezia *Concertul primăverii* cu titlul *Concert de primăvară*.

La Budapesta, în tipografia „Luceafărul” se publică (în limba maghiară), în traducerea lui Révai K., un volum din versurile lui Coșbuc.

Sub direcția lui Ov. Densusianu apare revista simbo-listă *Viața nouă*.

În iunie, direcția *Sămănătorului* este preluată de N. Iorga.

Apare primul volum de versuri din creația lui Octavian Goga.

- 1906 De la 1 ianuarie Coșbuc, I. Gorun și Ilarie Chendi fac să apară, săptămînal, revista artistică *Viața literară*, devenită mai apoi *Viața literară și artistică*. Secretar de redacție era Ilarie Chendi, în casa căruia se afla și redacția.

Printre colaboratorii noii publicații se numărau: Al. Cazaban, Ion Minulescu, Cincinat Pavelescu, C. Ardeleanu, N. Gane, G. Topîrceanu, V. Eftimiu etc.

La 1 martie apare la Iași, sub conducerea lui C. Stere și Paul Bujor, primul număr al revistei *Viața românească*.

În acest an, în redacția *Vieții literare*, V. Eftimiu îl cunoaște pe Coșbuc.

- 1907 Coșbuc termină traducerea integrală a *Divinei comedii* care va apărea postum între 1925—1932 sub îngrijirea lui Ramiro Ortiz. În acest an, Coșbuc își începe colaborarea la *Viața românească*.

Izbucnesc marile răscoale țărănești din România. Poezia lui Coșbuc *Noi vrem pămînt!*

circulă în foi volante printre răsculați, fiind folosită de aceștia ca un act agitatoric.

Octavian Goga publică în *Viața românească* articolul *Țăranul în literatura noastră poetică*, în care arată, printre altele, și felul cum este zugrăvit țăranul în opera lui Coșbuc. Goga îl consideră pe „poetul țăranimii” ca fiind „cîntărețul frumosului real în viața țăranului român, cu deosebire a țăranului din Ardeal”.

Direcția *Sămănătorului* este preluată de A. C. Popovici, revista transformîndu-se într-un organ al celei mai retrograde tendințe politice; principalii ei colaboratori o părăsesc.

La Berlin, Caragiale scrie necruțătorul pamflet la adresa regimului burghezo-moșieresc: 1907, din primăvară pînă-n toamnă.

- 1908 Un colectiv format din: G. N. Costescu, G. A. Dima, G. Stoenescu și Gh. Coșbuc scot la București *Carte de citire pentru divizia a II-a rurală*.

Apare în volum, în Biblioteca românească enciclopedică „Socec”, comedia *Parmeno*.

Poetul se reîntoarce în Ardeal. În drum spre casă stă mai multe zile la Năsăud, se oprește la Sibiu, Bistrița și Prislop. La Prislop îl cunoaște pe Liviu Rebreanu.

Cu ocazia activității de conferențieri ai cercurilor culturale sătești, Coșbuc și M. Sadoveanu se întîlnesc prin Moldova.

- 1909 Apare lucrarea lui Coșbuc *Superstițiile păgubitoare ale poporului nostru*.

Apare la Craiova, sub îngrijirea unui colectiv din care făcea parte și Coșbuc, manualul

școlar *Carte de citire pentru clasa a III-a urbană*.

Se tipărește ediția a IV-a a volumului *Fire de tort*.

În vară Coșbuc, împreună cu familia, se află din nou la Năsăud, unde se întâlnește cu foștii săi profesori și colegi (se împlineau 25 de ani de la examenul de maturitate).

La 28 august, poetul participă la inaugurarea noului local al școlii din Feldru, unde sora sa, Angelina, era preoteasă. Coșbuc face parte din Comitetul de organizare a festivităților, în al căror program figurau și câteva din poeziile sale. Alexandru, fiul poetului, recită poezia *El-Zorab*.

Liviu Rebreanu se stabilește la București.

1910 Apare, în traducerea poetului, drama lui Schiller — *Don Carlos*.

Vede lumina tiparului *Carte de citire pentru clasa a II-a primară urbană*, redactată de un colectiv de autori în frunte cu Coșbuc.

În vara acestui an, Coșbuc stă cîtva timp la Karlsbad; la reîntoarcere se abate pe la Năsăud și Feldru.

Spre sfîrșitul anului, după ce a participat la inaugurarea școlii de la Cața (pe Tîrnava-Mare), Coșbuc se duce la Blaj, unde petrece în tovărășia compozitorului Iacob Mureșanu. Probabil că la acest eveniment se referă Al. Ciura în povestirea *De vorbă cu Coșbuc*, pe care o publică în 1911, în *Tribuna* din Arad. Gheorghe Marinescu publică în *Convorbiri critice* articolul *Pastelul în poezia românească*, în care poezia *Noaptea de vară* este considerată

ca fiind cel mai frumos pastel din literatura română.

Ceva mai târziu (1923), Ibrăileanu publică în *Viața românească* articolul „*Vara*” de Coșbuc în care socotește că această poezie este „cea mai lirică din toată opera lui Coșbuc. *Vara* este triumful soarelui în poezia lui Coșbuc și în poezia românească” — spunea Ibrăileanu.

1911 Publică în *Românul* poezia *Scrisoarea lui Firdusi către șahul Mahmud*.

Se tipărește ediția a V-a a volumului *Balade și idile*.

Apare la București, sub direcția lui C. Banu, revista literară, artistică și socială *Flacăra*, la care poetul colaborează între anii 1911—1914. În paginile acestei reviste Coșbuc publică printre altele și poeziile : *Poetul* (1911), *Cîntă pilotul* (1912), *Morți, pentru cine ?* (1914) etc.

1912 Coșbuc petrece șase săptămîni în Italia, unde studiază limba italiană și face cercetări dantești. Împreună cu alți scriitori, Coșbuc participă la unele șezători literare organizate de Petre Locusteanu prin diferite regiuni ale țării.

În ianuarie au loc la București festivități în cinstea lui Caragiale, care împlinește 60 de ani, festivități la care dramaturgul refuză să ia parte. În noaptea de 8 spre 9 iunie, marele dramaturg moare subit la Berlin.

Coșbuc publică în *Flacăra* din 1 decembrie *Amintiri despre Caragiale* în care povestește cum I. L. Caragiale voia să scrie o piesă patriotică în jurul morții Didonei.

Publică o culegere de *Balade* populare și din diferiți autori români.

- 1913 Cu ocazia împlinirii a 50 de ani de la înființarea liceului din Năsăud, Coșbuc participă la festivitate.

La 21 iunie moare, într-un spital bucureștean, St. O. Iosif.

- 1914 Apar edițiile a VI-a a volumului *Balade și idile* și a V-a (mult îmbogățită de autor) a volumului *Fire de tort*.

În ianuarie, Coșbuc se află la Cluj, unde se întâlnește cu Emil Isac.

Poetul își petrece vara la Tismana în compania lui Ramiro Ortiz.

În toamnă, Coșbuc face o ultimă călătorie la Năsăud.

Izbucnește primul război mondial.

- 1915 Văd lumina tiparului edițiile a VI-a a volumului *Fire de tort* și a VII-a a *Baladelor și idilelor*.

În august, moare, în urma unui accident de automobil, fiul poetului — Alexandru.

Profilul moral al omului îndurerat de moartea copilului iubit va fi evocat cu multă înțelegere de către acei care l-au cunoscut. Într-o tabletă din volumul *Bilete de papagal* (1946)

Tudor Arghezi scrie: „De la un timp din George Coșbuc rămăsese o schemă palidă și fugară. Il zăream ascuns în pălăria lui mare, trasă pe frunte. Își pierduse băiatul, un flăcău. Lovitura fatală n-a cruțat nici pe tată, nici pe poet.”

N. Iorga, care l-a apreciat și iubit pe Coșbuc, scria în toamna acestui an următoarele: „*O mare nenorocire a atins pe George Coșbuc. N-a fost om care, știind bucuriile și durerile unui părinte, care să nu-și șteargă o lacrimă atunci când inima cea mare sîngera de cea mai înspăimîntătoare rană, care niciodată nu se poate închide*” (O descoperire literară, în *Drum drept* din 27 septembrie).

L. Rebreanu care-l vizitase pe poet la scurtă vreme după marea nenorocire scria în articolul *Un poet uitat* publicat în *Adevărul literar și artistic* din 14 februarie 1937 că: „*Pierderea aceasta în niște împrejurări atît de năprasnice i-a zdrobit orice încredere în viață*”.

1916 În mai, poetul este ales membru activ al Academiei române.

Îi apare în nr. 5 al colecției săptămînale *Scriitorii români* (Editura „Alcalay”) volumul de versuri *Drumul iubirii*, care cuprinde, printre altele, poeziile: *Drumul iubirii*, *Cîntecul fusului*, *Ideal*, *Faptul zilei*, *Regele Pontului* etc. Liviu Rebreanu îi oferă cu dedicație volumul de schițe și nuvele — *Golanii*.

La 15 august se decretează mobilizare generală și România intră în război.

La 12 decembrie apare primul număr al revistei *Gazeta Bucureștilor*, al cărei redactor principal era I. Slavici.

1917 Coșbuc continuă lucrul la definitivarea traducerii *Divinei comedii* și a comentariului despre capodopera lui Dante.

1918 Ies de sub tipar edițiile a VIII-a — *Balade și idile* și a VII-a — *Fire de tort*.

În paginile revistei bucureștene *Scena* apare *Vulturul*, ultima poezie pe care Coșbuc o mai publică, pentru că la 9 mai poetul încetează subit din viață. Funeraliile au loc în după-amiaza zilei de 11 mai, la cimitirul Bellu.

Pe ultimul său drum, Coșbuc este însoțit de o mare mulțime de oameni; nu lipseau scriitorii: I. Slavici, Gala Galaction, G. Bogdan-Duică și alții.

Aducînd un ultim omagiu celui dispărut, criticul literar Bogdan-Duică spunea: „*Tara pierde un mare poet, în sufletul căruia s-au reflectat toate aspirațiile neamului nostru... Această glorie a neamului nostru a închis ochii pe veci*“ (cuvîntarea a apărut în *Gazeta Bucureștilor* din 13 mai 1918).

Astăzi, corpul neînsuflețit al lui Coșbuc se află lîngă mormintele lui Eminescu, Caragiale, Sadoveanu și G. Călinescu.

DUMITRU LAZĂR

NOTA

Volumele de față reproduc aproape în întregime textele ediției : G. Coșbuc, Poezii, vol. I—II, E.S.P.L.A., colecția „Clasicii români”, 1958 (apărută sub îngrijirea unui colectiv format din : Georgeta Rădulescu, Domnica Filimon și Radu Albala). Ciclul de Cîntece (I, III, VI, VII, XIX, XX, XXI, XXV, XXVI, XXIX, XXX, XXXI, XXXIII, XXXVIII, XLIII) a fost transcris după volumul Balade și idile, Editura Librăriei „Socec”, ediția I, 1893, iar pentru poemul Prutul s-a luat ca bază textul din volumul Fire de tort, Editura Librăriei Școalelor „C. Sfetea”, ediția I, 1896. Poeziile Proclamarea Independenței — 10 mai 1877 și Patria română reproduc textele din Albina, 1902, nr. 31 (5 mai), p. 817 și respectiv 1908, nr. 4 (26 octombrie), pp. 85—86.

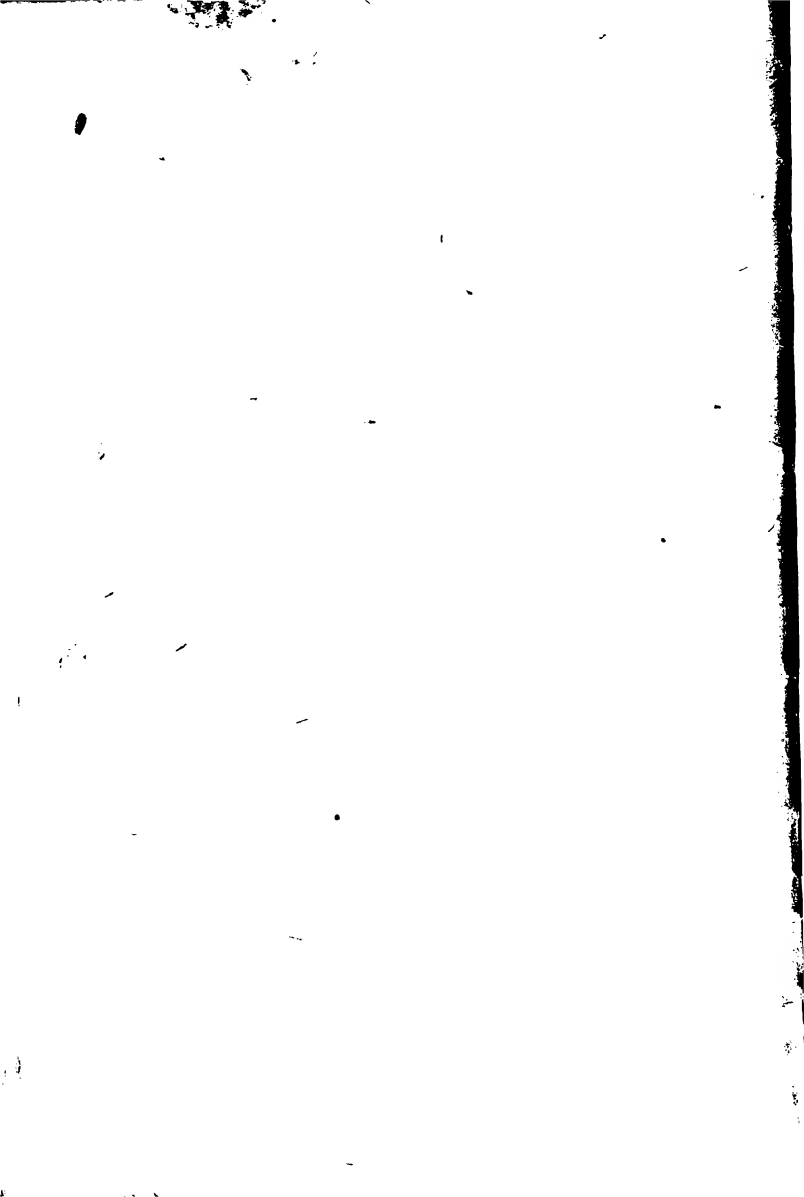
La sfîrșitul fiecărei poezii am indicat anul primei apariții în periodice sau în volum. Cînd data indicată de poet la finele fiecărei poezii coincidea cu anul primei apariții, am renunțat la nota noastră.

Pentru datarea poeziilor s-a folosit volumul : George Coșbuc — Bibliografie, Editura Academiei, 1965, alcătuit de Ioan Domșa și Gavril Scridon.

Notele din subsolul paginilor și indicele alfabetic al poeziilor au fost întocmite în redacție.

„BIBLIOTECA PENTRU TOȚI”

BALADE ȘI IDILE

NOAPTE DE VARĂ

Zările, de farmec pline,
Strălucesc în luminiș ;
Zboară mierlele-n tufiș
Și din codri noaptea vine
Pe furiș.

Care cu poveri de muncă
Vin încet și scîrțîind ;
Turmele s-aud mugind,
Și flăcăii vin pe luncă
Hăulind.

Cu cofița, pe-ndelete,
Vin neveste de la rîu ;
Și cu poala prinsă-n brîu
Vin cîntînd în stoluri fete
De la grîu.

De la gîrlă-n pîlcuri dese
Zgomotoși copiii vin ;
Satul e de vuiet plin ;
Fumul alb alene iese
Din cămin.

Dar din ce în ce s-alină
Toate zgomotele-n sat,
Muncitorii s-au culcat.
Liniştea-i acum deplină
Şi-a-nnoptat.

Focul e-nvelit pe vatră,
Iar opaitele-au murit,
Şi prin satul adormit
Doar vrun câine-n somn mai latră
Răguşit.

Iat-o ! Plină, despre munte
Iese luna din brădet
Şi se nalţă,-ncet-încet,
Gînditoare ca o frunte
De poet.

Ca un glas domol de clopot
Sună codrii mari de brad ;
Ritmice valurile cad,
Cum se zbate-n dulce ropot
Apa-n vad.

Dintr-un timp şi vîntul tace ;
Satul doarme ca-n mormînt —
Totu-i plin de Duhul sfînt :
Linişte-n văzduh şi pace
Pe pămînt.

Numai dorul mai colindă,
Dorul tânăr și pribag,
Tainic se-ntâlnește-n prag,
Dor cu dor să se cuprindă,
Drag cu drag.

(1892)

MINIOASA

Am să merg mai înspre seară
Prin dumbrăvi, ca mai demult,
În priveghetori să-mi pară
Glasul Linei că-l ascult.
Mai știu eu, ce-aș vrea s-ascult !
Că-n zori Lina sta-n portiță,
Sălta-n vînt a ei alțiță,
Vîntul îi sălta-n cosiță
Și-i făcea floare-n obraz :
Eu mergeam la plug în laz ¹,
Și, cînd trec, Lina s-ascunde,
Parcă nici nu m-a văzut.
Îi vorbesc, și nu-mi răspunde.
Nu-mi răspunde !
Și-o întreb, și nu-mi răspunde !
Și mă mir — ce i-am făcut !

Vreau de-aici să rump o floare !
Ochii unui înger scump
Au albastrul de cicoare,
Și cicoare vreau să rump —

¹ Teren de curînd despădurit, transformat în loc arabil sau pășune.

Mai știu eu ce-aș vrea să rump !
Că-n amiazi venind pe vale,
Întîlnii pe Lina-n cale :
Fragi i-am dat, ea mi-a zis: —

„Na-le !

Ți-am cerut eu ție fragi ?“
Ochii ei frumoși și dragi
Priveau tot spre poala rochii,
S-a pus Lina pe tăcut,
Și vedeam că-i umblă ochii,
Umblă ochii !

Ca la șerpi, îi umblă ochii,
Și mă mir ce i-am făcut !

Să-mi pun capul pentr-o Lină,
Să mă fac un om pribag !
Ieși din neguri, lună plină,
Să mă vezi la Lina-n prag —
Mai știu eu ce-aștept în prag !
Alte dăți suna zăvorul ;
Lina pe furiș, ca dorul,
Pășea-n degete pridvorul
Și la mine-n prag venea
Mamă-sa cît ce-adormea.
Azi ard hainele pe mine,
Mi-e greu capul ca de lut,
Stau în prag — și ea nu vine,
Nu mai vine !

E tîrziu și nu mai vine...
Și mă mir, ce i-am făcut ! ?

(1889)

NU TE-AI PRICEPUT

Nu te-ai priceput !
Singur tu nu mi-ai plăcut,
Că eu tot fugeam de tine ?
O, nu-i drept, nu-i drept, Sorine!
Ți-am fost dragă, știu eu bine,
Dar, să-mi spui, tu Țe-ai temut.
Și eu toate le-am făcut,
Ca să poți să-mi spui odată,
Să mă-ntrebi : — „Mă vrei tu,
fată ?”
Și plîngeam de supărată,
Că tu nu te-ai priceput.

Nu te-ai priceput !
Zici că-s mîndră și n-am vrut
Ca s-asculț vorbele tale ?
Dar de unde știi ? În cale
Ți-am umblat și-n deal și-n vale,
Și-orișiuunde te-am știut.
Zile lungi mi le-am pierdut,
Să mă-mprietenesc cu tine ;
Tu-mi umblai sfiiș, Sorine,
Și plîngea durerea-n mine,
Că tu nu te-ai priceput.

Nu te-ai priceput !
Am fost rea și n-aș fi vrut
Să te las, ca altă fată,
Să mă strîngi tu sărutată ?
Dar m-ai întrebat vrodată ?
Mă-nvingea să te sărut

Eu pe tine ! Pe-ntrecut
Chip cătam cu viclenie
Să te fac să-ntrebi, și mie
Mi-a fost luni întregi mînie,
Că tu nu te-ai priceput.

Nu te-ai priceput !
Zici că de m-ai fi cerut
Mamei tale noră-n casă,
N-aș fi vrut să merg ? E, lasă !
Că de-o fată cui-i pasă,
Nu se ia după părut !
De-ntrebai, ai fi văzut !
Tu să fi-nceput iubitul,
Că-i făceam eu isprăvitul —
Tu cu pîinea și cuțitul
Mori flămînd, nepriceput !

(1889)

FATMA

În faptul dimineții, prin parc, îngîndurată
Se plimbă visătoare Fatma, frumoasa fată
A marelui Ben-Omar, califul din Bagdad —
Iar tinerele-i plete de peste umeri cad
Pe piept, și ea le prinde mănunchi în alba-i mînă.
Zîmbind s-așază fata aproape de fîntînă
Pe-o lespede de marmor, privind cu gîndul dus
La gura de balaur ce-azvîrle apa-n sus.

Tiptil atunci, din umbra tufișului răsare
Nin-Musa, rob din Yemen. El iese din cărare,

S-apropie de fată, o prinde pe furiș,
S-apleacă, o sărută și pîere prin tufiș.
Fatma răsare-n țipet, de spaimă-ngălbinită.
— „El are fes ca-n Yemen și haina zdrăntuită !”
Și grabnic eunucii se-nșiră urmărind
Ca șerpîi prin tufișuri pe Musa-Nin, și-l prind.

Fatma plîngînd se duce la tată-său și-i spune.
— „Voi pune servitorii să-l bată ! Și voi pune
Să-l tîrîie de-a lungul Bagdadului, legat
De-a calului meu coadă, de-a celui mai turbat !
Mișelul !” Și Ben-Omar izbește cu piciorul
Și dă un semn. În lanțuri legat, cutezătorul
Nin-Musa intră palid, cu ochii la pămînt —
El are fes ca-n Yemen și-o zdranță de vesmînt.

Fatma stă răzimată de-al tronului pilastru,
Și sclavul stă nainte-i. El are fes albastru,
Și-albaștri are ochii, d-un farmec dureros ;
E tînăr și e palid și-așa e de frumos !
S-aruncă furtunatic spre rob atunci sultanul
Și-i fulgeră-n cap ochii și-n mîină iataganul :
— „Acesta e ?” Și fata se-ndoaie puțințel :
— „N-a fost acesta, tată ! — Să nu lovești în el !”

(1891)

NUNTA ZAMFIREI

E lung pămîntul, ba e lat,
Dar ca Săgeată de bogat
Nici astăzi domn pe lume nu-i,
Și-avea o fată, — fata lui —

Icoană-ntr-un altar s-o pui
La închinat.
Și dac-a fost pețită des,
E lucru tare cu-nțeleș,
Dar dintr-al prinților șirag,
Cîți au trecut al casei prag,
De bună seamă cel mai drag
A fost ales.

El, cel mai drag ! El a venit
Dintr-un afund de Răsărit,
Un prinț frumos și tinerel,
Și fata s-a-ndrăgit de el.
Că doară tocmai Viorel
I-a fost menit.

Și s-a pornit apoi cuvînt !
Și patru margini de pămînt
Ce strimte-au fost în largul lor,
Cînd a pornit s-alerge-n zbor
Acest cuvînt mai călător
Decît un vînt !

Ca ieri cuvîntul din vecini
S-a dus ca astăzi prin străini,
Lăsînd pe toți, din cît afund
O mie de crăimi ascund
Toți craii multului rotund
De veste plini.

Și-atunci din tron s-a ridicat
Un împărat după-mpărat

Și regii-n purpur s-au încins,
Și doamnele grăbit au prins
Să se gătească dinadins,
Ca niciodat'.

Iar cînd a fost de s-a-mplinit
Ajunul zilei de nuntit,
Din munți și văi, de peste mări,
Din larg cuprins de multe zări,
Nuntași din nouăzeci de țări
S-au răscolit.

De cum a dat în fapt de zori
Veneau, cu fete și feciori,
Trăsnind rădvanele de crai,
Pe netede poteci de plai :
La tot rădvanul patru cai,
Ba patru sori.

Din fundul lumii, mai din sus,
Și din Zorit, și din Apus,
Din cît loc poți gîndind să bați,
Venit-au roiuri de-mpărați,
Cu stemă-n frunte și-mbrăcați
Cum astăzi nu-s.

Sosit era bătrînul Gruî
Cu Sanda și Rusanda lui,
Și Ținteș, cel cu trainic rost,
Cu Lia lui sosit a fost,
Și Bardeș cel cu adăpost
Prin munți sîlhui.

Și alții, Doamne ! Drag alint
De trupuri prinse-n mărgărint !
Ce fete dragi ! Dar ce comori
Pe rochii lungi țesute-n flori !
Iar hainele de pe feciori
Sclipeau de-argint.

Voinicii cai spumau în salt ;
Și-n creasta coifului înalt
Prin vulturi vîntul viu vuia,
Vrun prinț mai tînăr cînd trecea
C-un braț în șold și pe prăsea
Cu celălalt.

Iar mai spre-amiazi, din depărtări
Văzutu-s-a crescînd în zări
Rădvan cu mire, cu nănași,
Cu socrii mari și cu nuntași,
Și nouăzeci de feciorași
Veneau călări.

Și ca la mîndre nunți de crai,
Ieșit-a-n cale-ales alai
De sfetnici mulți și mult popor,
Cu muzici multe-n fruntea lor ;
Și drumul tot era covor
De flori de mai.

Iar cînd alaiul s-a oprit
Și Paltin-crai a stărosit ¹,

¹ A stărosti — a peți.

A prins să sune sunet viu
De treasc și trâmbiți și de chiu —
Dar ce scriu eu ? Oricum să scriu
E nemplinit !

Și-atunci de peste larg pridvor,
Din dalb iatac de foișor
Ieși Zamfira-n mers isteț,
Frumoasă ca un gând răzleț,
Cu trupul nalt, cu părul creț,
Cu pas ușor.

Un trandafir în văi părea ;
Mlădiul trup i-l încingea
Un brîu de-argint, dar toată-n tot
Frumoasă cît eu nici nu pot
O mai frumoasă să-mi socot
Cu mintea mea.

Și ea mergînd spre Viorel,
De mînă cînd a prins-o el,
Roșind s-a zăpăcit de drag,
Vătavul a dat semn din steag
Și-atunci porniră toți șireag
Încetinel.

Și-n vremea cît s-au cununat
S-a-ntins poporul adunat
Să joace-n drum după tilinci ;
Feciori, la zece fete, cinci,
Cu zdrîngăneii la opinci
Ca-n port de sat.

Trei pași la stînga linișor
Și alți trei pași la dreapta lor ;
Se prind de mîni și se desprind,
S-adună cerc și iar se-ntind,
Și bat pămîntul tropotind
În tact ușor.

Iar la ospăț ! Un rîu de vin !
Mai un hotar tot a fost plin
De mese, și tot oaspeți rari,
Tot crai și tot crăiese mari,
Alătura cu ghinărari
De neam străin.

A fost atîta chiu și cînt
Cum nu s-a pomenit cuvînt !
Și soarele mirat sta-n loc,
Că l-a ajuns și-acest noroc,
Să vadă el atîta joc
P-acest pămînt !

De-ai fi văzut cum au jucat
Copilele de împărat,
Frumoase toate și întrulpi¹,
Cu ochi șireți ca cei de vulpi,
Cu rochii scurte pînă-n pulpi,
Cu păr buclat.

Și principii falnici și-ndrăzneți,
De-al căror buzdugan isteț

¹ *Intrulp* — trupeș, chipeș, bine făcut.

Pierit-au zmei din iaduri scoși !
De-ai fi văzut jucînd voioși
Și feți-voinici și feți-frumoși,
Și logofeți.

Ba Peneș-împărat, văzînd
Pe Barbă-cot, piticul, stînd
Pe-un gard de-alături privitor,
L-a pus la joc ! Și-ntre popor
Sărea piticu-ntr-un picior
De nu-și da rînd !

Sunt grei bătrînii de pornit,
Dar de-i pornești, sunt grei de-
oprit!

Și s-au pornit bărboșii regi
Cu sfetnicii-nvechiți în legi
Și patruzeci de zile-ntregi
Au tot nuntit.

Și vesel Mugur-împărat
Ca cel dintîi s-a ridicat
Și, cu păharul plin în mîni,
Precum e felul din bătrîni
La orice chef între români,
El a-nchinat.

Și-a zis: — „Cît mac e prin livezi,
Atîția ani la miri urez !
Și-un prinț la anul ! blînd și mic,
Să crească mare și voinic,
Iar noi să mai jucăm un pic
Și la botez !“

(1889)

CINTECUL FUSULUI

Eu mi-am făcut un cîntec
Stînd singură-n iatac —
Ea cîntă înainte ;
Și n-aș fi vrut să-l fac.
Dar fusul e de vină
Că se-nvîrtea mereu,
Și ce-mi cînta nainte
Cîntam pe urmă eu.

De-atunci îl cînt într-una
Că-mi vine-așa nevrînd ;
De-aș face orice-aș face
Nu pot să-l scot din gînd.
Îl cînt torcînd la vatră
Și-l cînt mergînd pe drum
Și nu pricep ce-i asta,
Și nu știu, biata, cum ?

Adese stînd la cină
Simt lacrimile des,
Nu pot mînca de lacrimi
Și trebuie să ies
Afară-n vînt, afară,
Că-mi arde capul tot,
Și-ngrop în palme capul
Și-mi cînt amarul tot.

Am stat la roata morii,
Și roata umblă des,

Și roata morii cîntă
Cuvinte cu-nțeleș.
Ea cîntă înainte ;
Cînt și eu după ea —
Moraru-și face cruce
Privind în urma mea.

Și-am mers pe malul apei,
În valuri să-mi îngrop
Și cîntecul și-amarul —
Dar a-nceput un plop
Să cînte, și toți plopii
Cîntau duios în vînt,
Și m-am trezit dodată
Că plîng și eu și cînt !

Și-am mers pe lunci, dar jalnic
D-a lungul peste lunci
Cum plîng și cîntă toate !
Și-n crîng m-am dus atunci —
Nu-i loc mai bun pe lume
De plîns decît în crîng !
Ah, toate plîng, și satul
Se miră că eu plîng !

Dar fusul e de vină,
Că se-nvîrtea mereu
Și el cînta un cîntec,
Și-l știu d-atunci și eu !
Și-ncet ce trece viața
Cînd n-ai nici un noroc —
Mai iute dac-ar trece,
De-ar sta mai bine-n loc !

De-ar sta pe loc mai bine !
Ori loc eu să-mi găsesc
Să pot să plîng cu hohot —
Nici asta nu-ndrăznesc !
Că mama mă tot ceartă
Și tata-i supărat,
Și-n ochii mei se uită
Toți oamenii din sat.

Ah, seara numai, seara
Mă simt la largul meu,
Că-ngrop în perne capul
Și pînă-n zori mereu
Tot plîng ca o nebună
Și perna-n brațe-o strîng,
Și plîng, că nu mă vede
Măicuță-mea că plîng.

(1893)

BALADĂ ALBANEZĂ

Fiul pașei din Ianina
Un cal negru-n rîu adapă,
Pe cînd vine după apă
Cu vas alb pe cap Despina.
Dar din munte de pe creastă,
George cată-n văi și vede
Și pe turc și pe nevestă.

Fiul pașei din Ianina
De la piept o floare scoate

Și-o aruncă-n val să-noate
Pînă-n vale la Despina.
George-n munte pumnii-și strînge,
Buza cruntă ¹-n dinți o mușcă
Și de multă ciudă plînge.

Fiul pașei din Ianina
Vesel brațele-și întinde,
Cînd se pleacă-ncet și-i prinde
Crinul de pe rîu Despina.
Ce, la piept a pus ea floare ?
Dar și-n munte George pune
Plumbii sub scăpărătoare.

Fiul pașei din Ianina
Blînd desmiardă alba frunte
A nevestei, dar din munte
Moarte-aduce carabina.
Nu în cal, nu-n fiul pașei,
Plumbul a mers drept în crinul
Pus pe albul piept al lașei.

Fiul pașei din Ianina
Sare-n șea, îndoaic brîul,
Bate-n cal nebun cu frîul —
Și-l ajunge carabina :
Nu-n piept strîns cu haină verde,
Ci-ntr-un braț, mai mult neveste
Cu-acel braț să nu desmierde !

(1889)

¹ Insîngerată.

REA DE PLATĂ

Ea vine de la moară ;
Și jos în ulicioară
Punîndu-și sacul, iacă
Nu-l poate ridica.

— „Ți-l duc eu !“ — „Cum ?“ — „Pe plată !“
Iar ea, cuminte fată,
Se și-nvoiește-ndată —
De ce-ar și zice ba ?

Eu plec cu sacu-n spate.
La calea jumătate
Cer plata, trei săruturi.
Dar uite, felul ei :
Stă-n drum și să socoate,
Și-mi spune cîte-toate,
Că-s scump, că ea nu poate,
Că prea sunt multe trei !

Cu două să-nvoiește,
Iar unul mi-l plătește,
Cu altul să-mi rămîie
Datoare pe-nserat.
Dar n-am să-l văd cît veacul !
Și iată-mă, săracul,
Să-i duc o poștie sacul
P-un singur sărutat !

(1891)

FATA MORARULUI

Sub plopîi rari apele sună
Și plopîi rari vîjîie-n vînt,
Iar roata se-nvîrte nebună !
Eu stau la covată și cînt,
Dar singură nu știu ce cînt,
Și-n ochii mei lacrimi s-adună.

Așa-i de-ntuneric afară !
Din cer un iad pînă-n pămînt.
Eu cînt tot un cîntec d-aseară
Și-așa mi-e de silă să-l cînt,
Eu tremur și n-aș vrea să-l cînt,
Și-l tac, dar nevrînd îl cînt iară !

O, stînge-te, lampo, te stînge !
Că brîul de-ncins mi-a fost lung,
Dar brîul meu astăzi mă strînge,
La copcii cu greu îl ajung !
Așa de cu greu îl ajung,
Și-n copcii el trupul mi-l frînge !

Dormi, mamă, dormi, draga mea mamă,
Să nu-ntrebi de ce nu dorm eu !
Obrazul ascuns sub năframă
E martur păcatului meu,
E martur amarului meu :
Tu n-ai băgat încă de seamă !

Sub plopîi rari apele sună,
Și plopîi rari vîjîie-n vînt,
Scot hohote parcă să-mi spună,
În rîs, ce nemernică sunt !
Ce rea, ce nemernică sunt.
Iar apele-mi strigă : — „Nebună !“

O, macină grîul mai bine
Și-nvîrte-te, roată, mereu !
Că lumea să-nvîrte cu mine,
Și vreau, și eu nu știu ce vreau !
Ba lasă, că știu eu ce vreau :
Aș vrea să fiu, roată, supt tine !
(1889)

CRAIASA ZINELOR

Orcanul ¹ însuși stă domol
Și-n gînduri dulci să pierde,
Cînd zînele cu pieptul gol
Răsar pe lunca verde.
Ușoare, ca de neguri fug
Prin liniștea adîncă,
Obrajii lor, ca flori de rug ²,
Sunt nesărutați încă.

Vezi tu departe-n Răsărit
Aprins lucind ca focul

¹ Orcan — uragan.

² Trandafir sălbatic.

Palatul lor ? Împrejmuît
Cu zid d-argint e locul :
Acolo ele-n veci nu mor
Şi vara-n veci nu moare,
Iar ele-şi au crăiasa lor
Şi toate sunt fecioare.

La ţara lor nici zmei n-ajung !
Dar într-o zi, la poartă,
Bătu, de drumul greu şi lung
Slăbită şi mai moartă,
O fată de-mpărat, cerînd
Un loc de mas, sărmana,
Şi să ruga milos de blînd,
— „Şi cum te cheamă ?“ — „Ana.“

— „Eu nu pot, Ano, să-ţi descui ;
Acest drept al meu nu e.
Crăiasei noastre am să-i spui,
Să vie să-ţi descuie.“
P-un nor de aur lunecînd
A zînelor crăiasă
Venea cu părul rîurînd,
Rîu galben de mătăasă.

Crăiasa în purpur şi-n smarald
S-ascunde, nu s-ascunde,
Străbaţi cu ochii viul cald
Al formelor rotunde.
Ard flacări ochii ei crăieşti
Cum stă la zid plecată :
— „Descui. Dar cu mă tem că eşti
Fecior !“ — „Ba nu ; sunt fată !“

Și dîndu-i zînele-adăpost
Trăia cu ele soră.
Dar într-o zi a fost ce-a fost
Că nu s-a dus la horă ;
Și-avînd inel, ea se juca
Stînd singură-ntr-o vale ;
Pe-acolo doamna se plimba
Și-a dat de Ana-n cale.

— „Ce ai tu, Ano ?“ — „Uite ce-i !“
Crăiasa schimbă fețe,
Că n-a văzut în viața ei
Inel, și ce mîndrețe !
Din piatra tronului din rai
Cioplit în flori maestre,
El singur unui fiu de crai
D-ajuns i-ar fi fost zestre.

— „Și cum îi zici ?“ — „Inel îi zic !“
Pe degetul suleget¹
Al zînei pus, pe cel mai mic,
Crescut părea pe deget.
— „O, dă-mi-l mie !“ drăgălaș
Se roagă ea-mbătătă.
— „Ți-l dau, stăpîno, de mă lași,
Să te cuprind o dată !“

Crăiasa-n veselia ei
Cu grabă se-nvoiește :
— „Mă strîngi la piept, și-atîta ce-i ?“
Și pieptul Anei crește,

¹ Subțire, delicat, fin.

Și cum întinde brațul drept
Mai viu îi bate pieptul
Și tremură, strângînd la piept
Pe doamnă-sa cu dreptul.

— „Atîta ce-i ?“ — „Dar m-a durut !
Să nu pui mîna stîngă !“
Și-n urmă zîna s-a zbătut
Că prea mult vrea s-o strîngă.
Așa fac și copiii-n joc
Cînd nu-și înțeleg vrerea,
Dar zînei i-a părut d-atunci
Că i-a slăbit puterea.

A doua zi, sub umbre`rari
De pom cu floarea albă,
Făcea, avînd mărgăritari
Dintr-înșii Ana salbă.
Crăiasa vine iar. Zărind
Frumoasa jucărie,
Aprinșii-i ochi mai mult s-aprind
Să aib-acea mîndrie.

— „Ce-i asta ?“ — „Salbă !“ Ard răzleț
Mărgeanuri roșii-n pară,
Și n-ai fi dat d-ajunsul preț
Al salbei, dînd o țară.
— „Și cui o dai tu ?“ pătimaș
Zîmbind crăiasa-ngîină.
— „Ți-o dau și ție, de mă lași,
Să te sărut, stăpîină !“

Pe nimeni ea n-a sărutat,
Ori poate flori și fluturi,
Dar pentru salbă i-ar fi dat
Și-o sută de săruturi.
Așa fac doi copii în joc,
Cînd nu-nțeleg ce-i jocul,
Dar zînei i-a părut d-atunci
Că i-a pierit norocul.

A treia zi, privind în lac
Copila, ca-n oglindă,
Cerca și nu putea pe lac
Un brîu pe trup să-și prindă.
Crăiasa vine iar. Grăbit
S-a-ncins atunci crăiasa
Și cît de strîns i s-a lipit
De caldul trup mătasa !

Ea bate-n palme, vede-n lac
Că strînsă-i stă mai bine ;
Rotunde, ca un cap de mac,
Stau sînurile pline,
Mai naltă pare, și-n umblat
Mlădie ca o vargă,
Ea simte cît de rău i-a stat
În haina ei cea largă.

Și ochii-i otrăviți de dulci
La brîu sălbatici cată.
— „Ți-l dau, cu tine de mă culci
Alătura o dată !“

- „Dar, Ano, pentru ce nu-mi cei
Altce, că am eu multe !“
- „Nu vreau !“ Și-n urmă asta ce-i ?
De ce să n-o asculte ?

★

Știți voi povestea, cînd un fiu
De împărat odată,
În piept cu dor turbat de viu,
S-a îmbrăcat în fată,
Și-avînd în loc de platoș fus,
Și-n loc de coif năframă,
Pe pieptul tînăr el și-a pus
Altiță-n loc de-aramă ?

El stă pe tron, și lîngă el
Ce trist crăiasa plînge !
Cu mîna ei cea cu inel
Rupîndu-și salba, strînge
Genunchii lui, ea stă-n genunchi !
Și brîul și-l dezleagă,
Și păru-i desfăcut mănunchi
Îi umple fața-ntreagă.

- „Eu toate, toate le-am pierdut !
Și Dumnezeu mă piardă
Din ochii lui, că te-am crezut !“
El rîde și-o desmiardă :
- „Acum nu-i timp să te bocești ;
Tu vii cu mine-acasă ;
Crăiasă dacă nu mai ești
Vei fi împărăteasă !“

(1888)

PUNTEA LUI RUMI

I

Rumi adunase-n creier
Toată cumînția lumii —
Și-ntr-o zi regele Gupta ¹
Cheamă la palat pe Rumi.
— „Mîne-i Anul nou, știi bine,
Și-obicei din vremuri este
Ca-ntr-această zi să fie
Sărbătoare de neveste.

Și-aș dori vrun lucru mare !
Tu ești sfînt, așa se spune,
Faci minuni ; și mîne tocmai
Ce n-aș da pentru-o minune.
Înmulțim splendoarea zilei —
Vrei ? Găsești tu una-n pripă.“
Rumi a rămas pe gînduri,
Negăsind răspuns o clipă.

Și-a plecat. Făcuse dînsul
Mari minuni de altă dată,
Dar acum avea prilejul
Pentru cea mai minunată.

¹ Rege din dinastia indiană Gupta, care s-a prăbușit la sfîrșitul secolului al VI-lea, în fața invaziei hunilor.

II

P-un șes larg sunt adunate
Gințile din Himalaia,
Oșteni negri-n coifuri albe,
Principi, preoți, scalvi și raia.
Toți bărbații stau doparte,
Iar la mijloc stau fecioare
Și neveste-n largă horă,
Toate-n port de sărbătoare.

Iar regina joacă-n frunte
Cu optzeci de principese.
La un semn s-alină jocul,
Și-acum Rumi-n mijloc iese.
El avea un cort doparte,
Iar în cort? Cine-ar ști spune!
El încet desface cortul
Cu ascunsă lui minune.

Se ivesc doi stâlpi, în urmă
Alții doi, apoi mărunte
Peste stâlpi cîteva scînduri.
Ce era? O simplă punte.
— „Rege, nimeni nu cunoaște
Ce-i în sufletul femeii,
Numai cei-de-sus! Și iată
Și-ntr-un lemn s-arată zeii!

De va trece peste punte
O femeie credincioasă.
Se va-nfrumoșa femeia
Rămîind mereu frumoasă.

De va trece însă una
Care și-a-nșelat bărbatul,
Ea se va negri ca noaptea,
Astfel ispășind păcatul.

Dar eu cred, că nu-i nici una
Cu păcate ! Cea mai castă
Trecă-ntîi ! Și-apoi să treacă
Rînd pe rînd cîte-o nevastă."
Și-a tăcut. Erau în șiruri
Zeci de mii și mii de sute
De femei : ce de credință
La un loc, ce de virtute !

Dar virtutea — zice Veda —
Este mută, vecinic rece.
Gupta strigă, dă un ordin,
Dă pe-al doilea, dă vro zece
Ș-apoi zîmbitor privește
Spre regină : — „De să poate
Treci tu-ntîi, și după tine
Au să treacă-n urmă toate !“

— „Dacă vrei, eu trec, nu-mi pasă !
Dar chiar eu ? Nu să cuvine
Să pui, rege, la-ndoială
Sufletul unei regine.
Mă-nroșește singur gîndul,
Că tu ai aflat cu cale
Tocmai azi să pui la probă
Inima nevastei tale !“

Și-a rămas pe loc regina.
Regele-a privit sinistru
Spre Nipunica, nevasta
Celui mai frumos ministru.
— „Iartă, rege, zise dînsa,
Nu pot suferi privirea
Multor ochi ! Sunt sfiicioasă ;
Eu aş trece, însă firea...”

Principesele-nroșite
Bucuros voiau să treacă,
Dar putea să mință puntea,
Vrun nedrept putea să facă.
Ori mai știi ? Bătrînul Rumi
Face-o glumă, cum se vede ;
Și-i atît de slabă puntea,
Că-n ea nu te poți încrede.

Ș-apoi cum să creadă lumea,
Ce vor spune nește lemne ?
Regele mușcîndu-și gura,
A tăcut, convins pesemne.

— „Dar minunea unde-i, Rumi ?”
Punînd degetul pe frunte
A zîmbit bătrînul preot :
— „Puntea e ca orice punte !
Nici virtutea n-o arată,
Nici păcatul, dar azi, rege,
Dintr-o punte mincinoasă
Trei minuni tu poți alege.

Multe bunuri are omul.
Dar virtutea cea mai mare
E să nu să ție mîndru
Cu virtuțile ce are ;
Deci, nu-i o minune, dacă
Dintr-atîte mii de sute
De femei, nici una mîndră
N-am găsit de-a ei virtute ?

Iar frumseța-i bun netrainic
Și ispititor la rele,
Știu nevestele-acest lucru,
Și, vezi, ce cumînți sunt ele !
Cînd ajungerea frumseții
Este-atît de lesnicioasă,
Nu-i minune, că nici una
N-a voit a fi frumoasă ?

Iar minunea cea de-a treia.
Care va fi vecinic nouă,
E că toți noi pînă astăzi
N-am știut pe cele două !"
A rîs regele, curtenii
Toți au rîs, și-a rîs poporul
Și-a rîs însuși sfîntul Rumi,
De minuni iscoditorul.

Dar rîzînd, priveau bărbații
Neîncrezători la scînduri :
I-a cuprins o presimțire
Și-au căzut pe multe gînduri.

Iar nevestele ? Vădite
Cu virtutea-n fața lumii,
Făceau haz, că d-astă dată
A pățit rușine Rumi.

(1893)

GAZEL

Oamenii mă-nvinuiesc,
Că sunt tânăr și iubesc !

Tu mi-ai zis să viu la moară
Pe-nsărat, să te-ntîlnesc,

Dar la moară dau de prieteni,
Și de prieteni mă feresc.

Te-am văzut și ieri pe-o cale,
M-am temut să te opresc,

Că de mama mi-e rușine
Și de tine mă sfiesc.

Mi-e necaz pe toată lumea
Și mi-e ciudă că trăiesc :

Te-aș lăsa și mi-e cu jale,
Te-aș iubi și nu-ndrăznesc !

(1891)

RUGĂMINTEA DIN URMA

(după ~~L~~ermontov)

Ești schilav tot ! Un cerșetor
Te-ntorci acum acasă,
Și ce fecior frumos erai !
Dar oricum ești, ce-ți pasă !
Tu vei vedea iar satul tău
Și casa voastră-n vale,
Și biata mamă-ți va ieși
Plângînd în cale.

Și eu rămîn să mor pe-aici
Cu liftele păgîne !
Ah, parcă simt că n-am s-ajung
Să văd ziua de mîne.
Cu douăzeci deodată-n car
La groapă mă vor duce,
Și, bun e Domnul, de-om avea
La cap o cruce.

Noi de copii ne știm, și-am fost
Ca frații, ba mai bine.
Eu de-am avut un singur ban
L-am împărțit cu tine ;
Și tu cu gura foc prindeai
Să-mi dai ajutorare ;
Să-ți răsplătească Dumnezeu,
Că-i bun și mare !

Și-auzi acum ! De-or întreba
În sat de-a mea venire,
Tu-n loc de adevăr să spui
Că n-ai de mine știre,
Că n-am fost la un regiment —
Dar spune-le ce-ți place,
Că pentru ei ori viu, ori mort,
Totuna face.

Iar mamei — Doamne, cum aș vrea
Credința s-o înșele !
Să-i spui că m-ai lăsat rănit
La Turnu-Măgurele,
Dar voi sosi cât de-n curînd.
Ascultă-mi rugămintea,
Că mama, dac-ar ști că-s mort,
Și-ar pierde mintea.

Tu s-o amîi cu zi de zi
Și spune-i cîte toate,
Ea e bătrînă, n-are mult
Să mai trăiască, poate ;
Și pentru ce să-i amărăști
Și zilele puține ?
Că n-are-n lume bun și drag
Decît pe mine.

Iar Linii, de s-ar întîmpla
Să vă-ntîlniți vrodată,
Să-i spui că-s sănătos și-aș vrea
S-o aflu măritată.

Tu uită-i-te-n ochi să vezi
De-o doare ori n-o doare ;
Iar dacă vei vedea-o stînd
Nepăsătoare,

Să-i spui că m-ai lăsat rănit
Pe umedele paie,
Că doctorul în carnea mea
Adîncă brazdă taie,
Că de dureri eu mă izbesc
Și urlu ziua-ntreagă,
Și c-am murit gîndind la ea,
Că mi-a fost dragă.

Și dacă ochii ei atunci
Mai tulburi se vor face,
N-o mîngîia ! E de prisos,
Te rog s-o lași în pace.
O frunză veștedă nu-ți dă
Cuvînt să zici că-i toamnă
Și-o lacrimă în ochii ei
Nimic nu-nseamnă !

Și-acum dă-mi mîna ! A sunat
Cornistul de plecare,
Du Oltului din partea mea
O caldă salutare,
Și-ajuns în țară, eu te rog,
Fă-mi cel din urmă bine :
Pămîntul țării să-l săruți
Și pentru mine !

(1892)

LOGIGA

Popa Toader, din scripturi,
Dă lui Mitru-nvățăture :

— „Mitre, știi ce spune psaltul ?
Să nu faci în viața ta
Ceea ce te-ar supăra
De ți-ar face-o altul !“

Mitru stă și stă gîndind,
De el multe nu să prind.

— „Dar mai știu eu cum e asta !
Altul, da ! zici înțelept,
D-apoi eu ? Să n-am eu drept
Să-mi sărut nevasta ?“

(1893)

ROMANȚĂ

(după un cîntec grecesc)

Te-am strîns sărutîndu-te, Radă,
Tîrziu într-o noapte d-april —
Azi mai fiecare copil
Ne cîntă iubirea pe stradă.
Că oameni deși n-au știut
De noi și de tainele noastre,
Dar stelele bolții albastre
Văd toate, și ele-au văzut.

Și-o stea, căzătoare din cer,
Ea mării ne-a spus sărutarea,
Și luntrei ne-a spus apoi marea,
Iar luntrea ne-a spus la năier.
Pe țărm erau stoluri de fete
Cu drag de năier ascultînd —
Și ele rîdeau scuturînd
Flori albe din negrele plete.

Iar fetele-un cîntec făcură
Și-i deteră aripi de vînt ;
Batjocur-au pus ele-n cînt
Și patimă, dragă, și ură.
Și astfel, de noaptea d-april
În lume sunt cîntece, Radă :
Ne cîntă iubirea pe stradă
Azi mai fiecare copil.

(1889)

EX OSSIBUS ULTOR ¹ !

X A fost un tînăr împărat —
De la mișei a smuls averea
Și-a smuls de la tirani puterea
Și mulți nebuni a spînzurat.
Dar patru inși vorbind în șoapte
L-au dus în giulgiuri învălit
Și-n codru cel mai tăinuit
L-au îngropat tîrziu în noapte. X

¹ Din mormînt se ridică răzbunătorul ! (Lat.)

Cei tari au zis : „A fost mișel !
Ne-a prigonit prea multă vreme.”
Iar popii fulgerau blăsteme
În cei ce mai vorbeau de el :

Nici voie să-și cernească portul,
Nici drept să-l plîngă n-au avut
Și niciodată n-au știut
În ce pămînt le doarme mortul.

Și nu vor ști ! Căci groapa lui
În blăstemat pămînt s-ascunde.
Nici soare-acolo nu pătrunde,
Nici plîngerile nimăru.

Jurat-a iadul să-ngrădească
Cu nopți de veci acest mormînt ;
Iar brazii tac, că nici un vînt
Nu-i clatină, ca să vorbească.

X Dar noaptea-n zare, uneori,
Cînd e furtună-n depărtare,
La margini de-orizont răsare
Un fulger alb, tîrziu spre zori,
Și-ntr-una spre păduri arată
Și scapără spre ea mereu ;
E, parc-arată Dumnezeu
Spre groapa cea de veci uitată.

✓ Iar într-o noapte va lovi !
Și spintecată de lumină
Fugi-va noaptea cea haină,
Și brazii-n flacări or vorbi ;

X Și-atunci, cu fulgerul tovarăș,
Ieși-va mortul împărat,
Și-n iadul lor, de-unde-au plecat,
S-or prăbuși tiranii iarăș.

(1896)

CÎNTEC

Zice vodă : „Iar la greu !
Dragii moșului, în țară
Vin păgînii foc și pară,
Dar cum vin s-or duce iară,
Procleții lui Dumnezeu !
De vom prinde-n țară turcii,
Să le dăm, și voi și eu,
Cinstea furcii !“

Zice vodă : — „Bateți voi
Marginea, că e mai bine ;
Ce-i la mijloc, las' pe mine !
Cu ei numai iadul ține,
Iar Hristos e-n, rînd cu noi !
Haid, să le stîrpim răsadul,
Că e plin de marțafoi
Țarigradul !“

Vodă-n sîrg a și purces ;
După el oștirea-n fugă.
Uite, turcii lasă rugă,
Lasă tot și-o rup la fugă,

Nu mai știu ce-i deal, ce-i șes.
Care-o fi scăpat din gloată,
Nu și-a mai venit în ori
Viața toată...

Zice vodă : — „Sănătoși,
Dragii moșului, cu bine !
Roat-acum pe lângă mine,
Naiu-n mâni, și cupe pline,
Pe-obiceiul din strămoși.
Cu voinicii-mi place traiul,
Ori îi văd cu spada-n mâni
Ori cu naiul.“

Zice vodă : — „După vremi
Mulți păgâni am dat de smintă !
Să-i mai judeci când s-alintă,
Când ești bun și ai o flintă,
Nici de dracul nu te temi.
Turcii-s mulți, de-opresc cu palma
Prutul tot, dar când ne văd
Fug de-a valma.“

Și-acum fiul lui Bogdan
Din brîu spada și-o dezleagă,
Și-a plecat cu oastea-ntreagă
Loc de sfînt locaș s-aleagă,
Căci așa știa Ștefan :
Unde-i loc să sapi morminte
De păgâni, e loc să nalți
Case sfinte.

(1897)

POET ȘI CRITIC

— „Te știi, nu vreau să țin secret —
Te rog să lași în pace muza,
Căci tu ești cel mai prost poet
În Siracuza.
Troheii șchiopi și iambii duri ;
Și nici nu știi măcar să-i furi !“

Dar n-a sfârșit, căci Dionis,
Ca un al doilea Ajax mitic,
A râs de furie și-a-nchis
În turn pe critic.
P-un biet Omer îl poți nega ;
Dar când e prinț, e altceva.

Orice poet, ca rege-i prost ;
Dar ca poet e orice rege
Un geniu cum puțini au fost !
Deci să-nțelege :
De ce murind fu Nero trist,
Nu ca-mpărat, ci ca artist.

Și bietul critic, otrăvit
D-ale slujbașilor insulte,
Trei părți din zi era silit
Mereu s-asculte
Toți iambii despre cari a zis
Că-s cei mai proști din câți s-au scris.

Din zori de zi un sclav îi sta
La cap, citind pînă-ndeseară ;
Aşa şi ieri, şi azi aşa
 Şi mîine iară.
Şi tot tavanul era scris
Cu versuri d-a lui Dionis.

Dar după ce-a trecut un an,
Slujbaşul vine şi-l vesteşte
Că-l iartă nobilul tiran,
 Şi că-l poşteşte
Să meargă la palat curînd.
Poetul l-a primit rîzînd.

— „Am versuri iar ! Un nou volum,
Şi laude-mi spun toţi Zoilii ¹.
Să vezi ! Eu cred că fac acum
 Mai buni dactilii.
N-am nici un vers pocit şi rău,
Şi-aş vrea s-aud cuvîntul tău !”

Şi de pe sul, cu mult avînt
Ies odele, încet cu-ncetul.
Olimpic şi cu glasul sfînt
 Citea poetul.

Curtenii, transportaţi, răspund :
— „Ce-artistic, ah ! Şi ce profund !”

¹ *Zoil* — tipul criticului invidios, nedrept, negativist.

— „Și tu, ce zici ? M-am îndreptat ?“
Polixen, tremurându-i pașii,
Spre ușă pleacă, resignat,
Privind slujbașii :
— „E cheia temniții la voi ?
Haid', duceți-mă înapoi !“

(1892)

VINTUL

De fete mari e lunca plină,
Iar vîntul, răsfățat copil,
S-apropie tiptil-tiptil
De pe sub fagi, de pe colină.
Și fetele cu drag suspină :
— „O, Doamne, Doamne, adă-ni-l !“

Pe umeri blondele lui plete
Tresar și sar încetinel.
El e frumos și tinerel,
Dar e sfios cînd e cu fete.
Iar ele rîd și rîd șirete
Și pe furiș privesc la el.

El umblă ca la el acasă
Și-ascultă fetele ce zic ;
Mai rupe-n palme cîte-un spic
Și răsfățat apoi își lasă
Pe spate capul și nu-i pasă
De fete și de cîmp nimic.

Și printre spice el șoptește,
Vorbind aiurea și-alintat !
Și cum să plimbă-n lung și-n lat,
Cu fetele să-mprietenește
Și din copil sfios el crește
Flăcău întreg de sărutat.

Apoi ca-n glumă el le prinde
De mîneacă, și-aprins de dor,
Își face joc prin părul lor.
În urmă brațul și-l întinde.
Pe cea mai dragă o cuprinde
Și-o strînge cătră el ușor.

Tot mai aprins, tot mai aproape :
— „Să te sărut, drăguțo, vrei ?
Ce ochi frumoși ai, viorei.
Ca un întins adînc de ape.“
De el nu-i nici un chip să scape
Și-atîta lucru-n urmă ce-i ?

Ea stă la pieptul lui pierdută,
Dintîi cu ochii la pămînt.
El zice-așa cîte-un cuvînt,
Ea zice trei și-l tot ajută,
Și uite-l, uite-l c-o sărută —
Ei, vezi tu, fetele cum sunt !

El a crezut că nu se poate,
Și iaca poți ! Dar să te ții !
E greu să dai de căpătîi,

Dar dacă dai, merg strună toate ;
Și fata mult nu se socoate.
Cînd pierde mintea cea dintîi.

El o sărut-acum pe salbă,
Și fetele-mprejur să strîng !
Dar e prea mult ! Am să mă plîng
La toți vlădicii, să dau jalbă !
Auzi, să duci tu lume albă
P-un cîmp cu oameni, ca-ntr-un crîng !

Ba cle-și mai desfac și sînul,
Și-n sîn el li se joac-acum —
Îl prind odată și-l sugrum,
Că prea s-obrăznici românul !
Auzi, dar cine-i el, păgînul,
Ca să-mi sărute fete-n drum ?

Nu știe nimeni de-unde vine,
Și capu-i stă la sărutat !
De-ar fi măcar de-aici din sat —
Voi cîți sunteți flăcăi ca mine
Să-mi spuneți voi acum, e bine
Să faci ca vîntul, nu-i păcat ?

Adică stăi ! Ce fată moare
Dac-o săruți puțin ? Da zău !
Cum aș voi să fiu mereu
Un vînt și eu, în zi cu soare.
De-ar fi numai secerătoare
O fată pe care-o știu eu !

(1892)

VESTITORII PRIMĂVERII

Dintr-alte țări, de soare pline,
Pe unde-ați fost și voi străine,
Veniți, dragi păsări, înapoi —

Veniți cu bine !

De frunze și de cântec goi,
Plîng codrii cei lipsiți de voi.

În zarea cea de veci albastră
Nu v-a prins dragostea sihastră
De ce-ați lăsat ? Nu v-a fost dor

De țara voastră ?

N-ați plîns văzînd cum trece-n zbor
Spre miazănoapte nor de nor ?

Voi ați cîntat cu glas fierbinte
Naturii calde imnuri sfinte,
Ori doine dragi, cînd v-ați adus

De noi aminte !

Străinilor voi nu le-ați spus,
Că doine ca a noastre nu-s ?

Și-acum veniți cu drag în țară !
Voi revedeți cîmpia iară,
Și cuiburile voastre-n crîng !

E vară, vară !

Aș vrea la suflet să vă strîng,
Să rîd de fericit, să plîng !

Cu voi vin florile-n câmpie
Și nopțile cu poezie
Și vânturi line, calde ploi
Și veselie.
Voi toate le luați cu voi
Și iar le-aduceți înapoi !

(1892)

ZOBAIL

La miez de noapte morții-n cor
Își cântă jalnic imnul lor,
Iar albele giulgiuri bătute de vânturi
Dau tact tînguioaselor cînturi.

Ei sunt războinicii oșteni
Ai regilor asirieni :
Zobail la moarte i-a dus ca pe-o turmă
Cu biciul bătîndu-i din urmă.

— „Ce fericit e cine-i viu !
Noi putrezim într-un sicriu !
Ni-e dragă și nouă viața și-averea,
Dar regii ne-o iau cu puterea.

Frumos e, sfînt e să trăiești
Cînd pentru-ai tăi tu suflet ești :
Dar noi am trăit ca să dăm ajutorul
La regi cari omoară poporul !

Tu, cel mai lacom dintre regi,
Ai umilit popoare-ntregi !
De dragostea unei regine frumoase,
Umplut-ai pământul de oase !

Tu pierzi bărbații tăi cei buni
Să faci femeilor cununi !
Tu pierzi în orgie al țării tezaur,
Bînd vinul din cupe de aur.

Te porți în haine de argint
Și-n ceasuri dragi de dulce-alint
Săruți pe Tofale, femeia necastă,
Pe cea mai frumoasă nevastă.

Tu dai un semn, și porți să frîng,
Și zeci de milioane plîng ;
Oceanul de spaimă în lături s-abate
De vuietul multor armate —

Dar tot ce ai, de noi ți-e dat !
Și tu rîzînd ne-ai îngropat !
Mișelule ! Astăzi, de-am fi în viață,
Te-am bate cu palmele-n față !“

Și cîntă morții, cîntă-n cor
Și plin de ură-i cîntul lor.
Urgia mîniei le-neacă suflarea,
Blăstem li-e și gemet cîntarea.

Dar iat' ! un scîrît la porți !
Spre Ninive privesc cei morți :
Doi oameni purtînd un cadavru în spate
Răsar pe tăcut din cetate.

Sub ziduri pun povara lor.
Încet al morților popor
S-apropie-n șiruri de-o pînză murdară :
— „Vro victim-a regelui iară ?“

Văd bietul mort și se uimesc !
Apoi deodată izbucnesc
Să rîdă cu hohot, de mîni să se prindă,
Fantastică horă să-ntindă.

— „Ești tu, Zobàil ? strigă-n cor
Și sfînt acum e cîntul lor :
Ești demn să te batem cu palmele-n față,
Ești demn să te-ntorci în viață.

Dar din ce-ai fost, ce ești acu ?
Ne-am răzbunat ! cînd însuși tu
'Atîta de ieftin norocul tău dai-l,
Întinde-ne mîna, Zobàil !“

(1893)

PE LÎNGĂ BOI

Pocnind din bici pe lîngă boi,
În zor de zi el a trecut
Cu plugul pe la noi.

Și de pe bici l-am cunoscut,
Și cum țeseam, nici n-am știut
Cum am sărit și m-am zbatut
Să ies de la război.

Și-atîta tort mi-am încîlcit
Și-n graba mare-am spart un' geam,
Știu eu ce mi-a venit !
Am cap, dar parcă nu-l mai am !
Ce-aveam să-i spui ? Nimic n-aveam,
Dar era-n zori, și eu voiam
Să-ntreb cum a dormit.

Și vezi așa-i el, nu știu cum !
M-a prins de braț și m-a cuprins
Să mă sărute-n drum.
Dar eu din brațe-i m-am desprins
Și l-am certat și l-am împins —
Dar n-am făcut cu dinadins,
Și rău ce-mi pare-acum !

O, nu mi-e că mi-am sîngerat
La prag piciorul într-un cui,
Dar mi-e că e păcat !
Om bun ca dînsul nimeni nu-i,
Și pentru-o vorbă rea ce-i spui
El toată ziuica lui
Muncește supărat !

(1891)

RADA

Are Dochia mult cât are,
Nu e mult o fată mare ?
Că-ntre domni, dar orişunde,
Dacă-ţi ştie ea răspunde
Grai ales şi lin ca apa,
Apoi las' că Rada ştie
Şi-n ce fel să poarte sapa.

A fost şi ea-n şcoli o toamnă,
Dar găseşti ca ea vro doamnă ?
Cu cosiţă gălbioară,
Ea e naltă şi uşoară —
S-o vezi numai şi să tremuri !
Şi de-abia pe la Sîn-Petru
Umple optsprăzece vremuri.

Sunt şi-n sat destule fete,
Cari de n-au cu ce să-mbete
Ochii omului, au pieptul ele
Alb de taleri şi mărgele.
Rada, când o vezi, te fură
Cu necontenitul zîmbet
Şi cu-a vorbelor căldură.

Harnică, din zorii zilei
Nu stau mîinile copilei
Fără lucru, tot să prindă,
Casa lor toată-i oglindă.
La izvor vezi pe Rodica
Pînă-n zori, când pe sub streşini
Încă doarme rîndunica.

Pe izlaz nu-i multă hrana,
Dar vezi albă ce-i Joiana !
Și-n amurg copila-n tindă
Foc în vatră vrea s-aprindă,
Dar mu-mu, Joiana muge —
Radă, fă, s-alergi degrabă,
Că-n șopron vițelul suge.

— „Doar e tare ! Haid' mai iute !“
Și din drum, ca să-i ajute,
Vin flăcăii totdeauna.
Nu-l înjugi așa cu buna
Pe vițel, și Rada-i slabă.
Știu flăcăii ! Și-și fac seara
Pe-aici vecinic ceva treabă.

Vaca-i tot ce-au ei, la biata !
Toarce-n sat cu ziua fata,
Dar e veselă din fire ;
De noroc și-ndestulare
Inima-i în veci e plină :
Cînd e fericită, spune-mi,
Mai mult ce-are o regină ?

Rada-i nălucire vie,
Cînd aleargă pe cîmpie
Și-i bat vînturi în cosiță,
Ori cînd seara stă-n portiță,
Și-o întrebi : — „Ce-astepti, iubită ?“
Și pe dup-un stîlp s-ascunde,
Galbenă de zăpăcită.

Dar la holdă ! Arde soare,
Fetele secerătoare
Rîd și cîntă, snopi fac grîul :
Murmură-ntre sălcii rîul :
Fug la rîu vro patru fete,
E și Rada ? Fug flăcări
Și ei, toți, și nu le-e sete.

Și-n genunchi atunci pe țarmuri
Ea din pumni cît două sfărături
Bea, iar Nicu : — „Dă-mi și mie !“
— „Taci ! și bea din pălărie !“
Cere el, cer mulți să-i deie :
Rada rîde, le dă apă,
Toți din pumnii ei să beie.

— „Zece stropi nu pot să-ncapă :
Prea e mic păhar de apă !“
Și-atunci ea, cînd el glumește,
Joacă pumnii și-l stropește
Pe obraz, dar drăgălașă
Tot ea-l zvîntă,-n loc de cîrpă,
Mîneca de la cămașă.

Și cum știe ea s-aleagă
Ce-i frumos ! Atît de dragă
O dă portul îmbrăcîndu-l !
Cînd o vezi, te-mbată gîndul
Că, iubind-o trei dumineci,
S-ar mira de tine-altarul
Ce păcat ai să cumineci !

Iat-o veselă și-aprinsă ;
Joacă hora ! Cum e-ncinsă,
Cum își poart-a ei făptură,
Toată-i ca-n zugrăvitură —
Mamele, privind-o-n horă,
Să cotesc¹ : — „Olio, tu leică,
Ce mai drac frumos de noră !“

De-o-ntîlnesc în drum bătrînii,
Ei fac pod cu palma mînii
Peste ochii slabi, s-o vadă :
— „Draga moșului, tu Radă !“
Și uimiți de fata Dochii
O dezmiardă și, cînd pleacă,
Umezi au de lacrimi ochii.

Dar de-i Rada cît de blîndă.
Ea de mic-a fost osîndă
Pentru sat. Și nu-i mirare,
Ei flăcăi, ea fată mare :
Pentr-un rîs al ei se ceartă,
Și din joc să prind feciorii
La trînteli, cît Doamne iartă !

Da ! Și Rada-i mare hoată,
Poate satul tot să-l scoată
Din sărite, ea știe bine !
Dar se teme de-oarecine.
Mă-sa e ? Ferească Domnul !
Alt temut : ca să nu-și piardă
Pe acel ce-i pierde somnul.

¹ Își dau coate.

— „Unde mergi ?“ — „Mă duc la moară !“
— „Viu și eu !“ Și din uscioară
Vladu iese-n cap de stradă.
— „Nu m-ajungi!“ — „Te-ajung eu, Radă!“
Dar fugind i să desprinde
Șorțul alb din brîu, iar Vladu
Nu-i dă șorțul, ci i-l vinde.

— „Ieri mi te-am făcut scăpată ;
Azi nu-mi scapi nesărutată !“
— „Cum nu scapi din mîină fumul —
Nu-mi ești drag, de ce-mi ții drumul ?“
Ea nu-și crede-a ei cuvinte ;
De le-ar crede Vladu însă,
Rada și-ar ieși din minte.

Și cum vrea și nu vrea fata,
Dragul ia, dragul dă plata.
Un sărut păcat să fie ?
Numai popa să nu-l știe,
Că te sperie cu iadul —
M-ar putea speria pe mine
Popii toți, de-aș fi eu Vladul !

(1889)

TREI, DOAMNE, ȘI TOȚI TREI

Avea și dînsul trei feciori,
Și i-au plecat toți trei deodată
La tabără, sărmanul tată !

Ce griji pe dînsul, ce fiori,
Cînd se gîndea că-i greu războiul
N-ai timp să simți că mori.

Și luni trecut-au după luni —
Și-a fost de veste lumea plină,
Că steagul turcului se-nchină ;
Și mîndrii codrului păuni,
Românii-au isprăvit războiul,
Că s-au bătut nebuni.

Scria-n gazetă că s-a dat
Poruncă să se-ntoarcă-n țară
Toți cei plecați de astă-vară —
Și rînd pe rînd veneau în sat
Și ieri și astăzi cîte unul
Din cei care-au plecat.

Și-ai lui întîrziau ! Plîngînd
De drag că are să-i revadă,
Sta ziua-n prag, ieșea pe stradă
Cu ochii zarea măsurînd,
Și nu veneau ! Și dintr-o vreme
Gemea, bătut d-un gînd.

Nădejdea caldă-n el slăbea,
Pe cît creștea de rece gîndul.
El a-ntrebat pe toți de-a rîndul,
Dar nimeni știre nu-i știa.
El pleacă-n urmă la cazarmă
Să afle ce dorea.

Căprarul vechi îi iese-n prag.
— „Ce-mi face Radu ?“ el întreabă.
De Radu-i este mai cu grabă,
Că Radu-i este cel mai drag.
— „E mort ! El a căzut la Plevna
În cel dintâi şirag !“

O, bietul om ! De mult simţea
Că Radu-i dus de pe-astă lume,
Dar astăzi, cînd ştia anume,
El sta năuc şi nu credea.
Să-i moară Radu ! Acest lucru
El nu-l înţelegea.

Blăstem pe tine, braţ duşman !
— „Dar George-al nostru cum o duce ?“
— „Sub glie, taică, şi sub cruce,
Lovit în piept d-un iatagan !“
— „Dar bietul Mircea ?“ — „Mort şi Mircea
Prin văi pe la Smîrdan.“

El n-a mai zis nici un cuvînt ;
Cu fruntea-n piept, ca o statuie,
Ca un Cristos bătut în cuie,
Ține privirile-n pămînt,
Părea că vede dinainte-i
Trei morţi într-un mormînt.

Cu pasul slab, cu ochii beţi,
El a plecat, gemînd p-afară,
Şi-mpleticindu-se pe scară,
Chema pe nume pe băieţi,
Şi să proptea de slab, sărmanul,
Cu mîna de păreţi.

Nu se simțea de-i mort ori treaz,
N-avea puteri să se simțească ;
El trebuia să s-odihnească —
Pe-o piatră-n drum sub un zăplaz
S-a pus, înmormântînd în palme-i
Slăbitul său obraz.

Și-a stat așa, pierdut și dus.
Era-n amiazi și-n miez de vară
Și soarele-a scăzut spre seară,
Și-n urmă soarele-a apus,
Iar bietul om sta tot acolo
Ca mort, precum s-a spus.

Treceau bărbați, treceau femei,
Și uruiau trăsuri pe stradă,
Soldați treceau făcînd paradă,
Și-atunci deștept privi la ei
Și-și duse pumnii strîns pe tîmple :
„Trei, Doamne, și toți trei !“

(1891)

LA OGLINDĂ

Azi am să-ncretez în grindă —
Jos din cui acum, oglindă !
Mama-i dusă-n sat ! Cu dorul
Azi e singur pușorul,
Și-am închis ușa la tindă
Cu zăvorul.

Iată-mă ! Tot eu, cea veche !
Ochii ? hai, ce mai pereche !
Și ce cap frumos răsare !
Nu-i al meu ? Al meu e oare ?
Dar al cui ! Și la ureche,
Uite-o floare.

Asta-s eu ! Și sunt voinică !
Cine-a zis că eu sunt mică ?
Uite zău, acum iau seama,
Că-mi stă bine-n cap năframa.
Și ce fată frumoșică
Are mama !

Mă gîndeam eu că-s frumoasă !
Dar cum nu ! Și mama-mi coasă
Sort cu flori minune mare —
Nu-e eu fată ca oricare :
Mama poate fi făloasă
Că mă are.

Știi ce-a zis și ieri la vie ?
A zis : — „Ce-mi tot spun ei mie !
Am și eu numai o fată.
Și n-o dau să fie dată ;
Cui o dau voiesc să-mi fie
Om o dată.“

Mai știu eu ! Și-așa se poate !
Multe știu, dar nu știu toate.
Mama-mi dă învățătură
Cum se țese-o pînzătură,
Nu cum stau cei dragi de vorbă
Gură-n gură.

N-am să Țes doar viața-ntreagă !
Las' să văd și cum să leagă
Dragostea — dar știu eu bine !
Din frumos ce-l plăci ea vine —
Hai, mă prind feciorii dragă
Și pe mine !

Că-s subțire ! Să mă frîngă
Cine-i om, cu mîna stîngă !
Dar așa te place dorul :
Subțirea, cu binișorul
Cînd te strînge el, să-ți strîngă
Tot trupșorul.

Brațul drept dacă-l întinde
Roată peste brîu te prinde
Și te-ntreabă : — „Dragă, strîngu-l ?”
Și tu-l cerți, dar el, nătîngul,
Ca răspuns te mai cuprinde
Și cu stîngul.

Iar de-ți cere și-o guriță —
Doamne ! Cine-i la portiță ?
Om să fie ? Nu e cine !
Hai, e vîntul ! Uite-mi vine,
Să văd oare cu cosiță
Sta-mi-ar bine ?

O, că-mi stă mie-n tot felul !
Să mă port cu-n cetinelul :
Uite salbă, brîu, și toate !
Și cosițe cumpărate,
Stai, să-nchei și testemelul
Pe la spate.

Uite ce bujor de fată —
Stai să te sărut o dată !
Tu mă poți, oglindă, spune !
Ei, tu doară nu te-i pune
Să mă spui ! Tu ai, surată,
Gînduri bune.

De-ar ști mama ! Vai, să știe
Ce-i fac azi, mi-ar da ea mie !
D-apoi ! N-am să fiu tot fată,
Voi fi și nevest-odată :
Las' să văd cît e de bine
Măritată.

Că mi-a spus bunica mie
Că nevasta una știe
Mai mult decît fata, juna,
Ei, dar ce ? Nu mi-a spus buna —
Și mă mir eu ce-o să fie
Asta una !

Brîu-i pus ! Acum, din ladă
Mai ieu șorțu ! O, să-mi șadă
Fată cum îmi stă nevestă...
Aolio ! Mama-n ogradă !
Era gata să mă vadă
Pe fereastră.

Ce să fac ? Unde-mi stă capul ?
Grabnic, hai să-nchid dulapul
Să mă port să nu mă prindă.
Salbă jos ! Și-n cui, oglindă !
Ce-am uitat ? Închisă ușa
De la tindă.

Intră-n casă ? O, ba bine
Și-a găsit niște vecine,
Stă la sfat... toată-s văpaie !
Junghiul peste piept mă taie ;
Doamne, de-ar fi dat de mine,
Ce bătaie !

(1890)

CALUL DRACULUI

Iarăși ea !
Îi văd ochii și gurița —
A deschis încet porțița
Și ivită stă de-abia,
Zăpăcind cărarea mea.
Nu știu ce-o fi vrînd porțița,
Ei, dar fata știu ce vrea !

Dinspre drum
Stă deschisă larg fereastra,
Și-n ea baba ! Ce-i și asta ?
N-adormi, babo, nicidecum ?
Parcă-mi vine-acum-acum
Să mă duc să sparg fereastra
Și pe babă s-o sugrum !

Eu mă fac,
Că pornesc în jos pe stradă,
Să-nșel baba, să mă creadă ;
Plec și fluier, stau și tac —

Dar de unde ! Baba-i drac !
Și chiar dracul-gol să creadă
Unui biet de om sărac ?

Sat pustiu !
Pentr-o babă-ncîrligată
Pierzi o zi și scapi o fată !
Baba-i o momîie-n grîu —
Las' că-i pui eu mîna-n brîu :
Cînd o prind pe punte-odată
O iau sus și-o dau în rîu !

(1892)

DE PE DEAL

E capul ei, și pieptul ei —
O văd acum întreagă,
O strig pe nume și-i vorbesc,
Dar ea să mă-nțeleagă ?

Cu pieptul plin și des bătînd,
Cu fața-mbujorată,
A răsărit dintr-un tufiș
Și rîde-acum mirată.

— „Tu ești pe-aici ? Eu te-am crezut
Cu oile prin vale !
De-aș fi știut că ești în deal,
Mergeam pe altă cale !“

Subțire-n trup și blîndă-n grai,
Și-n port așa isteasă,
Pe urma ei în fapt de-amurg
Dau zori de dimineață.

De-aș fi știut că n-a venit
Anume pentru mine,
Eu n-aș mai fi vorbit cu ea !
Dar știu și-aceasta bine.

Că m-a cătat de mult prin văi
Pierdută-așa cu gîndul ;
Și dacă nu m-ar fi găsit,
Umblat-ar fi de-a rîndul

Întreaga zi din deal în deal
Ca cerbul după apă —
Cu greu te scapi de-un lucru drag,
Și prost e cine-l scapă !

(1896)

EL-ZORAB

La pașa vine un arab,
Cu ochii stinși, cu graiul slab.
— „Sunt, pașă, neam de beduin,
Și de la Bab-el-Manteb¹ vin
Să vînd pe El-Zorab.

¹ *Bab-el-Manteb (Bab-el-Mandeb)* — adică *Poarta Plingerii*, strîmtoare între Marea Roșie și Oceanul Indian.

Arabii toți răsar din cort,
Să-mi vadă roibul, cînd îl port
Și-l joc în frîu și-l las în trap !
Mi-e drag ca ochii mei din cap
Și nu l-aș da nici mort.

Dar trei copii de foame-mi mor !
Uscat e cerul gurii lor ;
Și de amar îndelungat,
Nevestei mele i-a secăt
Al laptelui izvor !

Ai mei pierduți sunt, pașă, toți ;
O, mîntuie-i, de vrei, că poți !
Dă-mi bani pe cal ! Că sunt sărac !
Dă-mi bani ! Dacă-l găsești pe plac,
Dă-mi numai cît socoți !"

El poartă calul, dînd ocol,
În trap grăbit, în pas domol,
Și ochii pașei mari s-aprind ;
Cărunta-i barbă netezind
Stă mut, de suflet gol.

— „O mie de țechini primești ?“
— „O, pașă, cît de darnic ești !
Mai mult decît în visul meu !
Să-ți răsplătească Dumnezeu,
Așa cum îmi plătești !“

Arabul ia, cu ochii plini
De zîmbet, miia de țechini —
De-acum, de-acum ei sunt scăpați,
De-acum vor fi și ei bogați,
N-or cere la străini !

Nu vor trăi sub cîrt în fum,
Nu-i vor cerși copiii-n drum,
Nevasta lui se va-ntrăma ;
Și vor avea și ei ce da
Săracilor de-acum !

El strînge banii mai cu foc,
Și pleacă, beat de mult noroc,
Și-aleargă dus d-un singur gînd,
Deodată însă, tremurînd,
Se-ntoarce, stă pe loc.

Se uită lung la bani, și pal
Se clatină, ca dus de-un val,
Apoi la cal privește drept ;
Cu pașii rari, cu fruntea-n piept,
S-apropie de cal.

Cuprinde gîtul lui plîngînd
Și-n aspra-i coamă îngropînd
Obrajii palizi : — „Pui de leu,
Suspînă trist. Odorul meu,
Tu știi că eu te vînd !

Copiii mei nu s-or juca
Mai mult cu frunze-n coama ta,
Nu te-or petrece la izvor ;
De-acum smochini, din mîna lor,
Ei n-or avea cui da !

Ei nu vor mai ieși cu drag
Să-ntindă mînile din prag,
Să-i iau cu mine-n șea pe rînd !
Ei nu vor mai ieși rîzînd
În calea mea șirag !

Copiii mei cum să-i îmbun ?
Nevestei mele ce să-i spun,
Cînd va-ntreba de El-Zorab ?
Va rîde-ntregul neam arab
De bietul Ben-Ardun !

Raira, tu nevasta mea,
Pe El-Zorab nu-l vei vedea
De-acum, urmîndu-te la pas,
Nici în genunchi la al tău glas
El nu va mai cădea !

Pe-Ardun al tău, pe Ben-Ardun
N-ai să-l mai vezi în zbor nebun
Pe urma unui șoim ușor,
Ca să-ți împuște șoimu-n zbor ;
Nu-i vei pofti : Drum bun !

Nu vei zîmbi, cum saltă-n vînt
Ardun al tău în alb vestmînt ;
Și ca să simți sosirea lui,
Mai mult de-acum tu n-o să pui
 Urechea la pămînt !

O, calul meu ! Tu, fala mea,
De-acum eu nu te voi vedea
Cum ții tu nările-n pămînt
Și coada ta fuior în vînt,
 În zbor de rîndunea !

Cum mesteci spuma albă-n frîu,
Cum joci al coamei galben rîu,
Cum iei pămîntul în galop
Și cum te-așterni ca un potop
 De trăsnete-n pustiu !

Știa pustiul de noi doi
Și zarea se-ngrozea de noi —
Și tu de-acum al cui vei fi ?
Și cine te va mai scuti
 De vînturi și de ploi ?

Nu vor grăi cu tine blînd,
Te-or înjura cu toți pe rînd
Și te vor bate,-odorul meu,
Și te-or purta și mult și greu ;
 Lăsa-te-vor flămînd !

Și te vor duce la război,
Să mori tu, cel crescut de noi !...
Ia-ți banii, pașă ! Sunt sărac
Dar fără cal eu ce să fac ;
Dă-mi calul înapoi !“

Se-ncruntă pașa : — „Ești nebun ?
Voiești pe ianiceri să-i pun
Să te dea cînilor ? Așa !
E calul meu, și n-aștepta
De două ori să-ți spun !“

— „Al tău ? Acel care-l cresc
Iubindu-l, cine-i : eu ori tu ?
De dreapta cui ascultă el,
Din leu turbat, făcîndu-l miel ?
Al tău ? O, pașă, nu !

Al meu e ! Pentru calul meu
Mă prind de piept cu Dumnezeu —
Ai inimă ! Tu poți să ai
Mai vrednici și mai mîndri cai,
Dar eu, stăpîne, eu ?

Întreagă mila ta o cer !
Alah e drept și-Alah din cer
Va judeca ce-i între noi,
Că mă răpești și mă despoi,
M-arunci pe drum să pier.

Și lumea te va blăstema,
Că-i blăstem făptuirea ta !
Voi merge, pașă, să cerșesc,
Dar mila voastră n-o primesc —
Ce bine-mi poți tu da ?“

Dă pașa semn. — „Să-l dezbrăcați
Și binele în vergi i-l dați !“
Sar eunucii, vin, îl prind —
Să-ntoarce-arabul răsărind
Cu ochii înghețați.

El scoate grabnic un pumnal,
Și-un val de sânge, roșu val
De sânge cald a izvorât
Din nobil-încomatul gât,
Și cade mortul cal.

Stă pașa beat, cu ochi topiți,
Se trag spahiii-ncremeniți.
Și-arabul, în genunchi plecat,
Sărută-sângele-nchegat
Pe ochii-nțepeniți.

Să-ntoarce-apoi cu ochi păgâni
Și-aruncă fierul crunt din mâni :
— „Te-or răzbuna copiii mei !
Și-acum mă taie, dacă vrei,
Și-aruncă-mă la câini !“

(1893)

„TOȚI SFINȚII“
(după o tradițiune)

La Neamțu-n sfînta mînăstire
Stau rînd toți frații în Christos ;
Au gîndul drept și cuvios
Și cîntă versuri din Psaltire.
E praznic astăzi, sunt „Toți sfinții“,
Și din bătrîni e obicei
În cinstea sfinților să bei —
Iar legea n-o știrbesc părinții.

Al legii trup în două-l frînge
Paisie, starițul, apoi
Desfundă dintr-un vechi butoi
Al legii-celei-nouă sînge.
Diaconul citește-n carte,
Iar frații beau și cinste fac
În sănătatea cea de veac
A fiecărui sfînt în parte.

— „Să-l aibă Domnu-n sfînta-i pază
Pe Sit“ — și gîl, gîl, gîl ! — „Pe-Adam“ —
Și iarăși gîl ! Și sfinți de hram
Și mucenici și cîți urmează !
Și pentru cel născut în staul,
Pentru Christos închină ei,
Și pentru fiul Timotei,
Și pentru Luca, Petru, Paul.

Și pentru alte fețe sfinte
Din Capadokia și-Anadol —
Și cât ce-aveau păharul gol
Le mai venea un sfânt în minte.
Ca să nu facă supărare,
Ei beau de suflet, beau cumiști :
Nici un păhar pentru doi sfinți,
Nici pentru-un sfânt două păhare.

Sfârșind toți sfinții de pe lume,
Aduc pomelnicul grecesc ;
Vrun nume sfânt de-aici citesc
Și beau și mai citesc un nume.
Scad sfinții-ncet, și vinul scade !
Dar vin mai e, sfinți nu mai sunt !
Să nu poți bea, căci n-ai un sfânt,
Și-n gol să bei nu se prea cade !

În timp ce capul și-l frământă,
Paisie geme scurt și-apoi
El cade mort lângă butoi —
Toți frații sar și se-nspăimântă.
— „Stați, fraților ! ia Chir cuvântul,
Cătam un sfânt și sfîntu-i el !
Bem cel din urmă păhărel
În cinstea lui Paisie sfîntul !“

(1893)

SUPTIRICA DIN VECINI

Ea mergea căpșuni s-adune,
Fragi s-adune —
Eu ședeam pe prag la noi.
Ea ca șarpele prin foi
Vine-ncet, pe ochi îmi pune
Mînile ei mici și moi,
În ureche-o vorbă-mi spune,
Rîde lung și fuge-apoi.

Pieptul plin cu mîna-l ține,
Strîns îl ține,
Că-i piept tînăr și mereu
Ar sălta, și-n salt e greu.
Stă pe loc și-i pare bine.
Bate-n palme : — „Te știi eu :
Nu mai viu ! De viu la tine,
Mă săruți și nu mai vreau !“

Eu o chem și-i spui de toate,
Multe toate,
Multe bune și-n zadar.
— „Nu-mi faci capul călindar !
Nu te cred și nu să poate !“
Eu mă-ntorc : — „Ei du-te dar !“
Capul mi-l proptesc pe coate,
Stau pe prag, pe gînduri iar.

Stînd așa, un braț ridică,
Blînd ridică,
Părul meu, pe frunte dat.
Cînd mă-nalț rămîn mirat :
— „Te-ai întors ?“ Și suptîrică,
Ea pe piept mi s-a lăsat
Și zîmbea c-un fel de frică :
— „Răule, te-ai supărat ?“

(1893)

NUMAI UNA!

Pe umeri pletele-i curg rîu —
Mlădie ca un spic de grîu,
Cu șorțul negru prins în brîu,
O pierd din ochi de dragă.
Și cînd o văd, îngălbinesc ;
Și cînd n-o văd, mă-mbolnăvesc,
Iar cînd merg alții de-o pețesc,
Vin popi de mă dezleagă.

La vorbă-n drum, trei ceasuri trec —
Ea pleacă, eu mă fac că plec,
Dar stau acolo și-o petrec
Cu ochii cît e zarea.
Așa cum e săracă ea,
Aș vrea s-o știu nevasta mea.
Dar oameni răi din lume rea
Îmi tot închid cărarea.

Și cîte vorbe-mi aud eu !
Toți frații mă vorbesc de rău,
Și tata-i supărat mereu,
Iar mama, la icoane,
Mătănii bate, ține post ;
Mă blăstemă : — „De n-ai fi fost !
Ești un netot ! Ți-e capul prost
Și-ți faci de cap, Ioane !“

Îmi fac de cap ? Dar laș' să-mi fac !
Cu traiul eu am să mă-mpac
Și eu am să trăiesc sărac,
Muncind bătut de rele !
La frați eu nu cer ajutor,
Că n-am ajuns la mila lor —
Și fac ce vreau ! Și n-am să mor
De grija sorții mele !

Mă-ngroapă frații mei de viu !
Legat de dînsa, eu să știu
Că am urîtei drag să-i fiu ?
Să pot ce nu să poate ?
Dar cu pămîntul ce să faci ?
Și ce folos de boi și vaci ?
Nevasta dacă nu ți-o placi,
Le dai în trăsnet toate !

Ori este om, de sila cui
Să-mi placă tot ce-i place lui !
Așa om nici vlădica nu-i
Și nu-i nici împăratul !

Să-mi cînte lumea cîte vrea,
Mi-e dragă una și-i a mea :
Decît să mă dezbar de ea
Mai bine-aprind tot satui !

(1889)

· REGINA OSTROGOȚILOR ·

Jalnic vîjje prin noapte glasul codrilor de brad,
Ploaia cade-n repezi picuri, repezi fulgerele cad.

În castelul de pe stîncă, la fereastra solitară,
Stă pe gînduri o femeie și privește-n noapte-afară.

Al ei suflet e furtună, noapte e gîndirea ei —
Astăzi ea e pusă-n rîndul celor mai de jos femei !

E regina ostrogotă ! Dar în turn aici e roabă ;
Lacrămile-n ochii palizi îi sunt singura podoabă.

În tăcerea din odaie-i intră cruntul Teodat,
Ea se-ntoarce tristă, blîndă : — „Tu-mi ești rege
și bărbat.

M-ai privit întotdeauna ca pe-o piedică din cale,
Pentru ce-mi ascunzi de-a pururi taina gîndurilor
tale ?

M-ai închis aici în lanțuri ; am răbdat în chip
Și mi-am zis : El are dreptul ! Mi-e bărbat și mi-e
păgîn,
stăpîn.

Mi-ai ucis pe-ntîiul sfetnic și rîdeai că lumea plînge
Cînd de barba lui cărunță spada ți-o ștergeai de
sînge.

Și-am tăcut, zicîndu-mi iarăși : El a fost supusul tău,
De-a făcut vrun rău, tu, rege, trebuie să curmi
ce-i rău.

Mi-ai luat apoi copilul să-l ucizi ! Și-am zis : E bine !
Tu-i ești tată și ai dreptul peste fiul meu ca mine.

Dar el nu era al nostru, el era al țării-ntregi,
N-ai ucis în el un rege, ai ucis un șir de regi.

Vii, acum trimis de alții, vii să scapi și de regina,
Teodat, îți temi domnia ! O s-o pierzi, a cui e vina ?

Am putut să fac revoltă, ori pe-ascuns să te omor,
N-am făcut-o, că mi-e milă ! Nu de tine, de popor !

Tu erai un om de luptă, fără rang și fără nume,
Eu ți-am dat coroana țării, să te fac stăpîn pe-o
lume.

Și-acum asta-i răsplătirea ce mi-o dai ?... E tot atât !
Dacă moartea mea ți-ajută, vino, strînge-mă de gît.

Pe femeia pusă-n lanțuri n-o ucizi, că-i mișelie !
Pe regina ai tot dreptul s-o ucizi, că-ți e soție !"

Nobilă, cu ochi de flacări, ea privește-n față-i drept
Și, zicînd, desface haina de pe tînărul ei piept.

Iar mișelul stă, se uită, dă apoi ; și grabnic unda
Sîngelui țîșni din rană ; și-a căzut Amalasunda.

Și plecat peste cadavru, el cu ochi de idiot
A-nvîrtit pumnalu-n carne să se scurgă viul tot.

A deschis apoi fereastra, și pe colțuroasa stîncă
Hohotind a-mpins cadavrul în prăpastia adîncă.

Surd vuia prin codri vîntul, brazii se-ndoiau de vînt,
Urletul suna sinistru ca un urlet de mormînt.

Parcă negrele blesteme și le-amestecau haotic
Mii de glasuri, țara toată, tot poporul ostrogotic.

Teodat, tu rîzi ! Dar moarta cea lipsită de sicriu
Își va răscula poporul, să te sfișie de viu !

(1893)

BRIUL COSINZENII

Avea Ileana ochi de soare
Și galben păr, un lan de grâu ;
Vestmînt avea țesut în floare
Și-un brîu purta pe-ncingătoare,
Cum n-a mai fost pe lume brîu.

Era de aur pe tot locul,
Un fulger pe-al ei trup încins.
El noaptea da lumini^a ca focul,
Și-n brîu sta fetei prins norocul
Precum e-n talismane prins.

Vrăjit era că de-l va pierde,
Norocul ei să piară-n veci,
Nici flori mai mult să n-o desmierde,
Să n-afle umbră-n codrul verde
Și verile să-i fie reci.

Dar sfîntul Soare ziua-ntreagă
Pîndește brîul — l-ar fura.
Că lui de mult i-e fata dragă,
Iar fata nu vrea să-nțeleagă,
Și el acum și-ar răzbuna !

Ea trece-n dulce nepăsare
Prin lunci cu flori și doarme-n văi,
Iar păzitor pe vînt îl are —
Întreaga viață vis îi pare
Și joc își bate de flăcăi.

Dar Făt-Frumos zîmbind s-arată,
Și-n drumul lui umblînd de-atunci
Simțea de-ajuns frumoasa fată
Că viața noastră nu ni-e dată
De dragul unor flori din lunci.

Din ochi albaștri de cicoare
Pe sînu-i alb de ghiocel
Curg lacrimi calde-acum ! O doare,
Ei inima de drag îi moare,
Iar Făt-Frumos, vai, cum e el !

— „Atîta dragoste nebună !
Eu nu o simt, tu n-o-nțelegi —
Visarea ta la ce ți-e bună ?
Vrei s-o visăm noi împreună ?
Atunci tu brîul să-l dezlegi !“

Ea tremură zîmbind și geme :
— „Norocul meu întreg îl vrei !“
Ea numai pentru brîu se teme,
Că vor afla dușmanii vreme
Să-i fure-ntr-asta brîul ei. .

— „De ce te temi ? Ne vom ascunde
În noaptea codrului umbros
Sub brazii fără grai, pe unde
Nici ochi de om nu pot pătrunde,
Nici flori cu tănuit miros.“

El zice-aşa, să zică iară,
Să-i facă gândul ei uşor,
Iar gându-i se topea de pară —
Şi-n codru des, în zi de vară,
S-ascunde fată şi fecior.

Au fost ascunşi încît nici floare,
Nici ochi de om nu i-au zărit.
Dar, printre crengi adormitoare
Din cer un singur ochi de soare
Căzu pe brîu şi l-a răpit.

Atunci Ileana şi simţeste
Că-i arde plînsul în priviri;
Ea după brîu în jur priveşte
Şi-aprinsa-i faţă-ngălbineşte
Că nu e brîul nicăiri.

Şi cum ea varsă desperată
Un plîns amar, un cald şiroi,
Curgea din cer ploaie curată,
Iar dintre ploi lucind s-arată
Frumosul brîu lucind de ploi.

Şi-n ceruri călătorul Soare
Rîdea cu hohot repetat
Şi prin văzduhuri plutitoare
Izbea săgeţi răzbnătoare
De-a lungul brîului furat.

— „Vai, brîul meu ! gema copila.
Atît de mult eu l-am temut,
Dar Făt-Frumos descinsu-mi-l-a !“
Și-apoi plîngea, mai mare mila
Și-n nopți apoi ea s-a pierdut.

De-atunci totuna este firea
Dar multe nu-s din cîte-au fost,
Azi nu-i Ileana nicăirea,
De-abia trăiește-n pomenirea
Poveștilor cu dulce rost.

Iar soarele-n văzduhuri pline
De zîmbetu-i cel cald de foc,
Ileano, a uitat de tine !
Dar brîul cînd în minte-i vine
Își bate și-azi de tine joc.

Dacă-ai murit, frumoasă fată,
Furatul brîu e viu mereu :
Cînd plouă, vara, cîteodată
Un brîu de foc pe cer s-arată,
Iar noi îi zicem curcubeu.

(1887)

DUȘMANCELE

Las' ochii, mamă, las' să plîngă !
Tu-n leagăn tot cu mîna stîngă
Mi-ai dat să sug, de-aceea sunt
Nătîngă !
Dar n-am pus doară jurămînt
Să merg neplînsă în mormînt !

Nu plîng că mi-e de Leana teamă ;
De ciudă plîng eu numai, mamă.
Cuvintele ei nu le ieu
În samă,
Dar mi-e rușine și mi e greu,
Că scoală satu-n capul meu.

Ea duce sfat din casă-n casă,
Că n-am broboade de mătăasă,
N-am șorț cu flori — și dacă n-am
Ce-i pasă ?
N-am mers să-i cer, aveam-n-aveam,
Și n-o să-mi meargă neam de neam.

Stă-n drum de vorbă cu vecine
Și bate-n pumni : — „Să mor îmi vine,
Auzi tu ! Să se prindă ea
Cu mine !
Știi ieri la moară ce spunea ?
Că-s proastă foc și gură-rea !

Și-auzi ! Îi umblă-n cap, tu, soră,
S-ajungă ea Lucsandei noră !
O, meargă-i numele ! N-o vezi
La horă ?
Ce șort ! Nu-ți vine nici să crezi ;
Fă cruce, fa, să nu-l visezi.

Nu l-aș purta nici de poruncă !
Ce poartă ea, alt om aruncă.
C-un rînd de haine-o văd mergînd
La muncă,
La joc și hori același rînd,
Îl poartă-ntr-una, și de cînd !

Lucsanda-i doară preuteasă,
Ea-și cată noră mai aleasă,
S-o ducă-n bunuri și-n duium
Acasă.
Ea n-a ajuns, oricum și cum,
Să-și strîngă nora de pe drum.

Să-și ieie noră pe-o satană ?
Că e săracă și golană ;
De ce nu vine ca să-i dau
Pomană ?
Nu-i casa lor în care stau,
Și-n casă nici cenușă n-au !“

Auzi tu, mamă, cîte-mi spune ?
Și-aleargă-n sat să mai adune
Și cîte porecliri pe-ascuns
Îmi pune.

De-aş sta să-i dau şi eu răspuns,
La cîte legi¹ am fi ajuns !

Ea-mi sare-n drum, că doară-doară
M-apuc să-i spui o vorbă-n poară² ;
Şi dacă tac, îi vin călduri

Să moară.

Să vezi tu, mamă,-njurături !
Că ea cu mă-sa-s zece guri.

Cu gura, mă-sa bate-o gloată,
Şi-i de otravă Leana toată —
Mi-ar pune capul sub picior,

Să poată.

Dar lor pe plac eu n-am să mor,
Că n-am ajuns la mila lor.

De foame nu dau popii ortul !
Eu iarna singură-mi ȝes tortul
Şi umblu şi eu cum socot

Că-i portul.

De n-am mătăsurî, am ce pot,
Nici bun prea-prea, nici rău de tot.

Mă prind cu ea ? Cel-sfînt s-o bată !
Dar cum mă prind ? Ea e bogată.
Ce haine mi-am făcut ca ea

Vrodată ?

La joc mă poȝi oricînd vedea
Cu fetele de sama mea !

¹ *Lege* — sfadă, proces, judecată.

² *Împotrivă*, în contra.

Ori am vorbit cu dînsa glume ?
O fac de rîs și-i scot eu nume ?
Ori ies, gătită-n ciuda ei,
În lume ?
Îi știu eu focul — ochii mei !
Lisandru e, că alta ce-i ?

Dar ce ? Îl ții legat de mine ?
Îl trag de mîneacă ? Ba bine !
El vine-așa, de dragul lui,
Cînd vine.
Eu nu pot ușa să i-o-ncui,
De stă prea mult, eu cum să-i spui ?

Sunt eu la urmă vinovată,
Că Leana umblă ca turbată
Să-l vadă-n casa lor intrînd
O dată ?
Și dacă lui nu-i dă prin gînd,
Ea blastemă de nu-și dă rînd !

Dar poate da ea bobi cu sîta !
O fierbe ciuda pe urîta,
Că-s mai frumoasă decît ea,
Și-atîta !
Să aibă Leana-n frunte stea,
Nu-i partea ei ce-i partea mea.

Că boii-s buni, bine-i bogată ;
Dar dacă pui flăcăi odată
S-aleagă dînșii cum socot
O fată :

Bogata-și pupă boii-n bot,
Îmbătrânind cu boi cu tot !
(1893)

COSTEA

Vine Costea din război,
Și cu el vin alții doi.

Fața arsă, trupul supt,
Straiul colbuit și rupt.

Dar de multă voie bună
Sună codrii și răsună.

Cel mai tânăr chiotea :
— „Alelei, puicuța mea !

De m-aș mai vedea acasă,
Mire eu și tu mireasă !“

Cel mai vîrstnic dintre ei :
— „Dragi bujori, copiii mei !

Știu că-mi ies mereu în drum
Doar mă văd acum-acum !“

Doi cîntau, cel mal vuia ;
Costea, el tăcea, tăcea.

— „Alelei, tu Costeo, frate,
Spune-ne ce gînd te bate ?“

— „Măi fărtați, nu-mi aflu rost¹ ;
Vesel eu ca voi am fost.

Mă gîndeam la maica, biata,
Eu în foc, sub cruce tata —

Și deodat' așa din drum
M-a prins jalea nu știu cum !

Voie rea să nu vă facă :
Mi-a venit, dar o să-mi treacă !“

Cei doi cîntă, codru sună,
Și tustrei merg împreună.

Cînd ajung la moara nouă
Calea lor se face-n două.

Doi pe rîu în jos s-au dus,
Costea, el pe rîu în sus.

¹ Grai.

Singur, și pustiu ce-i malul !
Și-ndemna cu vorbe calul :

— „Zboară, murgule, cu mine !
Zboară, că să zbor îmi vine !

Tînăr ești de patru ierni,
Cîmp ai larg să mi te-așterni !

Nu te-opri, fîrtate drag,
Pînă la măicuța-n prag !“

Și cu murgul el vorbea,
Murgul treaz înțelegea.

Gîndul fulgeră ca zborul,
Dar mai fulger zboară dorul.

Zboară calul rîndunel —
Costea tot cu jalea-n el.

Cînd a fost pe la răstoace,
Ochiul stîng a prins să-i joace.

În sat Costea cînd intra,
Cucuvaia-n turn cînta.

Iar cînd a bătut la poartă,
Mă-sa-n casă caldă-moartă !

Cît a plîns cu ochi merei ¹
Aşteptînd copilul ei !

Şi n-a fost nici mîngîiată
De-a-l vedea măcar o dată !

Şi prin noapte-n capul gol,
Costea-n mijloc de ocol.

Să-şi mai stingă-n vînt afară
Capul foc şi gîndul pară.

El sub tunetul de tun
S-a bătut ca un nebun.

Parcă de-şi iuţea el paşii,
Mai curînd mureau vrăjmaşii.

Şi-l mîna un singur gînd,
Să se-ntoarcă mai curînd.

Şi la ce ? Pustiu şi gheaţă !
Mă-sa-l mai ţinea-n viaţă.

Cînd era sub plumbi şi fum,
Numai ea ! Şi-acum — acum ?

¹ Cu ochi trişti.

De-ar începe iarăși toiul,
Ah, de-acum de-ar fi războiul !

(1893)

SOMNUL CODRILOR

La poalele pădurii, Arnulf pe lângă foc
Stă singur. E-ntunerec și plin de spaime locul,
Arnulf e însă tare, și vesel arde focul.
El și-a-ncercat departe prin alte țări norocul
Cu regii, cari porniră război la Sfântul-loc.
Așa dorea Hatursa : bărbatul ei să fie
Un braț vestit în taberi și mare-n vitejie.
Și-Arnulf de dragul fetei, când fata i-a jurat,
Vîndutu-și-a palatul și-n taberi a plecat —
Sărac acum se-ntoarce, ci-n fapte mari bogat.
E frînt de multe drumuri, dar somnul azi îi piere ;
Și focul arde vesel, e noapte și tăcere.

Dar galbenele flacări prin codru străbătînd
Ajung pe la culcușul de iederă uscată
Al negrei Nopti. Și Noaptea de zare deșteptată
Încet ridică ochii, se uită-nspăimîntată,
S-apropie de flacări și-aproape-n urmă stînd
Viteazului în față, ea lung la el privește,
Domol, apoi cu glasul abia-nțeles, vorbește :
— „Tu cine ești, străine ? de tulburi somnul meu ?
Cu gîndul morții-n suflet, s-alergi murind mereu,
Să n-ai de gînduri pace, cum n-am de tine eu !“
Arnulf aude glasul ; voinică-i este firea
Și rîde, rîde-n hohot, s-alunge nălucirea.

Atunci bătrînul Codru, de hohot deşteptat,
Încet deschide ochii, ca două săbii crunte,
Iar pletele-i cu freamăt îi tremură pe frunte
Şi-i tremură-n mînie sprîncenile cărunte ;
El mii de braţe goale le-ntinde tremurat.
Cu glas adînc de preot din zilele bătrîne
Vorbeşte rar : — „N-am pace de rîsul tău, păgîne ?
Tu somnul veşniciei sub mine să-l petreci !
Sub brazi la rădăcină tu fruntea să-ţi-o pleci,
Să dorm şi eu de-a pururi, să dormi şi tu de veci !“
N-a rîs acum viteazul ; sta codrului în faţă
Cu ochii mari şi tulburi, cu sufletul de gheaţă.

Şi cînd clăteşte Codru pletosul cap al său,
Năvalnic dintre plete-i vuind răsare Vîntul :
El vîjîie din aripi şi-şi flutură vestmîntul
Şi cîntă, dar sălbatic şi fără şir e cîntul :
— „Ce gînd nebun te mîină, de tulburi somnul meu ?
Furtună-ţi fie gîndul, şi moartea o furtună ;
Sărac, pe căi să-ţi mîntui visarea ta nebună !“
Arnulf aude, sare pe cal, înfiorat
Dă frîu, cuprinde gîtul fugarului spumat
Şi-aleargă-n vînt şi-n noapte năuc, şi sugrumat
De gînduri troienite — şi nu mai sunt în cale
Nici pietre, nici izvoare ; el fulgeră la vale.

Şi-n zori la poartă bate, dar poarta n-a răspuns,
Hatursa-i măritată. — „Pe cine caţi, străine ?“
Arnulf ridică pumnii, s-omoare, dar pe cine ?
Arnulf ar vrea să plîngă, dar sînge-n ochi-i vine,
Arnulf ar vrea să ţipe şi n-are glas de-ajuns.
El calul şi-l întoarce şi drumul îl arată,
Acelaşi drum spre codru, o goană desperată !...
Cu gîndul morţii-n suflet, cu nopţile de veci

În suflet, ca o umbră pe apă tu să treci
Sub brazi la rădăcină bolnavul cap să-l pleci !
Sărac, pe căi să-ți mîntui visarea ta nebună —
Furtună-i viața toată, e moartea tot furtună ?

(1893)

RECRUTUL

Eu o las în sama ta —
Am să plec ! Și parcă-mi moare
Inima, se rupe-n mine !
Nu de voi, tu știi de cine !
Și mă doare,
De-aș țipa.

Omul fără de noroc
Tot cu răul se-ntîlnește —
Tu-mi ești frate dintr-o mamă,
Mă iubești ! Ți-o las în samă,
Mi-o păzește
Ca de foc !

Vei vedea-o pe la hori.
Să n-o lași la vino-ncoace —
Stăi cu ea, ce știi tu-i spune,
Dar cu capul mi te pune
Să n-o joace
Alți feciori.

Tu s-o joci, dar mai așa !
Liniștit cum joci pe-o soră,
Să n-o strîngi prea mult la tine,
Că ea, biata, de rușine
Mai mult horă
N-ar juca.

Tu o vezi și n-o-nțelegi :
De-o cuprinzi, ea știe una :
Moartă-n brațe ți se lasă,
Dar de ciudă plînge-acasă,
Plînge-ntr-una
Zile-ntregi.

Calea ei să n-o colinzi —
De-i vedea-o la fîntînă,
Treci și las-o-n bună pace,
Nu glumi, că ei nu-i place.
Nici de mîină
Să n-o prinzi !

Ea va zice tot ce vrei ;
O dezmierzi și nu te vede,
O săruți și-i pare bine.
Ah, dar crede-mă pe mine
Și nu-i crede
Vorba ei !

Ce folos ai tu c-o strîngi ?
Simți tu că pe ea o doare ?
Vezi ! nici eu n-o strîng de frică :
Ea-i atît de subțirică,

Ca pe-o floare
Poți s-o frîngi.

Dac-o fi pe drum, tu treci ;
Zi că ești grăbit, și-o lasă,
Să n-ascuți orice să-ți spuie,
Și-un gând rău să nu te puie
Pîn-acasă
S-o petreci.

Nu știi cît îi faci de rău !
Mă-sa-i rea și nu o crede
Și-o primește de pe-afară
Cu bătaie și cu ocară,
Cît ce-o vede
C-un flăcău !

Dar te uită să știi ce-i
Pe la casa lor ! De iese,
Ori de intră oarecine !
Tu să știi pe cel ce vine
Mai adese
Pe la ei !

Ea, cu părul gălbior,
Naltă, zugrăvită-ntreagă,
Cînd își mlădie trupșorul !
A ursit-o-n fașe dorul
De-a fi dragă
Tuturor !

De-i vedea pe cineva
Pe la ei, în fapt de seară,
Prinde-l într-adins, ca-n glumă :
Frînge-i gîtul și-l sugrumă,
Ca pe-o fiară —
Nu-l cruța !

Și-apoi las' să fie-al meu,
De-i păcat ! La judecată
Eu voi merge pentru tine !
Eu dau sama ! Și pe mine
Să mă bată
Dumnezeu !

Poartă-i grija ! Tot a mea
S-o gădesc, tot dor să-mi poarte !
Dar de nu-i păzi-o bine,
Ți-ai găsit dușman în mine,
Căci fac moarte
Pentru ea !

(1893)

FRAGMENT

Ea nu-i închide ușa, nu-l prinde de vestmînt,
Nu-l roagă și nu-i cade cu hohot la picioare
Să-i zică : — „Stăi, iubite !“ Nu cată plîngătoare
În ochii lui —

Năvalnic afară bate vînt,
De-al fulgerelor vuiet văzduhurile tună,
Dar dînsul vrea să iasă prin noapte și furtună,
S-alerge fără țintă, nebun, un om pribag,
Să fugă, să se știe departe de-acest prag
Al casei locuite de cea mai rea femeie !
Nu-și ia nici ziua-bună, nu-i vrednică să-i deie
Nici mîna, căci pierirea e-nchisă-n mîna ei ;
Nu vrea să-i vadă ochii sălbateci și mișei !
Femeie e și dînsa ! Gîndirea-i e infamă,
Înșală, și-i soție, ea minte, și e mamă !
A fost un mizerabil, efemeiat poet
Cel ce-a creat legenda lui Crist din Nazaret —
Pe-un Dumnezeu să-l nască satan ! E blasfemie,
Să crezi în întruparea lui Crist dintr-o Marie !
Și dacă e să credem poezii pe cuvînt,
O dat-a fost ea numai Marie pe pămînt,
Dar ea de milioane de ori e Magdalenă !
Vampir, cînd te iubește, și-n ura ei, hienă —
Un demon !

El năvalnic a pus piciorul în prag.
Atunci din ochii veștezi de dornicul lui drag
Tăcînd a șters femeia o lacrimă cu iia.
Și el, el a văzut-o ! Și-n pieptul lui mînia
O clipă șovăiește, rămîne-ncremenit —
Și cum deștepți din leșin pe om, cînd l-ai izbit
Puternic d-un părete, așa era ! Colosul
De gînduri la privirea femeii, s-a topit !
Și galben la picioare-i s-așterne furiosul.

L-a pironit acolo un strop, un singur strop
Cînd n-a putut tot cerul cu-ntregul lui potop !

(1893)

POPASUL ȚIGANILOR

(după Geibel ¹)

În noapte, sub poale de codru-nverzit,
E freamăt de glasuri, un tainic șoptit ;
Ard galbene flăcări și-n zare de foc
Vezi chipuri sinistre grămadă-ntr-un loc.

Țiganii, drumeții cei vecinici ei sunt !
Cu ochii de fulger, cu pletele-n vînt ;
La Nilul cel galben departe născuți,
Ei arși sunt de soare, de vînturi bătuți.

Aproape de flăcări, pe pajiște stau
Bărbații sălbatici și chiote dau,
Femeile-aleargă mîncare făcînd
Și umplu păharul și-l poartă pe rînd.

Ei cîntece cîntă și basmurî își spun
Din vremuri mai bune c-un alt cer mai bun ;
Bătrîna țigancă, acolo sub brazi,
Descîntece-nvață pe negri nomazi.

Și oacheșe fete se-nșiră la joc
În cercul cel magic al zării de foc,
Răsună ghitara fierbinte și-ntins
Și jocul se-ncinge sălbatic și-aprins.

¹ *Emanuel Geibel* (1815—1884) — poet german, epigon al clasicismului.

În urmă să culcă, odihnă cătînd ;
Le freamătă brazii s-adoarmă curînd.
În vis, exilații pămîntului lor,
Văd Sudul, o țară, și ei un popor.

Dar zorile roșii să varsă pe cer,
Frumoasele visuri fantastice pier.
Greu scîrțîie carul, ei pleacă la pas —
Dar unde ? O viață de drum și popas !

(1893)

LORDUL JOHN

Se zvonise prin ziare
Că-n Irlanda e-ntr-un sat
Un bărbat grozav de tare.
Lordul John, prinzînd de veste
Cine e și de-unde este,
Pleacă-n grabă ca să vadă
Dacă e adevărat.

Ca mulți lorzi de viță veche
Din întunecatul Nord,
Lordul John e-ntr-o ureche :
Fluieră pe drum și cîntă
Și e cel dintîi la trîntă.
Și-i voinic fără pereche,
Și e cel mai tare lord.

A găsit în urmă satul ;
Pe țaran el l-a găsit

Ocupat cu măturatul
Curții. Și, ochindu-l bine,
Lordul drept spre dînsul vine
Și descalică degrabă
Făr-a zice „bun sosit“.

Ș-apoi gata de luptare !
— „Tu ești Willy Spucker ?“ — „Eu.“
— „Spun că ești grozav de tare
De ți-a mers cuvînt prin lume,
Eu din Londra vin anume,
Să ne punem la-ncercare.
Trîntă deci cu tine vreu !“

Willy Spucker se crucește,
Simte palmele că-i ard,
Leneș tîrnul și-l proptește ;
Sculpă-n palme și se-ntinde
Și pe lord de brîu îl prinde,
Sus o dată-l răsucește
Și-l azvîrlă peste gard.

— „O să stau acum cu tine
Să mă lupt... Mai vrei ceva ?
Auzi tu, cu ce gînd vine !“
Lordul John privind cu jale
Și ținîndu-se de șale :
— „Să-mi azvîrlî, te rog, creștine,
Și cel cal, să pot pleca !“

(1897)

MOARTEA LUI FULGER

În goana roibului un sol,
Cu frîu-n dinți și-n capul gol.
Răsare, crește-n zări venind,
Și zările de-abia-l cuprind
Și-n urmă-i corbii croncănind
Aleargă stol.

El duce regelui răspuns,
Din tabără. Și ține-ascuns
Sub straiul picurînd de ploi
Pe cel mai bun dintre eroi —
Atîta semn de la război,
Și-a fost de-ajuns !

Pe Fulger mort ! Pe-un mal străin
L-a fulgerat un braț hain !
De-argint e alb frumosu-i port,
Dar roș de sînge-i albul tort,
Și pieptul gol al celui mort
De lănci e plin.

Sărmanul crai ! Cînd l-a văzut
Și cînd de-abia l-a cunoscut,
Cu vuiet s-a izbit un pas
De spaimă-n lături și-a rămas
Cu pumnii strînși, fără de glas,
Ca un pierdut.

Să-i moară Fulger ? Poți sfărma
Și pe-un voinic ce cuteza
Să nalțe dreapta lui de fier
Să prindă fulgerul din cer ?
Cum pier mișeii, dacă pier
Cei buni așa ?

Dar mîne va mai fi pămînt ?
Mai fi-vor toate cîte sunt ?
Cînd n-ai de-acum să mai privești
Pe cel frumos, cum însuți ești,
De dragul cui să mai trăiești,
Tu soare sfînt ?

Dar doamna ! Suflet pustiit !
Cu părul alb și despletit
Prin largi iatacuri alerga,
Cu hohot lung ea blăstema,
Și tot palatul plin era
De plîns cumplit.

La stat și umblet slabă ce-i !
Topiți sînt ochii viorei
De-atîta vaiet nentrerupt,
Și graiul stins și-obrazul supt
Și tot vestmîntul doamnei rupt
De mîna ei !

— „De dorul cui și de-al cui drag,
Să-mi plîngă sufletul pribeag,

Întreagă, noaptea nedormind,
Ca s-aud roibii tropotind,
Să sar din pat, s-alerg în prag,
Să te cuprind !

Nu-l dau din brațe nimănui !
Închideți-mă-n groapa lui —
Mă lași tu, Fulgere, să mor ?
Îți lași părinții-n plîns și dor ?
O, du-i cu tine, drag odor,
O, du-i, o, du-i !“

X Ah, mamă, tu ! Ce slabă ești !
N-ai glas de vifor, să jelești ;
N-ai mâni de fier, ca fier să frîngi ;
N-ai mări de lacrimi, mări să plîngi,
Nu ești de foc, la piept să-l strîngi,
Să-l încălzești ! X

Wip-

Și tu, cel spre bătăi aprins,
Acum ești potolit și stins !
N-auzi nici trîmbițele-n văi,
Nu vezi cum sar grăbiți ai tăi —
Rîdeai de moarte prin bătăi,
Dar ea te-a-nvins.

Pe piept colac de grîu de-un an
Și-n loc de galben buzdugan,
Făclii de ceară ți-au făcut
În dreapta cea fără temut,
Și-n mîna care poartă scut
Ți-au pus un ban.

Cu făclioara pe-unde treci,
Dai zare negrelor poteci
În noaptea negrului pustiu,
Iar banu-i vamă peste rîu.
Merinde ai colac de grîu
Pe-un drum de veci.

Și-ntr-un coșciug de-argint te-au pus
Deplin armat, ca-n ceruri sus
Să fii întreg ce-ai fost mereu,
Să tremure sub pasu-ți greu
Albastrul cer, la Dumnezeu
Cînd vei fi dus.

Mirați și de răsuflet goi,
Văzîndu-ți chipul de război
Să steie îngerii-nlemnit;
Și orb de-al armelor sclipit,
S-alerge soarele-napoi
Spre răsărit !...

Iar cînd a fost la-nmormîntat
Toți morții parcă s-au sculat
Să-și plîngă pe ortacul lor,
Așa era de mult popor
Venit să plîngă pe-un fecior
De împărat !

Și popi, șirag, cădelnițînd
Ceteau ectenii de comînd¹ —

¹ *Ectenie de comînd* — (în ritualul bisericii ortodoxe) șir
de rugăciuni rostite de preot la înmormîntare.

Și clopote, și plîns, și vai,
Și-oștenii-n șir, și pas de cai,
Și sfetnici, și feciori de crai
Și nat de rînd.

Și mă-sa, biata ! Cum gema
Și blăstema, și se izbea
Să sară-n groapă : — „L-au închis
Pe veci ! Mi-a fost și mie scris
Să mă deștept plîngînd din vis,
Din lumea mea !

X Ce urmă lasă șoimii-n zbor ?
Ce urmă peștii-n apa lor ?
Să fii cît munții de voinic,
Ori cît un pumn să fii de mic,
Cărarea mea și-a tuturor
E tot nimic ! X

X Că tot ce ești și tot ce poți,
Părere-i tot, dacă socoți —
De mori tîrziu, ori mori curînd,
De mori sătul, ori mori flămînd,
Totuna e ! Și rînd pe rînd
Ne ducem toți ! X

Eu vreau ca Fulger să rămîn !
Ah, Dumnezeu, nedrept stăpîn
M-a dușmănit trăind mereu
Și-a pizmuțit norocul meu !
E un păgîn și Dumnezeu,
E un păgîn.

De ce să cred în el de-acum ?
În fața lui au toți un drum,
Ori buni, ori răi, tot un mormînt !
Nu-i nimeni drac și nimeni sfînt !
X Credința-i val, iubirea vînt
Și viața fum !^a X

X Și-a fost minune ce spunea !
Grăbit poporul cruci făcea
De mila ei, și sta-ngrozit.
Și-atunci un sfetnic a venit
Și-n fața doamnei s-a oprit,
Privind la ea. X

Λ Un sfînt de-al cărui chip te temi,
Abia te-aude cînd îl chemi :
Bătrîn ca vremea, stîlp rămas,
Născut cu lumea într-un ceas, — hip
El parcă-i viul parastas
Al altor vremi. X

Și sprijin pe toiag cătînd
Și-ncet cu mîna ridicînd
Sprîncenele, din rostu ¹-i rar,
Duios cuvintele răsar :
— „Nepoată dragă ! De-n zadar
Te văd plîngînd.

De cum te zbuciumi, tu te stîngi
Și inima din noi o frîngi —

¹ Rost — gură.

Ne doare c-a fost scris așa,
Ne dori mai rău cu jalea ta :
De-aceea, doamnă, te-am ruga
Să nu mai plîngi.

Pe cer cînd soarele-i apus,
De ce să plîngi privind în sus ?
Mai bine ochii-n jos să-i pleci,
Să vezi pămîntul pe-unde treci !
El nu e mort ! Trăiește-n veci,
E numai dus.

N-am cap și chip pe toți să-i spui,
Și-aș spune tot ce știu, dar cui ?
Că de copil eu m-am luptat
În rînd cu Volbură-mpărat
Și știu pe Crivăț cel turbat
Ca țara lui.

Ce oameni ! Ce sunt cei de-acum !
Și toți s-au dus pe-același drum.
Ei și-au plinit chemarea lor.
Și i-am văzut murind ușor ;
N-a fost nici unul plîngător
Că viața-i fum.

X Zici fum ? O, nu-i adevărat.
Război e, de viteji purtat !
Viața-i datorie grea
Și lașii se-ngrozesc de ea —
Să aibă tot cei lași ar vrea
Pe neluptat.

X

X De ce să-ntrebi viața ce-î ?
Așa se-ntreabă cei mișei.
Cei buni n-au vreme de gîndit
La moarte și la tînguit,
Căci plînsu-i de nebuni scornit
Și de femei ! X

Trăiește-ți, doamnă, viața ta !
Și-a morții lege n-o căta !
Sunt crai ce schimb-a lumii sorți,
Dar dacă mor, ce grijă porți ?
Mai simte-n urmă cineva
Că ei sunt morți ?

Dar știi un lucru mai pe sus
De toate cîte ți le-am spus :
Credința-n zilele de-apoi
E singura tărie-n noi,
Că multe-s tari cum credem noi
Și mîne nu-s !

Și-oricît de amărîți să fim
Nu-i bine să ne dezlipim
De cel ce viețile le-a dat !
X O fi viața chin răbdat,
Dar una știi : ea ni s-a dat
Ca s-o trăim !" X

Ea n-a mai plîns, pierdut privea
La sfetnic, lung, dar nu-l vedea
Și n-a mai înțelea ce-a zis
Și nu vedea cum au închis

Sicriul alb — era un vis
Și ea-l trăia.

Senini de plînset, ochii ei.
Vedea bărbați, vedea femei,
Cu spaimă mută-n jur privea.
Din mult nimic nu-nțelegea ;
Și să muncea să știe, ce-i ?
Și nu putea.

I-a fulgerat deodată-n gînd
Să rîdă, căci vedea plîngînd
O lume-ntreagă-n rugăciuni —
„În fața unei gropi s-aduni
Atîta lume de nebuni !
Să mori rîzînd...”

Și clopotele-n limba lor
Plîngeau cu glas tînguitor ;
Și-aduc din bubuitul frînt
Al bulgărilor de pămînt.
Vorbea un glas, un cîntec sfînt
Și nălțător :

X — „Nu cerceta aceste legi,
Că ești nebun, cînd le-nțelegi !
Din codru rupi o rămurea,
Ce-i pasă codrului de ea :
Ce-i pasă unei lumi întregi
De moartea mea !” X

(1893)

Voi lași dătători de porunci,
 Mai rîdeți ! Nevolnică turmă,
 Mai rîdeți, că-i rîsul din urmă !
 S-apropie ziua ! Și-atunci
 Vedea-veți, sălbateci barbari,
 Cîmpiile voastre-necate
 De vuietul multor armate,
 Ca vuietul apelor mari —
 Veni-vom ca-n ziua de-apoi ;
 Va plînge cu hohote zarea
 De cară, de cai, de strigarea
 Mulțimii pornite spre voi !

Ieși-vor din negru pămînt,
 În zale de-argint cavalerii,
 Puternici ca grindina verii,
 Și roibii cu năările-n vînt
 Vor trece-n sălbatec galop
 Spre Roma ! Și miei vor fi leii,
 Fugi-vor de spaimă mișeii
 Cuprinși de pornitul potop
 Spre Roma ! Călcînd pe cohorti
 Răzbi-ți-vom colosul de-aproape
 Și nu va fi cine să-ngroape
 Mulțimea cea mare de morți !

Din Istru¹ vom face pîrău,
 Să-l umpli, romane, cu sînge,
 Cu lacrimi pe care le-or plînge

¹ Vechea denumire a Dunării.

Nevestele-neamului tău !
Și nu vei putea să mai pui
În șiruri înfrînta-ți armată,
Și-om face să fie odată
Toți corbii și lupii sătui !
Căci vultur să fii, un colos,
Cu aripi de repezi furtune
Și cuibul în cer de l-ai pune, ,
De-acolo noi da-te-vom jos !

Ce-i viu sfîșia-vom în dinți ;
Aprinde-vom templele tale ;
Vom naște pustiul în cale ;
Vom face pe-ai voștri părinți
S-ascundă trufașul lor chip
În togă, plîngînd de rușine,
I-om trece sub furci caudine¹,
I-om pune cu fruntea-n nisip.
Și fără de milă, călăi,
În fașe strivi-vom poporul,
Și mîndri vom pune piciorul
Pe gîtu-mpăraților tăi !

Vom face cît cerul de nalt
Mormanul cadavrelor crunte
Și munte vom pune pe munte
Și cerului da-vom asalt.
Pe-al vostru Zamolxe-pigmeu

¹ *A trece* (o armată) *pe sub furci caudine* — a impune învinsului condiții de pace umilitoare. Expresia își trage originea din timpul celui de al doilea război samnit (321 î.e.n.), cînd legiunile romane, împresurate în trecătoarea *Caudinae Furcis* (Furcile Caudine), au fost obligate, fără să fi luptat, să treacă dezarmate pe sub jugul samniților învingători.

L-om prinde de barbă-nhățindu-l,
Cu tronu-i cu tot răsturnându-l
Din cer, căci acel Dumnezeu
Ce lasă pe-al vostru pământ
Să crească atîta urgie,
Acela nu poate să fie
Nici mare, nici tare, nici sfînt.

Ah, dac-am putea măsura
Pe cît ni-e de plină măsura,
Vedea-vei ce multă ni-e ura,
În ziua din urmă a ta !
Că dacă voi toți ați muri
De spaima morții nainte
De-al nostru sosît, din morminte
V-am scoate de-oriunde veți fi !
Și răzbunătoarelor sorți
Le-am face cu palma dreptate.
Căci fețele voastre le-am bate,
Scurpîndu-ți pe fiii tăi morți !

(1893)

GAZEL

Picurii cu strop de strop
Fac al mărilor potop —

Zilnic cîte-un spic adună
Și-n curînd tu ai un snop.

Mergi încet și las' s-alerge
Alții cît or vrea-n galop.

Fii stejar, să crești în laturi,
Nu înalt și slab, un plop.

Nu uita trăind de corbul
Și de vulpea lui Esop.

Dacă ești cinstit, n-ai teamă
De dușman, de-ar fi ciclop.

Fă cît poți, și las' să rîdă
Cei ce sar viața-n hop.

Iar de n-are scop viața,
Fă să aibă clipa scop.

(1893)

PĂSTORIȚA

Umbre mari răsar pe cale,
Ziua moare după culmi ;
De pe coastă, pe sub ulmi
Se scoboară mieii-n vale.
Obosit și blînd popor !
Și cîntînd, pășeste-agale
O copilă-n urma lor.

— „Noapte bună, soare sfânt,
Pînă mîne ! Noapte bună !
Mîne iar vom fi-mpreună,
Tu să rîzi și eu să cînt.
Mîne pînă-n zori te scoală,
Adă flori de-argint în poală
Și le-așterne pe pămînt !“

Și, murind, întinerește
Soarele de dragul ei,
Și-o cunună de scînteii
El prin păr i le-mpletește :
— „Mîne dacă n-oi veni,
Păru-n apă ți-l privește,
Dor de mine de-ți va fi !“

Și-i va fi de soare dor !
Mîne blonda păstorită,
Despletind a ei cosiță
Toată ziua la izvor,
Va privi cu drag la plete
Pline de-aur ce i-l dete
Soarele ascuns sub nor.

(1893)

JERTFELE IMPĂCĂRII

I

În negura pădurii castelul îngrădit
Cu șanțuri uriașe, sta trist, mucigăit.
Și numai câteodată în jurul său revine
Mișcarea vieții calde, când paveze quirine ¹
Răsar de după ziduri — de două ori pe an.
Atunci legionarii colosului roman
Ies grabnici ca furtuna și tari ca răzbunarea,
Dar nu le simți nici pasul, nici nu le-auzi strigarea,
Se-mprăștie deodată și iar s-adună des
Și pier în crîng. Se joacă? Dar iată-i! Dînșii ies
Mai mulți! Erau o sută și-acum ei sunt o mie
Mai iuți și mai năvalnici, mai plini de vijelie.
S-amestecă, s-aruncă popor peste popor!
Ies fulgere din sulii, dar sulile mor
Zdrobite de pieptarul puternicelor zale;
Ajung acum la piepturi, cu pumnii-și fac ei cale
Prin șiruri teutone: nici țipete de guri,
Nici tropot nu s-aude! Vezi numai izbituri
De pumn, mișcare mută de braț și de secure.
Și-n muta zvîrcolire, ei intră în pădure
Așa-nceleștați: și codrii iau flacăra acum.
Și ei se luptă-n flăcări, s-azvîrl, se-neacă-n fum,
Iar brazii cad pe dînșii aprinși, se prăbușește
În capul lor tot codru, dar nimeni nu gîndește
La fugă — două neamuri aprinse de un gînd,
Din doi protivnici unul să piară mai curînd.

¹ Quirin — roman.

II

De mult, de cînd e Tibul prefect peste cohorti,
E liniște. Stau moarte zăvoarele pe porți
Și nu mai sar oștenii desculți din așternuturi
Să prindă-n miezul nopții puternicele scuturi.
Păreau și teutonii de lupte-acum sătui,
Căci Aripert trimese de mult solia lui
La Tibul pentru pace. Și toate-au fost de bine ;
De-atunci trăiesc frățește oștirile vecine.

III

— „Cînd stai în pragul casei, e soarele în prag !
Cînd treci visînd prin noaptea pădurilor de fag
Reverși lumina-n noaptea dumbrăvilor ca luna ;
Oh, cît ești de frumoasă, tu nu pricepi, Hiltruna !
Cînd treci în zori pe colnic în albul tău vesmînt
Cu ochii mari și-albaștri, cu părul dat în vînt,
Tu-n iernile vieții ești zi de primăvară !
Sălbatico ! Mă doare, cînd știu că ești barbară —
Iubești pădurea numai ; cu ochii tăi frumoși
Tu vrei să-mbeți, copilă, bărbații-ntunecoși
Cu plete lungi pe umeri, cu bărbî ce te-nspăimîntă,
Puternici ca mînia pe care ei o cîntă
Cu glasuri răgușite, cînd pleacă la război !
De ce zîmbești ? Aruncă cununile de foi
Și pune diademă pe fruntea ta senină !
Ce-ți pasă dac-ai noștri la alte legi se-nchină !
O, de-ai vedea tu Roma cu turnurile ei,
Cu lume și lumină, cu roiuri de femei
Frumoase ; și-ntre ele ca draga mea nici una,
Ca fata cea frumoasă din codru, ca Hiltruna !“
Ca un copil ce-ascultă povești cu sori apuși,

Aşa-l ascultă fata cu ochii mari şi duşi.
Ea tremură şi-n ochii lui Tibul lung priveşte ;
Ar vrea să zică o vorbă, n-o zice şi roşeşte,
Ea simte că-i străină şi neamul ei barbar !
Ah, ce frumoase vorbe din rostul lui răsar ;
El e roman, e nobil, deprins la vitejie !
Nici un bărbat din neamul lui Aripert nu ştie
Să-i spună ei cuvinte aşa de dragi, ca el.
În urmă ea zîmbeşte : — „Ah, nu, că e mişel
Un suflet, cînd îşi uită pe ai săi ! Şi mă-nfioară
De fulger să m-apropiu, căci fulgerul omoară !
O, lasă-mă !“ Şi fuge prin desetul de fagi
Dar parcă-i vin alături cuvintele lui dragi.

IV

În zori de zi străjerul vesteşte pe-un străin.
E Aripert, e domnul pădurilor. — „Eu vin
Să te poftesc, romane, la zilele serbării ;
Noi mîne-aprindem focul sub jertfele-mpăcării !“
Şi-a stat pe gînduri Tibul şi n-a fost învoit.
— „Te rog pentru Hiltruna. Ea singur-a dorit !“
Hiltruna cea frumoasă din codri ! Visătoarea !
— „Aşteaptă-mă, Ariperte ! Găteşte-ţi sărbătoarea !“

V

— „Nimic nu-i mai puternic în om ca slăbiciunea !
Şi slab ce eşti tu, Tibul, s-ascuţi de rugăciunea
Femeilor ! Barbarii au rele gînduri, cred !“
Dar nu-l ascultă Tibul ; şi-a doua zi purced
Din zori centurionii ¹ spre silhele barbare,

¹ Centurion — ofiţer comandant al unei unităţi militare romane, formată din o sută de ostaşi.

Ei și-au ascuns cuțite sub albele pieptare
De za — puternici marturi ai apărării lor,
De-ar vrea să-i năvălească sălbaticul popor —
Și-n codri ei lăsat-au, de-ar fi vreo mișelie,
Cu opt centurii Quintus pe-aproape să se ție.

VI

Acolo fete blonde cu ochii de azur
Cîntau sinistre cînturi de luptă, și-mprejur
Flăcăi înalți, sălbateci, jucau cu vuiet mare
Războinicele jocuri a ginților barbare.
Pe lavițe-așternute cu albe piei de ied
Bărbații stau în șiruri, iar cupele cu mied
Oprite lung la gură trec vesele și-ntr-una,
Din om în om. Iar astăzi paharnic e Hiltruna,
Copila cea frumoasă, că-i vechiul obicei
Al neamului, paharul la zile mari să-l bei
Turnat de cea mai dragă fecioară ce e-n casă.
Tibul în fruntea mesei, și-ai săi pe lîngă masă
Cu Aripert, aleargă cu ochii însoțind
Mișcările de fulger a celor ce să prind
Mereu mai mulți la horă — sălbatic este jocul
Și tot mai mult Hiltruna cu mied hrănește focul.

VII

— „E cald aici, romane ; afară-i cer senin“ —
Afară miedul curge mai vesel și mai plin
În cupele făcute din coarne-ncăpătoare
De bou ; aici sub codru, pe pajiștea cu soare
Să prind la joc neveste ; de ochii lor frumoși
De două ori să-mbată bărbații-ntunecoși

'Ai codrilor. E vuiet, e chiot și strigare.
Și hora lor se-ntinde sălbatică și mare.

VIII

Deodată cîntul tace. Ca scoase din pămînt
Răsar pumnale-n mîna barbarilor. Un vînt
Cînd trece prin frunzișul tomnatic al pădurii
Asemeni e suflării sălbătice a gurii
Acestui mult amestec de oameni, cari grăbiți
Se apără și-atacă, de jocuri oboșiți
Și beți de vin — mulțime de vulturi la o pradă
Puțină — se-nclăștează și zece cad grămadă
Pe-un singur om al Romei, se sfîșie mușcînd
Cu dinții, se sugrumă, și-n sîngele curgînd
Șiroaie mari înoată zburăți dintr-o izbire
Și ochi și dinți și crieri —

La-ntîia lor pornire
Spre Tibul vin o sută. Hiltruna vine drept
Spre el și îl cuprinde puternic peste piept
Cu brațele-amîndouă. — „Iubite, nu te teme,
Te apără Hiltruna !“ Și strîns de fată, geme
Puternicul, s-azvîrle, căci e ținut pe loc
Și mînile-i sunt prinse de fată. — „Ai noroc
Să mori la mine-n brațe ! Vezi, fruntea-mi e senină,
Ce-ți pasă dac-ai noștri la alte legi se-nchină ?“
El vrea să se desprindă și urlă, e turbat.
— „Ah, pînă cînd toporul nu-l văd adînc intrat
În pieptul tău de fiară, eu nu te las, romane !“
Lovit se simte Tibul de multe buzduwane
Și sîngele-i țîșnește din calde tăieturi :
Atunci cu nebunia supremei izbituri
Se scutură, de fată abia se mîntuiește ;

El prinde pe Hiltruna de mijloc și-o izbește
De-un brad — ea cade moartă cu blondul cap zdrobit,
Și cade-apoi și dînsul de rane-acoperit,
Nedînd măcar cu pumnul un semn de apărare,
Dar a putut să geamă din ultima suflare
Un semn știut de bucium.

IX

Și semnul a intrat
Prin codri ca un țipăt, și codrii s-au mișcat.
Atunci cu pas de vifor din negura pădurii
Năvalnic iese Quintus cu cele opt centurii.

A fost o luptă scurtă ; tot pumnul un omor.
Dar gloatele barbare cu Aripert al lor
Primeau puteri într-una din gloate sositoare.
Atît de slabă-n număr, puterea oșitoare
A Romei în clipita dintîi a atacat,
Și ea mergea nainte ; izbit-apoi a stat
Pe loc strîngîndu-și șirul. În urmă șovăiește,
Se apără, se-ndeașă, dar fierul o rărește,
Și-n zid, format din piepturi, puterea-și face porți,
Încet-încet, romanii, ducînd pe-ai lor cei morți
În mijloc, intră-n codri și iau acum cărarea
Spre șanțuri. Și în urmă, din față răzbunarea
Barbarilor izbește pe cei puțini, mai des,
Mai tare. Și din codrii barbarilor cînd ies,
Să văd o mîină mică romanii, plini de rane,
Să tîrîie pe șesul castelelor romane,
Goniți mereu. O sută, optzeci au mai rămas
Și mai rămîn dintr-înșii la fiecare pas
Pe cîmpi oșteni de-ai Romei. Cîmpia geme cruntă,
Ei se retrag într-una și viforul înfruntă

Și morți de jumătate, ciunțiți îngrozitor,
Ajung în faptul serii în șanțurile lor.

(1893)

PRAHOVA

Din pământ, din locuința
Mamei tale, ieși zîbind,
Prahova ! Și stai mirată
Și te tremură dorința
Să vezi lumea cu lumină !
Inima de plîns ți-e plină ;
Ochii tăi spre soare cată
Și-ai tăi ochi mai vii s-aprind.

În pământ cît e de rece
Și-n pământ nu vezi nimic —
Nu te mai întoarce-acasă !
Eu pe drum te voi petrece
Cu povești și cu povețe ;
Voi cînta a ta frumsețe !
Lasă lumea ta, o lasă,
Tu frumoasă, eu voinic !

Vino-acet pe-aici, iubită !
Adă mîna, să nu cazi
Peste pietrele din cale !
Tu tresari de fericită
Și-mbătută de viață ;
Soarele ți răsare-n față —

Haid-acum fugînd la vale
Printre șoptitorii brazi.

Ce frumos să-mbracă dealul
Cu flori roșii pe-unde treci !
Îți întîmpină sosirea
Munții ce despart Ardealul,
Codrii vechi și plini de noapte,
Luncile cu mii de șoapte.
Rîzi cu hohot la privirea
Neguroșilor Buceci ?

Uite-acum cît ești de mare,
Uite ce frumoasă ești !
Tu, sălbatico-ntre fete —
Iată sate-acum în zare,
Prahova, să fii cuminte !
Ține cumpăt la cuvinte,
Stăi și pune-ți flori în plete
Mai frumos să te gătești,

Potrivește-ți părul bine ;
Strînge mijlocelul tău,
Pieptul plin ca să-ți răsară !
S-or uita flăcăi la tine
Și copile tinerele :
Să vorbești frumos cu ele,
Să nu-ți scoată vorbă-n țară
Că tu ești crescută rău !

Iată satul ! E Azuga.
Tu auzi acum întîi

Dulce vuiet de vioară —
Haid,-iubito, haid' cu fuga,
Să jucăm și noi chindia !
Cum te-aprinde veselia
Și cum joci tu de ușoară,
Și-ai voi să tot rămâi !

Dar te mînă-n lume dorul,
Să vezi lumea ! Și tu fugi,
Și te pierzi visînd cu gîndul.
Veselă-ți mlădii trupșorul
Și la brîu pui flori de viță,
Flori de crîng pui în cosiță
Și pe-alesul tău visîndu-l
Treci prin văi, cu blînde rugi.

Dar auzi ! E plin pămîntul
De răsunete ! Pe loc
Un balaur cît un munte
Vine-nviforat ca vîntul
Cu o sută de picioare —
Cu mugiri șuierătoare.
Și-i c-un ochi de foc în frunte
Și pe nări el varsă foc !

Prahova năvalnic sare,
Neștiind aceasta ce-i.
Pletele-i rămîn răzlete,
Ochii plini de spaimă-i are
Și cu pieptul gol s-aruncă
Peste liniștita luncă —
Părul ei sunt valuri crețe,
Spuma albă-i pieptul ei !

Te-ai speriat, frumoasă fată,
Galbenă ce te-ai făcut !
A fost tren, n-a fost balaur !
Plîngi acum și, rușinată,
Pieptul plin, vădita taină,
Ți-l ascunzi sub larga haină
Și dai părului de aur
Tot repaosul pierdut.

Dar tu uiți curînd ! Și iară
Salți pe netedele lunci,
Și cu rîsuri repetate,
Veselă din cale-afară,
Iai cîmpiile de-a latul,
Și cînd vezi deoparte satul
Bați în palme și pe spate
Capul gingaș ți-l arunci.

Iat-o ! Pe sub rîpi înalte,
Ea cu hohote adînci
Fuge, parcă-i urmărită ;
Strînge pieptul să nu-i salte
Și pe după stînci dispăre —
Și tîrziu, departe-n zare,
Leneșă și obosită
Iese iar de după stînci.

Cîteodată mînioasă
Spumegînd, la cotituri,
Te azvîrli vuind la vale —
Dar așa ești mai frumoasă !
Ochii negri ți-i întuneci
Și sălbatică aluneci ;

De-al tău vuiet gem în cale
Liniștilele păduri.

Stai ! Tu simți un tremur rece !
Caraimanul, pînă-n nori,
Stă pîndind în cap să-ți cadă
Pe sub el dacă vei trece !
Uite, parcă-l mișcă vîntul !
Să ne-ajute Domnul sfîntul !
Iute-acum, să nu ne vadă —
Am scăpat ! dar ce fiori !

Dar de ce-ți astîmperi pasul ?
Prahova, de ce te miri ?
De ce vezi, îți moare mintea
Și-ți întinerește glasul —
Iată, vilele răzlețe
Cu ciudate turnulețe !
Tu te-nchini pe dinaintea
Învechitei mănăstiri.¹

[.]

Să plecăm, frumoasă fată,
Să plecăm, că zăbovim !
Iată, Prahovița-n vale,
Ca și tine-o alintată,
Pribegind cu doru-i volnic !
Iată, Cîmpina pe colnic,
Și Doftana-ți iese-n cale —
Și noi tot călătorim.

¹ Mînăstirea Sinaia, construită în anul 1695 de spătarul Mihail Cantacuzino.

Și-acum trenul cînd mai vine
Nu te temi ! Cu el în pas
Fugi alături, salți nebună,
Rîzi de el, și el de tine !
El ușor și tu ușoară —
Dar el zboară, zboară, zboară,
Și prin văi departe sună
Batjocoritoru-i glas.

Dar ce ai, frumoasă fată,
De ce-ți bate pieptul des ?
Prahova, după movilă
Pentru ce te-oprești mirată
Și pleci ochii ? Colo-n zare
Un flăcău frumos răsare,
E Teleajenul, copilă,
Simți că este-al tău ales.

Semne el cu mîna-ți face ;
Tu roșești rîzînd mereu
Și rîzînd, te-neacă plînsul.
Prahova, te las în pace !
Nu mai ceri a mea-nsoțire,
Te-am adus pînă la mire :
Mîna-n mîna tu cu dînsul
Să plecați cu Dumnezeu !

(1893)

LA PĂRAU

Venea pe deal, voios cîntînd

Flăcăul ;

Pe-un umăr coasa legănînd,

Venea fără de nici un gînd

Flăcăul.

Dar iată-n drum îl află răul,

În drum, în drum, dar ce-i în drum ?

Păraul —

Aşa de lat şi chiar acum !

Dincolo cîmp şi lan şi flori,

Ei cată !

Şi doine şi secerători ;

Părau-î lat, şi să nu mori ?

Ei cată !

Şi-n grîu, ei, bată-mi-l să-l bată !

În grîu, în grîu ? Dar ce-i în grîu ?

O fată —

Inoată-n spice pînă-n brîu.

— „Să n-ai, Catrino, zi de rău !“

Ea tace.

— „Ei, iacă naiba de părau,

Mi-l puse focu-n drumul tău !“

Ea tace.

De loc o vorbă ! Să prefacă.

De loc, de loc, de ce de loc ?

Că-i place

Şi vrea de el să-şi bată joc.

— „Ai, fă, copii acasă mulți ?

Ei, iacă !

Nu vii, urîto, nu m-ascuți ?

De dragul tău să mă desculți ?

Ei, iacă !

Mai bine plec !“ Și dînsul pleacă.

Dar ea ? Dar ea ? Ce-și zice ea ?

Să treacă !

Să facă-n urmă cum o vrea !

Văzîndu-l, însă, c-a plecat,

Ea-și pune

Deoparte snopul : — „M-ai chemat ?“

El mîna peste ochi mirat

Și-o pune:

— „Să-ți spun ceva ! Cuvinte bune !“

— „Să spui, să spui ! dar ce să spui ?

Ei, spune !

Dar iute, vezi, că vreme nu-i !“

— „Dar ești departe, dragă, hai !“

— „Ba bine,

Atunci rămîi pe unde stai !“

— „Ce rea mai ești ! Ce suflet ai !“

Ba bine,

Ca să n-o creadă rea, ea vine.

— „Te temi, te temi ! parcă te temi

De mine.“

— „Ba nu ! Dar pentru ce mă chemi ?“

— „Haid', treci păraul ! Ce te-ntreci,
Catrino !“

— „Nu vreau, auzi ! De ce nu pleci ?“
 — „Dar nu-i cît Oltul, poți să-l treci,
 Catrino !“
 — „Vecine, nu !“ — „Ba da, vecino !
 Nu vrei ? Nu vrei ? De ce nu vrei ?
 Haid' vino !
 De-atunci și peste mări treceai.“

— „Ei iacă, viu ! Dar de nu-mi spui
 Vro veste,
 Zi bună între noi de-azi nu-i !“
 Știa doar fata felul lui !
 Vro veste,
 De unde-o iei, dacă nu este ?
 Apoi, apoi ? Ce-a fost apoi ?
 Poveste —
 Tot eu să spun ? Ghiciți și voi.
 (1892)

FRESCO-RITORNELE

(improvizări)

I

Viața mea de mult s-a stins și-am îngropat-o,
 Sunt beat de cad în gropi, și-a cui e vina ?
 O obrăjorilor cei cu gropiți, șireato !

2

Ea sta cu sînul plin de pere, la fîntînă —
 Și ea mi-a dat s-aieg pe plac din sîn o pară.
 Și m-am trezit că-mi dă deodată peste mîină !

3

Pe punte-am prins și-am sărutat mai ieri o fată,
 Și-acum au dat sătenii jalbă la prefectul,
 Că fetele stau cîrd pe punte ziua toată !

4

Psaltirea popii o sărut, dar aș lăsa-o,
 Sărut și mîna preotesei, și-aș lăsa-o,
 Pe fata popii n-o sărut, și-aș săruta-o !

5

Cu ochi frumoși, cu piept rotund, așa zglobie,
 Tu, Doamne, ai făcut-o numai ca să mintă
 Și numai ca să-mi faci necazuri mie !

6

Pentru drăguțe ne-am certat vreo trei la coasă,
 Din ceartă m-am ales cu părul smuls și mîna ruptă
 Da-n calte a rămas că-a mea e mai frumoasă !

Z

Cu șorțu-n brîu, cu mîna-n șold, ea, cea șireată,
Stă-n drum, anume ca s-o văd, să-mi facă-n ciudă —
De-ar fi ce-ar fi, tu azi nu-mi scapi nesărutată !

8

Îi plac poveștile, încet și la ureche,
Și ce-i spui nou ! Dac-o sărut fără poveste,
E veșnic nouă pentru noi povestea veche.

9

Ei, vezi cum ești ! În prag la noi te-am prins de mîină,
Și-am vrut să te cuprind, și pentru-atîta lucru
Ai plîns și n-ai venit la noi o săptămîină !

10

De cînd eram noi mici, mi-ai fost ca soră
Și prietenă mi-ai fost de cînd ești fată mare,
Iar mama vrea d-acum să-i fii, dăguțo, noră !

11

— Eu am de mult scriptura mea și-mi țin scriptura :
Gurița fetelor cu sărutări s-astupă,
Băieților eu le astup cu pumnul gura !

12

Vorbim răstit și ne-ngînăm răspunsul,
 Și-n sat cred toți că asta-i vrajbă veche,
 Iar seara noi ne sărutăm p-ascunsul !

13

Ușor te nalți, cînd te-ai deprins să birui greul —
 Cei răi mă-njură ! Nu știu ei ce știu copiii ?
 Pe cît smîncești, pe-atît de sus se nalță zmeul !

14

Ea rîde-n plînsul meu ! Dar ea atîta știe !
 Eu știu : Mi-e dragă, și n-aș vrea să-mi fie dragă,
 Dar dragă dacă nu mi-ar fi, aș vrea să-mi fie !

15

Ieri ne-am certat ! Și mi-e necaz că uit prea iute —
 Azi, după ce m-a sărutat, mi-am dat de seamă
 Că ieri jurai să nu-l mai las să mă sărute !

16

E galben soarele supt nor, și-i galben lanul
 Prin care treci tu, cea cu galbene cosite —
 Știi tu de ce-am îngălbenit și eu sărmanul ?

Mai sfîntă-i dragostea decît orice psaltire —
 Cînd ai drăguță, ești cu ea mai sfînt în cîrcimă
 Decît fără de ea pe prag de mînăstire !

Eu om cu minte n-am văzut să nu sfîrșească
 Nebun, cînd a iubit, dar drept e și aceea,
 Că om cu minte n-am văzut să nu iubească !

Eu am drăguțe multe-n sat, dar nici o fată
 N-a zis că-i bine s-o sărut și să-i țin drumul,
 Dar nici că-i bine cînd o las nesărutată.

(1892)

VARA

Priveam fără de țintă-n sus —
 Într-o sălbatică splendoare
 Vedeam Ceahlăul la apus,
 Departe-n zări albastre dus,
 Un uriaș cu fruntea-n soare,
 De pază țării noastre pus.
 Și ca o taină călătoare,
 Un nor cu muntele vecin
 Plutea-ntr-acest imens senin

Și n-avea aripi să mai zboare !
Și tot văzduhul era plin
De cîntece ciripitoare.

Privirile de farmec bete
Mi le-am întors către pămînt —
Iar spicele jucau în vînt,
Ca-n horă dup-un vesel cînt
Copilele cu blonde plete,
Cînd saltă largul lor vestmînt.
În lan erau feciori și fete,
Și ei cîntau o doină-n cor.
Juca viața-n ochii lor,
Și vîntul le juca prin plete.
Miei albi fugeau cătră izvor
Și grauri suri zburau în cete.

Cît de frumoasă te-ai gătit,
Nатурo, tu ! Ca o virgină
Cu umblet drag, cu chip iubit !
Aș vrea să plîng de fericit,
Că simt suflarea ta divină,
Că pot să văd ce-ai plăsmuit !
Mi-e inima de lacrimi plină,
Că-n ea s-au îngropat mereu
Ai mei, și-o să mă-ngrop și eu !
O mare e, dar mare lină —
Natură, în mormîntul meu,
E totul cald, că e lumină !

(1892)

NEDUMERIRE
(după Strodtmann¹)

Cît de rău ești, Doamne, Doamne!
Tu mă-ntrebi grăbit și-aprins,
Dacă te-am iubit vrodată ?
Ce-i cu tine ? Ce te-a prins ?
Dac-aș ști, eu ți-aș răspunde ;
Cum să știu, că n-am de unde !
Eu la asta niciodată
N-am gîndit cu dinadins.

Tu mă știi. Eu rîd într-una,
Numai de glumit mă țiiu —
Ei, dar cînd mă-ntrebi de-acestea
Parc-aș vrea să nu mai fiu !
Lumea de dureri e plină :
Calea vieții mi-e străină ;
Tot așa-mi vorbește mama,
Iar eu, biata, ce să știu ?

Eu cu drag te văd la horă,
Ochii tăi și toate-mi plac !
Orice-mi zici tu, nu mă supăr,
Și cu orice faci, mă-mpac.
Dar să stăm tîrziu în noapte
Tăinuind iubirea-n șoapte
Și să te sărut — ei, asta !
N-am putere să o fac !

¹ *Adolf Strodtmann* (1829—1879) — poet progresist german.

Nu mi-am dat anume seama
Niciodată, viața ce-i !
De-mi zici „dragă“, rîd cu hohot,
Ascunzînd obrajii mei.
Tu te superi dintr-o dată,
Mă faci proastă și-ngîmfată,
M-ameninți c-o rupi cu mine —
Rău ce ești ! și multe vrei !

O, de m-ai lăsa vrodată,
De-ai fugi și m-ai lăsa,
Din grădina maicii tale
Eu o floare mi-aș fura
Și-aș purta-o-n sîn, o cruce !
Cînd s-ar vesteji, m-aș duce
Să te fur apoi pe tine ;
Nimănui nu te-aș mai da !

Mai așteaptă ! Cui dai biruri,
Dac-aștepti ce ți-e iubit ?
Să zic da, nu-mi vine bine
Pînă cînd nu m-am gîndit ;
Să zic nu ? Aș zice toate,
Numai asta nu se poate :
Parc-aș plînge viața toată
Dac-aș ști că te-am mîhnit.

Ei, acum ghicește singur,
De te am eu drag ori nu ?
Să mi-o spui de altă dată,
C-aș roși, să-mi spui acu —
Cumpănește bine toate,
Pînă mîne te socoate :

Și de vei ghici, tu-mi spune,
Și voi zice cum zici tu !

(1893)

UN BASM

„Va veni să vă cuprindă
Un flăcău cu negre plete
Și frumos cum nimeni nu-i :
Voi fugiți să nu vă prindă !
Ușa s-o-ncuiați la tindă,
Că, de vă sărută, fete,
Veți muri de dragul lui !“

Și-a venit flăcăul, cică,
Un voinic cum altul nu e !
Și trei fete de-mpărat
Grabnic s-au ascuns de frică,
Numai fata cea mai mică
N-a putut grăbit să-ncuie,
Și-a rămas la sărutat.

De-a murit, eu nu țin minte.
'Acest basm mi-l spuse mama
'Adormindu-mă, demult !
Și-i mult basm, de-aci nainte,
Și-am uitat a lui cuvinte !
'Ah, de-ați ști să-mi dați voie seama,
Cum aș vrea să-l mai ascult !

Vreau să știu, să știu sfârșitul
A murit copila ? Vine
Iar flăcăul de-a plecat ?
Ah, eu nu-nțeleg iubitul ;
Spuneți cum e isprăvitul ?
Că s-a repetat cu mine
Basmul fetei de-mpărat !

(1893)

SPINUL

Stetea frumoasa pe-un răzor ;
Voinicul lângă ea devală,
Să-i scoată spinul din picior.
Și ea plîngea : — „Un spin în cale
De ce tot rîzi ? Ah, cum mă dor
Aceste rîsete-ale tale !“

Ea are flori de crîng la sîn
Și-n păr un trandafir sălbatic,
Și părul ei de rouă-i plin.

— „Ei, las' să rîd ! Tu ai cules
Trei fragi, venind peste coline,
Și vezi cu ce mi te-ai ales !“
— „Trei fragi ? Și-atît e doară bine !
Căci n-am putut în deal să ies ;
Trei fragi de-ar fi, sunt pentru tine !“

Cu ochii-nchiși și strânși de tot,
Ea de dureri izbea piciorul :
— „Ah, lasă-mă că nu mai pot !“

— „Fricoasă ești !“ — „Da ! Te-aș
vedea !

Fricoasă, eu ? Așa e frica ?
N-ai milă de durerea mea !
Nu-ți pasă !“ — „Da ! Ca de nimica !
Ba-mi pasă mult, că eu n-aș vrea
Să-mi fie schioapă nevastica !“

Ea-și potrivește floarea-n păr,
Și-i înfloresc zîmbind obraji
Cei albi ca florile de măr.

— „Să fiu chiar schioapă, ce-i apoi ?
Că ce ți-e drag, tot drag rămîne !“
— „Eu nu zic ba ! Dar uite, joi
Ni-e nunta, dragă, e, ca mîne —
Tu cum să joci ? — Sărac de noi !
Să stai la masă-ntre bătrîne.“

Ea-și ține brațul stîng pe piept
Și-ncetișor dezmiardă fruntea
Flăcăului cu brațul drept.

— „Eu ție vreau să-ți fiu pe plac ;
Și n-o să joc, și ce-i cu asta ?“
— „Așa-i ! Dar eu ? Eu ce mă fac ?
La nuntă-mi, bată-o năpasta,
Să nu joc eu ? De-aș ști că zac,
La nuntă vreau să-mi joc nevasta !“

Ea râde-acum ! — „Nebun ce ești !“
Flăcăul grabnic să ridică :
— „Ei, iacă spinul ! Ce-mi
plătești ?“

— „Vrei plată ? Uite, ai trei fragi,
Și din cosiță-ți dau bujorii...“
— „Și toată frunza de pe fagi !
De dor de fragi să plîng feciorii ?
De flori dă-mi ochii tăi cei dragi
Și pentru fragi dă-mi obrăjorii !“

Și ea-l lovește-ncetișor
Zîmbind, cu palma peste gură.
— „Eu știu ! Să ceri așa-i ușor !

Dar las' acum ! E joi aici
Și nimeni, așteptînd, nu moare !“
— „Mă porți ca pe copiii mici !
Dar joi, să știi ! Trei fragi și-o floare !
Și joi tu n-ai ce să mai zici,
Că pentru multe-mi ești datoare !“

(1893)

CINTEC

Mamă, sunt silită eu
Să-i tot văd în vis mereu

Ochii de jăratîc ?
Sar prin somn, mi-e somnul greu,
Visul mi-e sălbatic.

Ca să uit ce-am învățat,
Tu mi-ai așternut în pat
Troscot și sulfine ;
Dar în zori m-am deșteptat
Tot cu focu-n mine.

Mamă, de-n zădar aștept !
Azi așterne-mi pe sub piept
Flori de mătăgună ;
Mamă, vreau să mă deștept
Mîne-n zori nebună.

(1893)

CINTEC

Traiul cînd ți se urăște
Lasă-ți totul și iubește.

De te doare-o grijă grea,
Nu te plînge ! Taci și bea !

Iar vrun dor de te frămîntă
Ca să te mîngîi, tu cîntă.

Trei aceste leacuri sunt
Sufletului de pământ.

Tu să-ncerci cu toate trele
Dar cînd n-afli leac în ele

Mori și nu trăi nebun,
Mori, că numai mort ești bun !
(1888)

PE BISTRIȚA

Pe Bistriția, cîntînd
O tînră fecioară,
În vînt avînd vestmîntul
Și-n păr vuindu-i vîntul,
Cu pluta ei ușoară
Trecea-n amurgul zilei —
Pe Bistrița cîntînd.

Închise între stînci
Sălbaticile ape
Gemeau ca-n agonie
Albastre de mînie,
Izbindu-se să scape
Cu vuiet și cu vaiet —
Închise între stînci.

La cîrma plutei sta
Copila zîmbitoare :
Mireasă-i astă fată
Cu moartea cununată
Și-n stingerea de soare
Părea un chip din basmuri —
La cîrma plutei sta !

Privind în urma ei,
Vedeam cum dînsa trece
Rîzînd pe lîngă stîncă —
De nu venea adîncă
Din ceruri noaptea rece,
Și-acum aș fi acolo
Privind în urma ei !

(1893)

TOAMNA

Toamna tîrziu
În noaptea cu lună,
Cum vîjîie codru
Și geme, și sună !
Din nordul cu neguri
Un vuiet răsare
Și vine, și crește
Mai iute, mai tare :
Iar codrul aude,
Puternicul rege
Aude prin noapte
Și bine-nțelege

Al oștilor vuiet
Din norduri pornite —
El vrea să răskoale
Puteri obosite
Și-njură, și urlă,
Că-și simte pieirea.
Și galben se face,
Nu poate s-adoarmă,
Nu-și află nici pace,
Și tremură codru
Cu inima ruptă
De spaimă, se zbate,
Cu vîntul se luptă,
Pocnește și sună
Și-și urlă durerea,
Căci vîntul îl prinde
Și-l strînge de mijloc,
Topindu-i puterea !
Și codrul se-ndoaie ;
Și-l biruie vîntul,
Rîzînd îl sugrumă
Și-i rupe vestmîntul,
Și părul i-l smulge,
Și-n văi îl aruncă.
Un țipăt răsare
Pe deal și pe luncă :
Grăbitele păsări
Cu vuiet aleargă
Și norii vin stoluri
Pe-ntinderea largă,
De spaimă s-ascunde
Pîrîul sub gheață —
Și regele codru,
Din ultima viață,
Suspînă văzîndu-și
Pustiul, și geme,

Și cade pe spate,
Și moare cu fruntea
Pe pieptul naturii,
Și moare natura
De jalea pădurii
În toamnă târziu !

(1893)

CÎNTECE

I

Bea cîmpia ploi vărsate,
Pomii sucuri beau din ea,
Marea bea din rîuri late,
Soarele din mare bea.

Luna bea raze de soare,
Totu-n fire bea mereu —
Numai eu să nu beau oare ?
Taci și lasă-mă să beau !

(1888)

❧

III

Goi sînt umerii rotunzi,
Pieptul gol — așa-mbrăcată
Treci pe cîmp, frumoasă fată !
Cînd mă vezi, ascunzi-deodată
Pieptul tot. De ce-l ascunzi ?

De sub vâl nevrînd îţi ies
Umerii scăldaţi de soare,
Cînd te pleci să rupi o floare.
Pentru ce zîmbeşti tu oare
Şi te pleci atît de des ?

(1893)

VI

— „Stai, iubito, la fîntînă,
Rece-aşa, cu flori în mînă —
Lasă-n pacoste gînditul
Căci e primăvară-n lunci !“

El îi spune multe-multe,
Ei-i place să-l asculte —
Şi copila cea frumoasă
Crîngul l-a-ndrăgit de-atunci.

(1893)

VII

— „Să n-am zi de veselie,
Să n-am flori de pus în plete
Şi să fiu de rîs la fete,
Dacă te mai las să pui
Mîna ta de-acum pe mine !
Între noi, să ştii tu bine,
Dragoste de astăzi nu-i !“

Astfel jură ea-n mînie,
Pleac-apoi pe șes ușoară —
Dar, cu ochi de căprioară,
Ea privind pe cel rămas
Nencetat în ochi îl ține :
Și văzînd că-n urmă-i vine,
Tot mai mult slăbește-n pas.

(1891)

XIX

Pomule cu multe plete și cu alb vestmînt de flori
Dacă-mi vei vedea iubitul, spune-i c-am ieșit din zori
Să mă plimb pe lunci ! Să vie, că-l aștept aici afară :
Primăvară-i lunca toată, sînu-mi altă primăvară.

(1893)

XX

Zei beu nectaturi, sînt nebuni, că beu ?
Evoe, dă-mi cupa ! Ce fac ei, fac eu !

Cei săraci duc greul : dar îl duc de plac ?
Evoe, dă-mi cupa ! Și eu sînt sărac !

Anii trec într-una : rupi tu cursul lor ?
Evoe, dă-mi cupa ! Mîne pot să mor !

Beți sîntem de grijă : toți trăim plîngînd !
Evoe, dă-mi cupa ! Beat să mor cîntînd !

(1893)

XXI

Unde-i apa mai adîncă,
Nu ridică haina lor —
Nu-i frumos ca să-și arate
Pulpa golului picior,
Și-apoi sunt și plopi pe maluri,
Și ei văd și spun ușor.
Îndemnate de rușine,
Ele lasă mult mai bine
Să se ude haina lor.

Unde-i mai puțină apă,
Își ridică haina sus —
Ah, și sunt flăcăi pe maluri !
Sunt, dar cine i-a adus ?
Să privească-ntr-altă parte !
Și de văd, ce-au ei de spus ?
De cît hainele-nmolate,
Tot mai bine e s-arate,
Gol piciorul cît mai sus.
(1893)

XXV

Ei veseli repetau cîntarea
Ciocnind paharele în cor —
Eu mi-am lăsat pe mîină capul
Și n-auzeam cîntarea lor.

Departe-n văi e o căscioară
Cu prispă netedă de lut,
Și mama coase, și-a ei lacrimi
Stau umede pe ce-a cusut.
(1893)

XXVI

Mă temeam că ea va plînge. Vorbele ce le-am ales
Mi-au vădit prea mult gîndirea cea atît de
Grabnic ea, plecîndu-și ochii, roșie s-a făcut
vinovată —
deodată
Dar grăbit nălțîndu-i iarăși mă privea ca supărată
Și zîmbea-ntr-aceeași vreme, ca să cred că n-a-nțeles !
(1893)

XXIX

Ieri ca azi și azi ca mîne —
Pitpalacii cîntă-n grîne,
Crinul a-nflorit în văi !
Uite cum se prind de brîne
Fete-n horă cu flăcăi !

Luncile sunt toate-o floare —
Azi e zi de sărbătoare,
Și pe lunci aleargă toți !
Fată, cînd ai lunci și soare,
Ce mai stai să te socoți ?
(1893)

XXX

Cei osîndiți, mergînd pe cale,
Deodată liberi se vedeau,
În calea lor de-i întîlneau
Copilele vestale ¹.

¹ Preotese fecioare ale zeiței Vesta (protectoarea căminului și a cetății la romani); aveau prerogativa de a grația pe condamnații la moarte pe care-i întîlneau în drumul lor.

Cît de frumoasă-i poezia
'Acestei mîntuiri în drum —
La noi, cu proza-ne de-acum,
S-a-ntors filosofia.

'Azi fetele să pun la pîndă,
Cu foi de zestre-n cale-ți ies,
Și tu din liber te-ai ales
Cu vecinica osîndă !

(1893)

XXXI

Mama zice din scriptură :
— „Dacă doi prieteni ai,
Vrînd să dai a ta avere
Unuia, cărui s-o dai ?
Unul tace, altul cere
Cest din urmă-i prefăcut —
Dă-o dar cui n-a cerut !“

Eu explic cuvîntul mamei :
— „Mamă eu te-am priceput !
Tu-mi ești dragă, tu și-o fată :
Tu-mi tot ceri să te sărut,
Ea nu-mi cere niciodată.
Și, după scriptura ta,
Ghici, pe cine-aș săruta ?“

(1888)

XXXIII

La pămînt cu talpa goală !
Vinul vechi să-l bem din oală !
Și-obosiți, cînd încetăm,
Capul să ni-l răzimăm
La vro frumușică-n poală —
La pămînt cu talpa goală !
Haid', copii, să ne-mbătăm !

(1893)

XXXVIII

Inima dacă ți-ar fi
Mănăstire,
Tu, frumoaso și suptire,
Mîne m-aș călugări !

Nimeni legea de creștin
Să n-o strice —
Te-aș ținea la piept și-aș zice,
Că țin legea pe deplin.

Noi am fi ascunși prin văi !
Sărutarea
Știi ce-ar fi ? Cuminecarea.
Iar psaltire — ochii tăi.

Să tot cînt, să cînt mereu
La prohimeni¹
Cîntăreț să n-am pe nimeni,
Cîntăreț de-ajuns sunt eu !

¹ *Prohimen* — cîntare religioasă ce se intonează la săvîrșirea ritualului căsătoriei.

Dar cu asta nu mă-mpae,
Cu nimica !
Eu aş cere la vlădica
Slujbă de trei popi să fac.

Ei, dar uite cum aş vrea,
Frumușică :
Mănăstire-atît de mică
Numai eu să-ncap în ea !
(1893)

XLIII

Umed (î)i răsare pieptul alb și plin de sub veșmînt,
Răzimat de șold adoarme brațul drăgălașei fete,
Înclinat ea ține capul cel îngreunat de plete
Și lipită de picioare-i, rochia saltă-ncet de vînt,
Ea stă-n drum. Și-i supțirică și puțin ea stă plecată
Și-și acopere cu-o mîină obrăjorii ei frumoși,
Îndrăzneți purtîndu-și ochii cei atît de rușinoși
Printre degetele palmei, zîmbitoare și șireată,
Spune, dragă, ai tu gîndul că încurci pe trecători,
Ori ai anumit pe unul și vrei astăzi să-l omori ?

(1893)

FIRE DE TORT

DIN VIAȚA

MAMA

În vaduri ape repezi curg
Și vuiet dau în eale,
Iar plopî în umedul amurg
Doinesc eterna jale.
Pe malul apei se-mplătesc
Cărări ce duc la moară —
Acolo, mamă, te zăresc
Pe tine-ntr-o căscioară.

Tu torci. Pe vatra veche ard,
Pocnind din vreme-n vreme,
Trei vreascuri rupte dintr-un gard,
Iar flacăra lor geme :
Clipește-abia din cînd în cînd
Cu stingerea-n bătaie,
Lumini cu umbre-amestecînd
Prin colțuri de odaie.

Cu tine două fete stau
Și torc în rînd cu tine ;
Sunt încă mici și tată n-au,
Și George nu mai vine.

Un basm cu pajuri și cu zmei
Începe-acum o fată,
Tu taci și-ascuți povestea ei
Și stai îngândurată.

Și firul tău se rupe des,
Căci gânduri te frământă,
Spui șoapte fără de-nțeleș,
Și ochii tăi stau țință.
Scapi fusul jos ; nimic nu zici
Cînd fusul se desfiră...
Te uiți la el și nu-l rădici,
Și fetele se miră.

...O, nu ! Nu-i drept să te-ndoiești !
La geam tu sari deodată,
Prin noapte-afară lung privești —
— „Ce vezi ?“ întreb-o fată.
— „Nimic... Mi s-a părut așa !“
Și jalea te răpune,
Și fiecare vorbă-a ta
E plîns de-ngropăciune.

Într-un târziu, nerădicînd
De jos a ta privire :
— „Eu simt că voi muri-n curînd,
Că nu-mi mai sînt în fire...
Mai știi și eu la ce gîndeam ?
Aveți și voi un frate...
Mi s-a părut c-aud la geam
Cu degetul cum bate.

Dar n-a fost el !... să-l văd venind,
Aş mai trăi o viaţă.
E dus, şi voi muri dorind
Să-l văd o dată-n faţă.
Aşa vrea poate Dumnezeu,
Aşa mi-e datul sortii,
Să n-am eu pe băiatul meu
La cap, în ceasul morţii !“

Afară-i vînt şi e-nnorat,
Şi noaptea e tîrzie ;
Copilele şi s-au culcat —
Tu, inimă pustie,
Stai tot la vatră-ncet plîngînd ;
E dus şi nu mai vine !
Ş-adormi tîrziu cu mine-n gînd
Ca să visezi de mine !

(1894)

LUPTA VIEȚII

Gazel

Copiii nu-nţeleg ce vor :
A plînge-i cuminţia lor.

Dar lucrul cel mai laş în lume
E un bărbat tînguitor.

Nimic nu-i mai de rîs ca plînsul
În ochii unui luptător.

✓ O luptă-i viața ; deci te luptă
Cu dragoste de ea, cu dor. X

Pe seama cui ? Ești un nemernic
Cînd n-ai un țel hotărîtor.

X Tu ai pe-ai tăi ! De n-ai pe nimeni,
Te lupți pe seama tuturor. X

E tragedie nălțătoare
Cînd, biruiți, oștenii mor,

Dar sînt eroi de epopee
Cînd brațul li-e biruitor.

Comediant e cel ce plînge
Și-i un neom, că-i dezertor.

X Oricare-ar fi sfîrșitul luptei,
Să stai luptînd, căci ești dator. X

Trăiesc acei ce vreau să lupte,
Iar cei fricoși se plîng și mor.

X De-i vezi murind, să-i lași să moară,
Căci moartea e menirea lor. X
(1894)

ȘTEFANIȚA-VODA

Cu grabnicele sărituri
A sprintenei lăcuste
Apare-un cal, la cotituri.
Nechezul înspumatei guri
Speria tăcerea din păduri
Și pacea văii-nguste.

În gura văii, lângă pod
Boierii stau cu frică :
Ei par o gloată de norod,
Pe cai pitici și plini de glod —
În scări temutul voievod
Cu hohot se rădică.

Strîngea de frîu și tremura :
Iar calul, ud de cale,
Pămîntu-n loc îl frămînta
Și spuma alb-o mărita
Cu sînge roș ce picura
Din strînsele zăbale.

— „Cînd vrei să-i afli, nu-i aduni !
Boieri, nu vi-e rușine ?
Vă văd așa de-atîtea luni,
N-aveți acasă cai mai buni ?
Oricum ? Boieri, sînteți nebuni ?
Vă bateți joc de mine ?“

— „E grea ocară ce ne-o faci,
Spătarul îi răspunde,
Dar țara-i suptă de haraci,
De greci nebuni și de cazaci;
Săracă țară, noi săraci,
Și căi voinicii, de unde ?“

— „N-ai bani de-un cal? Ia calul meu!“
Boierii-n tremurare
Dau slujbe-n gând lui Dumnezeu,
Spătarul suflă des și greu,
Se pipăie la cap mereu,
Să vadă de-l mai are.

— „Măria-ta, vorbim și noi.“
— „Ei, las-o încurcată !
Vă văd așa de ruși și goi
De latră cîinii după voi !
Sînteți boieri, ori marțafoi ?
Spătare, hai o dată !“

Și vodă sare jos din șea,
De frîu, fugaru-și ține.
Spătaru-ngălbinit privea,
Vedea ce e, și nu vedea,
Spătarul asta n-o credea —
Spătaru-n urmă vine.

— „Așa, jupîne, ești cîstit,
Și-al tău să fie darul.
Dar frîul nu ! Mi l-am oprit.“

Și vodă frîul l-a smucit
Și-apoi cu frîul a lovit
Ponciș în ochi fugarul.

Cu ochii-nchiși și fulgerat
De spaima loviturii,
Să nalță roibu-nviforat,
S-azvîrle-n lături și, turbat,
Ia cîmpu-n goană, îndreptat
Spre rîpele pădurii.

Se duce-orbiș, fără stăpîn,
Cu vuiet ca furtuna.
Boierii-ncremeniți rămîn —
Iar coama calului păgîn
Cu barba bietului bătrîn
S-amestecă, sînt una.

— „Boieri ! Mai ziceți-mi apoi,
Că vodă nu v-ajută !
Sînteți săraci, flămînzi și goi ;
Dar fiecărui dintre voi
Eu am să-i dau un cal de soi,
Că-n grajd mai am o sută.”

(1894)

SUB PATRA FIR

Părinte, eu mă-nec din piept
Și n-am puteri de vorbă multă ;
Cît voi putea vorbi m-ascultă,
Să-ți spun în grabă tot și drept.
Aș vrea să-ncep cu fapte bune,
Dar n-am făcut, ori le-am uitat
Și raiu-n cap puțin mi-a stat.
Și-am fost și prost la număr —
Și n-am ce spune.

N-aveam nici vreme. Tata-i mort
Și mama-i cu copii, sărmana.
Ei de la mine-așteaptă hrana,
Și grija numai eu le-o port.
De-acum ei singuri să și-o poarte !
Mi-e milă de durerea lor,
De ci mi-e jale, nu că mor.
Dar cum e scris !... Că sunt dator
Și eu c-o moarte.

Eu mă cunosc ; sînt păcătos,
Că prea am dus-o-n rîs și-n
glume...
Prea drag mi-a fost să fiu în
lume,
Și-am prea iubit ce-a fost frumos!
Pe lîngă vin, voinicii roată,
Și chiote pe deal în zori,
Și ziua luncile cu flori,
Și hora noaptea-n șezători,
Și viața toată !

Și mi-a plăcut în jurul meu
Să văd flăcăi pe bătătură
Și cobza cu isonu-n gură
Să-mi zornăie zorind mereu.
Să văd cum se cotesc șirete
Pe-ascuns nevestele, și-aprins
Să simt de peste brîu cuprins
Trupșorul cel suptire-ncins
Al unei fete.

Păgîn sunt parcă, nu creștin !
Bisericos n-am fost, părinte,
Dar rar, cînd mi-am adus aminte,
M-am dus și eu ca să mă-nchin.
Eu am pe Dumnezeu în mine :
Mereu îl simt, și-l văd mereu —
Gîndesc așa ! Mai știu și eu !
Dar, taică, las'că Dumnezeu
Va ști mai bine.

N-am dat în viață nimănui
Prilej să-mi poarte dușmănie,
Eu n-am putut să țin mînie
Că n-am avut, părinte, cui,
Măcar mi-au tot făcut-o unii !
Și n-am fost slab și nici fricos :
Pe opt ți-i dau grămadă jos —
Dar m-am ferit să-mi fac ponos
Cu toți nebunii.

O dată numai... P-un flăcău
L-am dat de ziduri, pentr-o fată...
A doua zi a prins deodată
La plug în deal să-mi pară rău.
Și nici la boi n-am dat mîncare
Și-n brazdă plugul l-am lăsat
Și ca nebun am alergat
Pe dealuri, pe flăcău să-l cat
Să-i cer iertare.

Și nu mai știu... Atîta-i tot,
Ba, taică, stai ! E cu vecinul.
Pe palme m-alinta creștinul
Și drag m-avea ca pe-un nepot...
Și eu i-am sărutat nevasta !
El moș, ca o copilă-abia.
Mi-a fost și milă, cum plîngea,
Și, Doamne, ochi frumoși
ce-avea —

Păcat e asta ?

Dac-am uitat ceva să spui,
Mi-e martur Dumnezeu, părinte,
C-am spus ce mi-a venit în minte
Și-oi spune tot, în fața lui !
Și-acum canon... îl știu anume !
A fost așa, și n-aș cîrți :
Canon e, că nu pot trăi !
Și-ntr-altă lume n-o mai fi
Ca pe-astă lume.

(1895)

SCARA

Am găsit-o ieri în prun,
Dar — să nu grăbiți ocară !
I-am luat în pripă scara.
Ea mă-njură : — „Ești nebun ?
Pune scara !“
— „Dacă-njuri, eu n-o mai pun !“

Mai la urmă pe-un cuvânt :
Să se lase sărutată -
De atâtea ori deodată
Cîți fuștei¹ la scară sunt.
Sărutată —
Lăudat fii, Tată sfînt !

— „Unsprezece“, spune ea ;
Eu zic : — „Bine“, pe credință :
Doar o fi avînd știință,
Scara cîți fuștei avea.
Pe credință —
Asta e pierzarea mea !

Și-o sărut mereu-mereu ;
Orice-ați spune, orice-ați face,
Nu știu cum, dar mie-mi place
Să sărut — așa sunt eu !
Orice-ați face,
Doar e dat de Dumnezeu !

¹ *Fuștel* (*fuscel*) — fiecare din bețele orizontale ale unei scări.

Dar te uită — Azi mă duc
Pe la ei, și iată scara !
Vrînd să pui la cale țara,
N-am de lucru și m-apuc
Să-ntorc scara,
Și cînd colo, stau năuc !

Dau să număr la fuștei —
Uite-i, frate, doisprezece !
Și-un cuțit prin piept îmi trece
Împlîntat de mîna ei !
Doisprezece,
Iacă-mi moartea, dragii mei !

A greșit, îmi spuneți voi ?
Cum de n-a greșit să spuie
Treisprezece ? Să mai suie,
Nu să-mi facă mai vreo doi !
Nu să-mi spuie
Că e miercuri, cînd e joi !

Zici că poate n-a știut
Cînd vorbea din prun cu mine ?
Dar i-a numărat ea bine
Scoborîndu-i, și-a tăcut !
Nu de mine,
Mi-e de dînsa, ce-a făcut !

M-a scurtat așa, știind !
Dacă-i fire mincinoasă,
Ce folos e că-i frumoasă ?

Maica mea, auzi ! S-o prind
Mincinoasă !
N-o mai cred, s-o văd murind !
(1895)

BRADUL

Bradu-mi spune bun cuvînt.
— „Să-i trimit ?“ — Mi-a spus ;
— „Trimite-i !“
Tot m-am judecat cu mine ;
Să dau bradului mai bine
Ori iubitei
Crezămînt ?

— „Nu-i trimete ! zise ea.
Că n-am zor să ies în lume.
De-i trimiți, îi fac de-ocară,
Că-i arunc pe uși afară —
Scoate-mi nume
Cît or vrea !“

Am s-ascult de brad acum ;
Fata minte cum îi vine.
Și trimit chiar astă-seară
Pețitori la ea s-o ceară —
Rău ori bine,
Tot un drum !

De-o fi, brade, să ghicești,
Îți încred o bogăție :
Leagăn am să fac din tine,
Și-un copil — de-o fi cu bine —
Ți-l dau ție
Să mi-l crești !

De mă-nșeli, te fac la noi
Poartă curții : să te-ajungă
Câte rele pierzătoare,
Să te bată ploi și soare,
Să te-mpungă
Vaci și boi !

(1895)

UNUL CA O SUTĂ

Uite, de-ar fi lege-n țară
Să popim pe toți aceia
Cari fac vinului ocară
Și zoresc, că-i om nebun
Cine crede-n hori și-n fete —
Eu pe cinstea mea vă spun :
De m-ați bate-n toată ziua,
Nici de dascal n-aș fi bun !

Însă, de-ar ieși vreo lege
Că nevestele de-acuma,
Nu bărbații, vor alege
Pe primar, și că-i iertat

Să se caute vrednicia
Numai după sărutat :
De v-ați pune-n cap cu toții,
Eu aş fi primar în sat !

(1895)

De învâtat

NOI VREM PĂMÎNT !

X
Flămînd şi gol, fără-adăpost,
Mi-ai pus pe umeri cît ai vrut,
Şi m-ai scuipat şi m-ai bătut
Şi cîne cu ți-am fost !
Ciocoi pribeag, adus de vînt,
De ai cu iadul legămînt,
Să-ți fim toți cîni, lovește-n noi !
Răbdăm poveri, răbdăm nevoi
Şi ham de cai, şi jug de boi :
Dar vrem pămînt ! X

✓
X
O coajă de mălai de ieri
De-o vezi la noi tu ne-o apuci,
Băieții tu-n război ni-i duci,
Pe fete ni le ceri.
Înjuri ce-avem noi drag şi sfînt ;
Nici milă n-ai, nici crezămînt !
Flămînzi copiii-n drum ne mor
Şi ne sfîrşim de mila lor —
Dar toate le-am trăi ușor
De-ar fi pămînt ! X

X De-avem un cimitir în sat
Ni-l faceți lan, noi boi în jug,
Și-n urma lacomului plug
Ies oase, și-i păcat !
Sunt oase dintr-al nostru os :
Dar ce vă pasă ! Voi ne-ați scos
Din case goi, în ger și-n vînt,
Ne-ați scos și morții din mormînt;
O, pentru morți și-al lor prinos
Noi vrem pămînt ! X

X Și-am vrea și noi, și noi să știm
Că ni-or sta oasele-ntr-un loc,
Că nu-și vor bate-ai voștri joc
De noi, dacă murim.
Orfani și cei ce dragi ne sînt
De-ar vrea să plîngă pe-un
mormînt,
Ei n-or ști-n care șanț zăcem,
Căci nici pentr-un mormînt
n-avem
Pămînt — și noi creștini sîntem
Și vrem pămînt !

X N-avem nici vreme de-nchinat,
Căci vremea ni-e în mîni la voi ;
Avem un suflet încă-n noi
Și parcă l-ați uitat !
Ați pus cu toții jurămînt
Să n-avem drepturi și cuvînt ;
Bătăi și chinuri, cînd țipăm,
Obezi și lanț cînd ne mișcăm,
Și plumb cînd istoviți strigăm
Că vrem pămînt ! X

† Voi ce-aveți îngropat aici ?
 Voi grâu ? Dar noi strămoși și tați,
 Noi mame, și surori, și frați !
 În lături, venetici !
 Pământul nostru-i scump și sfânt,
 Că el ni-e leagăn și mormânt :
 Cu sânge cald l-am apărat,
 Și câte ape l-au udat
 Sînt numai lacrimi ce-am vărsat —
 Noi vrem pământ ! †

† N-avem puteri și chip de-acum
 Să mai trăim cerșind mereu,
 Că prea ne schingiuiesc cum vreu
 Stăpîni luați din drum !
 Să nu dea Dumnezeu cel sfînt,
 Să vrem noi sânge, nu pământ !
 Cînd nu vom mai putea răbda,
 Cînd foamea ne va răscula,
 Hristoși să fiți, nu veți scăpa
 Nici în mormînt ! †

(1894)

(1894)

- HAFIS -

De știi tu, băiete, să bei și să taci,
 Haid', vino cu mine !
 Ia cupa cea largă și-ai grijă ce faci ;
 Ascunde-o bine,
 Căci mufti ne-o vede și mufti ne-o ia,
 Și mufti la urmă se pune și-o bea —
 Și dăm de rușine !

• În strada cea strîmtă e cîrciumă-n fund ;
Ghiaurii beau bine ;
Cînd merg eu pe-acolo, ghiaurii s-ascund,
Cu spaimă, de mine.
Eu beau cîte-a cană, beau două, ba trei ;
Eu singur beau zece, de vorbă cu ei,
Și-i fac de rușine.

Îmi zise ghiaurul : — „Bătrîne poet,
Ia spune-mi, e bine ?
Eu știu că e vinul oprit de profet.“
— „Oprit e, creștine !
Dar nu e mirare că eu îl iubesc,
Mirare-i că unii de-ai voștri-l hulesc,
Și-aceasta-i rușine !“

Ghiaurii au haine lipite pe ei ;
De dînșii e bine :
Bei vinul, și mufti nu-ntreabă „ce bei ?“
Dar alta-i la mine !
Ulciorul plin, unde să-l pot eu dosi ?
Dar haina-mi e largă — mai largă de-ar fi,
Că scap de rușine !

De știi tu, băiete, să bei și să taci, -
Haid', vino cu mine ;
Al meu să rămîie de-i rău ce tu faci,
Și-al tău, de-i un bine !
Ah, tulbure-i Doamne, impusul sorbet,
Și limpede-i vinul oprit de profet —
Alah ! Mi-e rușine...

(1896)

VOICHIȚA LUI ȘTEFAN

Doamna lângă Ștefan vine,
Blîndă-n vorbe și-n purtat :
— „Doamne, iar ești supărat !“
— „Sunt, Voichiță, pentru tine !“
Zăpăcită doamna sta
Și-nflorită de rușine :
— „Ce-am făcut, măria-ta ?“

— „Tu ?... Nimic ! Și vodă strînge
Mîna doamnei, gînditor.
Șerpii-și au culcușul lor...
Ah, Voichițo, cum aș plînge !
Rău ca Radu nimeni nu-i :
Uite-n pumni așa aș frînge
Gît de lup cum e al lui !“

Doamna i-a pătruns cuvîntul,
Pînă-n suflet i-a pătruns.
El tăcea, ea n-a răspuns.
Noapte e, și bate vîntul,
Și prin noapte, cu vreo doi,
Tari să bați cu ei pămîntul
Pleacă Ștefan la război.

Dintr-același ceas Voichița
Nu s-a mai oprit din plîns.
Brîu pe trup ea n-a mai strîns,
Nu și-a mai gătit cosița.
În genunchi, c-un dor păgîn
Ea sărută iconița
Maicii Domnului, din sîn.

Unu-i soț, iar altu-i tată,
Pentru care se ruga ?
Zile-ntregi ea se lupta
De fiori cutremurată ;
Cînd avea pe soț în gînd
Ea se pomenea deodată
Pe părinte blestemînd.

„Ah ! de-ar fi un zid de-aramă
Între dînșii, pînă-n nori !“
Și prin plîns adeseori
Îi părea că ei o cheamă
Să-i împace ! Ea, dar cum ?
Pe ca cine-o bagă-n scamă ?
Prutul să-l oprești din drum !

Și-ntr-o zi, sătui de sînge,
Iată-i, moldovenii vin.
Sufletul, de milă plin,
Al Voichiței cum se frînge :
Pentru soțul ei dorit
Rîde veselă, și plînge
Pentr-un tată biruit.

Ea cu pași grăbiți pornește
Să-și cuprindă soțu-n prag ;
Ochii-i stinși s-aprind de drag.
Ștefan însă ocolește
Ochii doamnei, e pripit.
Iar Voichița nu-ndrăznește
Nici să-i zică „bun sosit“.

— „Tu mă știi, Voichițo, bine !
Neamul vostru-î neam de hoți,
Și-i voi dușmăni pe toți,
Cum te dușmănesc pe tine !
Am să-i curm pe-ai tăi de veci —
Nu mai poți trăi cu mine :
Tu ai mamă, poți să pleci.“

Doamna-ngălbenind scoboară
Ochii umezi în pământ,
Fără a zice vrun cuvînt.
Iese-apoi. I-a spus-o doară,
Și-a durut-o ce i-a spus —
Un altar ce se doboară
Cînd vin trăsnete de sus !

Și rămas acum viteazul
Singur în iatac, și-a pus
Capu-n mîni, pe gînduri dus.
El și-a potolit necazul —
Dar pe doamnă o iubea !
Și-ngropînd în coif obrazul
Ștefan-vodă-acum plîngea !

(1894)

* Copilo, tu ești gata
De-a pururea să plîngi !
Și cînd ești tristă, Doino,
Tu inima ni-o frîngi.
Dar nu știi cum, e bine
Cînd plîngi, că-n urma ta
Noi plîngem toți, și-amarul
Mai dulce ni-e așa.
Și toate plîng cu tine,
Și toate te-nțeleg,
Că-n versul tău cel jalnic
Vorbește-un neam întreg. *

Pe fete-n faptul serii
Le-ntîmpini la izvor,
Tu singură stăpîină
Pe sufletele lor.
Le-nveți ce e iubirea
Și rîzi cu ochi șireți,
Deodat-apoi te-ntuneci
Și cîntece le-nveți :
Să cînte ziua-n luncă
Și seara cînd se-ntorc,
Cînd triste-n pragul tinzii
Stau singure și torc.

Cînd merg flăcăi la oaste,
Cu lacrimi tu-i petreci
Și stai cu ei, ți-e milă
Să-i lași pustii, să pleci.

Cîntînd li-aduci aminte
De-o fată din vecini,
De mame și de-ogorul
Umplut acum de spini.
Și cînd i-omoară dorul
Și-n jurul tău se strîng,
Pui fluierul la gură
Și cînți, iar dînșii plîng.

E plin de oameni cîmpul,
Tu, Doino,-n rînd cu ei.
Moșnegi și oameni tineri
Și tinere femei
Adună fînu-n stoguri
Și snop din spice fac —
Din scutece copilul
Cînd plînge-n săhăidac
Te duci și-l joci pe brațe,
Și-l culci apoi pe sîn,
Și-i cînți s-adoarmă-n umbra
Căpițelor de fîn.

Din văi tu vezi amurgul
Spre culmi înaintînd,
Pe coaste-auzi pîraie
Prin noapte zgomotînd,
Și-ascuți ce spune codrul
Cînd plînge ziua-ncet :
Ah, toate, Doino, toate
Te fac să fii poet.
Și, singură cu turma,
Privind pierdută-n zări,
Spui munților durerea
Prin jalnice cîntări.

X Pe deal românul ară
Slăbit de-amar și frînt,
Abia-și apasă fierul
În umedul pămînt.
Tu-l vezi sărman, și tremuri
Să-l mîngîi în nevoi.
Și mergi cu el alături,
Cîntînd pe lîngă boi.
Iar bieții boi se uită
Cu milă la stăpîn —
Pricep și ei durerea
Sărmanului român. X

X Eu te-am văzut odată
Frumoasă ca un sfînt,
În jur stăteau bătrînii
Cu frunțile-n pămînt.
Cîntai ca-n vis, de-o lume
Trăită-ntr-alte vremi,
De oameni dragi, din groapă
Pe nume vrînd să-i chemi.
Și-ncet, din vreme-n vreme,
Bătrînii-n jur clipeau
Și mînecele hainei
La ochi și le puneau. X

X Dar iată ! Cu ochi tulburi
Tu stai între voinici,
Te văd cum juri și blestemi,
Și pumnii ți-i rădici !
Pribegi de bir și clacă,
Copii fără noroc,
Tu-i strîngi în codru noaptea
Sub brazi pe lîngă foc.

Și cînti cu glas sălbatec,
Și-n jur ei cîntă-n cor
Cîntări întunecate
Ca suflutele lor.

✓ Cînd știi haiduci în codru
Te prinzi cu ei fîrtat,
Li-arăți poteci ascunse,
Pe stînci li-așterni tu pat.
Cînd pun picioru-n scară,
Ții roibul lor de frîu !
Grăbit, cînd prind ei pușca,
Scoți plumbii de la brîu ;
Iar cînd ochesc, cu hohot
Tu rîzi, căci plumbii moi
S-au dus în piept de-a dreptul
Spurcatului ciocoi.

✓ Ai tăi sîntem ! Străinii
Te-ar pierde de-ar putea ;
Dar cînd te-am pierde, Doino,
Ai cui am rămînea ?
Să nu ne lași, iubito,
De dragul tău trăim :
Săraci sîntem cu toții,
Săraci, dar te iubim !
Rămîi, că ne ești doamnă
Și lege-i al tău glas ;
Învăță-ne să plîngem,
C-atît ni-a mai rămas !

(1895)

LA PAȘTI

Prin pomi e ciripit și cânt,
Văzduhu-i plin de-un roșu soare,
Și salciile-n albă floare —
E pace-n cer și pe pământ.
Răsufnul cald al primăverii
Adus-a zilele-nvierii.

Și cât e de frumos în sat !
Creștinii vin tăcuți din vale
Și doi de se-ntîlnesc în cale
Își zic : Hristos a înviat !
Și râde-atîta sărbătoare
Din chipul lor cel ars de soare.

Și-un vînt de-abia clătinitor
Șoptește din văzduh cuvinte :
E glasul celor din morminte,
E zgomotul zburării lor !
Și pomii frunțile-și scoboară,
Că Duhul sfînt prin aer zboară

E liniște. Și din altar
Cîntarea-n stihuri repetate
Departe pînă-n văi străbate —
Și clopotele cîntă rar :
Ah, Doamne ! Să le-auzi din vale
Cum rîd a drag și plîng a jale !

Biserica, pe deal mai sus,
E plină astăzi de lumină,
Că-ntreaga lume este plină
De-același gând, din cer adus :
În fapta noastră ni e soarta
Și viața este tot, nu moartea.

Pe deal se suie-ncetișor
Neveste tinere și fete,
Bătrâni cu iarna vieții-n plete ;
Și-ncet, în urma tuturor,
Vezi șovăind câte-o bătrână
Cu micul ei nepot de mână.

Ah, iar în minte mi-ai venit
Tu, mama micilor copile !
Eu știu că și-n aceste zile
Tu plîngi pe-al tău copil dorit !
La zîmbet cerul azi ne cheamă —
Sînt Paștile ! Nu plînge, mamă !

(1894)

SEARA

.

Ai durat prin aer puncte
Din fășii de foc : te-ai dus
Tot mai sus, și tot mai sus.
Stai acum pe-un vîrf de munte
Și-ți întorci senina frunte
Spre apus.

Roșii, ca o lună nouă,
Ai tu hainele subțiri,
Lungi și fără-mpodobiri.
Iar pe tîmplele-amîndouă
Porți, strălucitori de rouă,
Trandafiri.

Ochii-i ții la soare țintă,
Și cu ochii tu-l dezmierzi :
E flăcău și-acum îl pierzi,
Și ți-e drag, și stai ca frîntă...
El s-a dus, și jalnic cîntă
Codrii verzi.

Umed aer te-mpresoară
Și-n durerea ta atunci,
Rupi cununa și-o arunci :
Roșii flori prin aer zboară
Desfoiate, ca să moară
Jos prin lunci.

Plîngi acum. Te-a-nvins iubirea !
Albe lacrimi cad pe flori
Și pe frunze, cînd scobori
Plînsă către văi privirea.
Și-o să plîngă toată firea
Pînă-n zori.

Te-a cuprins necaz deodată
Și din ochi cu ciudă strîngi,
Parc-ai vrea să rupi, să frîngi,

Să-ți răzbuni, frumoaso fată,
Parcă lumea-i vinovată
Că tu plîngi !

De pe turn — ce-i el de vină ?
Aurul tu ni-l despoi ;
De pe ape iai apoi
Ce-i argint și ce-i lumină !
Codrii, tu de ciudă plină,
Ni-i lași goi.

Fluturii de prin vâlcele
Tu-i ascunzi acum cu zor ;
Culci în cuiburile lor
Veselele rîndunele,
Și pe ușa dragii mele
Pui zăvor.

Iar în urmă, răzbunată,
Moartea cum o simți venind,
Cu mînie tresărind
Scuturi fruntea-ntunecată
Și-atunci pletele-ți, deodată,
Se desprind.

Peste brațele rotunde,
Peste pieptul tău frumos,
Ca un rîu întunecos
Părul ți se varsă-n unde
Și din creștet el te-ascunde
Pînă jos.

Cu mișcări nespuse de line
Tu te naști apoi spre cer ;
Văi și lunci și toate pier —
Neagră-n urmă-ți Noaptea vine,
Fîlfîind din aripi pline
De mister.

(1896)

ÎN MIEZUL VERII

O fîșie nesfîrșită
Dintr-o pînză pare calea,
Printre holde rătăcită,
Toată culmea-i adormită,
Toată valea.

Liniștea-i deplin stăpîină
Peste cîmpii arși de soare,
Lunca-i goală : la fîntîină
E pustiu ; și nu se-ngîină
Nici o boare.

Numai zumzetul de-albine,
Fără-ncepere și-adaos,
Curge-ntr-una, parcă vine
Din adîncul firii pline
De răpaos.

Și cât vezi în depărtare
Viu nimic nu se ivește...
Iată însă, colo-n zare,
Mișcător un punct răsare
Și tot crește.

Poate-i vrun bătut de soartă,
Care-aleargă pe câmpie
Într-atîta lume moartă !
Dor îl mîna, griji îl poartă,
Domnul știe !

Poți acum să-l vezi mai bine :
E femeie, o sîrmană,
Strîns la piept în scutec ține
Un copil ; și-n sîrg ea vine,
Vine-n goană.

De călduri dogoritoare,
Foc aprîns îi arde chipul ;
Un cuptor e roșiul soare,
Și cărbune sub picioare
E nisipul.

Cînd ajunge la fîntînă,
Jos pe-o pajiște săracă
Pune-odorul ei. Din mînă
Saltă cumpăna bătrînă
Și se pleacă.

Scîrîînd, din nou ea creşte.
Mama toarnă cu tot zorul
Apă-n pumni, şi se grăbeşte
La copil şi-i răcoreşte
Obrăjorul.

Bea apoi şi ea pe fugă.
Merge iarăşi după asta
La copil şi-i dă să sugă ;
Frînt-apoi, pe-o buturugă
Stă nevasta.

Şi e linişte pe dealuri
Ca-ntr-o mănăstire arsă ;
Dorm şi-arinii de pe maluri
Şi căldura valuri-valuri
Se revarsă.

Nici un nor văzduhul n-are
Foc sub el să mai ascunză :
Nici o pasăre prin zare,
Nu se mişcă-n lumea mare
Nici o frunză.

Singur vîntul, colo, iată,
Adormise la răcoare
Sub o salcie plecată —
Somnuros în sus el cată
Către soare.

Mai e mult ! Și ca să-i fie
Scurtă vremea, pînă pleacă,
El se uită pe cîmpie,
Fluieră și nu mai știe
— Ce să facă.

Dar deodată se oprește :
Peste ochi își pune-o mînă
Și zîbind copilărește
Curios și lung privește
Spre fîntînă !

(1896)

IARNA PE ULIȚĂ

A-nceput de ieri să cadă
Cîte-un fulg, acum a stat,
Norii s-au mai răzbunat
Spre apus, dar stau grămadă
Peste sat.

Nu e soare, dar e bine,
Și pe rîu e numai fum.
Vîntu-i liniștit acum,
Dar năvalnic vuiet vine
De pe drum.

Sînt copii. Cu multe sǎnii
De pe coastă vin țipînd,
Și se-mping și sar rîzînd ;
Prin zăpadă fac mătănii
Vrînd-nevrînd.

Gură fac ca roata morii ;
Și de-a valma se pornesc,
Cum prin gard se gîlcevesc
Vrăbii gureșe, cînd norii
Ploi vestesc.

Cei mai mari acum, din sfadă,
Stau pe-ncăierete puși ;
Cei mai mici, de foame-aduși,
Se scîncesc și plîng grămadă
Pe la uși.

Colo-n colț acum răsare
Un copil, al nu știu cui ;
Largi de-un cot sînt pașii lui,
Iar el mic, căci pe cărare
Parcă nu-i.

Haina-i măturînd pămîntul
Și-o tîrăște-abea, abea :
Cinci ca el încap în ea,
Să mai bată, soro, vîntul
Dac-o vrea !

El e sol precum se vede,
Mă-sa l-a trimis în sat,
Vezi, de-aceea-i încruntat,
Și s-avîntă, și se crede
Că-i bărbat ;

Cade-n brînci și să ridică
Dînd pe ceafă puțintel
Toată lîna unui miel :
O căciulă mai voinică
Decît el.

Și tot vine, tot înoată,
Dar deodată cu ochi vii,
Stă pe loc — să mi te ții !
Colo, zgomotoasă gloată
De copii !

El degrabă-n jur chitește
Vrun ocol, căci e pierdut,
Dar copiii l-au văzut !
Toată ceata năvălește
Pe-ntrecut.

— „Uite-i, mă, căciula, frate,
Mare cît o zi de post —
Aoleu ce urs mi-a fost !
Au sub dînsa șapte sate
Adăpost !“

Unii-l iau grăbit la vale,
Alții-n glumă parte-i țin —
Uite-i, fără pic de vin
S-au jurat să-mbete-n cale
Pe creștin !

Vine-o babă-nceet pe stradă
În cojocul rupt al ei
Și încins cu sfori de tei.
Stă pe loc acum să vadă
Și ea ce-i.

S-oțerește rău bătrîna
Pentru micul Barba-cot.
— „Ați înnebunit de tot —
Puiul mamei, dă-mi tu mîna
Să te scot !“

Cică vrei să stingi cu paie
Focul cînd e-n clăi cu fîn,
Și-apoi zici că ești român !
Biata bab-a-ntrat în laie
La stăpîn.

Ca pe-o bufniț-o-nconjoară
Și-o petrec cu chiu cu vai,
Și se țin de dînsa scai.
Plină-i strimta ulicioară
De alai.

Nu e chip să-i faci cu buna
Să-și păzească drumul lor !
Rîd și sar într-un picior,
Se-nvîrtesc și țipă-ntr-una
Mai cu zor.

Baba și-a uitat învățul :
Bate,-njură, dă din mîni :
— „Dracilor, sînteți păgîni ?
Maica mea ! Să stai cu bățul
Ca la cîni !“

Și cu bățul se-nvîrtește
Ca să-și facă-n jur ocol ;
Dar abia e locul gol,
Și mulțimea năvălește
Iarăși stol,

Astfel tabăra se duce
Lălăind în chip avan :
Baba-n mijloc căpitan,
Scurpă-n sân și face cruce
De satan.

Ba se răscolesc și cîinii
De prin curți, și sar la ei.
Pe la garduri ies femeii.
Se urnesc mirați bătrînii
Din bordei.

— „Ce-i pe drum atîta gură ?“
— „Nu-i nimic. Copii ştrengari.“
— „Ei, auzi ! Vedea-i-aş mari,
Parcă trece-adunătură
De tătari !“

(1896)

FLĂCĂRI POTOLITE

E cald. De drum îndelungat
Picioarele de-abia-i mai ţin,
 Şi-i cale pînă-n sat !
El e flămînd şi e-nsetat,
 Şi-i slab, că e bătrîn.

Tot da către fîntînă zor.
Sub tei, la margine de drum,
 S-oprise pe răzor,
Aici la loc răcoritor
 Sfîrşit stetea acum.

Pe-acelaşi drum de soare plin
Veneau doi inşi ; îngîrbovit
 Un moş cu umblet lin,
Şi-o copiliţă. S-au oprit
 Sub tei, lîngă străin.

Și-au dat binețe și-au tăcut.
Străinul parcă se gătea
 Să plece, și-ar fi vrut
Să fugă dac-ar fi putut —
 Și sta și se gîndea.

Într-un târziu el a-ntrebat,
Privind așa pe deal, răzleț :
 — „Departe-i pînă-n sat ?
Să nu vă fie cu bănat :
 Întreb, că sînt drumeț.”

— „Cînd ești voinic, ți-e dealu-ntins
Ca șesul ici... dar pentru noi
 E drum cu dinadins.”
Și-au stat tăcuți, că i-a cuprins
 O jale pe-amîndoi.

Și iarăși a-nceput cuvînt
Străinul, tremurat și rar,
 Uitîndu-se-n pămînt :
— „Am mai umblat pe- aici... dar sînt
 Amar de ani, amar !

Știam și oameni... El și-a dus
Pe tîmple mîna-ngîndurat :
 Ședea pe vale-n sus...
Ion al Anei... cică rus
 Din moși ; l-or fi-ngropat ?”

— „Ion al Anei... L-ai știut...
E mort de-un veac ! Și bun creștin,
Tot cinste ne-a făcut.
Dar multe, Doamne, l-au bătut —
I-a fost paharul plin.”

— „Era bogat ?“ — „Era. Și-a fost
Cuminte om ; dar nu știa cum,
Așa i-a mers de prost.
E rău, când anu-ntreg ți-e post,
Și masa când ți-e-n drum.”

Nevasta i-a murit ; și-apoi
I-a ars și casa ; i-a trăsnit
Deodată patru boi.
Trăia la praguri, și-n nevoi,
Că-n urmă-a-nnebunit.”

— „Nebun, din ce?” — „Cuvântul meu
Și-al altora e zvon prin sat ;
Dar știe Dumnezeu !
Din multe toate, zic și eu,
Dar, urma, din băiat.”

— „Era mișel ?“ — „Ba nu, de loc ;
Dar singur el a tot zorît
Să-și bage capu-n foc :
S-omoare p-un flăcău la joc,
Și-i dus de-atunci, fugit.”

— „E dus de-atunci... Dar ce-au
avut ?”

— „O fată... vezi, că n-are rost
Să spun de la-nceput.
Nimicuri... ei !... și ce-a făcut,
Destul de rău a fost.

De frica ocnei s-a răznit,
Și-i dus de- atunci. Mai știu și eu !
Așa i-a fost menit.
Dar bun bărat ! De-o fi murit,
Să-l ierte Dumnezeu.”

Străinul parcă n-auzea
Cuvintele ; pe gânduri dus,
Sta piatră și tăcea.
Deodată, parcă făr-a vrea,
Ridică ochii-n sus.

— „Nepoată ți-e ?” Și-a arătat
Spre fată. — „Cresc copii și eu.
E mă-sa colo-n sat,
Dar e rămasă de bărbat
Și-i tânără, și-i greu !

Sînt văduv de vro zece ani,
Iar fata mea — mai bine-mi dau
Averea la golani !
Cînd faci copii, ți faci dușmani,
C-atîta minte au !”

E gata moșul de plecat,
Și spre străin întors apoi :
— „Ți-e drumu-ndelungat,
Și-i noapte. De n-ai gazdă-n sat,
Să vii să dormi la noi...”

— „Că n-am... dar uite, nu e vînt,
Și-i cald. Sub cap o mînă pui,
Dorm coala, pe pămînt.
Îți mulțumesc!” — „Păi, Domnul sfînt
Te poarte-n paza lui !”

El trist privind în urma lor
Cum se duceau spre sat grăbiți
Rămase gînditor
Și frînt ca oamenii cînd mor,
Cu ochi încremeniți.

Cînd i-a pierdut din ochi, voi
Să se ridice, și-a crezut
Că moare-n cîmp aci,
Ca prins de friguri șovăi
Și-n urmă a căzut.

Tîrziu de tot s-a ridicat,
Și ochii-i se făcură grei
Ca celui îmbătat —
Și spre fîntînă s-a plecat
Privind în fundul ei.

Apoi el scoase tremurînd
Din traistă-i un cuțit de-oțel,
 Și dus așa de-un gînd,
Strîngea cuțitu-n pumn, cătînd
 Cu-atîta drag la el !

Mult timp în mînă l-a-nvîrtit.
De patruzeci de ani purta
 Cu el acest cuțit :
Era pentr-un dușman menit —
 Ce dulce gînd era !

Și-acum... acum e de prisos !
Și-ncet cu-ncetul desfăcut
 Din pumnul strîns vîrtos,
Spre-adîncuri, vîjîind în jos,
 Cuțitul a căzut !

Tovarăș drag ! de patruzeci
De ani, ai fost viața lui !
 Și-acum tu mort petreci —
Dar taina voastră-n veci de veci
 La nimeni n-o s-o spui !

Bătrînul s-a nălțat apoi,
Spre deal ca un copil privind,
 Ah, dealuri scumpe, voi !
Bieți ochii, slabi și numai doi,
 Puține zări cuprind !

Cărarea asta o ştia,
Şi colo stînca de-adăpost
 Pe ploaie-n vremea grea ;
Şi parc-acelaşi vînt bătea,
 Şi toate cum au fost !

E sat dincolo — drum umblat
Şi dealul mic, uşor să-l sui —
 Aici l-a legănat
Măicuţa lui, şi-aici în sat
 Sînt morţi părinţii lui !

Măcar din deal, aşa ca-n zbor,
S-arunce ochii-n jos spre văi,
 Spre sat, spre casa lor !...
Vor fi bătrîni, ei poate mor,
 Şi-atunci erau flăcăi !

Dar nu... în sat el ce-ar căta !
El ştie tot ce-ar mai fi vrut
 Să ştie-n viaţa sa.
Sunt morţi ai lui ! El un pierdut,
 Mai bine-i poate-aşa !

Şi parcă neştiind nicicum,
Prin iarbă el şi-a pipăit -
 Toiagul său acum,
Şi-apoi porni... pe-acelaşi drum
 Pe carele-a venit !

Sosise noaptea. Din apus
Se răsfirea fierbînd un nor,
De-un rece vînt adus.
Zburau tipînd cucori pe sus
Cu glas tînguitor.

Mereu se depărta de sat
Bătrînul, slab, cu ochii plini
De lacrimi şi bănat —
Mergea de-un gînd nebun purtat :
Să moară-ntre străini !

(1896)

CINTEC

A venit un lup din crîng
Şi-alerga prin sat să fure
Şi să ducă în pădure
Pe copiii care plîng.
Şi-a venit la noi la poartă
Şi-am ieşit eu c-o nuia :
— „Lup flămînd cu trei cojoace,
Hai la mama să te joace“ —
Eu chemam pe lup încoace,
El fugea-ncotro vedea.

Ieri pe drum un om sărac
Întreba pe la vecine :
— „Poartă-se copiii bine ?
Dacă nu, să-i vîr în sac !“

Și-a venit la noi la poartă
Și-am ieșit eu și i-am spus :
— „Puiul meu e bun și tace
Nu ți-l dau, și du-te-n pace !
Ești sărac, dar n-am ce-ți face !
Du-te, du-te !“ Și s-a dus.

Și-a venit un negustor
Plin de bani, cu vîlfă mare,
Cumpăra copii pe care
Nu-i iubește mama lor.
Și-a venit la noi la poartă
Și-am ieșit și l-am certat :
— „N-ai nici tu, nici împăratul
Bani să-mi cumpere băiatul !
Pleacă-n sat, că-i mare satul,
Pleacă, pleacă !“ Și-a plecat.

(1896)

DIN COPILĂRIE

Îndure-se Domnul de noi !
Azi spaima cu ochii de sînge
Aleargă prin codru și plînge,
Iar pletele-i pline de ploi
Se luptă prin noapte cu vîntul !
Se-ndoaie stejarii bătrîni,
Și ușile gem în țîțîni,
S-afundă pămîntul !...

Un muc de opaiț ardea —
Proptind pe genunchii tăi cotul,
Stam, mamă, pe gânduri cu totul ;
Și ploaia-n fereastră bătea.
— „Ah, dacă știam eu că minte
De-atâte ori norul de sus,
Pădurii de ce nu i-am spus
Să fie cuminte !

Văzusem un nor mohorât
Venind din adâncuri de zare,
Simțeam că el n-afl-alinare,
Că, singur așa, i-e urât,
Dar ce-avea și codrul să-l cheme ?
Și-atîta vru norul ! Și-apoi
Au prins să vorbească-amîndoi
Să-și treacă din vreme.

Eu nu știu nimic ce-au vorbit
Și-atîtea vorbiră de multe !
Dar n-a vrut în urmă s-asculte
Pădurea, căci tot a clătît
Din vîrfuri ; iar norul, de ciudă,
Mai negru mereu se făcea,
Mereu și pădurea rîdea
Nevrînd să-l audă.

Și apoi, dup-o vreme văzui
Că dînșii la ceartă-ncepură.
Că norul tot spune din gură
Mai știu și eu ce de-ale lui.

Tăcuse pădurea ! Ah, mamă,
Așa de puțin a tăcut !
Și-apoi cu mînie-a-nceput
Deodată să geamă.

Stejarii cu hohot izbeau
Adînc răzvrătita coroană
Iar norii-n văzduhuri în goană
Cu urlet de groază veneau.
Ah, mamă, ce luptă cumplită !
Și-n urmă-n văzduh se făcu
Așa de-ntunerice ! Și fu
Și noaptea sosită.

Și-auzi-i tu, mamă, cum gem ?
Prin noapte se bat a pierire,
Ca orbii se bat în neștire !
Dar codrul e slab, și mă tem
Că poate să-l bată dușmanul !
Eu nu vreau să fie bătut ;
Eu codrului vreau să-i ajut,
Să-l apăr, sărmanul !“

Și mila mă-mpinge spre prag.
Tu, mamă, m-oprești zîmbitoare :
— „E codru voinic și nu moare !
Iar Domnului codru-i e drag,
Și-l apără Domnul !“ Mi-e ruptă
Puterea, și-n urmă mai rar :
— „Aș vrea pe fereastră măcar
Să-l văd cum se luptă !...“

Mă culci. Și n-am pace în pat.
Sărmanul meu codru ! Și-ntr-una
Tot crește năprasnic furtuna
Și codrul e singur lăsat !
Un trăsnet îmi sperie somnul ;
Pe perne eu capu-mi ridic :
O, codru e mult și voinic
 Și-l apără Domnul !

Târziu e, și-opaițul e stins.
E liniște-n casă. Afară
E rară și-ntr-una mai rară
Vuirea — și somnul m-a prins...
Eu țin ca un frate cu tine !
Ridică tu tabăra ta,
Tu, codrule, nu te lăsa
 Și luptă-te bine !

Și-a doua zi, când îmi văzui
Iubitul meu codru-n picioare,
Și cerul albastru cu soare,
De chiote-abia mai putui !
Rîdea fericită pădurea,
De luptă nimic nu-i păsa :
Privea către cer și cînta,
 Gîndindu-se-aiurea !

(1896)

Ei, acum te uiți la cană,
 Că s-a spart ! Dar dă-o-n foc !
 Nu-mi fi inimă dușmană
 Când vezi răul lângă mine —
 Haide, prinde-mă mai bine
 De mijloc !

Uite-mi hainele, ca spuma,
 Le-am țesut cu mîna mea ;
 Zici în gîndul tău acuma :
 „Ce mai pui de căprioară !
 Vezi, așa o văduvioară
 Mi-ar plăcea !“

Ha, ha, ha ! Să-ți meargă veste
 De șiret !... Ei, cine-mi ești !
 Tragi cu ochiul la neveste ;
 Trece prin sate ca-mpărații !
 Da' te-or bănuî bărbații
 Și-o pățești !

Spune-mi drept : ți-au spus vrodată
 Popii că păcate-ți scriu
 Dacă-mbrățișezi vreo fată ?
 Să nu-i crezi ! Ei știu psaltirea,
 Dar ce foc o fi iubirea,
 Nici nu știu.

Nu-ți plac ochii verzi ? Ei, iacă !
Uite-ai mei ! Nu te uita
Prea cu dor, că pot să-ți placă !
O, sînt tineri zeci și sute
Cari ar vrea să mi-i sărute,
Și eu ba !

Hoțule ! Te uiți la mine ;
Știu eu ce gîndești acum,
Că de-aceea ți-e rușine —
Eu de-aș fi flăcău odată
Nu m-aș rușina de-o fată
Nicidecum.

Iacă... stau pe la fîntînă !
Dă-mi cîrligul... Aoleu,
Nu mă strînge-așa de mîină !
Nu m-ai strîns ? Și-ți vine-a plînge !
Haid' degrabă și mă strînge,
Că eu vreau.

Crezi că nu ? Ba cum s-arată
Știi tu fata cum s-o-mpaci.
Ori te superi tu pe-o fată
Cînd o strîngi și ea te-njură ?
N-ai pățit ? Ia taci din gură,
Că te faci !...

Și mi-e cald ! Și uite-n față
Sînt aprinsă ; și zău nu,

Nimeni nu m-a strîns în brață
Mijlocelul meu frîngîndu-l —
Dacă n-ai de-acuma gîndul,
Poate tu !

Vrei să bei ? Și nu ți-e teamă
Că mi-e olul descîntat ?
Cine bea să poarte seamă
Să sărute pe stăpîna
Olului... nu pune mîna,
Că te bat !

Ei, mă duc acum. Deseară
Iarăși viu ! Și spune-mi drept
Vii și tu ? Te-ntîmpin iară
Ca și ieri, cu vase pline !
Nu veni !... Și să știi bine
Că te-aștept !

(1896)

VINTOASELE

Să ne ferească Dumnezeu
Și-audă-ne din cer cuvîntul !
Mi l-a-nghițit acu pămîntul.
Și-atîta om aveam și eu !
Mi l-am întors în pat cu mîna,
Și-am fost la babe și la vraci
Și-am dat și milă la săraci —
Și mi-a murit la săptămîna !

De suflet noi voiam să-l dăm
Și-l dedem gata-n mîna morții !
Era voinic ; trăsesse sorții,
Și-am tot zorit să-l însurăm.
Găsisem una mai de gazdă ¹ —
Căci nu eram nici noi din drum —
Dintîi n-o vruse nicidecum
Dar s-a mai dat și el pe brazdă.

Și ne-am gătit după puteri,
Cu lăutari s-aducem fata,
Cu vin și chef, precum e data —
Țin minte toate, ca de ieri.
Și cîți nuntași ! Să-i spuie pragul !
Și-afară ger, ca la Crăciun.
Mireasa ici, dincolo nun,
Și-n mijloc el, mai mare dragul !

Și-așa deodată l-au cuprins
Călduri — c-a fost și cald în casă —
El a ieșit de după masă
Îmbujorat de vin și-aprins.
Și pînă să băgăm de seamă,
Vîntoasele-și făcură rost —
Și dacă nu știu eu ce-a fost,
Atunci eu nu știu cum mă cheamă !

În curte el de vorb-a stat
Cu doi flăcăi. Și vezi, deodată,
Așa din vorbă așezată,
Gemu cu glasul înfundat ;

¹ Din oameni bogați.

Apoi cu mînile-amîndouă
Și-a rupt cămașa de pe el —
Flăcăii spun, dar nu la fel ;
Dar drept e, cum vă spun eu vouă.

Că vîjîia vîrtej de vînt,
Pe cînd vorbeau : plecase răul !
Și undele-nghițind flăcăul
L-au ridicat de pe pămînt.
Și se făcu-n văzduh roșeață
Ca-ntr-un pahar cu sînge-umplut —
Băiatul meu era pierdut
Cînd s-a mai limpezit de ceață !

Ce-a fost apoi — la Dumnezeu
Sînt toate cîte sînt să fie !
Ce-a fost apoi, pămîntul știe ;
Dar spui ce-am auzit și eu —
Că l-au văzut fugînd orbește.
Se jură vameșul de-i ceri,
Și doar el nu-i copil de ieri
Să nu-nțeleagă ce vorbește !

— „Venea ca un nebun spre rîu,
Din jos de pod ! Și cu mirare
Eu stam să văd ce gînduri are,
Că-n vad e apa pînă-n brîu.
Pe mal s-a desculțat în grabă,
Trecînd prin rîu. L-aș fi strigat,
Dar m-am temut că-i apucat
Și-mi prind cu necuratul treabă.

Pe mal dincolo nu-l văzui
Să-și tragă cizmele-n picioare.
Fugea de-a razna pe răzoare
Desculț, așa — de maica lui !
Vezi, nu i-au dat răgaz la multe !
Și eu l-am tot rugat frumos :
— „Să-mbraci măcar cevași pe dos“.
Dar parc-a fost el om s-asculte !

Și-așa-n neștire l-au purtat
Cum nici nu te gîndești cu gîndul !
Trei sate l-au purtat de-a rîndul !
Și-acolo, într-al treilea sat
Bătu-n ferestre la o casă —
Ei, vezi, și să te miri ce spun :
Din om întreg te fac nebun,
Și din voinic, neom te lasă.

Ei spun așa, că s-a ținut
Cu văduva din cas-aceea.
Dar eu nici nu cunosc femeia —
Și-a fost apoi, că nici n-am vrut
Să știu de ea. Și-am stat într-una,
Am stat de el ca să-l însor,
Și el, văzînd că-i tot dăm zor,
S-a lepădat de ea cu buna.

Și-acolo, Doamne, mi l-au dus,
De ni-a stricat tot rostul vieții !...
Și-l așteptam la horă, bieții —
Și, galbeni-ceară, cînd ni-au spus
Flăcăii, cari au fost cu dînsul :
Eu n-aveam lume pe pămînt

Să știu pe care lume sînt,
Așa mă podidise plînsul.

A doua zi, pierit zăcea
În ieslea grajdului, pe paie.
Și-ar fi putut din el să taie
Bucăți-bucăți, că nu simțea.
N-avea putere-n el să-și tragă
Nici sufletul, și-așa răpus
Zăcea pe țol cu fața-n sus
Cu ochii stinși și fără vlagă.

În două zînele l-au rupt,
I-au stors și sîngele cu-ncetul,
Căci nu putea să-și miște, bietul,
Nici ochii-n cap ! Și i-au mai supt
Și glasul, ca pe muți lăsîndu-l ;
Iar noi din gură-i n-am putut
S-aflăm ce-a fost și ce-a făcut,
Și nu-i puteam ghici nici gîndul !

Îi dase ceasul rău în drum !
De nu-mi ieșea atunci din casă,
Eu n-aș fi de copil rămasă,
Că l-aș avea băiat și-acum !
Așa... mi l-a-nghițit pămîntul
Și-atîta om aveam și eu —
Să ne ferească Dumnezeu
Și-audă-ne din cer cuvîntul !

(1896)

DRAGOSTE INVRAJBITĂ

I

Fata sta la poartă, mă-sa la prilaz —
Nu știu ce-avea fata, că-i era necaz
Și umbla de colo pînă colo beată.
O vedea și mă-sa că e supărată
Și că-i joacă-n lăcrămi ochii arși de foc,
O vedea prin casă că se-nvîrte-n loc ;
Prinde-n mîni un lucru numai ca să-l prindă,
Iese-n tindă, intră, iarăși iese-n tindă
Și frămîntă casa cu nimic, așa.
Ieri cît a fost ziuă nu s-astîmpăra
Nici cît bați în palme, și-alerga silhuie ¹,
O trudea vreo taină și-ar fi vrut s-o spuie
Și, de multă trudă, n-a vorbit de loc.
S-a culcat în urmă supărată foc
Și prin somn într-una a vorbit cu șoapte.
Astă-dimineață s-a sculat de noapte
Și-a tors două fuse pînă s-au sculat
Ceialalți ai casei. Și-avea plînsă fața.
N-a vrut să mănînce. Toată dimineața
N-a vorbit nici două, iar cînd a-nceput
Mă-sa cu ocară, fata s-a făcut
Albă și-apoi verde și-a izbit din mînă
Fusul plin și furca, și-a umplut de lînă
Lavîțele vetrei. — „Bine, fă, dar ce-i ?“
A luat în urmă cusătura ei
Cea cu flori — cămașă, soare de frumoasă —
Și s-a dus în pragul tindei, ca să coasă.
Dup-un ceas de vreme, mamă-sa venind
Nu știu ce să-i spuie, s-a crucit privind

¹ *Silhui* — zăpăcit, bezmetic.

Cusătura fetei : — „Nu vezi că se pierde ?
 Unde-ar fi cu galben, ai cusut cu verde ;
 Crucile pe umăr nu le-ai dus în şir.
 Numără, Simino, numără pe fir ;
 Trei le treci şi două le desparţi deoparte,
 Ca să iasă forma scrisă ca din carte.
 Florile alţiţei, tu le spînzuri sus,
 Roşul de pe margini uite cum l-ai pus !
 Şi-ai cusut cu negrul fluturii pe coate !...“
 A văzut Simina greşurile toate
 Şi-a început să taie cusătura-n rînd.
 Se uita la pînză ! dar nebunu-i gînd
 Alerga departe, numai foc şi pară.
 Cînd se-ntoarse-n urmă mamă-sa de-afară
 Şi-a pus mîna-n şolduri şi-a privit-o drept :
 — „Ai stricat, Simino, ce-ai cusut la piept !
 Ce-a fost bun ; păi, uite mînecele-s rele !
 Ce-ai făcut ? Stai beată şi te uiţi la ele !“
 Ea prinzîndu-şi toate sculele-ntr-un loc
 Le-azvîrli deoparte : — „Dă-le, mamă,-n
 foc !“

II

Avea biata fată ca de ce să-şi poarte
 Sîmbetele însăşi. Zi, că şi la moarte
 S-a gîndit Simina, dar la asta nu.
 Mă-sa e de vină ! Mă-sa-i zise : — „Du
 Cîteva şi Linei, că şi ea-ţi aduce !“
 Lina ! Parcă fetei îi venea s-apuce
 Şi de gît s-o strîngă pînă va muri
 Lina, că din dînsa doar le răsări
 Cearta cu Lisandru ! Lina-i vinovată !
 Ieri, de la chindie, şi-astăzi ziua toată
 S-a izbit cu gîndul, tot pe gînduri stînd,

Parcă e cu farmec ! Tot același gînd,
 Parcă-i sta Lisandru prapur înainte !
 Se muncea Simina să-și aduc-aminte
 Cînd s-a prins la ceartă, pentru ce și cum ?
 Ce-a zis el ? Și dînsa ce-a răspuns, și-n drum
 Cine-a fost s-audă ? El a zis : — „Ei lasă,
 Pentru-atîta lucru nu fi mînioasă !
 Dac-am zis-o, iartă, n-am să ți-o mai zic.“
 Ea s-a-ntors, grăbită, n-a răspuns nimic
 Și-a plecat. Lisandru într-un suflet vine :
 — „Nu te las, Simino, vreau să mor mai bine !
 Nu te las acasă ! Stăi, că faci păcat !
 Uite, dă-mi o palmă și să fiu iertat !“
 El a hărțuit-o, n-a lăsat-o-n pace
 Și-o silea să rîdă. Hoța se preface !
 Ea smucindu-și însă grabnic brațul drept
 L-a lovit cu pumnul mînioasă-n piept
 Ca s-o lase-n pace ! Și-a plecat, nebuna !
 Asta-i ce o doare, asta numai una :
 L-a lovit ! Lisandru, ca trăsnet cum sta,
 A privit în urmă-i și-a strigat așa :
 — „Nu te cunoscusem, fă, mai dinainte !
 Dar așa ți-e portul ? Bine, ține minte :
 De pe mine,-ți crească iarbă verde-n prag.“
 Rău e și Lisandru. Dacă-l are drag
 Într-atîta fata — și el știe bine —
 Cum îl rabdă locul, Doamne, cum îi vine
 Suflet să mai umble zile supărat
 Pentru-o vorbă numai ? ! El e om bărbat,
 N-o să-și prindă doară mintea c-o femeie —
 Pentru ce s-aprinde ? pentru ce să ieie
 De bani buni prostia oricărei femei ?
 Vezi, a lui e vina ! Nu e vina ei,
 A voit să-și bată joc de ea, s-o strîngă
 Cu țîțîna ușii — și-i venea să plîngă
 De necaz ! Sărmana, ea s-a încrezut

Și-acum el în urmă vezi ce i-a făcut :
I-a spus verde-n față, că-i mai place Lina !
Ea-l iubește, biata, cum iubești lumina
Ochilor, și toate-toate i le-a dat
Și-acum el o poartă gurilor prin sat,
O-nglotește-n vorbe ca pe-o vinovată.
Tuturor le spune că Simina-i fată
Mai așa și-altminteri, toți știu de la el
Că pe-un braț Simina are un negel :
Vezi cum vine, Doamne, peste om năpastea ?...
Toată ziua fata s-a gândit la astea
Și din toate una mai mult răsărea :
Și-a bătut Lisandru joc numai de ea.
Și gema Simina, foc acum pe dînsul.
Și strîngea din gură să-și înghită plînsul.

III

A venit Joiana. Fata și-a luat
Donița, să mulgă. Era bine seară.
Cald bătea prin frunze vînt de primăvară.
Fratele Siminei, Nicu, tremurînd
Sta-n cămașa-i lungă de copil, ținînd
Lumînarea-n preajma doniței. Deodată
El clătește ceara și-ngînînd arată
Pe pămînt cu mîna : — „Uite ce-ai făcut“.
Și tîrziu la urma urmei a văzut
Fata, că de lapte donița e goală :
Mult pe jos mulsese, și-altă parte-n poală.
Nicu e de vină ! — „Nu mai vād de fel !“
Și-l izbi deoparte, și-a lovit în el.
Și plîngînd copilul și-a cătat cărarea.
Ea luînd din mînă-i volnic lumînarea
O lipi de-o piatră ca să mulgă iar.
Nu mai era lapte și mulgea-n zadar

Ugerul. Iar vaca poate niciodată
N-a mai fost ca astăzi neastîmpărată.
Și-a-ncetat Simina, că s-a ostenit.
Cînd era prin tindă, ea și-a amintit
C-a lăsat aprinsă albă lumînare.
„D-apoi ce ? Atîta pagubă mai mare !“
Și-i sări dodată gîndul la vițel :
N-a lăsat în uger lapte pentru el
Și-l auzi, sărmanul, cît de jalnic muge :
„Ei, dar ce-i o noapte ! Mîne-n zori va suge !“
Și-a nălțat din umeri. Iac-așa !... Ce-i pasă !
A intrat aprinsă și grăbită-n casă,
Donița punînd-o după ușă-n cui.
Mă-sa stă crucită. — „Păi acol-o pui ?
Vino și strecoară laptele odată !“
Ea prinzîndu-și grabnic vasul, i-l arată
Mă-sei și-l izbește : — „Ce să mai strecor ?“
Și răstit se-ntoarse fata-ntr-un picior.
Și s-a-ntors și mă-sa negrăind de teamă,
Nu cumva să bage omul ei de seamă,
Ce isprăvi îi face fata, c-apoi joc !
Și s-au pus la cină. Fata sta la foc
Și cînd zise mă-sa : — „Haida, fă, la cină !“
— „Nu mănînc !“ răspunse și ieși-n grădină.

IV.

Se-nserase bine. Turmele trecînd
Zîngăneau vrun clopot, și veneau pe rînd
De la cîmp. Amurgul înnegrise zarea.
S-auzea-n departe tremurat cîntarea
Buciumului jalnic, ca un psalm în vînt.
Și plîngea Simina și privea-n pămînt
Și-și vedea viața toată pustuită
Dintr-o vorbă numai ! Se simțea slăbită

Ca d-un veac de boală. Toate-acum s-au dus !
 Și din ce ? Simina n-avea chip de spus.
 Ieri, de către seară, a plecat Simina
 Ca să duc-o muștră¹ de cusut la Lina,
 Prietina ei, poate cea mai bună-n sat.
 Mă-sa-n târg fusese ieri și-a cumpărat
 Mere ; și Simina a luat trei mere
 Să le ducă Linei. Și Lisandru-i cere,
 Întîlnind-o-n stradă, mărul cel ținut
 Pentru el ! Ea-l dete însă necerut :
 De pe piept cămașa vesel ea-și desface,
 Singur el s-aleagă mărul care-i place.
 — „Dar dacă iau două ?“ — „Bine, dacă vrei
 Îmi ajunge unul !“ — „Dar dacă iau trei ?“
 Și Simina râde : — „Mi le iei pe toate !
 Dacă-ți place, ia-le !“ — „Tu te superi,
 poate ?“
 — „Nu, Lisandre ; uite, aș fi vrut, așa,
 Să dau Linei unul. Lasă, că-i voi da
 Altă dată ; Lina n-are doar să piară !“
 — „Dacă-i pentru asta, fac eu astă-seară
 Să-nțîlnesc pe Lina, să-i dau mărul, vrei ?“
 — „Eu ți le dau ție, nu i le dau ei.“
 — „Bine, îi dau mărul, spui că-i de la mine,
 Și-așa mi-e mai dragă Lina decît tine.“

V

Ea stetea pe laiț sub cireș. Cu ea
 A venit și Turcu. Liniștit ședea
 Cînele de-alături și-și privea stăpîna.
 Brațul stîng nălțîndu-l, ea-și aduse mîna

¹ Model.

Pînă peste-obrajii rumeni și învolți,
Iar cu mîna dreaptă, apucînd de colț
Mîneca ei stîngă, își ștergea plînsoarea.
Se pornise vîntul prin cireș, și floarea
A-nceput să ningă șișăind domol,
Și cădea pe pieptul și pe brațul gol
Al Siminii, stîndu-i albă-n poala rochiu.

Două-trei flori poate au ajuns în ochii
Cînelui, și-n urmă cînele-a-nceput
Mîrîind să miște capul. A tăcut
Cîteva clipite și-a-nceput mai tare.
Fata tresărită se mira ce are
Cînele, și blîndă ea l-a mulcomit.
N-auzea nimica. Vîntul a clătit
Ramura pe care sta vro păsărică
Și dormea, și biata s-a zbătut de frică,
Și-acel zgomot dase cînelui prepus.

Ce-ntunerice ! Fata s-a izbit în sus,
Și simțea că-i arde capul tot, ca focul,
Și de-amar năvalnic n-o mai ține locul.
„Prea sînt eu nebună !” Și pe cînd zicea
S-a nălțat cu totul, hotărît avea
Gîndul să se ducă liniștit în casă.
Dar simțea o mîină grea cum îi apasă
Pieptul și-o sugrumă, și o ține drept.
„Ce să fac în casă ? Dar aici ce-aștept ?”
Și-i venea să țipe ca dintr-o pădure
Și-i venea să urle ca din foc, să-njure,
Și-i venea să plece, noapte cum era,
La Lisandru-acasă. Ce e de-ar pleca ?
L-ar găsi prin curte, l-ar găsi la cină,
L-ar ruga, spunîndu-i că el nu-i de vină.

Și plîngînd i-ar zice : „Nu fi supărat,
Bate-mă, Lisandre, că nu faci păcat !“
El e bun ca lumea, el le iartă toate,
El nu ține minte și-ar ierta-o poate !
Și cu-aceste gînduri ea s-a-mbărbătat —

Dar în clipa asta Turcu și-a nălțat
Capul, întorcîndu-l într-o parte țintă.
S-a mișcat și fata și-a rămas ca frîntă
Și simțea că ochii-i ca de friguri ard.
Cine-i ? Ce-i acolo ? S-auzea la gard
Parcă-i om, ce vine. Se gîndea Simina
Că de bună seamă iarăși e vecina
Tudora, că dînsa după obicei
Rupe din gard vreascuri, cînd nu-i gardul ei.
Dar pe vremea asta ? Tocmai potrivită,
Pe cînd toată lumea doarme liniștită.
De-ar fi fost mai ziuă, fata s-ar fi dus
Drept la gard, și leicii furcă i-ar fi spus
Vorbe de ocară, numai trei cuvinte,
Că de mult tot fură gardul, ș-apoi minte
Dac-o-ntrebi, și jură cînd e la prilej
Că de-a pus ea mîna măcar pe-un gîtej
S-o găsească moartă mîne-n zori vecinii.
Ba a spus odată tatălui Siminii :
— „Ce te legi de mine ? Hai, să vezi ce ard,
Iacă-mi sari cu vorba că eu fur din gard !
Vrei să-ți fac eu poate gardul nou ? Ba bine ;
Leagă-te de fată-ți, ce te legi de mine ?
Ea-ți despoaie gardul.“

Și Simina sta
Locului, de spaimă nici nu cuteza

Să răsuflă tare, ca să n-o audă
Tudora, și-a prins-o tremurul de ciudă,
Și simțea suindu-i sîngele-n obraz.
„Slabă ești de înger !” Și-i era necaz
De slăbia de astăzi, ca de-o făcătură.
Cînele într-una mîrîie din gură.
Ca să tacă, fata grabnic l-a adus,
Ia pus capu-n poală și pe ochi i-a pus
Mîinile, deodată a simțit că-i trece
Junghiul pe sub coaste, fulgerat și rece,
Și s-a strîns de spaimă toată lîngă pom.
A văzut cu ochii cum trecea un om
Prin grădină. Iată-l ! Ține-n mîni zăbunul —
Parcă-s doi — e umbră ! Nu, e numai unul.
Un tîlhar ! Să duce spre fereastră drept.
Inima Siminei se zbătea în piept
Ca pe mal un păstrăv, și vro două clipe
Nu-i venea răsuflăt. Și-i venea să țipe,
Se temea. Să tacă mai rău se temea.
Ar fi mers în casă, dar dac-o simțea
De pe pași tîlharul ? S-ar grăbi să vie
Cătră ea, s-o bată. Doamne, cine știe
Ce om rău e dînsul, rău, că altfel cum ?
Vrun fugit din ocnă, care-ți sare-n drum
Și te-omoară. Iată-l, s-a oprit dodată
Și tiptil s-așează la fereastră, iată
El își ține-n mîină pălăria, stînd
Ca lipit de ziduri, și din cînd în cînd
Își ivește capul, numai cîte-o clipă
Și pătrunde casa și s-ascunde-n pripă.
Uite-acum se duce și-acum stă lipit
La fereastra casei cea din răsărit,
Tot mai des privește, tot mai mult s-arată.
Parcă n-ar fi-n casă cel pe care-l cată.
Nu știu cum Simina nu se mai simțea,
Îi venea să creadă și tot nu credea,

Dar în urmă omul s-a întors odată
 Drept, așa că fata îi văzu curată
 Fața-n zarea lampei. Roșie s-a făcut
 Și-i venea să rîdă de ce s-a temut.
 Și-ar fi rîs cu hohot, dar cu mîna stîngă
 Și-a-nvelit obrajii și-a-nceput să plîngă.

VI

Se zărea de lună. Cînele-a lătrat
 La străin, dar vesel fuga el a dat
 Ca să-i lingă mîna și să i se-arete
 Prieten. Și-atunci glasul plîngătoarei fete
 Se-ncerca să cheme cînele napoi,
 Numai ca s-audă hoțul, că sînt doi
 În grădină. Vîntul, gata să se culce,
 Murmura o rugă doinitor de dulce,

VII

— „Nu ești supărată ?“ — „Nu, dar tu ?“ —
 „Nici eu !
 Și mă ierți ?“ — „Lisandre, eu am fost de
 vină !“

Răsărise luna, galbenă și plină,
 Ca o fată blîndă care-n chip duios
 Vine sus din ceruri să ne-aducă jos
 Liniștea și pacea zărilor albastre
 Și cu dor să umple sufletele noastre.

Sub cireși iubiții mult timp au rămas.
 Cînd din ușa tinzii s-auzi un glas

Muștrător, dar dulce : — „Unde ești, Simino ?
Ne culcăm ! Pe ușă pui zăvorul, vino !“

(1896)

FATA MAMII

Cînta cu glas de-abia învult
O doină ce-au adus-o-n sat
Flăcăi de peste Olt.
Spunea cum geme-n vînt pădurea ;
Spunea de-un trandafir brumat,
În doina ei ; de-un ulm rotat
Și de-o iubire cu păcat
Sosită de pe-aiurea.

Cosea pe prag. Dar nu știu cum
Azi prea se tot uitau la ea
Creștinii de pe drum.
În prag era și prea lumină.
A-ntrat în casă. N-ajungea
Lumină-n geam, și nu vedea ;
S-a dus sub nuc. Dar îi părea
Pustiu azi prin grădină.

Și iar pe prag. Mai pe-nnoptat
A mers s-ațîțe-n vatră foc,
Să facă de mîncat.
Sosise tată-său din luncă
Și mamă-sa din iarmaroc.
Ca un copil gonit din joc,

Ea tot umbla din loc în loc
Și-a greu, ca de poruncă.

— „Ți-e, fată, rău, de nu cizezi ?”

— „Mi-e rău ! Și-apoi ieși curînd.

Mi-e rău... așa cum vezi !”

Iar tată-său, ca și-altă dată,

N-a dat acestor vorbe rînd.

Dar biata mamă-nțelegînd,

A stat ce-a stat, și-i dete-n gînd

Să iasă după fată.

Bărbatul, singur în bordei,

S-a pomenit așa ca-mpins

Cu gîndul la femei.

Și se ciudea ce-i asta iară ?

Și dup-o vreme l-a cuprins

Neastîmpărul, cu dinadins :

Nebune sînt ? Ori ce le-a prins

De stau așa pe-afară ?

Izbindu-și pînea-nviforat,

Bătu cu ciudă din picior

Și repede-a plecat.

S-a poticnit de-un lemn în tindă

Și-și mai făcu mîniei zor.

Dar unde-or fi ? De joc li-e dor ?

Pe unde-or fi, de maica lor,

Ce horă au să-ntindă !

Dar cînd ajunse la prilaz,

A stat năuc, și-un sloi părea

Că-i trece peste-obraz.
Vedea-n năprasnica-i mirare
Cum una pe-alta se ținea
În brațe strîns și nu-i venea
Răsufletul, că le-auzea
Plîngînd ca la-ngropare !
(1896)

PRUTUL

Prutule, tu vii turbat
Și cu sînge-amestecat,
Și n-ai pace și-alinare,
Și n-ai loc cum vii de mare —
Ce ți-e iar de spumegare ?
Și-aduci arme ghintuite,
Trupuri de voinici ciuntite,
Steaguri de oștiri păgîne
Și cai roibi fără de frîne !
Iar de maluri tu izbești
Capete moldovenești
Și prin rădăcini încurci
Bărbi cărunte, bărci de turci !
Spune, Prutule, mă frate,
Spune-mi ale cui păcate ?
— Oliolio ! Voinic durut !
De cînd sînt pe lume Prut
Ce văzui n-am mai văzut :
Cît cuprinzi cu ochii-n zare
Numai tunuri, numai care,
Numai turci bătrîni călare,
Numai turci, numai cazaci,

Multă-i frunza pe copaci,
Dar de stai și seama faci
Tot erau mai mulți cazaci.
Barba lor batea-le brîul
Și țineau cu dinții frîul
Pe-unde trec ei duc pustiul !
Și cînd i-am văzut, creștine,
Că iau calea cătră mine,
Și cînd le-am văzut mai bine
Ochii cu fulgerătura,
Pletele cu zbîrlitura,
Bărbile cu-ncălcitura,
Eu de maluri m-am izbit
Prins de friguri și-ngrozit,
Că mi se-ngrea vederea
Și mi se topea puterea
Și-amărît steteam ca fierea !

Dar cînd mă-ntorsei spre deal,
Maică, ce văzui pe mal !
Cît ai face cruce-o dată,
Mării iacă mi s-arată
Moldoveni, știuții mei,
Prăfuiți și puținței
Nici să nu te uiți la ei —
Și veneau, veneau, veneau,
Turcii-n bărbi borboroseau,
Că pe mal ei ce-ți vedeau ?
Vedeau fulgeru-n picioare,
Alb de arme lucitoare
Și-nfrățit cu sfîntul soare,
Vedeau Vodă bogdănesc —
Dare-ar Domnul să trăiesc,
Să mai stau să-l mai privesc !
Zărilor-alergîndu-le,

Fulger despicându-le !
Calu-n vînt i se-ncurca,
Prin urdii îmi fulgera
Brazda-n urmă-i răvărsa,
Brazda roșie-nflăcărată
Tot cu sînge-amestecată —
N-am mai văzut niciodată !
Iar cel Vodă bogdănesc
Da năvală-n căzăcime,
Și da proșca-n tătărime,
Iama prin ianicerime,
Și prin deset năvălea,
Desetul de mi-l rărea
Și, pe turci cum (î)i izbea,
Zarea nu-i mai încăpea
Și-mi părea de-atîta bine
Că vedeam că vremea vine
Și-au să-ncapă ei și-n mine !

Oliolio, ce pui de leu !
Dragă-i fu lui Dumnezeu
Și mult bine-a mai avut
Mama, care l-a născut !
Că-l vedeam cum umblă roată,
Și-alerga cîmpia toată,
Luînd gloată după gloată,
Și-mpingîndu-le mereu
Tot încoa' spre-adîncul meu !
S-au încăierat pe mal
Om cu om, și cal cu cal,
Și din piepturi se izbeau,
Și cu dinții se rupeau,
Și grămezi-grămezi cădeau,
Morții-mi închideau cărarea,
Sîngele-mi mărea vărsarea,

Groaza-mi mai creştea turbarea !
Şi de-aceea vin urlînd,
Arme, steaguri aducînd,
Şi cai roibi fără de frîne,
Şi stăpîni de oşti păgîne.
Şi de-aceea vin turbat,
Mînios şi spumegat,
Că de-atîta uluire
Nu mai pot să-mi vin în fire !

(1896)

DECEBAL CĂTRĂ POPOR

✓ Viaţa asta-i bun pierdut
Cînd n-o trăieşti cum ai fi vrut !
Şi-acum ar vrea un neam călău
S-arunce jug în gîtul tău :
E rău destul că ne-am născut,
Mai vrem şi-al doilea rău ?

✓ Din zei de-am fi scoborîtori,
C-o moarte tot suntem datori !
Totuna e dac-ai murit
Flăcău ori moş îngîrbovit ;
Dar nu-i totuna leu să mori
Ori cîne-nlănţuit.

Cei ce se luptă murmurînd,
De s-ar lupta şi-n primul rînd.
Ei tot atît de buni ne par
Ca orişicare laş fugar !

Murmurul, azi și orișicînd,
E plînsset în zadar !

Iar a tăcea și lașii știu !
Toți morții tac ! Dar cine-i viu
Să rîdă ! Bunii rîd și cad !
Să rîdem, dar, viteaz răsad,
Să fie-un hohotit și-un chiu
Din ceruri pînă-n iad !

De-ar curge sîngele pîrău,
Nebiruit e brațul tău,
Cînd morții-n față nu tresari !
Și însuți ție-un zeu îți pari
Cînd rîzi de ce se tem mai rău
Dușmanii tăi cei tari.

Ei sînt romani ! Și ce mai sînt ?
Nu ei, ci de-ar veni Cel-sfînt,
Zamolxe, c-un întreg popor
De zei, i-am întreba : ce vor ?
Și nu le-am da nici lor pămînt,
Căci ei au cerul lor !

Și-acum, bărbați, un fier și-un scut !
E rău destul că ne-am născut :
Dar cui i-e frică de război
E liber de-a pleca napoi,
Iar cine-i vînzător vîndut
Să iasă dintre noi !

Eu nu mai am nimic de spus !
Voi brațele jurînd le-ați pus
Pe scut ! Puterea este-n voi
Și-n zei ! Dar vă gîndiți, eroi,
Că zeii sunt departe, sus,
Dușmanii lîngă noi !

(1896)

FRAGMENT

În vale văd căscioara cu streșină de brad ;
Aud, tîrziu prin noapte, pîraiele ce cad
Cu vuiet de pe dealuri ; și-ntinsele păduri
În cor își cîntă doina, cu zeci de mii de guri.
Acum un trăsnet frînge cu hohot repetat
Un brad din fața casei.

De vuiet deșteptat
Tresar și-n chinul spaimei fiorii mă cuprind
Că nu te văd prin casă. Dar iată, vii zîmbind,
Și caldă-ți simt suflarea, pe-obrazul rece-al meu.
— „De ce să-ți fie frică ? E sfîntul Dumnezeu
Din cer, și-acum vorbește cu brazii pe pămînt !
A lui e și furtuna, și-a lui, iubite, sînt
Și brazii. Și nu face el rău la ce-i al lui...”
Parcă știam eu asta, și nu-ndrăzneam s-o spui !
De ce să-mi fie frică ?

Te pleci și mă dezmierzi ;
De drag, o, dragă mamă, mă afli și mă pierzi
Din ochi ; îmi iei o mîna și-n mîna ta o strîngi
Și-mi faci cu dînsa cruce pe piept, și parcă plîngi.

Iar azi tu plîngi într-una... Ori poate-aşa cred eu,
Căci azi tu-mi eşti departe, şi tu, şi Dumnezeu !
(1896)

PE DEAL

I

Ah ! e mult de-atunci ! Cărarea
Netedă pe deal urca ;
Dealul plin de flori era
 Şi albastră zarea.

Azi poteca e urîţă,
Face cotituri în drum,
Dealul e cu spini acum,
 Zarea mohorîţă.

Nu mai sînt copii s-alerge
După cuiburi, după flori !
Şi pe culmi, în sărbători
 Nimeni nu mai merge !

II

Mai trăieşti, şi-ţi merge bine,
Vechi străjer ? Nu m-ai uitat ?
E de mult de cînd n-am stat,
 Ulmule, sub tine.

Tot aici ? Amar e gândul,
Vecinic nemișcat să stai ;
Vezi, de-atunci eu alergai
Lumile de-a rîndul !

Ce te miri ? Eu viu, fîrtate,
Trist așa și liniștit —
Sînt bătrîn ! M-au obosit
Căile-alergate.

Tu cîntai, și-n depărtare
Eu priveam rîzînd pe lunci :
Eu m-am cumișit de-atunci,
Rîd așa de-arare !

III

Iar de-aici, din zarea culmii,
Șir de dealuri eu privesc ;
Culmea lor o-mpodobesc
Ca și tine, ulmii.

Satu-n vale pe-o colină,
Mic și vesel : colo-n fund,
Uite-l verde și rotund
Nucul din grădină !

Iar pe sub colină, râul
Curge-ncins pe lîngă ea,
Tocmai cum pe draga mea
O încinge brîul.

Și zburdalnic de pe coaste,
Gureșe păraie cad ;
Plopii stau pe mal, la vad,
Ca soldații-n oaste.

Plopii ! Mă cunosc ei bine.
De copil !... Acum șoptesc,
Dau din cap și lung privesc
Buimăciți spre mine.

IV

Iată luncile nainte ;
Gardul țarinei mai sus !
E nebun ! Ah, mi-am adus
Și de ast-aminte.

Gardul, în copilărie,
Vecinic l-am asemănat
C-un nebun care-a plecat
Razna pe câmpie.

Și râdeam, făcându-i glume ;
El tăcea răbdînd mereu.
Cîte n-am văzut și eu
De atunci prin lume !

Am văzut, mînați de soartea
Vremurilor, bieți sărmani
Alergînd pe la dușmani
Ca să-și afle moartea !

Gardu-n zări rîzînd s-afundă,
Și mă tem a-l mai privi :
Azi, sarcastic, el ar fi
Gata să-mi răspundă !

V

Pe sub marginea pădurii
Boii pasc pe lîngă car ;
Din pădure geme rar
Zgomotul săcurii...

Văd în zori, cum merg s-adune
Mure fetele : doinesc,
Rîd pe drum și hohotesc
Ca niște nebune.

Albe poartă-n mîni cofițe ;
Albe rochii fluturînd,
Fug pe dealuri scuturînd -
Roua din cosițe.

E duminică. Din vale
Se ivesc răzleți flăcăi,
Toți își fac pe-ascuns din văi
Către codri cale.

Sus senin și jos verdeață !
Ce cuminte-i să trăiești,
Cînd ți-e dat să stăpînești
Numai o viață !

Mai demult... ah, toate-acestea
Mai demult s-au întîmplat —
Să nu-ntrebi ce-a mai urmat
Cînd s-a-nchis povestea !

VI

Dar auzi... ce jalnic cîntă
Clopotele-acum în sat ;
Glasul lor e-ndurerat,
Ruga lor e sfîntă.

Ele plîng, și mi se strînge
Inima cum stau și-ascult,
Ele plîng și tot mai mult
Prin văzduhuri plînge.

Nu-i nimic, nimic în fire
Mîngîios ca glasul lor !
Iat,-am tresărit ușor
Ca de-o nălucire.

Îmi părea că după mine
Cîntă ele — și sunt viu !
Doamne, și-mi era-n sicriu
Negrăit de bine !

VII

Toți au dreptul cîteodată
Să se piardă-n aiurări !

O, dar nu pentru visări
Ni-e viața dată !

Uite, graurii pe luncă,
Veseli, fericiți ce sînt,
Șoimul se rotește-n vînt
Și spre ei s-aruncă.

Ei poeți sînt ai cîmpiei,
Șoimul este-al lor despot —
Firea lumilor e-n tot
Chipul tirăniei !

Legea ei e-nlănțuirea
Unui șir de nedreptăți :
Dar eu văd de-atîtea dăți
Ce cuminte-i firea !

Numai prin nedrept ea poate
Pe cei slabi să-i facă treji,
Pe fricoși bărbați viteji,
Dînd schimbării toate.

VIII

Nu mă plîng ! Îmi pare mie
Uneori că sînt învins,
Sufletul mi-l simt cuprins
De melancolie.

Iar atunci îmi vine plînsul.
Sînt copil, și plîng ușor !
Plînsul meu e-al tutuŕor ;
Ce păcat e-ntr-însul ?

Cînd mă văd în prada sorții,
Plîng — eu știu ! — dai nu mă plîng !
Mă-ndoiesc, dar nu mă frîng
Gîndurile morții.

Soartea pe nedrept mă bate ;
Poate e mai bine-așa !
Iată, suferind, voi da
Șoimului dreptate !

Plîng ? Dar lîngă leagăn cîntul
Mamei de-obicei e trist —
O, eternule psalmist,
Mare ți-e cuvîntul !

„De durere, chin mi-e somnul ;
Foc și fiere traiul meu :
Dar tu laudă mereu,
Suflete, pe Domnul !“

(1896)

BALADĂ

Sînt eu de vină, mamă,
Sînt eu de vin-acum ?
El m-a-ntîlnit odată
În zori de zi pe drum ;
Glumind m-a strîns de mîină,
Și ce-i dacă m-a strîns ?
Sunt eu copilă mică
Să-mi fac din glumă plîns ?
Era să-l las, măicuță,
Cu gluma și să tac,
Era să țip obraznic,
Ori ce era să fac ?

Și tot pe mine, biata,
Și vină, și ponos !
Eram chemați la nuntă
Și n-aveam brîu frumos,
Că n-ai voit să-mi cumperi,
Dar el mi-a cumpărat.
Și ce-i un brîu ? Și-n urmă
Eu nici nu l-am rugat.
Era să merg la nuntă
Ca cei din neam sărac,
Să fiu de rîs în lume ?
Ori ce era să fac ?

De ce-mi arunci tu vina,
Tot vină cu păcat ?
El m-a oprit în cale
Pe lunci și m-a-ntrebat
Pe unde-i bietul tata ?

Și-i vesel, sănătos ?
Și m-a-ntrebat de tine,
Așa de prietenos.
De bine când mă-ntreabă,
Eu cum era să tac ?
Să-l las în drum cu vorba,
Ori ce era să fac ?

Și-acum întreagă vină
Pe mine tu o pui !
El m-a-ntîlnit pe punte
Și știi tu felul lui :
M-a strîns de peste brațe
Să nu le pot mișca,
Și nu-mi lăsa răsuflet,
Așa mă săruta.
Te zbați, dar tu ești slabă,
Și puntea toată sloi :
Cădeam, ferește Doamne,
Sub gheață amîndoi !

Și-acum, tot eu, sărmana,
Cu vina m-am ales !
Că nu-ți venise vaca
Și-n cale-i m-ai trimes.
El, iată-mi-l că vine
Să-mi fie soț în crîng ;
Era-ntuneric beznă
Și nu vedea că plîng.
Și-apoi... să-mi spui pe suflet :
Era să las pe plac
La lupi în codri vaca,
Ori ce era să fac ?

(1896)

DIN ADÎNCIMI

Din adîncimi fără de margini
A răsărit pe cer o stea ;
Și triști, nemîșcători de-a pururi,
Aprinșii sori priveau la ea.

De la-nceput, de cînd e lumea,
Izbită ea prin spații reci
Să ducе-ntr-una, să tot ducе
Și se va ducе-n veci de veci.

Se scuturau, gemînd prin noapte,
Din visuri deșteptații sori
Ca să-mi mai scuture urîtul,
S-alunge-ai frigului fiori.

Și se uitau cu jale-n drumul
Pierdutului drumеț, acum —
O, de-ar putea și ei vro dată
S-alerge-n veci pe-același drum !

Căci ei de la-nceputul lumii
Stau solitari în gol așa,
Și-n lungul cel de veci al vremii
Ei tot pe-același loc vor sta.

Dar nu știau că steaua-n treacăt
Își plînge-amarul ei noroc,

Că, de-obosită, pizmuiește
Pe cei ce stau etern în loc.
(1896)

NEBUNUL

—„O vād, o vād ! Departe-n vāi
Cu groază-n suflet, Tată sfînt,
Cu părul despletit în vînt—“
Și ochii lui s-aprind văpăi.
—„Te-nșală, Medre, ochii tăi ;
Nevasta ți-e-n mormînt.“

—„Și mînile-i de mijloc țin .
Copilu-n aer ridicat ;
Și-alearg-așa, țipînd prin sat—“
Și glasu-i slab de plîns e plin.
—„Ce gînduri fără rost îți vin !
Copilul e-ngropat !“

—„Și-mi arde casa ! Limbi de foc
Ard lumile lui Dumnezeu ;
Cad bîrne-aprinse-n capul meu—“
Privirea-i stă țintită-n loc.
—„Ei, taci acum ! Ai fost proroc
Destul, nu fi mereu !“

—„Sînt cu săcuri... și-mi vor izbi
Săcurea-n cap, că sînt ocași !

Ești tata meu, să nu mă lași—
Și-acum fricos în jur privi.
—„Să nu te temi ! Ei n-or veni,
Că-n jur ei au ostași.“

Și tata strâns de piept ținea
Pe fiul său. Ofta duios,
Dar lung și crunt de nemilos
În ochii fiului privea.
Iar fiul tremurând stetea,
Plecându-și ochii-n jos.

Era voinic. Ar fi putut
S-arunce-n văi așa ca-n joc
Pe tată-său, dar sta pe loc
Cu teama cînelui bătut.
El toate, toate le-a pierdut,
Băiat fără noroc !

—„Cînd îl vedeam pe pînte-n sat,
Treceam pe-alături prin pârâu.
Eu bine lui, el mie rău—“
Vorbea cuminte și-așezat.
—„Era el, Medre, supărat
Pe tine, de flăcău.“

—„Ei, cînele ! De m-a voit
Pe mine fata, nu pe el,
Sînt eu de vină ? Ba de fel—“
Și-acum vorbea grăbit-grăbit.
—„Ei, iar te-aprinzi ! E un mișel,
Și lasă-l, că-i ocnit !“

—„Sub țîța stîngă vreau să-i pui
Cuțitul... da, să-l potrivesc,
S-apăs și-apoi să-l învîrtesc—“
Și iar ardea privirea lui.
—„Ei, taci acum ! Să nu mai spui
De el, că te lovesc.“

—„Să-mi horcăie, cînd i-oi fi pus
Pe piept genunchii amîndoi ;
Eu vreau să plec să-l văd, apoi—“
Acum sări turbat în sus.
—„Stăi, Medre, stăi ! Sărac de noi,
Ce gînduri te-au răpus !“

E rîpă-n fața lor. Tîrînd
Pe tată-său, care-l strîngea
De mijloc și-n zădar proptea
Picioarele-n nisip, cătînd
Să-l ție-n loc, acum urlînd
Spre rîpi el se ducea.

Un scurt, sălbatic sforăit
Pe nări, e glasul luptei lor ;
Se-ncleaștă teama de omor
Cu furia : se duc grăbit,
Și-acum pe rîpi s-au prăbușit
Și tata și fecior !

(1896)

ROATA MORII

Stăteam pe gînduri, eu și gloata.
La roata morii ne uitam
Și de-n zadar ne frămîntam,
Că de-adevăr noi tot nu dam :
De ce să-nvîrte roata ?

— „Păi, nu-nțelegi tu românește ?
Vezi scocul ?“ — „Văd.“ — „Și ce-i pe
scoc ?“
— „E apă.“ — „Bun ! Stă apa-n loc ?“
— „Ba vine.“ — „Ei, acum cioc-poc,
Și roata să-nvîrtește !“

Moraru-și scutura luleaua
Rîzînd. Avea el azi ce-avea,
Căci alte dăți cînd ne vedea
În jurul morii, ne făcea
Primire cu nuiua.

Eram voioși că sta s-asculte
Și ne spunea ce e, ce nu-i.
Dar cum era puțin năprui¹
Făcea ca din cioc-pocul lui
Să nu-nțelegem multe.

— „Da' roata carului ce face ?
Se-nvîrte ?“ — „Da.“ — „Ba cum, ehei !
Se-nvîrte ea de capul ei ?“

¹ Prost, netot.

— „Ba, cînd o-mpingi.“ — „Eu ce spusei ?
Se-nvîrte-aşa, şi pace.

Iar roata ici... o-mpinge apa.“
Acum noi toţi am hohotit.
Morarul ăsta e smintit :
Cînd vrea să doarmă pe-odihnit,
El pat îşi face grapa !

Că de-ar împinge-o, ea nebuna
S-ar năpusti, ieşind din scoc,
S-ar duce pe pîrău cioc-poc !
Dar uite, roata stă pe loc
Şi totuşi *umblă*-ntr-una.

— „Ei, bat-o Dumnezeu s-o bată !
Dar cum să plece dac-o legi .
De moară, mă ! Nu mă-nţelegi ?
Cu voi nu mîntui zile-ntregi :
Ea stă, că e legată !“

Să-ţi faci acum, creştine, cruce !
Priveam cu spaimă la morar.
O legi ? Şi stă ! Dar e-n zadar !
Şi roata doar o legi la car,
Şi ea se duce, duce !

— „Se duce roata ? Bun, dar carul ?
El stă pe loc ca mine-acum.
El fuge crezi ? Ba nicidecum,
Fug numai roţile pe drum —“
Ei, zi : nu-i prost morarul ?

Și ne temeam să nu ne bată,
Că prea l-am zăpăcit de tot.
Păi carul stă ? Minciuni de-un cot !
Ba carul fuge ca netot
Cu roatele deodată !

— „Am zis că nu ? Ba fuge, doară —“
Ei, fuge, vezi ! Știam și noi.
De ce n-o ia la fug-apoi
Și moara ta către zăvoi
Cu tot ce e prin moară ?...

Moraru-și puse-n sîn luleaua,
Tăcut și grav : se pregătea
La sfat cu noi altfel să stea ;
Și ce dovadă-i trebuia
Mai bună ca nuiaua ?

Iar ce-a urmat la ce-aș mai spune ?
Noi n-am ajuns la nici un rost.
Tu zici : — „Erai, băiete, prost,
Și roata pentru tine-a fost
A patra dimensiune !“

Și-apoi ? Eu văd și astăzi gloata
Făcînd așa ! Tu nu-ntîlnești
Atîtea fapte omenești,
Le vezi, le-auzi, și te crucești
De ce se-nvîrte roata ?

(1896)

DIN POVESTE

LEGENDA RÎNDUNELEI

Din zori, de cum s-aprind,
Tot cîntă rîndunica
Sub streșini ciripind —
Era și fată mare
Și mîndră de-a cătare
Și-apoi, pe lîngă toate,
Și fată de-mpărat.
Ușor se duce nume
De-un lucru bun în lume,
Dar mai ușor de-un lucru
Frumos cu-adevărat.
Și-n toată lumea vestea
I-a mers, cum merg de-acestea
Cînd trec din gură-n gură
Grăbit din sat în sat.

Dă roate șoimu-n zbor
Și țipă rîndunica
Și n-află ajutor.
Cum vin în șir cocorii,
Venit-au pețitorii :
Ieșea din casă unul,

Iar celălalt intra.
Și ea și-a plîns durerea :
— „O, dă-mă cui ți-e vrerea,
Măicuțo, dar străină
Departe nu mă da !“
Și-n ciuda bieteii fete,
Ea, vitrega, o dete
Străinilor de-acolo,
Veniți de undeva.

Cad fulgi pe cîmpul gol
Și plînge-o rîndunică
Pierdută dintr-un stol —
Pe-un larg adînc al mării,
Spre-adîncul larg al zării,
Să duc corăbii multe
Cu fata de-mpărat.
De-amar ea nu mai poate :
Inelul scump și-l scoate
Din deget, și-l aruncă
În marea ce-o străbat.
— „Atunci, să știi tu bine,
Vom mai vorbi cu tine,
Cînd mi-or găsi inelul.“
Iar mirele-a-nghețat.

La cuib venind acum,
Sfărmat găsi ea cuibul,
Iar puii morți în drum —
Ea blîndă se supune
Și face tot cum spune

Bărbatul ei, și-n toate
Nu-i dă nici un cuvînt
De plîngere ; nu-și frînge
Nici mînele, nu plînge,
Ci rabdă datul sorții.
Dar, tare-n jurămînt,
E mută a ei gură :
Nici dragoste, nici ură
N-arată, ci rămîne
De-a pururi un mormînt.

Prin pomi sînt lațuri mii,
Prin aer zboară șoimii,
La cuib pîndesc copii —
Și iată ! azi răsună
De multă voie bună
Palatul tot ; cu vuiet
La rege robii vin.
Un pește-au prins în mare
Și-n el, în bună stare,
Inelul scump al doamnei.
I-l dau, de sînge plin !
Stăpînul îl privește
Și vesel se pornește
La doamnă-sa să-i spuie,
Scăpat de-atîta chin.

Aripele i-au frînt,
Se zbate-acum de moarte
În țarnă, pe pămînt —
— „De-acum tu nu mai plînge !”

Și-n brațe el o strânge.
Cu mîna cea purtată
Prin sînge pe inel,
Bărbia el i-o prinde :
Dar brațele-și întinde
Cu țipet doamna-n aer,
Uitîndu-se la el.
Iar brațele-i deodată
În vînt încep să bată,
Mișcări părăind de aripi
Cu umblet ușurel.

Și s-a nălțat în vînt
Deodată rîndunica !
E negru-al ei vestmînt,
Că-n negru se purtase
De cînd se măritase !
De-atunci ea vesel zboară
Pe dealuri și pe lunci
Și-ntr-una ciripește
Și-ntr-una povestește
Tot ce-a tăcut o viață
De jale și de munci.
Și cum fu desmierdată
De-o mîină-nsîngerată,
E gîtul rîndunelei
Cu sîngele de-atunci.

(1896)

IDEAL

I'

Venise fata de-mpărat
Cu alte fete pe-nserat
S-aducă apă din izvor —
Din zări un tânăr călător,
Sosind pe-acolo, s-a rugat
Să bea din cana lor.

Iar fata de-mpărat i-a dus
Cofița ei ; și cînd i-a spus
Flăcăul cel dintîi cuvînt,
Ea se uită speriată-n vînt,
Și ca certat-apoi și-a pus
Privirile-n pămînt.

— „Aș vrea ca și la-ntorsul meu,
Să fii aici să-mi dai să beu —“
Iar ea, tot nemișcată stînd
Cu ochii-n jos, și tremurînd
De lupta ei, tîrziu și greu
Rosti sfioasă : — „Cînd ?“

— „Și, mîne poate... mai tîrziu...
Ori peste-un an ! Nici eu nu știu.
Sînt fiu de crai. Cărarea mea
Pe-aici va fi... Ne vom vedea !

De-acum iubitul tău să fiu,
Ia tu iubita mea."

Apoi plecă în grabnic pas...
Avea atîta dor în glas !
Era voinic și tinerel,
Înalt și tras ca prin inel :
De-atunci și ochii i-au rămas
Și inima la el.

II

Și fata de-mpărat veni
Și-a doua zi, și-a treia zi,
Și-n toate zilele pe rînd,
Încete clipe numărînd,
Tot aștepta doar o veni
Flăcăul mai curînd.

Grăbitul soare scăpăta,
Și fata tot acolo sta :
Și noaptea umedă din văi
Venea pe-ntunecate căi ;
Tîrziu în noapte-abia pleca
Și fata la ai săi.

„O fi bolnav ! O fi murit !
O, Doamne, el ar fi venit
De-atîta timp ! mai știu și eu !"
Și doru-i plîngător mereu
Creștea, de presimțiri hrănit,
Din ce în ce mai greu.

Trecu și vara, și trecu
Și toamna, și pe văi căzu
Zăpada iernii, și-apoi iar
Sosi-nfloritul cireșar —
Dar nici acum voinicul nu,
Doritul ei drumar !

— „Dar totuși, azi el va veni...
Nici azi nu vine... unde-o fi ?
Dar mîne va veni ! Știu eu,
Că-mi spune inima ! Și-al meu,
Al meu de-acum în veci va fi ;
Ce bun e Dumnezeu !

Tu, vînt de seară,-n calea tă
Nu l-ai văzut venind cumva ?
Și nici tu, nor, nu l-ai văzut
Prin multe lumi cîte-ai trecut ?
Să-i spui te rog de-l vei afla
Că-l plîng și că-l sărut !

Să-i spui că florile din strat
Le ud și cresc mai răvărsat
Dar florile pe-obrazul meu
Pălesc, că prea le ud mereu ;
Și cîte-amaruri am răbdat
Știu, biata, numai eu.

Că pentru dînsul, că-l iubesc
Părinții-n drum mă ocolesc
Și m-au gonit din casa lor ;
Că toți ai mei azi nu mă vor !

Sînt singură, pe căi trăiesc,
Sînt singură, și mor !

Treceau drumeți pe lîngă ea,
Șoptind, dar fata nu-i vedea.
Treceau și zilele zburînd,
Treceau și luni, treceau pe rînd,
Treceau și ani, ei nu-i trecea
Răbdarea așteptînd.

III

Auzi ! ca valuri după val
Năvalnic tropotit de cal !
Și sună văile-ndrăzneț.
O, ăsta e voinic drumeț !
Și-n zarea lunei vezi pe mal
Un tînăr călăreț ?

— „Ochi dragi, de-atîta timp pustii !
Mi-ai zis plecînd ; aici să fii,
Și-aici, aici tu mă găsești !
Dar uite, obosit ce ești !
Știam eu doar că ai să vii,
Știam că mă iubești !

Dar ah, cît m-ai lăsat s-aștept !
Dar unde-ai fost. O, spune drept !
De-acum tu nu vei mai pleca,
Să-ți lași plîngînd iubita ta :
O, vino, strînge-mă la piept...
Ce bine mi-e așa !

Și nu mă-ntrebi, ce plîns nebun,
Am plîns de-atunci ? O, cum s-adun
În vorbe-atîta gînd pribeag,
Și cum să-ncep... O, dă-mi toiag !
O, cît ești de frumos și bun
 Și cît îmi ești de drag !"

Dar n-a venit !... Și ea cu zor
Oprea din drum pe călător,
Rîzînd cu hohot și spunea
Povestea ei ; apoi plîngea :
Ei l-au văzut, dar ei nu vor
 Să-i spuie ce făcea ?

Pe unde-i el ? Nu s-a gătit
De-ajuns acum pentru nuntit ?
O, nu ! Pentr-un alai domnesc
Atîtea lucruri trebuiesc
Și-atîta vreme ! N-a venit
 Că-i tînăr, și-l gătesc !

IV

Pe-atunci erau vlăstari în lunci
Copacii de-azi, și tineri prunci
Erau bărbații. Colo-n sat
Copile mici ; ea le-a purtat
Pe brațe, și e mult de-atunci,
 De mult s-au măritat !

Acum pe cîrje să proptea !
N-avea puteri, și tot venea.

— „Pe-aci, pe-aici, e drumul lui...
E noapte-acum... ba încă nu-i...
L-am aşteptat : atît aş vrea
Să pot de-acum să-i spui !“

Dar într-o seară ea simţi
Că azi e cea din urmă zi :
Ori vine azi de undeva
Iubitul ei şi-o va lua,
Ori dacă nu, cînd va veni
El n-o va mai afla..

Şi n-a venit ! Nici n-a-ncercat
Să se rădice de-unde-a stat
Sărmana, căci de-ajuns simţea
Că-n veci de-acum nu va putea
Să plece, nu, şi nemişcat
Stă frîntă, şi murea.

Veni atunci din răsărit,
Pe drum o babă. S-a oprit
Căci auzise la izvor
Gemit ca de creştini cînd mor —
Şi capul fetei l-a proptit
În poala ei uşor.

— „De jale plîng... Nu pot să-nec,
Amarul gînd, că iată, plec
Şi n-am putut să-l văd măcar
O dată ! Ah, e gînd amar !
Dar sus, în lumea-n care trec,
Al meu va fi el, iar !“

Iar sfînta Vineri o privea
Cu milă. — „Uite — zise ea —
Un veac de om tu aşteptînd
Robit-ai fost de-un singur gînd —
De-ai fi ştiut tu draga mea
Acestea mai curînd !

El şi-a uitat de ochii tăi !
De mult s-a-ntors pe alte căi,
Căci lui menire i s-a dat —
S-a-ntors de mult şi s-a-nsurat ;
Flăcăii lui au alţi flăcăi :
E Negură-mpărat.“

A fost un gemet întreit
Din totul inimii pornit
Şi-apoi o linişte de veci !
— „Din lumea asta într-alta treci,
Şi nici nu ştii, tu om trudit,
Ce-i lumea-n care pleci !“

Şi sfînta Vineri s-a plecat
Spre moart-apoi, i-a sărutat
Închişii ochi ; — „Te depărtezi
Cu dragul gînd, că ai să-l vezi !
Oh, omule, eşti înşelat
În toate cîte crezi !

A ta e mergerea mereu
Spre ţintă — drum îngust şi greu —
Dar ţinta niciodată nu-i
A ta ! Şi-n gînd tu tot ce-ţi pui

E numai vis, căci Dumnezeu
Te poartă-n voia lui !“

(1896)

ȘTRENGARUL VĂILOR

Văzui prin văi al verii dulce vînt,
Ștregar frumos cum toți pribegii sînt —
Tîra mantaua-n urmă-i pe pămînt.

Plecînd vreo creangă-n drum o săruta,
Cînta o doină-ncet, și-ncet cînta
Culcatul cîmp de iarbă sub manta.

— „Mi-a zis mai ieri al văii tînăr crin :
— «Ai casă tu și frați, voinic străin,
Tu cel cu ochii ruși din cer senin ?»

«Am mamă-n deal, și-albastră-i haina ei,
Dar n-are brîu și-adună sfori de tei ;
Iar tata-i dus să între-argat la zmei !

O cas-avem și noi pe-un vîrf de scai,
Opt frați ce-i am s-au dus să vadă-n rai
De bea și-acolo vin popa Mihai.»

Uşor ce-nşeli pe-un crin nevinovat !
Puteam să-i spun că-s dascălul din sat
Şi văr cu Por şi Darie-mpărat.

De am, de n-am, mă mir ce-i pasă lui ?
Nici eu nu ştiu de unde sînt şi-al cui,
Prin vămi eu nu dau seamă nimănu.

Eu sînt copil al codrilor de fag,
Alerg şi cînt, şi-n sîn aş vrea să bag
Să fie-al meu de veci ce-mi este drag.

În zori mă duc pe-o margine de rîu
Şi stau şi scot cavalul de la brîu,
Prin lan mă joc cu spicele de grîu.

Cînd trec copii, sub tufă eu mă strîng,
Deodată sar şi sun tufişu-n crîng,
Şi-mi pare-n urmă rău cînd bieţii plîng.

Spre cei trudiţi cu boare eu mă plec,
Pe fete-n şes cu glume le petrec,
Şi-nvăţ pe toţi să cînte pe-unde trec.

Sărut neveste-n lunci şi flori le-adun,
Străin cum sînt, ce-mi pasă ce le spun —
Hei, cucule, tu-mi eşti tovarăş bun !

Grozav ce-mi e fălosul de ştejar :
Să nu te văd pe-aici, copil ştrengar,
Că-n lumea ta trăieşti şi tu-n zadar !

Hoho, ştejare-al meu ! Tu cine eşti ?
Pământului faci umbră, şi vorbeşti
Cu norii-n dădii tu şi-ndrugi poveşti !

Trăiesc şi eu pe vrerea Celui-sfânt :
De n-ar vrea el să fie-n lume vînt
De ce m-ar fi făcut aşa cum sînt ?“

(1902)

CUSCRI

Bătaia cea rară-n ceasornic
Acum a-ncetat.
Hatmanul se uită mirat
La marele vornic —
— „E vînt şi pe ape-a-nnoptat !“

Dar ce-au fost aceste cuvinte,
Şi-aşa din senin ?
Bînd focul spumosului vin,
Vorbeau de logodnă nainte,
Dorindu-şi norocul din plin.

Şi-acum ei deodată tăcură
Cu ochii-n pămînt.

Vorbi parcă glas din mormînt —
Ce vorbe-avu vornicu-n gură,
Cu noapte, cu ape, cu vînt ?

Nici unul nu-ncearcă să rupă
Tăcerea. Le mor
Măgelele vinului lor
În plina și-uitata-le cupă,
Și-un gînd li-e pe inimi zăvor.

E noapte, și vîntul e rece
Și norii-s a ploi.
Mai steter-o vreme, și-apoi
Hatmanul se scoală să plece —
Așa-s de-obosiți amîndoi !

Dar vornicul n-are-alinare :
— „Să-ncalece zece-n curînd !“
Cu zece, el însuși călare,
Dă pinteni și-aleargă tăcînd.

Copitele sună prin noapte,
Și-i vînt și e nor.
— „Mai iute, voinici, că eu mor !“
Mirați ei se-ntreabă cu șoapte
De fapta stăpînului lor.

Nu-i umblet, e goană nebună,
Sălbatec un hop,
Cum fug cei ajunși de potop —
Deodată un tropot răsună
Din stînga, de cai în galop.

Răspîntia căii le-aduce
Un stol cunoscut :
Hatmanul ! E parcă făcut !
Prin noapte el unde se duce,
De-ai săi slujitori petrecut ?

S-opriră din goană pe-o clipă
Bătrînii boieri —
Dar nu ! Au fost numai păreri.
Tăcuți ei s-alătură-n pripă,
Dînd goanei sporite , puteri.

Ei n-aveau nimic ce să-și spuie
Și nu s-au mirat.
Acum ei vedeau răsfirat
Ce-amar li-e ursit să-i răpuie :
E vînt și pe ape-a-nnoptat !

Mai iute, mai iute ! Prin ape
De-a dreptul de tot.
Luați-mi și Dunărea-not
Și cine-i cu zile, să scape !
Și-aleargă voinicii cît pot.

Cînd soarele-un drum dimineții
Prin nori i-a făcut,
El numai pe doi i-a văzut,
Pe doi, că pe cale drumeții
Pe rînd de-oboseal-au căzut.

Mirat el vedea de pe-un munte
Ca dou-arătări
Alături boierii-călări
Și-a bărbilor Dunări cărunte
Săltându-le vîntu-n suflări.

Departe-i petrece pe cale,
Îi vede c-abat
La dreapta spre marele sat
Și-n satul acela din vale
La casa cea mare-au intrat.

La vornic e plînset în casă
Și fum de făclii.
Alături, sărmanii copii
Dorm fără de suflet, pe-o masă,
Frumoși și cumințe ca vii.

Pescarii pe apă-i văzură
Pe-amurgul fatal,
Și-ntoarsă pe-o dungă de-un val
Zbătîndu-se luntrea, căzură
Si-acolo pieriră la mal.

Tu-ți plînge-acum, vornice, fata !
Hatmane, pe-al tău,
Bocește-ți frumosul flăcău,
Dați chiote ! Totul e gata,
Și-n umbră pîndește ceas rău !

(1906)

O NOAPTE PE CARAIMAN

Scoboară degrabă ciobanul
La târlă cu oile lui.
E seară pe culme, și nu-i :
Se-ntunecă-ncet Caraimanul
Cum nu-l mai văzui.

Stau neguri pe Jepi, pe Furnica,
Și neguri pe Vîrful-cu-Dor ;
Se lasă din umedul nor
Tăcerea și noaptea și frica
Pe culmile lor.

S-a stins după mucedă stîncă
Și ultimul roșu de-apus.
Deodată, cu soarele dus,
O noapte cumplită și-adîncă
Se varsă de sus.

Iar alta se urcă din vale
Cu spaima eternei tăceri —
Ah, cum a fost ziua de ieri ?
Grozave sînt, nopte-ale tale
Tăcute puteri !

N-aude urechea, nu vede
Nici ochiul nimic. Și de viu
Te pari îngropat în sicriu
Și sufletu-n tine se crede
Un pom în pustiu !

Aşa înaintea creării
A fost tohu-bohu ¹, socot :
Plutea peste-adînc Sevaot,
Şi, neştiutor al mişcării,
Sta haosul tot.

Aici, în sălbateca noapte
Cunoşti ce e vecinic şi sfînt
Ce sol ai vieţilor sînt
O rază şi cîteva şoapte
Pierdute de vînt !

(1903)

MUNTELE RĂTEZAT

Muntele şi-acum ascunde
Între nouri fruntea lui ;
Trăsnet cînd prin stînci pătrunde,
Dintre stînci şi-acum răspunde
Vulturu-ngrijat de pui.

Fiarele şi-acum îşi cată
Sus prin codri adăpost,
Turme cînd pe culmi s-arată
Însă vîrfu-i niciodată
N-o să fie cum a fost !

¹ Haos.

Că pe culmi atunci, pe creste,
Uriși trăiau cumpliți,
Cu copii și cu neveste.
Noi știm numai din poveste,
Că-s acum de mult pieriți.

Ici, pe-un munte, cîte unul,
Altu colo-n pisc era ;
Cînd vorbea, urla ca tunul ;
Cînd fugea pe culmi nebunul,
Supt el locul tremura.

Noi le știm, românii, toate,
Că trăiam și-atunci pe-aici.
N-aveam grija lor, nepoate :
Le păream prin vale poate
Niște biete de furnici.

Și trecură vremi, trecură,
Urișii puținței
Tot mai repede scăzură.
Cei din urmă cari văzură
Sfîntul cer, îi știm pe trei.

Un flăcău și două fete ;
Nimeni altu-n lung și-n lat.
Ele-umblau nemîngîiete
Și-ntre ele-o ceartă dete,
Cui să-i fie el bărbat ?

Prețul fu, ca-n vremi trecute,
O cetate-n munți la nori :
Care-o va clădi mai iute.
Deci clădiră pe-ntrecute
Mînioasele suzori.

Dar în dimineața-n care
Cea mai tînără-și avea
Gata turnul ei cel mare,
Ceealaltă-n supărare,
De pe-alt munte cum privea,

Fier de plug luînd în mînă,
Azvîrli spre turn cu el,
Și-a izbit așa păgînă
Zidul cel de-o săptămînă,
Retezîndu-l așa fel,

Că și culme și cetate,
Cu flăcău și fată-n zbor,
Toate fost-au spulberate
Și prin văi întunecate
S-a nălțat mormanul lor.

Ea, cea singură-n viață,
Hohotind porni acu
Și-a pierit pe culmi prin ceață.
Dintr-această dimineață
N-o știm ce se mai făcu.

Noi, românii, știm aceste,
Că pe-aici ne-avurăm rost

Cînd trăiau capcîni pe creste :
Multe ştim, că multă este
Vremea de cît ştim ce-a fost.

Vezi pe-un deal acolo satul ?
Dealu-ntreg e un mormînt :
Piscul ras din Rătezatul.
Moarta fată şi-ngropatul
Uriaş acolo sînt !

(1903)

ŞARPELE-N INIMĂ

M-ai strîns ieri cu mînie-n crîng
De braţul stîng —
De ce mă spui la toţi că plîng ?

„Să nu te văd cu vrun flăcău,
Că dai de rău !“
Dar ce, mă rog, sînt robul tău ?

N-am plîns şi nu te lăuda !
Am plîns, ba da,
Dar nu pentru mustrarea ta !

M-au întîlnit aşa pe drum,
Mai ştiu eu cum,
Iar tu eşti mînios şi-acum !

Și-a fost și soră-ta cu ei ;
Veneau tustrei,
Și-am stat puțin, și ce mai vrei ?

N-am vōie nici atît, eu nu ?
Dar ce crezi tu,
Și ochii să mi-i scot de-acu ?

Ai răsărit ca din pămînt —
Ei, Doamne sfînt,
Îți sînt nevastă, soră-ți sînt,

De nu mă lași din ochi mereu ?
Nu pot și eu
Să mă-ntîlnesc cu cine vreu ?

„De unde viu ? Ce cat în prund ?
Ce flori ascund ?“
Ești mamă tu, ca să-ți răspund ?

Și-uitîndu-te și-n jos și-n sus
Scrișnind mi-ai spus :
„Săracă fată !“ și te-ai dus.

Săracă ! Dar de ce să fiu ?
Pe suflet viu,
Cu nici o vină nu mă știu.

Apoi de ce tot spui și spui
Că, de tăcui,
E semn că vinovată fui ?

Ce semn ? Tăcui așa mereu,
Că-mi fu cu greu,
Și ce-ți puteam răspunde eu ?

De-aș fi jurat pe-un rai de sfinți,
Tu, printre dinți,
Mi-ai fi răspuns la toate : minți !

Că și ce nu-i și nu-i, tu vezi !
Te-nveninezi
Și toate câte-ți par le crezi !

Și-am plîns și ieri, gîndeam că mor
Că-mi tot dai zor
Să-mi afli vina-n fața lor.

De ce mă chinuiești tu vrînd ?
De ce ți-e-n gînd
Mereu să mă tot vezi plîngînd ?

Vrăjmaș de veci de te-aș avea,
Tu n-ai putea
S-acrești mai rău viața mea !

De-s rea, tu bate-mă să zac,
De-ți e pe plac —
Dar nu-mi scorni și ce nu faci
(1906),

CONCERTUL PRIMĂVERII

Chiar acum din crîng venii
Și c-o veste bună !
Iarăși e concert, copii ;
Merg și eu, și tu să vii,
Mergem împreună.

Vrei programă, lămurit ?
Stăi puțin să caut...
Cucul, un solist vestit,
De printr-alte țări venit,
Va cînta din flaut.

Cîntăreața dulce-n grai,
Cea numită „perla
Cîntăreților din mai“,
Dulce va doina din nai
Multe doine, miera,

Va-ntona apoi un psalt,
„Imnul veseliei“,
Corul dintr-un fag înalt.
Vor cînta-n sopran și-n alt
Graurii cîmpiei,

Turturelele-n tenor,
 Și-alte voci măiestre,
Toate după glasul lor.
Vor urma dup-acest cor
 Fel de fel de-orchestre,

Voci de gaită cari fac
 Să scoboare ploaia,
Și-ntr-o scoartă de copac
O să bată tica-tac
 Tactul gheunoaia.

Iar naționale-apoi,
 Cobze și-alte hanguri,
Glas de fluier și cimpoi,
Pitpalaci și cintezoi
 Și-un taraf de granguri.

Se vor pune-apoi pe joc
 Pînă chiar și surzii,
Cînd vor prinde dintr-un loc
Să ne cînte hori cu foc
 Din tilincă sturzii.

Vom cînta și noi ce-om ști,
 Cîntece din carte.
Și, de va putea veni
Vîntul, și el va doini,
 Că e dus departe.

Cine-i contra, să-l vedem,
 Ca să-l știe soții !

De-aveți chef, tovarăși, blem¹ -
Ura-n cer ! Cu toții-avem,
Mergem dar cu toții !

(1905)

FLOAREA-SOARELUI ȘI MACUL

Se-ntrebau, vorbind odată,
Două flori pe șes :
— „Vecinic stai îngîndurată,
Roșie și mîndră floare !
Ce-ai pe suflet de te doare,
Și suspini ades ?“

— „Stau așa ! Mi-e dîș și gîndul
Și mi-e somn mercur.
Dar tu, capul tău plecîndu-l,
Pentru ce ești tu trudită ?“
— „Cum n-aș fi, căci nedurmită
Sînt în veci și eu.

Cînd amurgu-n văi se-ngîină,
Vine din apus
Un flăcău ; mă ia de mîină,
Dă din cap și semn îmi face,
Tac și eu că și el tace
Și zburăm în sus.

¹ Haidem, să mergem.

Peste mări, eu nu știu unde,
Peste munți cu flori.
Nu-l întreb, că nu-mi răspunde,
Și zburînd prin lume moartă,
El mă lasă-n rai la poartă
Strajă pînă-n zori !“

Tristă zise ceealaltă :
— „Lungă cale ai !
Floare galbenă și naltă
Și cu-așa de mîndru nume.
Ce vezi tu pe ceea lume,
Strajă pînă stai ?“

— „Ce să văd ! Deschide cerul
Mîndrele lui porți,
Și-mpăratul vine, Lerul,
Iar cu el, în haină albă,
Vin purtînd cununi de naltă
Suflete de morți.

Și e cald și e lumină,
Și-ori pe unde treci,
Valea de copii e plină,
Prinși de mîni își joacă jocul,
Iar de cîntec plin e locul,
Plin de flori în veci.

Dar de ce suspini tu oare,
Zise ea apoi
Cătră ceealaltă floare,
Și de ce m-ascuți mirată ?“
A răspuns, pornind deodată,
Cea cu roșii foi :

— „Ah, suspin că tot ca tine
Strajă stau și eu !
Din ~~apas~~ un tînăr vine
Tot ~~așa~~, cînd amurgeste ;
Nu-i vorbesc, că nu-mi vorbește,
Și zburăm mereu.

Și mi-e ciudă cum se poate
Noaptea s-alerg
Uite, ziua, știu de toate ;
~~Seara~~ înșă plec uitucă :
Nu știu unde-o să mă ducă.
Știu numai că merg.

Stau la poartă-ntunecată
Și-ntr-un loc cumplit :
Nu văd soare niciodată,
Numai neguri și furtună,
Și prin nori un colț de lună
Mort și-ngălbenit.

Și vin suflete-amărîte ;
Ochii lor, izvor :
Udă haine mohorîte,
Udă pietrele pe cale,
Și pornesc ca rîu la vale
Lacrimile lor.

Ah, și-n chinul lor cel mare
Ei, pe piept, icnind,
Pumnii-și strîng așa de tare
Că-și pătrund prin carne pieptul
Și sub coaste ei de-a dreptul
Inima și-o prind.“

-- „Amîndou-aveam o soartă,
Suspînînd vorbi
Floarea care-a pururi poartă
Ochii dornici după soare :
Dar voinicul tînăr oare
Cine poate fi ?

Din apus mereu săracul,
Vine blînd şi bun.“
— „Nu-l cunosc“, răspunse macul.
Dar pe cînd vorbeau cuvîntul,
Se opri-ntre sălcii vîntul
Şi-asculta ce-şi spun.

A zîmbit şi-apoi cu jale
Şuierînd s-a dus
Trist pe lîngă rîu la vale.
O să vie dînsul iară
Pe la flori în fapt de seară,
Singur, din apus !

(1902)

IN ŞANȚURI

„Burcel în şanţ muri strivind
O tivgă păgînească,
Şoimu-n rădan căzu răcnînd :
Moldova să trăiască !“
Curcanul cel voinic şi bun,
El, Peneş spune-acestea,
Dar n-a spus tot. Eu vreu să spun
Deplin acum povestea.

Burcel era oltean, un pui,
Ajuns din întâmplare
Între flăcăii din Vaslui,
Viteaz minune-mare.
Iar cînd muri, strivind în şanţ
O tivgă păgîneasă,
Strigat-a bietul dorobanţ :
Muntenia să trăiască !

Burcel şi Şoim, trăsniţi în zbor
Căzură-n şanţ deodată ;
Strigînd deodată ţara lor
Cea-n două despicată.
Alătura de ei gema
Căzut şi căpitanul,
Izbit de moarte se trudea
Cu ochii-nchişi sărmanul,

El auzise pe cei doi
Ce spuseră-n cădere,
Şi jalnic se nălţă-n noroi,
Privindu-i cu durere.
Le zise-apoi : — „O ţară e,
Cum una ni-e mînia !
Muntenia, Moldova — ce ?
Trăiască România !“

Atunci şi Şoimu şi Burcel,
Cu faţa-nseninată
Priviră lung şi-adînc la el,
Şi-au tresărit deodată.

Spre-același loc, spre nord privind,
Și sus apoi, tăria,
Toți trei strigar-atunci murind :
Trăiască România !

(1899)

O POVESTE VESELA

Pe negre căi sosește mortul
La Aheron¹. — „Voiesc să trec.
Aici dovada că sînt grec.
Și-aici am pașaportul.“

— „Kala². În colț un loc e gol —
Dar dă-mi obolul³ înainte.“
— „Obolul ? Nici nu-mi dă prin minte !
Să nu-mi vorbești de-obol.

Spurcatul duh al tău să-ntrebe
Ce geniu sînt, ce faci-am fost ;
De obol să-ntrebi poporul prost,
Să-ntrebi nedemnia plebe.

Netoții vulgului profan
Lui Hades îi adună mintă,
Lui Cerber îi aduc plăcintă
Și-n gură ție-un, ban.

¹ Unul din cele cinci fluvii ale Infernului.

² Bine (gr.).

³ Monedă pe care trebuiau s-o dea morții pentru trecerea Aheronului.

Dar tot ce fac e și nelogic,
Și lucru învechit și rău —
Tu tot nu știi că banul tău
E simbol mitologic ?

Și nu-nțelegei, luntraș albit,
Cu ochi încinși de flăcări roșii,
Ce idioți ne-au fost strămoșii,
Și noi ce neam orbit !

Eu sunt neoplatonic, frate,
Și-n Carpax ¹ un sotir ² vedem,
Iar Carpax ne-a-nvățat s-avem
Idei înaintate.

Sau crezi ce-a spus Homer ? Un biet
Nebun ! Homer e numai nume,
Homer nici n-a trăit pe lume
Și nici n-a fost poet.

Nu vezi cum toarn-o epopee
Din versuri fără nici un fond ;
C-un prinț șiret și vagabond
Îți umple-o Odisee.

Și-acest Homer neghiob făcu
Din Zeus un zeu. Povestea-i tristă,
Căci Zeus al vostru nu există,
Cum nu există nici tu,

¹ Poreclă dedusă din „cîrpaci“, dată lui Ovid Densusianu, șeful școlii simboliste de la *Viața nouă*.

² Mîntuitor (gr.).

Nici Stix, pe care treçi tu morții !
Cînd însuși tu ești numai mit,
Ce-obil îmi ceri ? Ești un smintit,
Tu, paznicule-al porții !“

Cu toții-au stat uimiți privind,
Așa de iute-a fost năvala
Cuvintelor cari alandala
Porniră sforăind.

Dintr-alte lumi aduse, parcă,
Dintr-alte guri ce-aveau alt rost.
Sta însuși Caron ca un prost
Uitînd de lac și barcă.

‘Apoi o mînă-ncet și-a dus
La cap, la piept și la picioare,
S-a tras de păr, văzu că-l doare
Și-atunci sări în sus.

— „Ce-mi tot îndrugi aici, sărace,
De-Omer și Stix și Zeus din cer ?
De-obil e vorba ! Și ți-l cer :
Mi-l dai, sîntem pe pace.

De nu mi-l scoți, am să-ți arăt
Că nu sînt mit. O dată, gata —
Obolul ! că ridic lopata
Și-ți trag pînă te-mbăt !“

— „Să-mi tragi ! Eu am obolul meu,
Am trioboli, și ca lumina
De-argint curat, și din Aegina ¹ —
Am drahme ², dar nu vreau !“

— „Nu vrei ? Atunci te duce dracul
Cu neoplatonism cu tot !
De-l ai în gură, am să-l scot,
Și-nfund cu tine lacul !“

Lăsînd mantaua jos, voinic
Făcu luntrașul săritura :
L-a prins de fălci, căscîndu-i gura,
Privi-n gîtlej... nimic !

I-a smuls din spate-apoi vestmîntul,
L-a-ntors, l-a scuturat, dar vai !
— „Nici copcii tu la haină n-ai
Și bate prin ea vîntul !“

Și rîse-apoi : — „Acum ești gol !
Salut pe Carpax ! Sănătate
Ideilor înaintate —
Dar vorba e de-obol !

Tu ai un pașaport, vezi bine !
E mit și el ? De ce-l arăți ?
Văzut-am noi și de-alte dați
Pe-aici zevzeci ca tine !“

¹ *Aegina* (*Ēgina*) — insulă în arhipelagul egeic, situată în coasta vestică a Aticiei, în fața portului Atena.

² *Drahmă* — unitate monetară elenă ; „drahma eginetică“ se deosebește de celelalte drahme elenice prin greutate.

Rîdeau în cel mai vesel chip
În luntre toți, cătîndu-i banul...
Nu însă și Clearh¹ Spartanul,
Ci, -ntors spre Melanip² :

— „Așa fac ei viața-ntreagă,
Că este-apucătura lor.
Smintesc credința din popor,
Pe Zevs din cer îl neagă.

Hulesc pe-Omer ca pe-un pitic,
Dărîmă vechile tradiții,
Dar nu pot pune-n loc, smintitii !
Nimic în loc, nimic !

Ei spun c-ar crede-ntr-alte cronici ;
Cînd nu le ai, în ce să crezi !
De-a pururi sar ca niște iezi
Acești neoplatonici.

Și-ascund ce-i lucru evident
Prin fraze mari și prin injurii
Și-acopăr, cu puterea gurii,
Că n-au nici un talent !“

(1906)

¹ Clearh (Clearchos) — celebru comandant de oști spartan (secolul al V-lea î.e.n.).

² E vorba probabil de Melanepid cel tînăr — poet liric elin (secolul al V-lea î.e.n.).

BORDEI SĂRAC

Pe-ai tăi, pe rînd pe toți i-ai adunat
Ca puii-n cuib, și-i pace-acum în tine,
Și-adormi și tu, bordei nealinat.
E liniște-n văzduh, și noaptea vine
Cu cer senin ; pe cîmpu-nzăpădat
Zîmbi-va-ndată discul lunii pline.

Ești slab și vechi, dar te-ai luptat voinic
Să crești un stol de suflete sărace.
A plîns mai pîn-acum bolnav cel mic
Și cel mai drag al tău... și parcă tace.
Asculți de-auzi vrun glas ; n-auzi nimic,
Pui capu-n piept, zîmbind, și-adormi în pace.

E vremea să te-alini. Scurmat de vînt,
Bătut de ploi, slăbit de ani, bătrîne,
Trăiești de mila lor pe-acest pămînt.
Vai cum se zbat s-agonisească pîne,
Sînt mulți și mici, și-așa de dragi îți sînt —
Și-acum ei tac și iar vor plînge mîne.

Dar, poate crezi că va pluti mereu
De-a lungul nopții pace-adormitoare ?
Acum tu crezi, sărman bordei al meu,
Că-n alb veșmînt din cer o să coboare
Un înger blînd ! Dar nu știi ce știu eu :
La noapte-un duh cu hohote-o să zboare.

Porni-se-va, de-o rece boare-adus,
Un ger cumplit și-urmat dintâi de șoapte
Așa cum trec, pe-al soarelui apus,
Năluci ce plîng prin lanurile coapte,
Și-apoi sosi-va șuierînd pe sus
Cel vecinic mînios din miazănoapte.

Prin somn tu vei simți trecînd fiori
Prin trupul tău, și deschizînd privirea
Vei sta cutremurat ; acum tu mori !
Din mii de părți s-a-nvîrtejit pieirea :
Cîmpii cu crivăț, și văzduh cu nori,
Și-un suflet răzvrătit întreagă firea !

Tu-n pază suflete de oameni ai !
Să nu te dai ! De te-o strivi pe tine,
Sînt toți ai tăi pierduți ! Să nu te dai !
El vine mînios, el vine, vine —
Te va urni din locu-n care stai,
Va smulge stuhul tău cu brațe pline.

Și-ai tăi, deștepți, vor plînge iarăși toți,
Cînd el te va-ncelesta să te ridice.
Trosnind te vei lupta ca să te scoți
Din mîna lui, dar ca un snop de spine,
Tu strîns vei fi de el ; și ce să poți,
Tu slab și vechi, în brațe-așa voinice !

Veți fi puțin de-a valma amîndoi
Și nu vei mai avea-n curînd putere,
Gemînd tu vei cădea strivit apoi.

Vai, nu te va dura a ta durere,
Dar uite-ai tăi pe cîmp desculți și goi,
Și tu murind, tu-ntreaga lor avere !

Cu hohote de diavol va-ndrepta
Și-asupra ta va netezi nămeții.
Cînd mîne-n zori eu voi veni, voi sta,
Vai, nu de aspru ger al dimineții,
Voi sta-nghețat de mila lor și-a ta :
Nici tu nu vei mai fi, și nici ei bieții !

(1906)

UMBRA

Dacă tu vei căuta
Să se nalțe pacinic fumul
Jertfei tale, nu uita
Că, de ai spre soare drumul,
Umbra este-n urma ta.

Rob tăcut, pe care-l cheamă
Domnul său c-un gest tăcut,
Ia aminte plin de teamă
Orice gest i-ar fi făcut
Și de toate ține seamă.

Umbra-i robul, cînd urmezi
Drumul tău spre soare țîntă :
Nu te supără n-o vezi ;
Chipul ți-e-n lumină sfîntă,
Și-n lumină naintezi.

Dar cînd vii de dimpotriva
 Soarelui, ea-i sfetnic rău :
 Stăruind nemilostiva,
 Să-nnopteze chipul tău,
 Ce supărăcioasă fi-va !

Umbră, soare-al jertfei fum !
 De prisos mi-e tîlcul, dacă
 N-ai putut să-l prinzi. Și-acum
 Poți s-alegi ! Ești cel de pleacă,
 Eu sînt cel de mult pe drum.

(1906)

PRIN MEHADIA

Și era un vuiet jalnic prin porumburile coapte.
 Carul-Mare scoborîse jos de tot spre miazănoapte
 Și-i păreau pe deal înfipte roțile de dinapoi ;
 Lira ne-nsoțea la dreapta, iar Antares după noi.

Prin răcoarea mult-a noapții îmi vedeam suflarea
 guri.
 Eu mergeam pe strîmta cale de sub marginea pădurii,
 Obosit și de mînie și de drum îndelungat.
 Uneori izbea copita calului descălecat
 Pietrele,-ngrozind tăcerea cîtă mă-nsoțea pe cale.
 Noaptea neagră tot mai negru vâl puneă pe neagra
 vale.
 Vîntul zbuciuma frunzișul și prin stînci la cotituri,
 Fioros scotea-n durere muget cu-nzecite guri.

Și urcam, urcam poteca. Parcă m-aș fi dus spre
moarte,
Singur, închinându-mi ochii, ca-ntîmplarea să mă
poarte,
Unde-o vrea. Mînia-n suflet parcă-mi tot sporea pe
drum
Și trecea, trecea și noaptea, și era spre zori acum.
Dar pe culme sus, deodată, Doamne, tu, Părinte-al
vieții !

Cînd ieșii pe culmea goală în răcoarea dimineții,
Sufletu-mi simții deodată liber și de-uimire plin :
Încetase-acum și vîntul, cerul scăpăra senin.
Iar în zarea limpezită ca un scut de aur luna
Sta pe piscul unui munte, roșiu aurind cununa
Muntelui, și pînă-n vale ca și ziua luminînd.
Iată turle de biserici cum s-arată rînd pe rînd,
Sate risipite-n lungul văilor, grădini prin sate,
Toate-n alba zarea-a lunei și-n răpaos cufundate,
Iată, dealuri pe-unde viaa își întinde vița ei.
Rîul colo-n negre maluri ca un fulger de schintei
Ce-alergînd în strîmbu-i umblet a-mpietrit păstrîn-
du-și locul

Iar departe, de sub poala codrului, de unde focul
Potolit ardea prin noapte lîngă carul ocolit
De bărbați, doinea de-a lungul văilor, ca aiurit,
Tulnicul cel trist la cîntec și cu-ntorsături duioase,
Și cîntau cuvinte-acolo, din adînc de suflet scoase —
Prin atîta vraj-a nopții cea cu chip dumnezeiesc.
Trăgănat plîngea-n răstimpuri cîntecul ardelenesc :

„Colo-n vale la fîntînă
Două fete spală lînă“.

DINTR-O POVESTE

Port străin și cărți străine,
Tot ce din străini ne vine ;
A ne-ntrece cu ocară
Și-a batjocori mereu
Ori hulind pe Dumnezeu
Și nesocotind bărbații
Care ne ridică țara,
Ori umblînd ca apucații
Să ne batem vecinic pieptul :
De-am fi oricît de nemernici,
Să ne credem toți puternici,
Toți cu cap și toți cu dreptul
De-a fi călcători de lege
Și-ntr-un sat fără de cîni :
Astea sînt deocamdată
Voi, iubii mei români,
Marfa cea mai căutată.
O, dar nu te-nspăimînta :
Nu la noi, se înțelege,
Ci-ntr-o țară-ndepărtată
Sub pămînt, pe undeva.

(1902)

ÎN MUZEU

Iar ulciorul mi-a vorbit,
Vrînd, se vede, să mă mustre ;
— „În colibile lacustre,
Stînd pe scaunul cioplit

De-un druid ¹, eu fui podoaba
Tribului întreg ; şi-mi fu
Drag pe-atunci. O vezi şi tu :
Eu şi cu Dalvine roaba,

Fost-am de-un etrusc isteţ
Peste lac în luntre-aduse.
El sub laviţe-avea puse
Multe altele de preţ,

Cari pe-acele vremi senine
Artă şi minuni erau !
Astăzi hîrburi poate stau,
Bietele, pe-un raft cu mine !

Şi din toate şi-a ales
Capul cetelor ilire
Un ulcior — să nu te mire
Că suspin aşa de des —

Un ulcior, şi-o roabă, biata !
Văd trecînd pe-aici femeii,
Şi-mi evoc mîndreţea ei,
Şi-n etern slăvi-voi fata

Cea de-acum opt mii de ani !
Poate, albele ei oase,
Din nămolul apei scoase,
Poţi şi tu cu doi-trei bani

¹ Numele vechilor preoţi celţi.

Să le vezi aici, străine,
Ori altunde-n vrun muzeu.
Am pierit, și ea și eu,
Cînd din văile vecine

Au venit arcașii goi,
Mulți și tari, zvîrlind tăciunii.
Au scăpat pe luntre unii
Dintre-ai noștri, cei vro doi,

Însă cei mai mulți pieriră.
Și de-atunci, pe fund de lac
Și-astăzi părți din mine zac.
Iar pe cîte le găsiră

Le-au adus aici, punînd
Ciob la ciob ca să mă-nchege.
Ah ! dar ce pot înțelege
Cîți îi văd pe-aici trecînd ?

Văd și ei o oală spartă
Dintr-un lut sărac și prost :
Eu, ce-ntr-alte vremi am fost
Ultima putîcă-n artă.

Și desenul meu ! Ușor
C-un cărbune de pe vatră
Mult mai bine-l fac pe-o piatră
Azi copiii-n jocul lor !

Tu ai sufletul mai larg,
Scapă-mă! Ce chin ai stinge,
Dacă-n lături m-ai împinge
Ca să cad și să mă sparg!"

Cît m-a nduișat ulciorul!
„Și-aș fi vrut să-i fiu pe plac,
Însă ce puteam să fac?
Să mă vădă păzitorul,

Iar a doua zi, fatal,
Să m-arete prin ziare:
„Un nebun, pe cît se pare,
În muzeu, și-un criminal!"

Și-am întors fără speranță
Ochii și-ncepui s-admir,
Cum steteau pe raft în șir
Acele de siguranță.

(1903)

FURTUNA PRIMĂVERII

Precum aduce-n sîrg cu sine
Spre țara de-unde-a fost gonit
Un rege-n furie-otiri străine,
Așa vedeam un vînt grăbit
Cu norii după el cum vine.

Urlînd le cîrmuia cărarea
Purtîndu-i în năvală orbi,
Părea că varsă-ndepărtarea
Și mii de lupi și mii de corbi
De-a valma să-nspăimînte zarea.

Silit-au codri mari să mugă
Și-n turn, de unde-i supăra
Al clopotelor cînt de rugă,
Trăsniră, și-un potop era
Urgia ce-au făcut-o-n fugă.

Cu ei o noapte-nfricoșată
Ca iadul peste văi trecu :
Dar însăși parcă-nspăimîntată
De-atîta spaimă ce făcu,
De-abia veni, pierind deodată.

S-a dus cum a venit. Departe
Spre-adîncul orizont s-a dus
Și spaime-acum pe-acolo-mparte.
Și iar s-a luminat pe sus
Și rîde soarele lui marte !

(1906)

GROPARUL

El cîntă, să-i treacă din vreme, săpînd
Și lucru mai spornic să-i pară,
Și galbene oase le-aruncă pe rînd
Din groapă pe lutul de-afară,

De cîte ori însă aruncă vrun os,
Găseşte vro glumă şi-o vorbă pe dos,
Să rîdă de bietele oase.

O hîrcă el scoate din negrul pămînt,
Dar nearuncîndu-o bine,
Ea cade de-afară de-a dura-n mormînt.
— „Ce-i, hîrco? E tartoru-n tine?
De-ţi place şederea cu viii la sfat,
Haid', vino vrodată-n plimbare prin sat!
Iar hîrca răspunse: — „La noapte!

Groparul se nălţă deodată-nlemnit
Şi-i pierde răsufletu-n gură.
Se uită. Nu-i nimeni. Dar cine-a vorbit?
Căci limpezi cuvintele fură.
„La noapte!“ Rostite puternic şi rar —
Şi-aşa fioroase şi reci i se par
Şi sapa, şi lutul, şi groapa.

El lasă lopata şi sapa-n mormînt
Şi lucrul negata şi-l lasă.
La nimeni pe cale nu spune-un cuvînt,
Nu spune nevestei acasă.
El pleacă-ntr-o parte, se-ntoarce-napoi;
Şi scapăta ziua, se-ntunec-apoi
Şi-i noapte, şi-n pat el aşteaptă.

Alunecă uşa deodată-n ţîţîni
Şi-n prag un schelet se iveşte.
Îi scapără ochii, şi mişcă din mîni
Şi capul îi scade şi-i creşte.

Iar oasele-i toate mișcându-se rar
Pe unde se-ncheie mai murede par
Și sună ca sloi de gheață

— „E frig în morminte, dar tu ne-ai iubit
Și-ai zis să te ~~cari~~ odată.
Ce bine-i cu viii și iat-am venit,
Căci morții au vorbă jurată !“
Groparul întinde de goază cuprins,
O mână spre oase, dar brațul întins
Se-ncurcă prin recile oase:

El țipă, se scutără și repede-acum:
Luînd într-o mână toporul,
Împinge scheletul din casă pe drum,
Și trage pe ușă zăvorul.
Iar mortul de-afară: — „Nebune ce ești !
Pe unul cel singur degrabă-l gonești,
Că mîi eu chema-voi cu mine !“

Trezită de țipet, din pat a sărit
Și-aprins un opaiț nevasta.
— „Feritu ne-a Sfîntul și nu ne-a ferit !“
Ce vorbă ciudată fu asta ?
Își vede bărbatul cu ochii ncrunțați
Stînd straje la ușă și-n pumii-noleștați
Gătir de lovine toporul.

Îl strigă pe nume. Se uită-napoi
Spre stăigăt și lasă să-i cadă
Toporul din mînă și-n tremur apoi
În colț el se strînge grămadă.

Ca unul ce-așteaptă cu groază, stă-n loc —
Atunci la fereastră dădă poc, poc,
S-aude-o bătaie de-afară.

Sînt mulți, sînt o sută, și alții-s pe drum,
Vin miile-acum să s-adune !
El joc își bătuse de dinșii, și-acum
Puternicii vin să-și răzbune !
Spre sunet se-ntoarce grogarul, grăbit,
Îi vede, tresare, clipește-aiurit
Și mort el rămîne grămadă.

(1896)

DRUMUL IUBIRII

Eu o știu din cartea sfîntă,
Și ți-o spun, să te ferești !

Baiazid, tălmăcitorul
Vrerilor dumnezeiești,
Ale cărui vorbe-arată
Drumul spre-adevăr, precum
Carul de pe cer conduce
Navele spre-al nopții drum,
Predica-n moscheie-odată :
— „Dumnezeu, el ne iubi,
Să-l iubim și noi“. Într-asta
Ben-Said grăbit veni :
— „Mare-nvățător al nostru
Cel de-Alah din cer trimis !
Mi-am pierdut de ieri măgarul,

Și-am avut ast'noapte-un vis
Să te-ntreb aici pe tine,
Că tu știi și poți să-mi spui.“
Baiazid privi la dînsul
Și-a zîmbit de vorba lui.
Dar continuă cuvîntul :
— „Spuneți care dintre voi
Nu-i convins că peste veacuri,
Pînă-n zilele de-apoi
Singura iubire este
Sfîntul drum adevărat ?“
Toți tăcură. Ahmet singur,
Un bătrîn întunecat,
Ridicîndu-se răspunse :
— „La ce-a dat-o Dumnezeu ?
N-am știut-o niciodată,
Spune-mi ce-i, s-o știu și eu !“
Baiazid încet se-ntoarse
Și-arătînd spre-acel bătrîn :
— „Ben-Said, tu cați măgarul,
Iată-l, ăsta-i, adă-i fîn.“

Mi-a rămas aminte vorba
Marelui învățător.
Ben-Saizii nu văd alta
Decît tot durerea lor,
Și cînd unii poartă lupta
Plini de-avînt, grăbiți răsar
Ben-Saizii să-i încurce
Cu pierdutul lor măgar.
Iar cînd vezi că mulți iubirii
Inima tăcuți și-o-nchid,
Tu de-Ahmet îți amintește
Și de ce-a spus Baiazid.

(1902)

TRICOLORUL

'Albastru, române, ți-e steagul,
Dar știi tu de ce ? Să te-nvăț.
Albastru-nsemnează ciocoi,
Și tot ce-ți aduni tu cu boii
Din mila căldurii și-a ploii
Al lor e, și-acum și de-a pururi,
Și-al tău, cerșetorule,-un băț.
Dar rabdă, c-o fac din iubire :
Să tem că te duce-n pierire
Belșugul prin trai cu răsfăț.

Și galben, române, ți-e steagul.
Iar galbenul spune de voi,
De cei de la pluguri, țărani,
Voi galbeni de foame sărmanii,
De boale purtate cu anii —
La scară, și dracul vă ducă !
Stăpînii au scumpe nevoi :
Va banque și dineuri și păsur
Și-amante cu cai și mătăsuri,
Și toată nădejdea-i la voi !

Și roșu, române, ți-e steagul.
Și-un geniu e tîlcul, s-o știi.
Al neamului geniu, vezi-bine :
E roșu de-o tristă rușine,
Că vremea-ndreptării nu vine,
Că tot mai cu multe mîinii
Ne-ajunge voitul dezastru ;
Abisu-ntre galben și-albastru —
Satano, de unde ne vii ?

(1906)

COLINDĂTORII

Cad fulgii mari înoet zburînd,
 Și-n casă arde focul,
Iar noi pe lîngă mama stînd
 De mult uitarăm jocul.
De mult și patul ne-aștepta,
 Dar cine să se culoe?
Rugată, mama repeta
 Cu glasul rar și dulce

Cum sta pe paie-n frig Hristos
 În ieslea cea săracă,
Și boul cum sufla milos
 Căldură ca să-i facă,
Drăguț un miel cum i-au adus
 Păstorii de la stîină
Și îngeri albi cîntau pe sus
 Cu flori de măr în mîină.

Și-auzi! Răsar cîntări acum,
 Frînturi dintr-o colindă,
Și vin mereu, s-opresc în drum,
 S-aud acum în tindă —
Noi stăm cu ochii pironiți
 Și fără de suflare;
Sunt îngerii din cer veniți
 Cu Ler, oi Domnul mare!

Ei cîntă nălțător și rar
 Cîntări de biruință,
Apoi se-ntorc și plîng amar
 De-a Iudei necredință,

De spini, de-ostași, și c-a murit...
Dar s-a deschis mormîntul
Și el acum e-n cer suit
Și judecă pămîntul.

Și pînă nu tăceau la prag,
Noi nu vorbeam nici unul —
Sărac ne-a fost, dar cald și drag
În casă-ne Crăciunul.
Și cînd tîrziu ne biruia
Pe vatra caldă somnul,
Prin vis vedeam tot flori de măr
Și-n fașe mic pe Domnul.

(1906)

CETATEA NEAMȚULUI

Sînt cu ceară picurate
Filele-n bucoavna mea.
Dar cetesc, cum pot, în ea.
Spune-acolo de-o cetate
Care „Neamțul“ se numea
Și-au zidit-o, spune-n cronici,
Nemți, germani sau teutonici.

E ruină azi de veacuri.
Unde-o fi? Vezi asta-i greu!
Cine credeți că sunt eu
Ca să știu atîtea fleacuri!
Cui va ști, îi dau un leu.
Zici că afli-n cărți de școală?
Aș! Rămîi cu mîna goală.

Deci, în ceasul dimineții,
Cînd prînzesc acei ce au,
În cetate-aici erau,
Lîngă comandantul pieții,
Toți străjerii și-așteptau,
Povestind și-ntinși pe iarbă,
Chisălița să le fiarbă.

Dar, pe cînd Guzgan răstoarnă
Mămăliga din ceaun,
Din clopotniță Tăun
Sun-afurisit din goarnă.
Unu-i strigă : — „Ești nebun !“
Altul : — „Ce-ai tu dacă strigă ?
I-o fi dor de mămăligă.“

Dar se-ntorc spre zid plăieșii ;
Văd pe șes un nor de oști.
— „Măi Istrate, tu-i cunoști :
Turcii sunt ?“ — „Ba, parcă leșii,
Vin încoace.“ — „Păi, sunt proști ?
Bat și ei cel drum, ca mînzul,
Să ne strice nouă prînzul.“

Leși erau. Sobiesky-vodă ¹
Rătăci pe-aici prin văi,
Căci pe-atunci era la modă
Vara, cînd plecau la băi,
Regii meșteri în bătai
Să-și ia drumul încotrova
Totdeauna prin Moldova.

¹ Ioan al III-lea Sobieski — rege al Poloniei între
1673—1696.

Și plecau fără merinde,
Căci așa era bonton,
Să mănânce tot plocon,
Ce puteau ici-colo prinde.
Dar acest slăvit Ion
Își avu-n desagi slănina.
Și-i pierdu, să-i bată vina !

Deci, cu oști, vestitul rigă,
Cum umbla pe-aici flămînd
Și simți, prin văi trecînd,
Aburi calzi de mămăligă,
Știu și eu ce-i dete-n gînd,
Că-și opri deodată pasul,
Tot trăgînd în vînt cu nasul.

— „E vrun praznic în cetate.
Ștefan-vodă... El mi-ar da !“

— „Cred că nu, măria-ta,
Că-i un drac și jumătate,
Nu prea dă, că-i el așa.“

— „Mie, nu ? Să-ncrunt sprînceana !
Eu ori el bătu Vieana ?

Domn ca mine cît trăiește
Nu-i deprins să-nghită-n sec.“
Iar un general zevzec,
Răspunzînd pe latinește
Zise : — „*Dobre ciolovec !*“
Și-ntinzînd sub zid armata,
Iată-l ciolovecul gata.

Și bum-bum apoi cu tunul,
— „Fire-ar ei de râs, poleci
Mai pe vine să te pleci,
Cîrlănaș ! Și dă ceaul
Mai deoparte, tu, Berheci,
Că ni-l sparg cu-mpușcătura —
Măi Spănuțoc, mai ține-ți gura.“

Dar plăieșii din cetate
Răspundeau vîrtos și ei :
Comandantul Onofrei,
Cel cu pletele-acurtate,
Și cu straiu-ncins cu tei,
Dînd adînc zăvorul porții,
Se zbătea ca-n ceasul morții.

Și-au bătut o săptămînă
Leșii-n zid ; dar zidul, prost,
Sta pe loc, pe cum a fost.
Însuși riga, într-o mînă
C-un pistol, din adăpost,
Da pe Ștefan la toți dracii
Și-mpușca la rînd — copacii.

Deci, văzînd că nici nu-l lasă
Să se ducă-n treaba lui,
Și nici pomeneală nu-i
De-a-l pofti la ei la masă,
Și flămînd — vai, ce mai spui —
O luă mai pe departe,
Pe genunchi scriind o carte

„Hai și descuiеți odată !
Și. tovarăși să vă fim.
Mîndru cîntec ce mai știm,
Marș francez, fără de plată.
Nu vi-e milă că pierim ?
Poate-o ploaie să ne-apuce...
Nu știm drumul, că ne-am duce.“

După ce-au cetit pitacul,
Onofrei ieși pe zid :
— „Măi, poșeci, eu vă deschid,
Dar să nu vă puie dracul
Să mințiți, că — vă ucid !
Iar de marșuri mi-e cam scîrbă,
Trageți-mi mai bine-o sîrbă !“

Iată poarta se descuie.
Leșii-n vale, pe sub plopi,
Se cruceșc, se cred miopi —
Ce văd ei ? Din cetățuie
Doi cu doi, vro zece schiopi.
Onofrei ridică tonul :
— „Un doi, un ! Și stați, plutonul !“

Cu sprîncenile-ncruntate
Strigă rex : — „*Sto pojo boi ?*
Cine dracul sunteți voi ?“
— „Noi ? Plăieșii din cetate.
Zece-am fost, pieriră doi.“
Rex făcu o mutră lungă,
De credeai că vrea să-mpungă.

— „Pentru voi a fost gîlceava ?
Dar boierii ?“ — „Ce gîndești !
Noi să știm ? Prin Tîrchilești.“
— „Domnul unde-i ?“ — „E-n Suceava.“
— „Dar poporul ?“ — „La Plăiești !“
— „Drace, asta-i de poveste !
N-ați ascuns prin turn neveste ?“

— „Noi ? Da ce, ni-e mintea slabă ?
Noi sîntem creștini curați :
Ăștia nu sunt însurați,
Eu de zece ani n-am babă.
Voi după femei umblați ?
Zbîrlea are-n Huși, săracul,
Dar urîță, goală-dracul !“

— „Dar comori ascunse-n oală
Și-ngropate !“ — „Oale, spui ?
Le-am lăsat să facă pui.
Una-i știrbă, și-alta goală ;
Nici o pricopseală nu-i !
De le vrei plocon ori pradă —
Ia fugi, Zbîrleo, și le adă !“

Rex atunci : — „Vă tai grămadă !“
Dar a stat cu mîna-s sus,
Căci aminte și-a adus
Că-i e teaca fără spadă :
În Liow zălog și-a pus
Spada cea cu steme duble
Pentru-un pol și două ruble !

¹ *Plăiești* — formă restabilită după *Universul literar*, București, nr. 1, 6 ianuarie 1903 ; în ediția de bază *Ploiești*, probabil greșeală de tipar.

Dînd din mîni ca cel ce-alungă
Gînduri rele : — „Eu sunt bun.
Apropo, ce-am vrut să spun ?
Onofrei, te văd cu pungă,
Dă-mi o mînă de tutun.
N-am fumat de-o săptămînă,
Pune-l ici, te rog, în mînă.“

Și-aprinzînd chibritu-n pripă,
Mulțumit privea la fum.
— „Onofrei, să-mi spui acum,
Și-apăsa cu unghia-n pipă,
Cum mi-ai stat tu mie-n drum ?
Nu știai tu de-a mea faimă,
Ca să stai năuc de spaimă ?

Dar glumesc așa ! mă iartă,
Ești erou, s-a hotărît,
Deși porți pe după gît
Traistă... hai, și nu-i deșeartă ?
O văzui numaidecît —
Ai într-însa plumbi, de toate.
Brînză, caș și pîne poate ?“

— „Brînză nu, dar am pogace¹
Ș-usturoi, măria-ta.“

— „Usturoi ! Și-l poți mînca ?
Dar la urmă, cui i place...
*Mon Dieu !*² Nu te supăra,
Tot făcurăm noi doi pacea :
Ia să văd, cum e pogacea ?“

¹ Un fel de turtă.

² Dumnezeu ! (Fr.)

Și-apucînd cu mîni grăbite,
Rupt de foame ca un lup,
Rupe rex, cu toții rup,
— „Onofrei al meu, iubite,
Vin la neica să te pup!“
Și-l pupa viteazul rigă
Și-ndopa la mămăligă.

Ce-a mai fost puțin ne pasă.
Au plecat polonii-n sus,
Iar plăieșii-n jos sau dus
La Neculcea drept acasă,
Iar acesta-n cărți i-a pus.
Și din Dorna pînă-n Tulcea,
Toți cetesc ce-a scris Neculcea.

(1903)

VOCI DIN PUBLIC

UNUL DIN HIGH-LIFE

Iar omul în lume se naște
Cuminte-ori netot,
Și scopul său ultim : să caște.
Trudit că vieții nu poate
Să-i afle menirea și rostul,
Cumintele cască ; iar prostul
Stă gîră căscată la toate —
Și-atîta e tot.

VORBEȘTE MĂGARUL

Intrat-ar fi-n sfînta cetate
Știutul Isus,
De nu l-aș fi dus eu pe spate ?
Clădirăți degeaba sofismul !
Puteam să-l azvîrl de pe mine,
Și-adio, Isuse, cu tine !
Dar vrui ca să nasc creștinismul.
Voi ce-aveți de spus ?

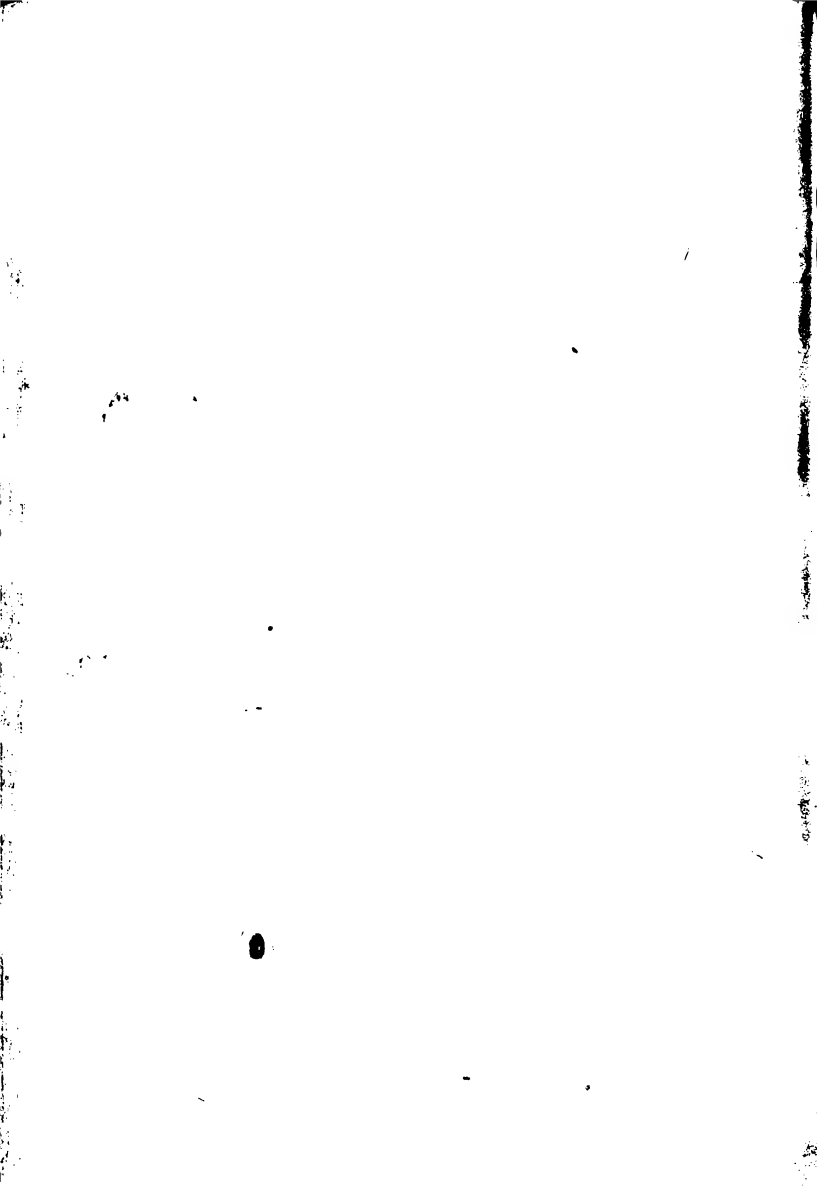
EXPLOATAȚII

Plec capul puternic, iar jugul
Îmi geme pe gît,
Dar fără de mine nici plugul,
Nici carul ! Din negur-adîncă
Prin mine se naltă popoare.
Eu ar, gîfîind pe răzoare,
Ovăzul. Dar caii-l mănîncă,
Nu boii. Și-atît.

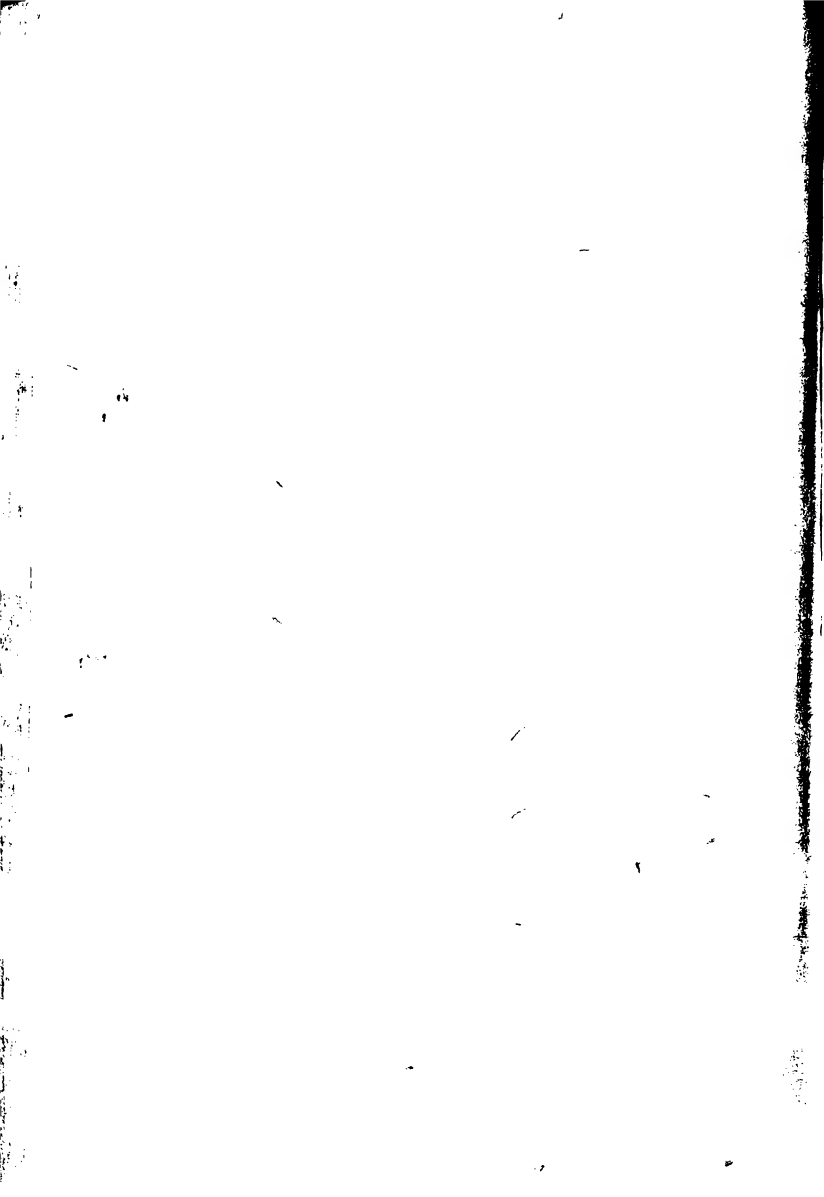
UNUL DE LA MARCUȚA

Aici sunt nebunii ? Și-afară
Cuminții ? Frumos.
S-aude gîlceavă și-ocară,
Discută bărbații politici
Și toți decadenții fac gură ;
Pe stradă dau ghionturi și-njură
Sergenții și vajnicii critici —
Ce lume pe dos !

(1902)

ZIARUL UNUI PIERDE-VARĂ

FAPTUL ZILEI

Ca lacrima-i limpede cerul
Și-aproape de ziuă. Frumos
Stă-n mijlocul bolții oierul,
Luceafăru-i gata s-apuie,
Iar Carul spre creștet se suie
Cu oiștea-n jos.

Și doarme și apa, și vântul.
Iar spaima și oștile ei
Țin mort, subt călcîie, pămîntul.
Și-atîta e roua ce-o plînge
Cîmpia, că-n palme-o poți strînge
Ca-n cupă s-o bei.

Pe-ncetul tăria-nflorită
Cu galben ca strugurii copti
S-albește din clipă-n clipită.
Pe culmi întunerecul pierе,
Dar valea e-n neagra putere,
A umedei nopți.

Pe sus, pe pustiile zgheaburi,
Prin rîpele munților suri,

Zac zmeii cu trupul de aburi,
Și ceața prin noapte-nchegată
Stă-n hainele morții-mbrăcată
Pe-albastre păduri.

Dar vîntul cel fără de pace
Începe să cînte-n brădet —
Și tot mai luminează se face ;
S-albește strîmtoarea cărării,
Pe rînd depărtările zării
S-apropie-ncet.

Văd clăile-n cîmp, pe coline
Cunosc singuratecii ulmi,
Și-acum, la lumina ce vine,
Încep să se miște greoaie
Făpturi purtătoare de ploaie,
Se urcă pe culmi.

Din stînga, din dreapta, din față,
Din rîpi și pe-o sută de căi,
Ies dungi plutitoare de ceață
Și-n cale s-adună cărunte
Tîrîndu-se-alene spre munte
De-a lungul prin văi.

E-n flacăra bolta senină,
Și fără-nterupere-acum
Se varsă tăcuta lumină,
Se varsă grăbită, se-ntinde
Pe dealuri, pe coaste, s-aprinde
Pe șesuri, pe drum.

X Și parcă străbate-o săgeată
De-a lungul cîmpiilor reci —
O dungă de soare s-arată,
Și-i crește pe șesuri lucirca,
Și iată-l în toată mărirea
Puterii pe veci ! X

X Murmurul din dealuri pătrunde
Prin văi, și din vale-n păduri ;
Ca-n farmec, eu nu știu de unde
E plin de mișcare pămîntul,
Și cîntă și codrul și vîntul
Și-o mie de guri. X

X Ici oameni cu coasa pe umăr,
Și fete cu secera-n brîu,
Iar gloata cea fără de număr
A celor de-o sută de neamuri
Se joacă-n arinii cu ramuri
Întinse pe rîu. X

X Și care și turme-n pripoare
Pe umede coaste răsar —
Sunt toate-ale tale, tu Soare !
Făptură tu dînd dimineții,
Ești singur ființa vieții
Și-al lumii altar... X

(1900)

ANDROMAHE

Iată-i chiotind în cânturi,
Cupe-ncununînd cu vin ;
Flota cu sprijin de vînturi
Vîjîie sub cer senin —
O, nu fierbi, adînc al mării,
Şi furtuni tu nu stîrneşti
Ca s-azvîrli îndepărtării
Rămăşiţele greceşti ;
Zevs, nu zgudui tu rotundul
Cerului cu foc etern,
Ca să-i vînturi în afundul
Noptii veşnice-n Infern !

De-am putut scăpa de săbii,
Flacări ne-au încins pe loc ;
Robi ajuns-am pe corăbii,
De-am putut scăpa de foc !
Vai, şi de-au scăpat o seamă
De robie, unde sunt ?
Chinul ăsta cum se cheamă,
Cînd de viu eşti în mormînt ?
Rătăcind printre ruine,
Troia moart-o vor vedea,
Şi le-ar fi cu mult mai bine
Dac-ar fi pierit sub ea !

Dar şi-atît e mîngîiere,
Cu iubiţii tăi să fii
La un loc şi-ntr-o durere ;
Şi e dulce gînd să ştii
Că cenuşa ta udată

De vrun binefăcător
Va zăcea amestecată
Vecinic cu cenușa lor !
Însă noi, pe mări, robite
Urgișitorilor ahei,
Noi ne ducem risipite
Prin pământuri fără zei !

Tu mi-ai prevăzut mormântul,
Tu Casandra ¹, și-ai tăcut ?
Nimeni nu-ți credea cuvântul,
Însă eu l-aș fi crezut !
Astăzi n-aș pluti spre Ftia ²,
Îndurînd potop de-ocări ;
Noi n-am suferi robia
Celei mai mișele țări !
Eu prin Skyros ³, tu-n Micene ⁴
Roab-a regelui să gemi —
Țara unde cresc Helene
Și se nasc Neoptolemi !

Plînge tînguita gloată,
Plîng și eu privind la ea :
Ah, din lumea asta toată
Eu am partea cea mai rea !
Îl urăsc, și el, turbatul,

¹ Fiica lui Priam, regele Troiei. Potrivit legendei, Apollo s-a îndrăgostit de ea și a înzestrat-o cu darul profeției, dar a condamnat-o să nu fie crezută de nimeni, deoarece ea i-a respins dragostea.

² Ținut în Tesalia, patria lui Ahile, tatăl lui Neoptolem.

³ Insulă în Marea Egee, locul nașterii și copilăriei lui Neoptolem.

⁴ Veche cetate în Peloponez, patria lui Agamemnon, conducătorul oștilor grecești în războiul troian.

Nemilos cu mine nu-i ;
Cel ce mi-a ucis bărbatul
Azi mă are-n voia lui !
Întunerec mă-mpresoară,
Mîinile pe cînd îmi frîng,
Și vedenii-n jur îmi zboară
Și-mprejuru-mi toate plîng !

Plîng lopețile, și plînge
Marea cu murmur amar —
Iată-l, gol și plin de sînge,
Hector, și-i tîrît de car.
Risipită-n vînt viața
Strop de strop din el s-a stors,
Și, murind, strivit, cu fața
Bietul e spre Troia-ntors.
De fiori încremenește
Largul apelor adînci,
Și de vaiet lung vuieste
Golul mucedelor stînci !

Și mă-ntorc... și mi s-arată
Sîngele-mproșcat pe zid,
Și, gemînd cutremurată,
Lumea ochilor mi-o-nchid.
Nici o milă n-au mișeii !
De-un copil ¹ nepriceput
Tremurau pierduți aheii
Și-Agamemnon s-a temut.
O, și sunt viteji ! și tată
Au pe Phoebus ! Cum te mint

¹ Aluzie la uciderea lui Astianax, fiul lui Hector și al Andromahei, de către aheii învingători ai Troiei.

Și tu nu-i stârpești odată,
Mîndre zeu cu arc de-argint !

Iar prin noapte, cînd, pe puntea
Tigrului, eu de dureri
Îmi îngrop în palme fruntea,
Vine-ncet printre străjeri
Hector aducînd de mîină
Pe copil, frumos și blînd ;
Glasul apelor se-ngîină,
Pînzele vuiesc gemînd :
Și pe cînd la piept ne strîngem,
Plînge tată și copil,
Și tustrei prin noapte plîngem —
Evoe,-n Infern, Ahil !

O, dolopi ¹, și v-amăgește
Gîndul că, rîzînd de sorți,
Azi prin mine se-njosește
Cel mai vrednic dintre morți !
Că din cercul nemuririi
Smuls ieși-va, voi păgîni,
Cel ce v-azvîrli pieririi
Pe la Xantus ², ca pe cîni ?
Iar tu crezi că-i trecătoare
Jalea mea pe care-o gem ?
Că mă vei călca-n picioare,
Barbare Neoptolem ?

¹ *Dolop* — numele unei populații din Tesalia care a participat la războiul Troiei.

² Rîu în apropierea Troiei, pe malurile căruia Hector i-a fugărit pe ahei.

Blestemată fie țara
Care v-a născut pe toți !
Ura lumilor și-ocara
Moșteniți-o la nepoți !
Iar pe tine-n rînd cu orbii
Foamea poartă-te prin uși,
De pe cîmp adună-ți corbii
Oasele-n scîrboș culcuș ;
Și murind, de-i vrea cu mîna
Să-ți aduni pe obraz nisip,
Să se zvîrcole țărîna
Îngrozită de-al tău chip !

Și-n tesalicele mahuri
Rîuri milostive sunt
Ca-n rostogolite valuri
Să dea omului mormînt !
Și greceasca spadă scurmă
Pieptul, ca și orice fier,
Curge de pe-a dînsei urmă
Sîngele din cei ce pier.
Și-ori și-n care țări silită
Să trăiesc, se va afla
Vrun pămînt care să-nghită,
Hectore, pe-aleasa ta !

(1896)

MURIND

Pe creștet de dealuri e soare,
Dar umbre-ale nopții prin văi,

Și-n umeda nopții răcoare
Soldatul, departe de-ai săi,
Se zbate, și geme, și moare.

• Îi sîngeră pieptul de-arsură,
Iar apa se zbuciumă rar
Devale, și-alene murmură —
Ah, umed un deget măcar
Să-l puie pe vînată gură !

Dar trupu-i e frînt de prin cruce,
Voind să se nălțe puțin,
De-aseară-ntr-un zbucium o duce,
De-aseară se-ncearcă s-apuce
Cu mîinile-o creangă de spin.

El vede păriul ! Măsoară
Cu ochii, trei palme de drum.
Așa de cînește să moară !
Se-ntunecă văile-acum,
Iar noaptea grăbită scobeară.

El parcă stă-n noapte la pîndă,
Puțin rădicat pînă-n brîu ;
Și-i galben de-atîta osîndă,
Cu ochii țintiți spre păriu,
Scrișnind ca o fiară flămîndă.

S-astîmpără-n urmă și ține
Pe inimă pumnu-ncleștat.

Apoi cu răsufieri puține,
Simțindu-și tot trupu-nghețat,
Își trage mantaua pe sine.

O-ntinde cu dinții și geme,
Iar gura-i șoptește duios.
Eu nu știu, sunt rugă ori blesteme,
Dar știu c-a pierit fără vreme
Flăcăul voinic și frumos.

Că iată-l scăldat în sudoare,
Și-acum e tăcere prin văi.
El nici nu mai simte ce-l doare
Și nici nu mai strigă pe-ai săi,
Nu plînge, nu geme. El moare.

Se-ncinge cu aur cununa
Pădurii de brad de pe culmi,
Doineste și vîntul într-una
Cîntînd somnoroșilor ulmi,
Străbate prin vale-acu luna.

Ea vede pe mortul din vale
Și trece tăcută, pe sus.
Ce roșie-a fost, și pe cale
Ce albă se face spre-apus.
De jale pesemne, de jale !

(1899)

Stau acum pe-o buturugă
 Și mă uit prin văi,
 Nu-i mai mult decît de-o fugă
 Pînă-n deal ; și parcă-i oaste
 Cum se văd în șir pe coaste
 Sutele de clăi.

Împrejurul meu învie
 Toate cîte sunt,
 Ce de joc și veselie,
 Cînd e soarele la toacă !
 Iată-le, sărind se joacă
 Undele de vînt.

Una printre clăi s-ascunde ;
 Umblă pe furiș,
 După ea mai multe unde,
 Fuge care mai de care,
 Dar, cotind, gonită sare
 Repede-n tufiș.

Toate-n cîmp acum s-adună
 Crîngul răscolind,
 Iar frunzișul sună, sună !
 Dar pe cînd aleargă ceata,
 Iat-o, din tufiș, șireata,
 Iese hohotind.

Ies, cu capul dat pe spate,
Soașele-n spre văi ;
Răzvrătesc, întunecate,
Brazdele de fîn, se-ncurcă
Printre spini și iarăși urcă
Coasta, printre clăi.

Și mereu așa colindă
Dealurile-ntregi,
Și-n sfârșit, cînd e s-o prindă
Toate cad pe ea desodată,
Din grămada-ncăierată
Nu le mai alegi.

Multe guri acum se-ngaimă,
Vălmășag nespus ;
Paiele din cîmp, de spaimă,
În vârtej acolo prinse
Se rotesc și joacă-mpinse,
Se ridică-n sus.

Liniștite-n urmă toate
Tac și stau pe loc.
Nu știu, de-obosite, poate.
Ori aleg prin Ugă-Bugă
După cine să mai fugă
Într-al doilea joc.

Că-n curînd încep să salte
Pe sub tei ; și cern
Flori de tei din crângi înalte.
Loc făcîndu-le să treacă,

Ierbi și flori pe câmp, s-apleacă,
Spicele s-aștern.

Iar din tei, privind la ele,
Ispitiți de joc,
Niște pui de rîndunele
Și-au uitat mîncarea-n gură :
Jocul ăsta nu-l știură !
Cerule, fă loc !

Unu-ncepe-acum să-și bată
Aripele-n vînt,
Iată-i toți acum deodată
Ciripind în zări senine :
Iar pe sus pe-acolo-i bine,
Nu ca pe pămînt !

Și se-ncinge-o veselie,
Toate sar mereu,
Flori și ierburi din cîmpie,
Vînt și flori și rîndunele —
Vesel, de-aș putea cu ele
M-aș juca și eu !

Gîtul mierlele-ntinzîndu-l
Nici nu mai ajung
Să răsufle,-așa li-e gîndul
La ce văd, la cîte-ascultă,
Și-n uimirea lor cea multă
Șuieră-ndelung.

Veverița, de mirare,
Cînd e-n vîrf de fag,
Cînd p-un ram, cînd pe-altul sare
După cum mai bun e locul
Printre crengi să vadă jocul
Cel așa de drag.

Iată-i iepurii, nebunii,
Coarne-n cap își pun,
Stau în două labe unii,
Alții peste cap s-aruncă,
Sturzii hohotesc pe luncă,
Și, de rîs nebun,

Pitpalacu-n grîu sughiță,
Iar nepoții lui
După mama cea pestriță,
Mai pestriți ca ea la pene,
Sprinteni fug prin buruiene
Doisprezece pui.

Și mereu se-ncinge jocul,
Pînă pe-nserat —
Și e plin de rîset locul,
Plin de cîntec deal și vale.
Cîte-un nor drumeț pe cale,
Galben de mirat,

Stă pe loc acolo-n naltul
Cerului privind.
Pleac-apoi. Dar vine altul.
Nu știu ce gîndește norul,
Dar Atotstăpînitorul
Soare-n cer, zîmbind,

Ca un moș privind nepoții,
Zice : — „Așa, băieți !
Veseli și la joc cu toții !
Pentru asta-mi place mie
Truda mea de-o veșnicie
Să tot nasc vieți !“

(1900)

STRIGOIUL

Acum tu poți s-o-ntrebi, că n-ar răspunde.
Punându-și pe genunchi uitatul fus,
Pe-un scaun vechi, în fața vetrei scunde
Privește-n foc, și Domnul știe pe-unde
E gândul mamei dus.

E singură pe lume, și pierdută.
Bărbatul ei, sunt ani de când a dat
Pe Bistrița-n vârtej, mînînd o plută.
Rămase-așa de Dumnezeu bătută
Să toarcă biata-n sat.

Și-acum de-abia s-a-nchis mormîntul bine
Pe singuru-i copil ajuns flăcău,
Și-au și-nceput cu șoapte-ntre vecine —
N-au pe-altu-n sat ? Dar cine știe, cine ?
De ce-ar vorbi de rău ?

Ea-i vede-n colț mormîntul sur, iar șirul
De plopîi înalți se zbuciumă cîntînd,

Și-i plin de-un vuiet jalnic cimitirul —
Tresare-acum. Ea dă să-și toarcă firul,
Și-l uită în curînd.

Deodată-ntoarce capul fulgerată
Spre prag. Dar nu-i nimic. I s-a părut
Că sună clanța ca din mîni purtată.
Se-ntoarce spre fereastr-apoi, deodată,
Dar geamul e tăcut.

Se uită lung la geam. E noapte-afară,
Și lună-n cer ca ziua. Și-i târziu.
Se uită-n jur prin colțuri, spre cămară...
Și-apoi se-ntoarce-ncet spre ușă iară —
Tăcere și pustiu.

Se scutură, cu frig, pe scaun mama
Și-nchide ochii strîns, și stă pe loc.
A fost icoana-n colț, pocnise rama.
Ea-și șterge ochii umezi cu năframa
Și iar privește-n foc.

Dar iată pe mormînt lumini s-arată.
Cum stau țintiți spre om, de prin strîmtori
Doi ochi de lupi prin noapte-ntunecată,
Așa doi ochi de foc spre cruce cată
Și stau nemișcători.

Motan zbîrlit cu spete-ngîrbovite
Stă-n culme de mormînt, venit din iad :

Dar crucea nu-l înfruntă ! Și topite
Se sting încet luminile-ndrăcite
Și-n hăul nopții cad,

Pe scaun a-nghețat acum bătrîna,
Căci tot mai mult se zbate pe mormînt
Și saltă zbuciumată-n sus țărîna,
Părea că din adînc o zvîrl cu mîna —
Ferească Unul sfînt !

S-aud horcăituri de om ce moare
Străpuns de cel ce-i sta-n genunchi pe piept,
Răsare-un cap cu plete zburătoare,
Un piept, și-un om, și iată-l în picioare
Stă-n zarea lunei drept.

Cum gîlgîie la vaduri apa-n gîrle,
Gîngave vorbe rari din gură-i ies,
Îi joacă șerpi în sîn, în păr șopîrle,
Iar pieptu-i răsuflînd, bolnav s-azvîrle
Mai tare și mai des.

Țîrîndu-și giulgiul alb spre gard se 'duce
Iar roșii-i ochi ca două flăcări ard.
Întinde-un braț spre par ca să-l apuce,
Punînd piciorul stîng pe-o cruce
El sare peste gard.

Nici pașii nu-i sunară pe morminte,
Nici umbră-n urma lui nu s-a văzut,

Ca surul nor de fum trecu-nainte —
Sub gard s-aud oftări, s-aud cuvinte
Și plînge-un glas gemut.

Se zbăte-n chin drăcesc, el varsă pară.
Își smulge giulgiul putred de pe trup,
Se pleacă-n patru brînci în chip de fiară,
S-azvîrle peste cap, și-n urmă iară,
Păziți-vă că-i lup !

Și bate-n fălci, să muște și s-omoare,
Iar spume verzi îi picură fierbinți
Din gura cu gingii sîngerătoare,
Pămînt împrăstie-n urmă-i, din picioare,
Și mîrîie-ntre dinți.

Cu labelle pe giulgi, el îl sfășie,
Și-n gură-l ia și-l scutură prin vînt,
Turbat el roade-n dinți cîte-o fîșie,
Frămîntă-n loc pămîntu-n vrăsmășie
Și mușcă din pămînt.

Îl vezi ? Pe după gard în goană vine
Și iese-n drum ; spre sat alearg-acum,
Iar coada ridicată-n sus o ține —
De ești pe drum, dă-n lături, tu creștine,
Să nu te afle-n drum !

Acum e la răscruci și stă și scurmă
Și-adurmecă pămîntul într-un loc —

Suflarea bieteii mame-acum se curmă,
Că n-află-ntoarsă lupul nici o urmă.
Și-aleargă val de foc.

El intră-n sat, ia drumul peste vale.
Încep să urle-a moarte cîinii-n sat
Și fug spre uși de tinzi, ferind din cale;
În turn, în clopot limba url-a jale
Un dang înfiorat.

Creștinii cîți nu dorm cu spaimă cheamă
Pe Maica lui Christos și-aprind grăbit
Tămîie și-usturoi pe-un vas de-aramă.
Ea singură-n căscioară, biata mamă,
Stă chip înmărmurit.

Ea-l vede cum despică-n două satul;
E creț la păr și nalt cît un vițel,
Învîrte ochi de flacără, turbatul,
Și-i iute-n mers și-i negru ca păcatul
Că-i duhul rău în el.

Ea nici nu-nchide ochii să nu-l vadă,
Nu tremură de el, nu-și face cruci.
Căzu icoana-n colț. Putea să cadă!
Strigoiul e aici, el e-n ogradă,
Sărit peste uluci.

Acum la ușa tinzii, iar zăvorul
S-aruncă singur, zgomotînd din loc.

E-n tindă. E în prag. A pus piciorul
În cas-acum. A-ntrat ucigătorul.

Dar ea se uită-n foc.

Cu ochii firoși privește-o clipă
La ea și-nvîrtejit s-azvîrle-apoi,
Cu dinții-i prinde-a poalelor aripă —
Ea sare-atunci nebună-n sus și țipă :
— „Săriți că e strigoi“.

Atît a fost. Nici alt cuvînt, nici luptă ;
Căci nimeni din vecini n-o auzi.
Dar moartă o găsiră-n zori, și suptă,
Și-n jurul ei bucăți de haină ruptă,
Creștinii-a doua zi.

(1900)

PIERDE-VARĂ

Frunziș al pădurii bătrîne,
Doinеști, o, tovarășe-al meu !
Doinеște și vîntul prin grîne,
Iar apa-n izvoare murmură
Și spune, tot spune din gură,
Tot spune mereu.

Sub paltin aici e răcoare,
Ies umbre pe dealuri, și pier,
Născute din dungi plutitoare

De nori ce-n grăbire s-adună
Pe munți, aurită cunună
La margini de cer.

Mă uit la vulturul din zare
Cum zboară puternic și lin,
Acum e cît corbul de mare,
Cît pumnul abia, cît albina,
Și-n urmă-l înghite lumina
Din largul senin.

S-aude pe coasă cum sună
Ciocanul ; pe margini de rîu
Poporul de pasări s-adună.
E cîntec pe luncă, pe creste ;
Flăcăi ce cosesc, și neveste
Prin lanuri de grâu.

Iar norii-și tot schimbă făptura,
Se zbuciumă-ntr-înșii-arătări —
Își cascade balaurii gura ;
Văd cuiburi de pajuri măiestre,
Și robii cei fără căpestre
Din smîrcuri de mări.

Prin mare trec zmeii cu-notul ;
Și, iată-l, tîrînd un copac
Piticul cu barba cît cotul,
Ies scroafele-mării cu puii,
Și sparge-nchisorile Gruii
Bătrînul Novac.

Văd lupul din basme, cu laba ;
Zmeoaice, și codru ce-l rod.
Pe Greul-pământului baba
Cu vraje-l ucide-ntr-o luncă,
Și uite, Cal-galben s-aruncă,
Iar zmeu-i sub pod.

Frumoasă-mi răsare-o Ileană,
Și cîntă-n cosița ei flori.
Văd zînele goale-n poiană,
Scăldîndu-se-ascunse-n pădure,
Cînd vine-un voinic să le fure
Cămășile-n zori...

Dar iată-l cu galbene plete,
Frumos, să-l ucidă de drag
La sîn îndrăgitele fete —
Copilul, născut, al tăcerii,
Ce-ți vine prin liniștea serii
Și-ți șade pe prag.

Prin iarba-nspicată el vine
Ieșit de sub mucedă stînci ;
Tîptil se străcoară spre mine
Și capul din iarbă și-l scoate,
Dar iute s-azvîrle pe coate
Și-așteaptă pe brînoi.

Sosește, s-apleacă de-aproape,
Iar frunțile noastre s-ating ;

O pînză eu simt pe pleoape,
Părînd d-un păianjen ţesută.
Şi-n urmă pe ochi mă sărută,
Iar ochii-mi se sting.

Mi-e teamă să-l sperii ; şi-alene,
Vrînd ochii de vrajă să-i scap,
Mă-ncerc să duc mîna spre gene.
El simte, ştrengarul, se-ntinde
Şi mîna cu zîmbet mi-o prinde,
Mi-o pune sub cap.

Şi-n palme-ascunzînd obrăjorii
Se pierde prin naltul porumb —
Ş-amestecă dealul şi nōrii
Şi-n noapte pămîntul se-ncheagă :
Simt, parcă topîndu-se-ntreagă,
Făptura-mi de plumb.

Iar vîntul doineşte prin grîne ;
Doineste tovarăşul meu,
Frunzişul pădurii bătrîne,
Iar apa din vale murmură,
Şi spune, tot spune din gură,
Tot spune mereu.

(1900)

APOI VEZI...

— „Cîte fete mîndre-n sat
Toate țin cu tine“ —
Zic și eu ! Și nu-i păcat,
Ele știu mai bine.
Cînd încep și eu să joc
Intră junghiu-n fete
Și s-opresc drumeții-n loc
— „Ăsta-i joc, băiete !“
Voi săriți ca un ileu,
Ici e șes, ici groapă —
Apoi vezi ! Frumoasa eu,
Voi, pe cîte-o șchioapă.

Iar la plug de-oi vrea, apoi,
Să mă las pe coarne,
Brazda mea nici patru boi
Nu pot s-o răstoarne.
Eu din umeri scot un car
Pîină-n dealul mare,
Mut o piatră de hotar...
Ce vi-e de mirare ?
Vouă și-un butuc vi-e greu,
Eu ridic o bîrnă —
Apoi vezi ! Pe mîndra eu,
Voi, pe cîte-o cîrnă !

Beau și eu, și joc, și-arăt
Că mi-e lumea dragă,
Dar ca voi eu nu mă-mbăt
Săptămîna-ntreagă.

Ce-mi tot cînți de boi și bani ?
I-am găsit eu gata ?
N-aveam cas-acu cinci ani,
Și-a făcut-o tata ?
Palmele, că-mi ard mereu,
Capul, că mi-e moară —
Apoi vezi ! Pe mîndra eu,
Voi, pe cîte-o chioară.

(1899)

MOARTEA LUI GELU

Răzleț din oștirea bătută,
Fugind pe cîmpia tăcută,
Căzu de pe cal, de durere,
Pe marginea apei. Și pierе.
Din rană și-ar smulge săgeata
Și n-are putere.

Pierdut-a și oaste și țară.
E noapte-n văzduhuri ; și rară
E zbaterea apei, cînd valul
Atinge cu aripa-i malul —
Iar Gelu, prin noapte stînd singur,
Vorbește cu calul :

— „Vai, - murgule, jalea mă curmă !
Mă lupt cu durerea din urmă,
Căci ranele-mi sapă mormîntul.
Degeaba împrăștiu tu vîntul
Din coamă, piciorul tău scurmă
Degeaba pămîntul.

Mă chemi prin nechezuri păgîne
Și parcă zici : «Vino, stăpîne !
Vezi, picură ranele tale
Și neguri se nălță din vale,
E noapte, și ziua de mine
Ne-ajunge pe cale !»

Trei sulii făcutu-și-au strungă
Prin mine ! Mă zbucium pe-o dungă
Și nu-mi mai simt brațul și brîul ;
Tu-ți rupi cu picioarele frîul —
Las', murgule, las' să ne-ajungă
Pe-aicea pustiul.

De-acum tu... cît va cuprinde
Mantaua, deasupra-mi o-ntinde
Și-apoi cu picioarele-mi sapă
Mormîntul pe margini de apă,
Și-n urmă cu dinții mă prinde
Și-aruncă-mă-n groapă.

Jelească-mă apele Cernii !
Să-mi bubuie crivățul iernii,
Ca-n taberi al cailor tropot ;
Iar veșnicul apelor șopot
Să-mi pară ca-n ceasul vecernii,
O rugă de clopot.

Și, poate, sosi-va o vreme,
Cînd munții vor fierbe, vor geme
Cu hohote mamele-n praguri,
Vor trece bărbații-n șiraguri
Cînd bucium suna-va să cheme
Pe tineri sub steaguri.

Iar tu de-i trăi, frăţioare,
Să-mi vezi luptătorii-n picioare,
Atunci când sosit va fi ceasul
Abate-ţi pe-aice tu pasul :
Nechează-mi, şi-atunci eu din groapă
Cunoaşte-ţi-voi glasul !

Şi-armat voi ieşi eu afară,
Şi veseli vom trece noi iară
Prin sulii şi foc înainte,
Să ţie protivnicii minte
Că-s vii, când e vorba de ţară,
Şi morţii-n morminte !"

El zice, şi mîna şi-o strînge
Pe pieptul cel umed de sînge —
Iar calul stă singur de pază
Lui Gelu, şi trist el aşază
La pieptul stăpînului capul
Şi astfel veghează.

Şi-auzi ! Ca un vînt ce clăteşte
Pădurea, când ploaia soseşte
Aşa din adîncuri de zare
Un vuiet prin noapte răsare.
Iar vuietul vine, şi creşte,
Mai iute, mai tare.

Şi iată-i, din umbrele văii
Cu scuturi ies repezi flăcăii,
Ca morţii ce-şi lasă mormîntul ;
Ies roibii cu umblet ca vîntul,
Răsar de tutindeni, de pare
Că-i varsă pămîntul.

Arcașii lui Arpad¹ ! În goană
Ei fug dup-oștirea dușmană.
Și uzi de-alergare, se-ncură
Fugarii prin negura sură,
Cu frîul pe coamă, și-arcașii
Cu spăzile-n gură.

Năvalnic s-apropie pașii,
Și-n goana lor cîntă arcașii,
Și-așa de sălbatic li-e cîntul —
Din piele de urs au vestmîntul,
Și-n bărbile lor încîlcite
Se-mpiedecă vîntul.

Iar Gel, auzindu-i prin zare,
De spaimă și groază tresare —
El moare ! Și cîntă păgînii !
N-au domn și n-au țară români,
Și-adușii de vînturi în țară
Sunt astăzi stăpînii !

Și-n mînile cui e scăparea ?
Nu-i piept să le-nchidă cărarea ?
Nu-i braț de voinic, să-i abată ?
Și nu e pe lume-o săgeată
Ca-n inima gloatei lui Arpad
Adînc să străbată ?

¹ Conducător al triburilor maghiare care s-au stabilit în Pa-
nonia (ca. 890—907).

Și Gelu le judecă toate :
Se înalță proptindu-se-n coate
Și-a calului glezn-o cuprinde,
Cu grabă el arcu și-l prinde,
Și-nvîrte săgeata și-o scoate
Din rană, și-o-ntinde :

Și vîjîie slaba săgeată
Cu gemetul morții deodată —
Arcașii trec repezi în cale,
Și-i vuiet și-i chiot prin vale :
Ce cînt de-ngropare lui Gelu
Și-oștirilor sale !

Iar vuietu-n neguri pătrunde
Și-n inima nopții s-ascunde
Depart, și-n valuri de valuri,
Ecoul izbindu-se-n dealuri
De zece ori jalnic răspunde
Pustiilor maluri.

De zece ori, iarăși de zece,
Și scade, și pier, și trece,
De data din urmă răsună —
Tăcerea-mprăștiată s-ădună
Și-n neguri alunecă rece
O bolnavă lună.

Iar calul, vedenie mută,
Cu coama de vînturi bătută,
Stă-n noaptea cu neguri de pază
Lui Gelu ; și trist el așază

Pe pieptul stăpînului capul
Și astfel veghează.

Iar apa la maluri se frînge
Și cade pe spate și plînge :
„Cu fierul potcoavei tu-mi sapă
Mormîntul pe margini de apă,
Și-n urmă cu dinții mă prinde
Și-aruncă-mă-n groapă !“

(1898)

NUNTA ÎN CODRU

Ce mai chiu și chef prin ramuri
Se-ncinsese-atunci !
Numai frați, și veri, și neamuri
De-ar fi fost umpleau o țară !
Dar așa, că s-adunară
Și străini din lunci !

De mă-ntrebi, eu nu știu bine,
Alții poate știu —
Ce să-ntrebi calici ca mine !
Știu că lumea dintr-o dată
S-a trezit că-i adunată
Și c-o duce-n chiu.

Că-ntr-o zi, purtînd în mînă
Un colac ș-un băț,

Prepețița cea bătrână
S-a pornit și-n deal și-n vale,
Și chema-nțînind pe cale
Lumea la ospăț.

— „Ce-i tu, soro ?“ — „Ce să fie ?
Nuntă mare-n crîng !
N-ai văzut tu veselie
De cînd ești și porți un nume.
Și-am plecat trimeasă-n lume,
Oaspeții să-i strîng.“

— „Dar pe mire cum îl cheamă, !
Cine-i el și-al cui ?“
— „N-auziși de *sturz*, bag-samă !
Pînă și-mpăratu-l știe.“
— „Și-i bogat ?“ — „Ce-i pe cîmpie,
Tot ce vezi, i-al lui !

Iar mireasa ! Din cosiță
Numai flori fi cad.
Mierla e. Și e peștriță,
Și gătită ca o cruce :
Cizme galbene și-aduce
Tot din *Țarigrad*.“

— „Ei, atunci să știi, vecino,
C-am să viu și eu.“
— „Păi, de bună seamă, vino !“
Tot așa, cu voie bună,
Prepețița-n sîrg adună
Pe nuntași mereu.

Și s-a strîns din zare naltă
Neamu-ntraripat,
Și din crîng, și de la baltă
Și din șesuri de prin grîne ;
Ba și *vrăbii* mai bătrîne,
Musafiri din sat.

Pînă-n noapte toți veniră
Și prin crengi au mas.
Iar în zori se răscoliră,
Și-n gorun aveau altarul —
Ia-nchinați-mi cu paharul,
Să-mi mai vie glas.

Mă-ntrebați de nun ? Ei, nunul,
Soare-ntr-adevăr :
Dumnealui, mă rog, *păunul* !
Nună mare-a fost *găița*,
Stete-acasă *păunița*,
Că-i murise-un văr.

— „Pop-aveau ?“ Tu, maică sfîntă !
Stai să mai vorbești ?
Știi pe *ciocîrlan* cum cîntă ?
Dumnezeu să-i ție firea !
A-nvățat trei veri psaltirea
La vlădici sîrbești.

Drusce-aveau o *coțofană*
Și-un *cîrstei* bălțat.
Pitpalacul, nene,-n strană !
Iar cădelnița de aur

O ținea jupînul *graur*
Dascălu-nvățat.

Dar să vezi ! la socrul mare
Zgomote din zori :
Pițigoiu-ntr-una sare,
Steag pe casă *șoimul* suie,
Gheunoaia bate cuie
Ca s-anine flori.

Iar prin culmii sfat și vorbă,
Asta s-o vedeți !
Prepeleța face ciorbă,
Presurile fac friptură,
Vin *sticleții* și le-o fură,
Dracii de sticleți !

Șoimii repezi scot în gheare
Carnea din căldări,
Corbul cel cu ciocul tare
Dumicată-n blide-o lasă,
Cintițoii duc la masă
Rîndul de mîncări.

Și, cu șorț de jupîneasă,
Rîndunele vin
Și deretică prin casă,
Iar pe mese-aștern prosoape
Și dau lavițele-aproape,
Cane-aduc cu vin.

Dar te miri tu, prin pahare
Cine le turna ?
Cucul sur, că-i meșter mare
La urat și-nchinăciune,
E proroc și-ți știe spune
Tot ce-o fi și-o da.

Cîntă-n cobză-acum *buhaiul*
Cel cu gîtul strîmb,
Mierla șuieră cu naiul,
Cu cimpoiul cîntă *cioara*,
Pitulicea cu vioara,
Bușnița c-un drîmb.

Codobaturi iuți ca focul,
Tot bătînd din cozi,
Măturară-n clipă locul
Și făcur-o bătătură,
Și ce horă mai făcură
Ca la voievozi !

Jucau sîrba *porumbeii*,
Că e jocul lor,
Și-au luat la joc *cîrsteii*
Pe-o rășușcă — vai de mine !
Graurul juca pe vine,
Barza-ntr-un picior.

Numai *cioara* cu cimpoiul,
Tot izbind cu el,

Se bătea cu *pițigoiul*
Iar *sitarul* dup-o ușă
Se certa cu-o *găinușă*
Pentr-un *gîndăcel*.

Vin 'de-ar fi, că cearta vine,
Altfel cum s-o zici ?
Să te superi tu, creștine,
Pentru dinții scoși din gură ?
Pentru-un ghiont și-o-mbrîncitură
Cheful să ți-l strici ?

Și țipau 'de-a valma-n ramuri,
Miile de guri !
N-alegeai străini și neamuri,
Și pe plac cînta tot insul —
Clocotea de chiu cuprinsul
Veselei păduri.

— „Tu erai ?“ Mă-ntrebi ca prostul !
Vorba din bătrîni :
Eu la chef ca-n marte postul.
Vinu-l beam din coji de-alună,
Și-azvîrleam, de voie bună
Cu căciula-n cîni.

Ba, și-n ciur le-adusei apa,
Ca să fiu în rost,
Lemne le-am tăiat cu sapa —
Și, sărind pe-o buturugă,

Am venit la voi în fugă,
Să vă spun ce-a fost !

(1900)

ZINA PĂDURII

— „Iar mura-ntr-adins o făcu pe pământ
Sălbatica Zîn-a pădurii,
Căci ochii ei negri asemenea sunt
Cu negrele boabe-ale murii.
Iar unde e mură, sădită de ea,
Pot merge neveste și fete,
Flăcăilor însă vederea le-o ia
Și junghiuri prin cap le trimete !

Și zmeura-anume-o făcu pe pământ
Sălbatica Zîn-a pădurii —
Obrajii ei rumeni ca zmeura sunt,
Obrajii și rumenul gurii.
Iar pe-unde sădește ea zmeură-n văi
Pot merge femeile-n pace,
Dar floarea din față le-o ia la flăcăi
Și galbeni ca faguru-i face.

Iar mușchiu sub brazi într-adins l-a lăsat
Sălbatica Zîn-a pădurii,
Ca mușchiul de moale e caldul ei pat,
Acolo sub umbra răsurii,
Iar pe-unde e mușchi, e pe-acolo și ea :
Pot merge să șează copile,

Flăcăilor însă odihna le-o ia
De pier și se-ngroapă cu zile !“

— „Ei, parcă pe Zînă eu nu știu s-o-nșel !
Neveste și mură să fie !
Eu stau pe potecă, și-ațin frumușel
Cărarea la fete-n cîmpie,
Iar cînd o să văd eu că Zîna mi-e rea
Și-mi fură tăria făpturii,
O prind prin păduri și-o sărut și pe ea,
Pe hoața de Zîn-a pădurii !“

(1899)

CRACIUNUL ÎN TABĂRĂ
(Pe cîmpia Smîrdanului, 1877)

Și-acei ce de-a pururi au glume,
Azi tremură muți și-nghețați
În jalea cea fără de nume ;
Pustii ei se simt, și-aruncați
Departa la margini de lume.

Iar cortu-ngropat e-n zăpadă ;
Nu-i ușă, nu-i cale, nu-i loc.
În haine ca-n zi de paradă,
Țin pînea-nghețată la foc,
Stînd unul într-altul grămadă.

E freamăt în zare : e tunul,
Ori cîntec de clopot din sat ?
Crăciunul e astăzi, Crăciunul.
Flăcării țin capul plecat,
Și plînge-necat cîte unul...

Ard vesele flăcări pe vatră ;
Și-ai casei, la masă, gătiți.
Vin oaspeți, și cînele latră ;
Le ies înainte grăbiți
Ai casei pe pragul de piatră.

Iar pînea pe masă vecină,
Pe neted-întinsul ștergar,
Cu vinul din oala cea plină ;
Și însuși bunicul, cel rar
La vorbe, azi rîde și-nchină.

Cu cîrpa la spate legată
Nevasta se-nvîrte, avînd
Spre toți cîte-o vorbă-mbunată
Și, locuri pe laviți făcînd,
E suflet și inimă toată.

Din leagăn îi bîlbăie-odorul,
Se luptă din mîni și e-n zor
Să-și ducă la gură piciorul.
Afară e soare sub nor,
Dar haină de aur e norul.

Și-i hohot de râset în stradă,
Și însuși bunicul acum
Se-ndoaie spre geamuri să vadă
Amestecul vesel din drum
Și lupta cu plumbi de zăpadă :

O ceată mai mare de fete
Au prins pe flăcăi, mai puțini,
Și-aprinsă e lupta-ntre cete,
Și toți de zăpadă sunt plini
Și-n gură și-n sînuri și-n plete...

Și-aici, în pierduta cîmpie,
Sunt ninse cărările-acum,
Se zbuciumă vîntu-n mînie,
Iar corbii-n pribeagul lor drum
Dau roate prin zarea pustie...

(1900)

PASTEL

Prin vișini vîntul în grădină
Cătînd culcuș mai bate-abia
Din aripi, și-n curînd s-alină,
Iar roșul mac închide floarea,
Din ochi clipește-ncet cicoarea
Și-adoarme-apoi și ea.

Eu cred c-a obosit pădurea,
Căci ziua-ntreag-a tot cîntat

Și tace-acum gândind aiurea.
Sub dealuri amurgește zarea,
Se-ntunecă prin văi cărarea
 Și-i umbră peste sat.

Peste culmi încet amurgul moare
Și-ntors cu fața cătr-apus
Dă semne nopții din ponoare.
Ea-mbracă haine-ntunecate
Și liniștit din aripi bate,
 Plutind tăcută-n sus.

Tăciunii-n vatră dau lumină ;
Pe drumul de drumetri sărac
Mai vezi fugind câte-o vecină
Să ceară cu-mprumut jăratec ;
Grăbit, dă roate, singuratec,
 Tăcutul liliac.

Și tot mai noapte-apoi se face,
Păduri și ape-adorm acum ;
Din cer scoboar-adânca pace.
Ici-colo vrun zăvor mai sună —
Începe-a se zări de lună
 Și-i liniște pe drum.

Copiii dorm, visîndu-și jocul.
Mai toarce mama. În curînd,
Pe vatră ea-nvălește focul,
Încuie ușile la tindă,

Se culc-apoi. Iar cariu-n grindă
S-aude-acum rozînd.

(1899)

ȘTRENGARII DE PE CYNTHUS

Departe-n zarea culmii
Pe Cynthus, pe sub ulmii
Ce dorm pe la cascade,
Din umed fapt de zori
Întins-au lanț de hori
O gloată de-oreade ¹,

Și rîd în joc și cîntă
Și-n tropote frămîntă
Pămîntul ud de rouă,
Și tot mai mult s-aprind —
Iar ulmii stau privind
Minunea asta nouă.

Ici una cu vestmîntul
Săltat pe pulpi ; iar vîntul
Dezleagă colo zîinii
Frumosul brîu cu flori,
Dincoace-omorîtori
Răsar din umbră sîinii.

¹ În mitologia greacă, nimfe ale grotelor și munților,

Ce zîmbete şirete,
Şi ochi aprinşi, şi plete
Lăsa-te-n vînt plutirii !
Pe umerii lor goi
Cum plouă roşii foi
Din plete trandafirii !

Iar ele rîd mai tare ;
Şi tot mai cu mirare
Pletoşii ulmi s-apleacă
Cu ochi aprinşi şi mari :
Răsufletele rari
În piept acum le seacă.

Şi-un ulm, părăndu-i poate
De rîs acestea toate,
Dă hohote, nebunul.
Şi toţi c-un gînd la fel
Rîd ulmii după el ;
Treizeci de ulmi ca unul.

De spaimă zăpăcite
Se-ntorc dezlănţuite
Şi caută prin zare
Copilele-adăpost.
Dar asta ce-a mai fost ?
Iar ulmii rîd mai tare.

Din rîpi acum grămadă
Les satirii să vadă
Ce hohote răsună
Pe culme, şi curînd

Vin roiuri întrebînd,
Și tot mai mulți s-adună.

Alt hohot se pornește,
Rîd ulmii nebunește
Nevrînd nici să-i audă.
Vuiesc din mii de guri
Văzînd ce strîmbături
Fac satirii de ciudă.

În loc ca să-i împace
Pe satiri, rîsu-i face
Mai răi, se smulg de barbă
Și sar cu pas de țap
Cu pumnii-și dau în cap
Trîntindu-se prin iarbă.

La urmă însă, iată,
Rîd satirii deodată :
Rîd ulmii că găsiră
Pe satiri caraghioși,
Rîd satirii voioși
De ulmi că-nnebuniră.

Și-acolo-n zarea culmii,
Și satirii și ulmii
Cu rîsul lor urmară
Mai știu eu cît și cum —
Dar cred că rîd și-acum,
Și-or rîde și la vară.

(1897)

LUMINĂRICA

Rîd cu toții ! Singur mortul
Tace-așa, pe loc.
Vine-o fată, pune ortul ¹
Mortului pe piept, sub cruce,
O sărută și se duce
Să se-nșire-n joc.

Patruzeți de mîni așteaptă
Focul călător :
Ce primește mîna dreaptă
Ceealaltă mînă-alungă —
Vezi abia o roșie dungă
Dintr-un punct în zbor.

Dar zburînd, slăbește focul,
Aripile-i scad,
Se-ngustește-ntr-una locul
Pînă n-o să mai rămînă :
Cui i se va stinge-n mînă
Țandăra de brad ?

Dar ea zboară, zboară-n pace.
Grabnic îns-un glas
Colo-n colț : — „Ei na-ți-o, drace !“
Și-ntr-aceeași clipă unul
Mai din dos : — „Ei vezi, nebunul,
Mi-a zvîrlit-o-n nas.“

¹ Ort — monedă de mică valoare, reprezentînd, în vechime, a patra parte dintr-un leu.

- „Petre, tu ? Hai scoate banul !
 Sună-l, să-l vedem.
 Ce-ai tu, Petre, cu tîrtanul ¹ ?“
 — „O să-mi fie naș, cumetre.“
 — „Las' că știm ! Ești vrednic, Petre,
 Vrednic să te bem.“

Sună banul pe comoară —
 Și din nou la gard
 Zboară, tot mai mică, zboară
 Ca un fulg lumînărica,
 Multe, multe mîni de frica
 Stingerii, se ard.

Sfîrîiesc făclii aprinse
 Lîngă mort acum.
 Numai gîturi vezi întinse,
 Numai ochi pierduți cu firea,
 Stînd țintiți în urmărirea
 Flăcării pe drum.

Iat-o ; nu-i ! așa-i de slabă :
 Dar deodată ce-i ?
 Nu știu care drac de babă
 Stînd pe vatră sus, ca țapul
 Ca să vadă peste capul
 Altora femeii,

S-a plecat prea mult, să vadă
 Și deodată hu !

¹ *Tîrtan* (germ. — *Untertan*) — supus, străin ; aici, probabil cu sens metaforic, indicînd efigia împăratului străin de pe monedă.

A mai tras cu ea vro două —
Ce să vă mai spun eu vouă
Hohotul ce fu !

Haid' ! S-a stins lumînărica.
Zarvă-ntre femei :
— „Aoleu, e la Florica !“
— „Nu-i la ea ; e la Ileana.“
Iar flăcăii trag cu geana,
Rîd apoi şi ei.

Rîd cei moşi cu albe plete,
Iar Ileana-i foc.
Hohoteşte-un stol de fete,
Iar nevestele s-adună ;
— „Vino, fă, nu fi nebună,
Vezi că-i numai joc.“

Şi cum stă proptit în coate,
Unul din bătrîni, —
Cel mai mare domn pe toate,
Pînă şi pe-un fir de sare,
Dacă dă Cel-sfînt şi-l are, —
Ia nuiăna-n mîni :

— „Haid', şi de ţi-or pune, fato,
Braţul după gît
O să-i răsporesc, că iat-o !
Am porunci de la vlădică :
Cine nu mi-o şti de frică,
Nu mi-o şti, şi-atît !...“

De-aş putea eu spune fostul
Cum a fost întreg,
Meşter, neică, mi-ar fi rostul !
Poate-aş isprăvi pe gheme
Pînă mîni cam pe-astă vreme,
Ei, dar nu mă leg !

Dintr-o vorbă hohot iese,
Hohot dintr-un semn,
Stau urcaţi acum pe mese,
Pe cuptor, pe unde-apucă
Şi nevrînd găsesc s-aducă
Rîsului îndemn.

Singur mortu-n sfînta-i pace
Doarme somnul lui —
Să te miri de el că tace !
Iar lumînărica zboară,
Rîde-n drumul ei uşoară,
Iat-o iar că nu-i.

Las'să doarmă-n pace mortul,
Om fără noroc !
Vine-o fată, pune ortul
Mortului pe piept, sub cruce ;
O sărută şi se duce
Să se-nşire-n joc.

(1902)

DUPĂ FURTUNĂ

Bine că dete-n sfîrșit ! Cu vuiet de vînturi veniră
Norii, călare pe zmei, și noapte făcură-n văzduhuri.
Pulberea sură pe drum, în repezi vârtejuri urcată,
Plină de șuier de-a lungul șoselei, iar plopii
Jalnic izbindu-se-n vînt sporeau bănuielile spaimei.
Bietele păsări, gonite de vînt și purtate ca frunza,
Triste țipînd rățăceau, dînd una prin alta-n

amestec :

Celea din sat se zbăteau prin noaptea străinului
codru,

Celea născute-n păduri tremurau pe sub streșini
de casă.

Vaci, speriete de tunet, nevrînd să mai știe de
biciul

Bietului om zăpăcit de mișcarea cea iute-a cirezii,
Repezi aleargă spre sat, cu cozile puse pe spate.

Vîntul trîntește, gemînd, și ușile tinzii și poarta

Curtii, îi zguduie stîlpii, și șuieră jalnic prin hornuri,

Rupe cireșii-n grădini, și scurmă prin stogul de paie,

Duce șindrile cu el, și vreascuri, și stuhuri, și frunze.

Volbura crește mereu, iar cerul se-ntunecă-n roșu,

Norii de-a valma se zbat și cîntă ca apa cînd fierbe,

Tot mai aproape tîrîndu-și greoiul lor trup de
balaur.

Șarpele mării din nori, cu vuiete coada plesnind-o,

Spintecă largul văzduh și-nspăimînt-al zării-n-
tunec,

Urlă, iar văile gem, și geme și urlă pămîntul,

Plin de cutremur și el, de spaima cumplitelui urlet.

Glasuri de clopote-n turn își plîng rugătorul lor
cîntec.

Însă de vînturi aduși, ca vîntul pieriră și norii.

Repede-o ploaie căzu, cu picuri ca boaba de strugur,

Vuiet de mii de ciocane-aducînd pe şindriile casei,
Tulburi şivoaie pornind prin şanţul din marginea
câii.

Repede însă-n văzduh risipindu-se negru-ntuneric
Colo şi colo dintîi, prin tot mai lărgita spărtură,
Galbenul soare-şi scotea, cu zîmbete, capul, şi-n urmă
Vesel ieşit-a de tot, el singur pe-albastrele larguri.
Singur-o pală de nor, înfiptă pe creştetul bolţii,
Vreme-ndelung-a rămas, cernîndu-şi măruntele-i ape,
Paşnic şi fără curmări, dînd cîmpului hrana dorită,
Pînă s-a scurs pe deplin, făcîndu-se una cu cerul.

Cît de frumos e pe lunci, şi cît de frumoasă
pădurea !
Soarele-aproape de deal se uită de-a lungul

cîmpiei,
Mare cît roata de car şi-ntocmai ca stogul cînd arde.
Plopîi pe margini de drum — umpluţi pretutindenii
de praful

Cel de copite stîrnit, în fuga căruşelor goale,
Ori de drumeţul toiag şi de multe turme de vite —
Veseli se uită spre cer iar frunza rotundă li-e iarăşi
Albă, cu faţa de-argint şi tremură-n freamăt de
doină.

Grîul în floare, pe lunci, se clatin-alene-n bătaia
Celui din urmă răsuflet de vînt ce rămase pe cîmpuri
Singur, străinul pribeag, din gloata trecută-naînte.
Cine să ştie ce spun pe cîmp fericitele spice !

Picuri de ploaie lucesc pe florile-n sute de chipuri,
Capul şi-l pleacă duios de-a pururi drumeaţa
cicoare,

Macul, cu lacrimi în ochi, se uită spre soare cu
zîmbet,

Rîd brebenii cei albi, iar crinul cîmpiei deoparte
Ține potirul plecat, că-i greu de-adunatele-i lacrimi.

Nenumărat în păduri s-adună poporul de pasări.
Sturzii, sub poală de crîng, se joacă, și-n gureșă

Zboară cu cîntec pe sus obraznice stoluri de grauri,
Șuieră mierle-n tufiș și cîntă din grîu pitpalacul.
Iar în pădure-n adînc, s-aude cum bate din aripi,
Glasuri puternice dînd într-una cocoșul sălbatec.
Fără de-astîmpăr sărind din creangă pe creangă, cu

Umblet, mișcîndu-și frumos tot trupul în chip de
Sare pe fag nevăstuica, privind cu mirare la mine.

Soarele scapăt-acum, iar roata-i s-ascunde sub
culme.

Vîntul alene cîntînd deasupra pădurii, prin vîrfuri
Spune trăite povești din lumile-albastre-ale zării,
Bate din aripi domol, făcîndu-și culcușul în ramuri.
Colo și colo pe deal, cu coasa pe umăr, flăcăii
Vin de pe multe poteci, cu chiot se-ntîmpină-n cale ;
Iată și oameni călări, iar colo se vede cum vine
Carul cu boii trudiți, pe culme, și scîrțîie carul.
Zgomot de tinere guri răsare deodată din crînguri,
Veseli copii se ivesc și umplu cîmpia de chiot.
Toți o grămadă, desculți, prin umeda iarbă, iar unii
Mici, în cămeșile lungi cu poalele pînă în iarbă,
Vin și se-ndasă și cad, iar unul mai mare la mijloc
Duce pe palmă-i un cuib cu galbene ouă de mierlă.
Parcă pămîntul întreg, și lumea cu toate-ale lumii
Strînse le ține-ntr-un pumn, așa de trufașă privire
Scapără-n umezii ochi și-așa-i de cu-ncredere-n
umblet.

Intră cu totul în el, să vadă și iarăși să vadă
Cuibul, iar alții-și-ntind ca-n chipul jurării o mîină,
Multe de toate spunînd, de altele-asemeni trofee,

Celor ce-ascultă pierduți în muta tăcere-a mirării.
 Sufletu-mi tremură-n piept, uitându-mă vesel la
 Nouă, pe-adâncuri de mări, în luptă cu valuri și
 dînșii !
 Cine-ar putea să ne dea, ce bine-ntr-atîta de mare —
 Glorii, putere și-averi, oricîte-s dorite de oameni —
 Veseli de-aceasta să fim, ca dînșii de cuibul
 vînturi,
 ce-aflară !
 Iată, din văile-adînci se urcă spre creștete-amurgul,
 Umbrele nopții se-ntind și liniștea vine din ceruri,
 Luna-n curînd va ieși s-aducă văzduhului aur —
 Mîndră fu ziua de azi și mare e mila ta, Doamne !
 (1901)

PACE

Galbene văpăi de soare
 Peste deal acum se scurg,
 Și-n noptateca răcoare
 Peste sat se nață fumul,
 Codrii-alene cîntă-n drumul
 Vîntului de-amurg.

În curînd o să s-aline
 Truda chinului de azi.
 Vei privi prin zări senine
 Stelele, sclipind mărunte,
 Cum încet de peste munte,
 Ies de printre brazii.

Ca și ieri rotundă luna
O să ias-acum-acum,
Steag de aur cu cununa
Dealului, privind în luncă
Plopii doinitori ce-aruncă
Umbre peste drum.

Coasa va dormi și sapa
Va tăcea cîntarea-n grîu.
Și-o s-auzi ca-n vis cum apa
Pe sub iaz se mai frămîntă,
Și privighetori cum cîntă
Dincolo de rîu.

Noaptea-ntreag-o să-și murmure
Apele povestea lor,
Și ieșind de prin pădure,
Căprioarele pe creste
Vor căta prin văi de este
Pace la izvor.

Și va fi ! De sus, va face
Dătătorul de vieți
Parte tuturor de pace.
Și-o să-ți uiți și tu mîhnirea,
Suflete,-așteptînd ivirea
Albei dimineți.

(1901)

GÎNDURI

După horă ieri ieșiră
Toate fetele-n pridvor,
Le vedeam cum își înșiră
Flori la sîn, și-n păr să-și pue,
Cum se strîng mereu să-și spuie
Glume de-ale lor.

Tu, lipind de stîlpul rece
Obrăjorul tău aprins,
Nu vedeai nici cine trece ;
Și c-o mînă petrecută
Strîns pe după stîlp, tăcută
Mi-l țineai cuprins ;

Și-aș fi vrut să-ți știu anume
Gîndul tău, pe cel mai drag.
Nu știu tu, dar eu pe lume
N-am mai drag, decît să-mi iasă
Seara pe furiș din casă
Mîndra pînă-n prag !

Seceram în lan, iar plopii
Lîngă rîu sunau cîntînd.
Te-am văzut legîndu-ți snopii,
Și-adunînd dintîi plecată
Tu cu snopul tău deodată
Dreaptă-n soare stînd,

Veselă-l strîngeai spre tine
Cum rădici copilul mic,
Ca să-l strîngi la piept mai bine,
Snopu-n brațe-așa văzîndu-l
Tot îmi sta pe suflet gîndul
Să mă-ntorc să zic :

„Cum e-nvoaltă ca bujorul,
Ce nevestă-ar fi din ea !
Ca să-și strîng-așa odorul
De copil, drag ei și mie,
Iar bunica lui să fie
Mama ei și-a mea !“

La biserică, din ușă,
Mă uitam și eu la sfinți.
Cînd intra cîte-o mătușă
Săruta d-abia pe frunte
Sfinți de cei cu bărbi cărunte,
Cuvioși părinți,

Dar, pe calu-i alb călare
Tînăr mîndru și-ncoifat,
Se zbătea sub sărutare
Sfîntul cel numit ca mine !
Te-am văzut, frumoaso, bine,
Cum l-ai sărutat,

Tu și-ntregul stol de fete !
Și-mi venea să-l smulg din cui,
Și să-l dau de vrun părete !
Grija mea de n-ai ghicit-o

Nici acum, mă mir, iubito,
Cum să ți-o mai spui ?

(1901)

HORA

E frumoasă și mireasa —
Ce te uiți a vreme rea ?
Haid', țigane, cîntă deasa,
Cîntă, cioară, tropotita —
Dar cînd stau să-mi văd iubita,
Tot nu e ca ea !

Oliolio ! cînd vînt de vară
Culcă iarba la pămînt,
Cînd văd fete-n cîmp afară
Și-aud mierla-n crîng, vecine,
Nu mai știu nimic de mine
Pe ce lume sunt !

Haid, săriți, flăcăi, ce sfîntul !
După mine, că-i potop,
Bateți cu necaz pămîntul,
Că tot el ne-nchide gura.
Dați cu toți tropotitura,
Tot mai scurt, și trop !

Vezi așa te vreau, băiete !
Fetelor, săriți și voi.

Uite-l, mă,-ntre patru fete !
Ciudă, zici ? De ce să-mi fie,
Ciudă-mi e pe lume mie
Numai pe ciocoi.

M-a plesnit și ieri cu biciul.
Ici grămad-aș vrea să-l pui
Jos pe podini ca ariciul,
Și să-i joc, ca azi la nuntă,
Care sîrbă-i mai mărunță
Pe spinarea lui !

Zic așa, dar facă-și placul,
Că-i bătut de Dumnezeu.
Nu-i cu capu-ntreg, săracul.
Și-o să-și afle singur plata —
Ce-mi tot strîngi, măi nene, fata,
Las' s-o strîng și eu !

Fă cu plosca-ncoa, voinice,
Dacă-mi ieși ispită-n drum,
Sun-o-ntîi, să văd ce zice !
Dă să-nchin, să-ți zic pe nume :
Cînd ți-o fi mai rău pe lume,
Fie-ți ca acum !

Vinu-i bun și hora-mi place,
Iar tu, Doamne, fă-mi ce vrei,
Numai pustnic nu mă face !
Fă-mă floare albă-n luncă,
Și-apoi ia-mă și m-aruncă
Doamne,-ntre femei !

Săriți lume, că se-ncinge
Moșul Dinu, hoț bătrîn !
Uite-l, mă, că parcă-i minge !
Vă păziți acum, neveste,
Că mănîncă, moș cum este,
Măr luat din sîn !

Tot așa și-așa și iară
Și ce-o fi să mai vedem.
Dac-ar da tătari în țară
Ne-om ascunde-n vizunie,
Dacă nu, noroc să fie,
Că noi chef avem.

(1902)

IN ZORI

Supt un mal legata plută
Se mai mișc-abia. Duios
Geme apa-n veci zbătută,
Ca prin vis, sub iaz la moară.
Luna tot mai jos scoboară,
Tot mai jos, mai jos.

A apus ! Și dintr-o dată
Nu mai vezi nici deal, nici drum,
Totu-n zarea-ntunecată
Și-a pierdut și loc, și nume,

Nu cred c-a mai fost pe lume
Noapte ca acum.

Parcă-i mort de veacuri satul
Și trudit de-atîta cînt
Doarme-adînc întunecatul
Codru-n văi, iar la răstoace
Plopii-au încetat să-și joace
Frunzele de-argint.

Dar din aripi bat cocoșii,
Răscolind văzduhul mut.
Albe-ntîi și tot mai roșii
Zorile-și-ntind lucoarea —
Din zăvoi privighetoarea
Iarăși a-nceput !

(1902)

PE MUNTE

Fugiți cu turma repede spre văi !
Pe culme-aleargă duhul răzbunării,
Grozavul vînt se zbate-n largul zării
Și norii-mbracă haină de văpăi.

Sosește-acum ! cu ochiul cît cuprinzi
Furtuna-n sîrg scobîră-n jos pe coaste,
Și-n urma ei se-ntinde neagra oaste
Și urlă-n cor : — „Tu, fulgere, s-aprinzi,

Tu, nor, să-ntuneci ; vinte, tu să-mprăştii !
Un brad se face țăndări, cel mai nalt ;
Și, prins de vîrf, au smuls pe celălalt,
Purtîndu-l roată-n largul chip al prăştii.

Pe sus se-ntinde-amestecul nespus,
Și duh în duh prin aer se frămîntă,
Iar grindina-n văzduh cumplit își cîntă
Cîntarea ei de-oțel, căzînd de sus,

Pe codrul larg ce-n urlete se-ndoaie,
Și sare iar la loc apoi mugind.
Deodată stă. Și iată-l, răpăind
Potop din cer turnatul rîu de ploaie.

Se rupe cerul, cade-acum ! S-a rupt.
Sporite neguri hrană dau pieririi,
De-a valma geme-ntreg cuprinsul firii,
Și nu mai știi ce-i sus și dedesupt.

'Acum nici Dumnezeu nimic nu poate.
Degeaba-ntind ei mînile și cer —
În negrul iad, și unul pînă-n cer,
Vîrteju-i domn, el singur domn a toate.

(1901)

ÎN MIEZUL VERII

Sub paltin aici e răcoare.
S-aud rîndunele pe sus
Cîntînd şi jucîndu-se-n soare.
Tăcută e valea-nflorită
Şi-un nor ca o pînz-aurită
Se duce spre-apus.

Pădurea, pe culme, mai tace,
Mai cîntă cu freamăt încet ;
Iar uneori vîrfu-şi desface,
Dînd vîntului loc să colinde.
Un grangure pui-şi deprinde
Să cînte-n făget.

Eu văd cum se urcă pe-o creastă,
Călare pe-o gloabă de cal,
Merinde ducînd o nevestă
El merge prin iarbă cu botul,
În urmă s-opreşte cu totul
Să pască la mal.

Nevasta pe coamă s-aplecă,
Trăgînd cu mînie de frîu.
Cu troscotu-n gură el pleacă,
Şi-nghite de-abia-mbucătura
Şi iarăşi s-opreşte cu gura
Să rupă din grîu.

Se-ntîmplă cu zgomot acestea,
Și tot cu mai mare necaz,
Și tot mai de rîs e povestea —
Iar iepuri, din verdea săcară,
Scot veseli urechile-afară,
Șireții, fac haz.

În urmă, colina-i ascunde.
Eu șuier o doină. Cînd tac,
Din crînguri o mierlă-mi răspunde.
Din vale vin doine de jale
Și roșu, ca focul, prin vale
Văd cîmpul cu mac.

Slăbite, de-atîta căldură
Și leneșe apele curg
Iar pacea naturii te fură.
Și deal și cîmpie-aromește,
Visînd cît de vesel doinește
Răcoarea-n amurg.

Sub paltin aici e răcoare.
S-aud rîndunele pe sus
Cîntînd și jucîndu-se-n soare.
Tăcută e valea-nflorită
Și-un nor ca o pînz-aurită
Se duce spre-apus.

(1902)

CICOAREA

Pe cîmpia-nrourată
Dintr-al zilei revărsat
Aduna frumoasa fată
Rouă-n galbene ulcioare,
Lia cea cu trup de floare,
Fată de-mpărat.

Iată-n mîni cu sulii crunte
Cînd ieși cu roibii săi
Soarele de peste munte,
El încremeni-n teleagă
Și-ntorcîndu-și fața-ntreagă
S-a plecat spre văi.

Măsurînd prin zări hotarul,
El cînta pe gînduri dus,
Și lăsînd în voie carul
Îngropase-n palme fruntea,
Și cînta trecînd pe puntea
Roșului Apus.

Mari minuni au fost acestea,
Dar mai mari am să vă spui,
Că de-acum încep povestea.
Oameni buni, vă fie-aminte
Ce-a făcut de-acu-nainte
Pentru Lia lui.

A trimes la ea, s-o ceară,
Dintre frați pe cel mai mic,
El, venind în fapt de seară
Pe pământ, și-a dat solia.
— „N-o să-l iau, răspunse Lia
Mîndrului voinic.

El e veșnic călătorul
Nesfîrșitelor cărări —
Cum să-i duc eu veșnic dorul ?
Ziua zboară peste sate ;
Peste ape-ntunecate,
Noaptea, peste mări.

Poate-n car el nu mă lasă,
Mă și tem, așa pe sus.
Iar la mine-aici acasă
N-o să stea ! Și cum să fie
Fată de-mpărat soție
Celui veșnic dus ?“

Soarele din umeri dete
Și-a zîmbit de-acest cuvînt
Al nepriceputei fete,
Și-a trimes alt sol copilei,
Frate-al său din faptul zilei,
Stea din cerul sfînt.

— „N-o să-l iau, că-l știe țara
Și fricos, și și-nrăit.
Iese-n zări devreme vara,
Hoinărind și-aprinde lunca,

Iar prin văi ucide munca
Plugului trudit.

Iarna însă-l înspăimîntă
Negura și mutul Ger.
Cînd pe dealuri Crivăț cîntă
Și cu glas de lup alergă,
Ca să prindă-n zarea largă,
Soarele din cer,

El, în goana-nspăimîntării,
Galben și necutezînd
Să se nalțe-n largul zării,
Tot pe lîngă munți se pleacă,
Peste munți în mări să-și treacă
Roibii mai curînd.“

Înnorat de gînduri stete
Soarele, că l-au durut
Vorbele-ngîmfatei fete —
Ș-a trimes pe Doamna-Bună,
Soră-n cer, tăcuta lună,
Sol mai priceput.

— „Dar mi-e teama mai amară :
El, urîndu-mă-ntr-o zi
Și-obosit să mai răsară
Își va părăsi nevasta,
Și la noi pe lumea asta
Nu va mai veni.

Cui va rămînea-ngropată
Lumea-n noapte și eu cui ?
N-o să fie niciodată
Soare-n zările senine —
Să-și păzească-n cer mai bine
Drumurile lui.“

Soarele-a gemut de-amarul
Vorbilor sărind din car,
Și-i trăsni pe osii carul ;
Nor îi sta pe creștet ceața,
Negre plete-umplură fața
Albă ca de var.

Fulgerau nebuni în zare
Roibii-nspăimîntați acum
Și de bici, și de mirare
Că simțeau pe sub copite
Alte zări, mai șovăite,
Altă lume-n drum.

Flacări vîlvîiau pe drumul
Carului, și-adînc din văi
Se-nnora-n văzduhuri fumul
Alb de pe păduri cărunte,
Iar pe munți pe cît un munte
Se nălțau văpăi.

Ar fi ars topita iarbă
De pe lunci, iar apa-n mări
Poate-ar fi-nceput să fiarbă :
Dar ieși-nspăimîntătorul

Domn al lumilor din norul
Zbuciumatei zări.

Iată-l, scuturîndu-și rîul
Pletelor. Venind mîhnit
Prinse cu putere frîul —
Și cu gurile-ncruntate
Nechezînd, întorși pe spate,
Roibii s-au oprit.

— „Nu-nțelegi tu nici din gura
Tatălui ! Și-ți spui mereu !
Eu te-am pus să fii măsura
Vremilor rătăcitoare —
Ce ți-e păsul ? Spune-l, Soare,
Ca să-l știu și eu.

Tu ți-ai pus păcatu-n minte,
Și pe-un drum al nopții pleci !
Pui alături, Soare sfinte,
Biata pulbere-a cărării
Cu lumina-nflăcărării
Soarelui de veci !

Mergi-ți drumul tău spre seară —
Iar mîndriei ți-vom noi
Ce să-i facem ca să piară !“
Și plecînd stăpînitorii,
Începură-n vuiet norii
Să reverse ploi.

Iar în ziua ceealaltă
Soarele pe Lia-n lunci

N-o văzu din zare naltă ;
Dar zări, plîngînd tăcută,
Floare-albastră neştiută
Lumii pîn-atunci.

Ştim aşa, c-aşa cu toţii
Din strămoşi am apucat,
Ca s-o ştie-aşa nepoţii,
Cum s-a fapt din Lia floare,
Cea cu trupul rupt din soare,
Fata de-mpărat.

Ea de-atunci ca o sihastră
Creşte-n margini de poteci,
Ziua vezi că-i floare-albastră
Şi te uiţi la ea cu milă,
Ştii că-ntr-însa-i o copilă
Şi-un blestem de veci,

Că-n amurg închide floarea
Şi, schimbată-n porumbel,
Zboară cătr-apus cîcoarea,
Şi mereu strigînd pe nume
Soarele, printr-altă lume
Umblă după el.

Într-o goană nentreruptă
Printr-al morţilor hotar,
Ea e martoră cum luptă,
Negre duhuri cum omoară,
Şi-amărită, biata, zboară
Tot pe lîngă car.

Și cu soarele deodată
Ea se-ntoarce iară-n văi,
Iar e floare biata fată
Pe cîmpiile tăcerii,
Dar cînd vine-amurgul serii
Iarăși e pe căi.

Însă-n ziua cînd cicoarea
N-o fi plînsă-n zori de zi,
Va scăpa de blestem floarea —
Soare însă-n zarea albastră
Veac de veac pe lumea noastră
Nu va mai veni.

(1900)

POVESTEA CÎNTĂRII

— „Ai poate prin lume vro țintă
De-alergi, călătorule vînt ?“

— „Prin largile lumi ale zării,
Prin taina cea sfînt-a cîntării
Și, singur, pe vremea-nnoptării
M-opresc pe-o colină și cînt.
Și-n urmă-mi pădurile cîntă
Cu freamăt de doină, cu șoapte,
Iar uneori pînă-n pămînt
Cu şuier de crivăț prin noapte.“

— „Dar care ți-e veșnica țintă
De-alergi, călătorule nor ?“

— „Ascult și eu vîntul prin vale
Cum șuieră doine de jale,
Iar dacă-mi întîmpin în cale
Tovarăși, începem în cor
Cîntarea ce vîntul ne-o cîntă :
Cu murmur prin noaptea cu lună,
Cu vuiet de aripi în zbor
Și trăsnete-n zi de furtună.“

— „Ai poate pe dealuri vro țintă
De-alergi tu, drumețe pîrîu ?“
— „Țin ochii la norul din zare
Să-nvăț aiurita-i cîntare ;
De-i pașnic, pe-ascunsă-mi cărare
Eu cînt printre lanuri de grîu :
Cînd noru-n văzduh se frămîntă
Îmi urlu de-a lungul cîmpiei
În goana mea fără de frîu
Sălbatecul cînt al mîniei.“

— „Tu singur ești fără de țintă,
Poete, și-n gînduri mereu ?“
— „Ascult cum își freamătă cîntul
Pădurea, pîrîul și vîntul ;
E cerul al meu și pămîntul,
Și cînt, ca și ele, și eu.
În urmă-mi popoarele cîntă
Cîntări de la mine-nvățate :
Și tot ce e-n sufletul meu
E-n sufletul lumii mirate.“

(1902)

PE TIMPA

Un nor ivit de către-apus
Se urcă-n sus,
Plutind încet spre miazănoapte
Iar umbra lui prin văi căzînd
Acum întunecă pe rînd
Livezi, și vii, și grîne coapte.

Văd drumuri albe-n zări senine,
La margini munți, mai jos coline
Și, ca pe-o pînză zugrăvit,
Orașu-n vale-adînc sub mine.
E pace-n cer și pe pămînt ;
Abia nestătătorul vînt
Venit de peste munți, de-aiurea,
Tot spune ce din veci a spus —
Și pînă-n văi, de-aici de sus,
Se zbate-ncet doinind pădurea.

(1902)

REGELE PONTULUI

Aproape de strîmbele maluri
Corabia-n fugă trecea,
Cîntau despicatele valuri,
Cîntau și matrozii pe ea.

Iar noaptea și marea-mpreună
Făceau armonie deplin —
Pe ape lucire de lună
Și pace-n văzduhul senin.

Trezit de puterea cîntării,
Aude, tresare prin somn
Din groapă-i, pe marginea mării,
Puternicul Schiței domn.

Încet se ridică-ntr-o mîină,
Se uită pe mare mirat ;
Cărunta lui barbă bătrînă
Îi umple tot pieptul cel lat.

Furtunile mării grozave
Urlat-au, cu trăsnet trecînd,
Și valuri, și bîrne de nave
Trosnit-au pe groapă-i căzînd,

Și neamuri străine trecură
Pe-acolo, cu vuiete mari :
Pe groapa lui corturi făcură
Și-altare drumeții barbari.

El însă-ntre dune pierdute
Somn fără curmare și greu
Dormit-a ! de treizeci de sute
De ani el dormit-a mereu !

Și-acum îl deșteapt-o cîntare,
Un plîns de glasuri ce pier.
Se uită de-a lungul pe mare
La navă, la maluri, la cer,

La lună cum albă străluce,
Și-i pare că n-o mai văzu,
Și-i pare c-aminte-și aduce
De-o lume uitată, ce fu.

O rază din vremile-apuse
E cîntecul celor ce trec :
Odată și dînsu-l știuse,
Copil al pămîntului grec.

Și vesel, ca valul și vîntul,
Cîntîndu-l, pe marea-a trecut,
Uitatu-l-a însă-n pămîntul
Acelor ce domn l-au făcut !

De ce și-a pierdut el viața
Cu taberi pe șesuri, cu oști ?
Eu, mare,-ți cunosc ție fața,
Tu, mare, tu nu mă cunoști !

De ce-a alergat el prin lume
Cătînd și mărire și-averi ?
Lăsat-a prin veacuri vrun nume ?
Și parc-au fost toate ca ieri !

Copil el să fie-acum iarăși
Pe ione maluri, sărac,
S-alerge cu dragii tovarăși,
Să vînture lumea pe plac !

Dar nava se duce, se duce
Dincolo de-albastru-orizont,
Tot Pontul de lună străluce
Și-un rege se plînge pe Pont.

(1902)

PE PLAIUL MUNTELUI

Cîntînd urca pe munte bătrînul moț călare ;
Mic roibul cal, dar moțul și-n spate-i ghioaga mare ;
Pe strîmtul drum copita da pietrele-n adînc
Pe rîpi ; iar moțu-n traista de lînă la oblînc
Avea-ntr-o pungă galbeni din turmele vîndute.
Cînta, să-ndemne roibul să facă pas mai iute —
Dar colo unde paliul se face mai codrean,
Stoian îi iese-n cale, bătrînul hoț Stoian.

— „Noroc, măi, moț călare, de vrei o flintă bună,
Am, uite, una plină : cînd trag cocoșul, sună !
Știu eu, că poți s-o cumperi ; ai galbeni în desagi,
Ți-s dragi și ei, sărmanii, dar zilele mai dragi.
Ori vrei să inergi pe rîpă cu pietrele de-a valma ?
Deschide, frate, punga că-ntind deschisă palma !”

— „Olio, Stoiene taică, mă crezi ori nu mă crezi,
Pierdui a treia parte din prețuri la cirezi,
O parte bir am dat-o la domnii din cetate,
Că domnii și cămașa ni-o iau acum din spate.
Iar ce-a rămas, Stoiene, nimica de haram.
Abia-mi ajung de pîne copiilor cîți am —
Stăi, stăi, nu-ntinde flinta, că plumbul e fierbinte...”
Un gînd nebun deodată îi fulgeră prin minte.
Descalecă-ntr-o fugă, își reazimă de cal
Grozava ghioagă, scoate din traista lui un șal.
Grăbit îl desfășoară, ia punga și-ntr-o clipă
Azvîrle-un pumn de galbeni cu darnica risipă
A celui ce pe brazde stă vesel sămănînd.

Stoian se pleacă-n grabă s-adune mai curînd
Cu grija ce pe-un lacom mereu îl înspăimîntă
Că n-are timp ; iar moțul la el se uită țintă,
Pîndindu-l cum se mișcă, stă, vreme potrivind ;
Încet întinde mîna și-i poartă pipăind
Prin gol, el simte coama și traista lui de lînă,
El simte-acum dășagii, și-acu-i cu ghioaga-n mînă.
Își ține răsufierea în pieptul ostenit,
Și ochii lui și gura și tot e-ncremenit,
Și piatră pare-ntreagă statura lui voinică,
Cu ghioaga numai mîna cît șoldul se ridică,
Cît umărul, cît capul, stă dreaptă-n aer sus —

— „Stoiene, dau !” Și-n vreme ce-i fu cuvîntul spus
De-abia pe jumătate din strîns închisa gură,
Cu vuiet răsărit-a plecata lui statură
Și mîna dreaptă dusă la stînga-ntr-ajutor
Căzu cumplit, și-n urmă... un vînt șuierător
Adus de sus de ghioaga cea repede plecată

Izbi pe hoț în fruntea cea-n pripă ridicată
Să vadă ce-i, cînd moțul i-a zis : „Stoiene, dau“ —

Și calzi de mîna vie în pumnii morți erau
Culeșii bani, cînd moțul i-a smuls cu hohot mare.

Un mort rămase-n urmă și-un moț trecea călare.

(1902)

CASTELANUL

Spaima morții-ntunecate
Tot mai multe spaime-adună,
Pîn-o rade vro furtună
Restul muced de cetate !
Au căzut și stîlpii porții,
Tunurile cu suișuri ;
Nu se vede din tufișuri
Tot acest castel al morții,
Iar din lumea cîtă fu
Singur castelanul este
Viu rămas, ca-ntr-o poveste,
Uhu, hu !

Singur el în sala rece
A strămoșilor, nepotul
Celor ce-or pieri cu totul
Cînd și el se va petrece.

Între-un Mars de bronz și-un faun
Șirul pînzelor arată
Toată seria-ngropată ;
Iar în fața lor, pe-un scaun
Stă de ani cum stă și-acu
El, cel viu, cu ochii țintă —
Huhurezu-n turnuri cîntă
Uhu, hu !

Putrezit de multă vreme
Se scufund-acoperișul ;
Colbăit, paienjenișul,
Peste scuturi vechi și steme,
Ca un giulgi murdar s-anină.
Atmosfera e greoaie,
Pică picuri rari de ploaie
Pe parchetul în ruină.
Și-ntr-acest locaș, ce fu,
Cu strămoșii săi el moare,
Singur și ascuns de soare —
Uhu, hu !

Noaptea, cînd scăzută luna
Printre nori spre-apus purcede,
Tot așa pe jeli îl vede
Mut și mort ca totdeauna,
Vîntul geme-a groază-n ramuri.
Iar prin tinzi, prin sale zboară
Lilieci ce se strecoară
Printre ierbi, pe sparte geamuri.
El e nemișcat și-acu ;
Cad pe păru-i, iuți se urcă
Și prin barbă i se-ncurcă —
Uhu, hu !

Vîntul draperii desparte
Și-n perdele scormonește.
Cînd vro ușă se trîntește
Undeva pe-un gang departe,
Furios răsună golul
Dintr-o sală-ntr-altă sală ;
Cad bucăți de tencuială,
Și-ngrozit zvîcnește stolul
Lilieciilor acu.
Crapă zgîmotînd tavanul,
Nemișcat stă castelanul —
Uhu, hu !

Iar cînd slaba lumînare
Ori de-un liliac atinsă,
Ori de-al nopții vînt e stinsă :
Castelanu-n nemișcare
Și prin bezn-așa rămîne
Tot cu ochii spre tablouri —
Vin pe vînt din văi ecouri
De lătratul vrunei cîne,
Iar din gangul care fu
Zboară peste-adîncul văii
Tristul vai al cucuvăii —
Uhu, hu !

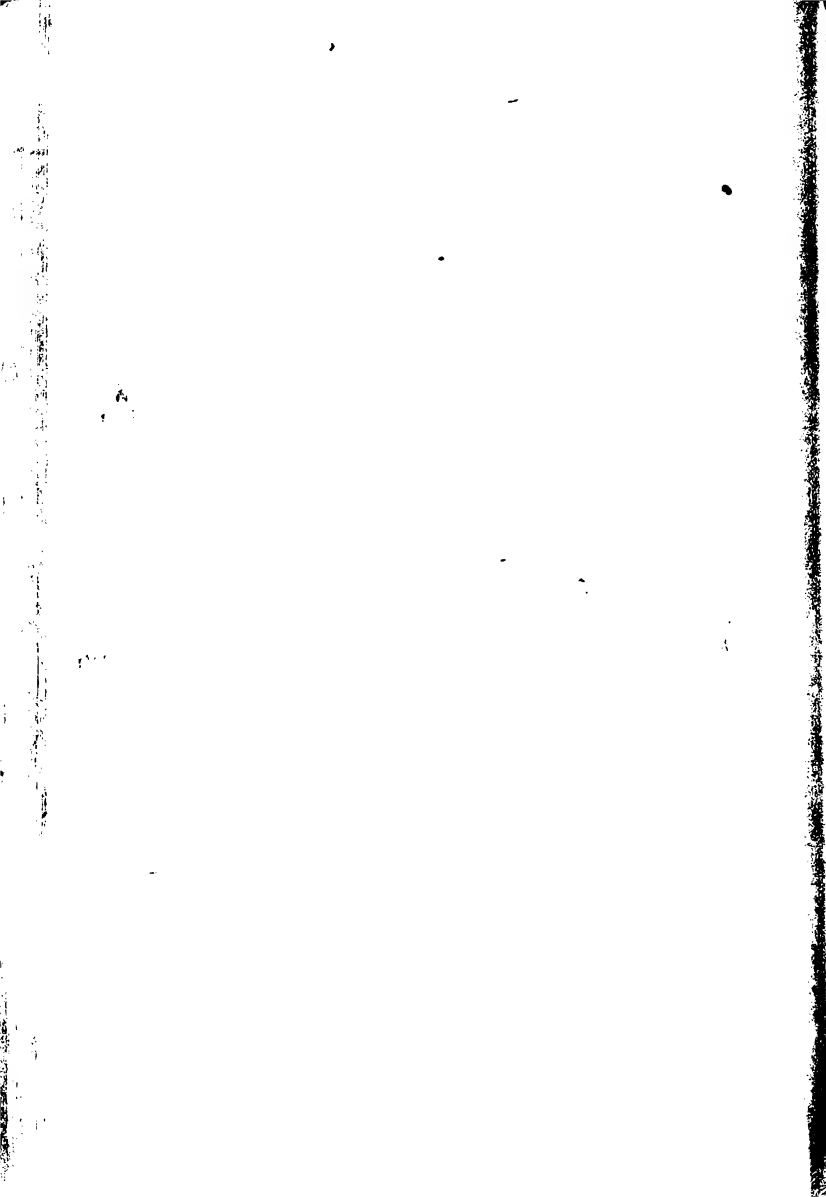
Cîntă-n sat acum cocoșii,
Ziua-ncepe să s-arete —
El cu ochii pe părete
Tot își numără strămoșii.
Urgisind să aib-o soartă
Cu „mojicii“ lui din vale,
Nempăcatul vremii sale
Stăruiește-n lumea moartă,

Fiu al lumii ce trecu :
De-ai săi moși să fie-aproape
Și-ntr-un loc ei să se-ngroape,
Uhu, hu !

(1902)

CHIRIA S. 1902

CUPRINS

<i>Prefață</i>	V
<i>Tabel cronologic</i>	XXXV
<i>Notă</i>	LVII

BALADE ȘI IDILE

Noapte de vară	3
Mînioasă	5
Nu te-ai priceput	7
Fatma	8
Nunta Zamfirei	9
Cîntecul fusului	16
Baladă albaneză	18
Rea de plată	20
Fata morarului	21
Crăiasa zînelor	22
Puntea lui Rumi	28
Gazel (<i>Oamenii mă-nvinuiesc</i>)	33
Rugămintea din urmă (<i>după Lermontov</i>)	34
Logică	37
Romanță (<i>după un cîntec grecesc</i>)	37
Ex ossibus ultor !	38
Cîntec (<i>Zice vodă : „Iar la greu !”...</i>)	40
Poet și critic	42
Vîntul	44
Vestitorii primăverii	47

Zobăil	48
Pe lângă boi	50
Rada	52
Trei, Doamne, și toți trei	56
La oglindă	59
Calul dracului	63
De pe deal	64
El-Zorab	66
„Toți sfinții“ (după o tradițiune)	72
Supțirica din vecini	74
Numai una !	75
Regina ostrogoților	77
Brîul Cosinzenei	80
Dușmancele	84
Costea	88
Somnul codrilor	92
Recrutul	94
Fragment (Ea nu-i închide ușa, nu-l prinde de vestmînt)	97
Popasul țiganilor (după Geibel)	99
Lordul John	100
Moartea lui Fulger	102
Un cîntec barbar	111
Gazel (Picurii cu strop de strop)	113
Păstorița	114
Jertfele împăcării	116
Prahova	122
La părau	128
Fresco-ritornele (improvizări)	130
Vara	134
Nedumerire (după Strodtmann)	136
Un basm	138
Spinul	139
Cîntec (Mamă, sunt silită eu)	141
Cîntec (Traiul cînd ți se urăște)	142
Pe Bistrița	143

Toamna	144
Cîntece :	

I (<i>Bea cîmpia ploi vărsate</i>) . .	146
III (<i>Goi sînt umerii rotunzi</i>) . .	146
VI (—„ <i>Stai, iubito, la fîntînă...^a</i> ”) .	147
VII (—„ <i>Să n-am zi de veselie...^a</i> ”) .	147
XIX (<i>Pomule cu multe plete și cu alb vestmînt de flori</i>) . . .	148
XX (<i>Zei beu nectaruri, sînt nebuni, că beu ?</i>)	148
XXI (<i>Unde-i apa mai adîncă</i>) . .	149
XXV (<i>Ei veseli repetau cîntarea</i>) .	149
XXVI (<i>Mă temeam că ea va plînge Vorbele ce le-am ales</i>) . . .	150
XXIX (<i>Ieri ca azi și azi ca mîne</i>) .	150
XXX (<i>Cei osîndiți, mergînd pe cale</i>)	150
XXXI (<i>Mama zice din scriptură</i>) .	151
XXXIII (<i>La pămînt cu talpa goală</i>) .	152
XXXVIII (<i>Inima dacă ți-ar fi</i>) . . .	152
XLIII (<i>Umed (î)i răsare pieptul alb și plin de sub veșmînt</i>) . . .	153

FIRE DE TORT

DIN VIAȚA

Mama	157
Lupta vieții (<i>Gazel</i>)	159
Ștefăniță-vodă	161
Sub patrafir	164
Scara	167
Bradul	169
Unul ca o sută	170
Noi vrem pămînt !	171
Hafis	173
Voichița lui Ștefan	175
Doina	178

La Paști	182
Seara	183
În miezul verii (<i>O fișie nesfârșită</i>)	186
Iarna pe uliță	189
Flăcări potolite	194
Cîntec (<i>A venit un lup din crîng</i>)	201
Din copilărie	202
Ispita	206
Vîntoasele	208
Dragoste învrăjbită	213
Fata mării	223
Prutul	225
Decebal către popor	228
Fragment (<i>În vale văd căscioara cu streșină de brad</i>)	230
Pe deal	231
Baladă	238
Din adîncimi	240
Nebunul	241
Roata morii	244

DIN POVESTE

Legenda rîndunelei	247
Ideal	251
Ștrengarul văilor	258
Cuscri	260
O noapte pe Caraiman	264
Muntele Rătezat	265
Șarpele-n inimă	268
Concertul primăverii	271
Floarea-soarelui și macul	273
În șanțuri	276
O poveste veselă	278
Bordei sărac	283
Umbră	285
Prin Mehadia	286

Dintr-o poveste	288
În muzeu	288
Furtuna primăverii	291
Groparul	292
Drumul iubirii	295
Tricolorul	297
Colindătorii	298
Cetatea Neamțului	299
Voci din public	306
<i>Unul din high-life</i>	306
<i>Vorbește măgarul</i>	307
<i>Exploatații</i>	307
<i>Unul de la Mărcușa</i>	307

ZIARUL UNUI PIERDE-VARĂ

Faptul zilei	311
Andromache	314
Murind	318
Chindia	321
Strigoiul	325
Pierde-vară	330
Apoi vezi...	334
Moartea lui Gelu	335
Nuntă în codru	340
Zîna pădurii	346
Crăciunul în tabără (<i>Pe cîmpia Smîrdanului, 1877</i>)	347
Pastel	349
Ștrengarii de pe Cynthus	351
Lumînărica	354
După furtună	358
Pace	361
Gînduri	363
Hora	365
În zori	367
Pe munte	368

In miezul verii (<i>Sub paltin aici e răcoare</i>)	370
Cicoarea	372
Povestea cîntării	378
Pe Tîmpa	380
Regele Pontului	380
Pe plaiul muntelui	383
Castelanul	385

Redactor : ION NISTOR
Tehnoredactor : TRAIAN ARGETOIANU

*Dat la cules 10.02.1969. Bun de tipar 01.03.1969.
Apărut 1969. Tiraaj 85175 ex. broșate. Hirtie ziar
de 50 g/m². Format 700×920/32. Coli ed. 17,14. Coli
tipar 14,25. A. nr. 5364/1966. C.Z. pentru bibliote-
cile mari 8R. C.Z. pentru bibliotecile mici 8R—1.*

Tiparul executat sub comanda nr. 90 133 la Com-
binatul Poligrafic „Casa Scînteii“, Piața Scîn-
teii nr. 1, București — Republica Socialistă
România

5

Antwerpen

2025

